

ఆంధ్రభవిష్య పర్వము

(పద్యప్రబంధము)

జమీందారు లగు

శ్రీ ముల్ల పూడి తిమ్మరాజు గారు

సమాదరణమున వెలసినది.

ఇది

ఆంధ్ర విశ్వ కలాపరిష్కృతలాశాలా విశ్రాంతులును,

శ్రీజమజ్జయపుర సంస్థానాధీశ్వర సాహిత్య సమాఖ్య

కలాప్రపూర్ణ డాక్టరు బిరుదాంచితు లగు

శ్రీ విక్రమ దేవవర్మ మహారాజు

సాహేబువారి గౌరవాస్థాన

పండితులు నయిన

బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు

నిర్మించినది.

ప్రకాశకుడు

షష్టి పూర్తి సమ్మాన సంఘ కార్యదర్శి.

తెలుగు రాయల ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడియె.

1941

సర్వస్వాధ్యక్షులు కృతకర్తవి.

ని వే ద న

శ్రీ మున్నపూడి తిమ్మరాజుగారు బహుశ్రుతులు. ఆగర్భ శ్రీమంతులు; నిరాడంగులు, దివ్యజ్ఞానులు, విశేషించికవితాభిలాషులు. కావుటంజేసియే అచ్చుగూటము నెలకొల్పినారు. నెలకొల్పునాడే నేను ఇట్లా శీర్షదించితిని.

“ముంగలి గోస్తనీనది క ర పూర్వవిలాసము నావహించు శు భ్రాంగణ కావ్యహర్మ్యముసరయందు సుఖంబుగఁ గూరుచుండి స ర్వాంగ సలక్షణంబులుగ ర వ్రాయు కవీశుల గ్రంథజాలముల్ పొంగుచు సచ్చుగూర్చి పెనుశ్రుంగోనురాయలయచ్చుగూటమా! రాయలతోడనే తెలుగు ర రాజ్యము వోయెను దానితోడనే పోయిరి సత్కవీశులను శ్రమూర్ఖజనావళిమాట చెల్లఁగా నీయసటంచుఁ జాటుటకెరనిల్పెను ‘రాయల’ యచ్చుగూటమా! రాయల తిమ్మరాజు నినుఁ, ర బ్రాభనము స్గనిపించి మించుమా!”

“ఈముద్రాక్షరశాల మీది అనఁగాఁగవులది. మహాకవుల గ్రంథములనుద్ధరించుటకే యిది నెలకొల్పఁబడినది. గీనఁ బ్రతిశలాపేక్ష నాకులేదు. అసలుకు మోసము లేకుండ దీనిని మీయిష్టమువచ్చినట్లు ఉపయోగించుకొనుఁడు. దీనిమూలమున భాషాసేవ, మానవసేవ జరుగు సట్లులు చూడుఁడు. ఇంతే నావాంఛ. నామకరణము మీరేచేయుఁడు” అన్నారు శ్రీతిమ్మరాజుగారు శ్రీ నాదల్లి కృష్ణమూర్తిగారితోడను; నా తోడను. “మేము నిర్భరానందము నెఱవేసము. వారి తల్లిడిగారి పేరుతో ‘రాయల ముద్రాక్షరశాల’ అని నామకరణము చేసినాము. ఇంగ్లీషులో ‘రాయల్’ తెలుగులో ‘రాయల’ అని చాలచక్కఁగాఁగన్నదన్నాడు శ్రీ తిమ్మరాజుగారు. సరేయంత్రాలుసచ్చినవి. ఎనిసాగినది. రెండు మూడేండ్లు కడచినవి. ‘ప్రస్స’ ఒక కొప్పు. అగ్లాగు కొకాని పైకి బేలసీయదు.

అనుకొన్న పని నెఱవేఱలేదు. మామొగముగాంచి శ్రీ తిమ్మరాజుగారు
వారి మొగముచూచి మేము వెలుసలు పాటుచెందనలసివ నారన్మత్తియి.
ఇంకలోఁ గొంత వెలుగు చూపట్టినది. యల్లప్పుడు వేరకటాచలము
మేనేజై నాడు. మాకు శిష్యుడు అయినదిగట్టి. అట్టి పిమ్మలము
లందాటి తేటిసవాడు. 'సరస' లేదన్నాడు. కృప మిచ్చి పట్టాడు.
నిలద్రొక్కినాడు. ఇంకలో ఉపాధ్యాయ పెరిగిత పెరిగింది. అట్టి
సెనుగొండలో; శ్రీ సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు భవిష్యత్తును
తెచ్చినారు. కవికులాలకానిగి పిమ్మలము. 'వెంట నేనును ఉన్నాను.
కవిత్వము వృథామధునముగా ఉన్నది. 'ప్రతి పని'ము తొలుత ప్రతిష్ఠా
న్నట్లుకాదు. నాజ్ఞయొద్ద గతించి శ్రీ సూర్యనారాయణ గారు
పుట్టిన పినాహ పరిచయముతో మిత్రులై గాము. వేదము. ఇంకను
వచ్చిన గుభారము పట్టుట తగినది తోచినది.

మామగ్రంథగణ అశ్వమము తోచుచున్నట్లు నచ్చినది.
మిత్రులు కృష్ణమూర్తిగారు నేను మామగారు"నన్నము. శ్రీ తిమ్మ
రాజుగారి చెవిని వేసినాము. "ఒక పిమ్మల భవిష్యత్తు పేరకాని గతపించి
నామన్న యావదాంధ్ర దేశమును గతపించిన"తన్నము" తానిరుచు
పుస్తకము తెప్పింపుడు" అన్నాడు. అందుకు నామన్నము. అందుకు నామన్నము
వేంకటాచలమును బిల్చినారు పెరిగి పట్టినది. ఇంక గూడలపిమ్మ
మున్నది. మేమే కోరికతో తాముగ్రంథగణ ముకొన్నాము" అని
నెఱవేఱినది.

పిమ్మల శాస్త్రిగారు చచ్చినారు. నేను శాస్త్రిగారు కలిసి
శ్రీ తిమ్మరాజుగారి దర్శనానికి బోలుముగోరు పట్టినము. పెరిగి
పండిండు గంటలువేళ. కన్నులు పెరిగిపుగా. అట్టి పిమ్మలము పెరిగి
దోట. అతోటలుచుట్టును జక్కని చిక్కని కృష్ణముగలు తోరణ
గట్టియున్నవి. తూర్పుగాని మందమందముగా పిమ్మలము. ప్రశాంత

మగుసమయము. కూలివాండు కలుపు తీయుచున్నారు. కొబ్బరి మొక్క-
 నీడను గూర్చుండి 'కళ్యాణకల్పతరువు' అను వేదాంతపత్రిక చదువు
 కొనుచున్నారు శ్రీ తిమ్మరాజుగారు. మమ్మలను చూచుచునే లేచి
 నారు. 'రండి దయచేయండి' అన్నారు. ముగ్గురము కూర్చుండినాము.
 "మన సమావేశము సుసంకల్పితం జరిగినది. ఇది పరమేశ్వర విలా-
 సము. శుభోదర్శనం. శైలుంగు రాజుగారు చెప్పినారు సంగతి అంతయు
 పుస్తకము వలెనుండి" అన్నారు ఆదర పూర్వకముగా. పిమ్మట శాస్త్రి
 గారు, నేనును సెలవు తీసికొన్నాము. పుస్తకము వచ్చినది. అచ్చెన్నది.

నన్నయదొడ్డి యింతదనుక భవిష్యత్వము తెలిగింపబడ
 కుండ నెందులకో ఉండిపోయినది. నాటికి నేడు శాస్త్రిగారికి మాట
 దక్కినది. భారతము అంతా తెలిగింపబడినది. ఆదికవి నన్నయ
 తణుకువాడని చాలమంది యభిప్రాయము. తార్కాణముగా "నన్నయ
 భట్టుగారు యజనం బొసరించినచోట జమ్మిచెట్టున్నది. తణుకు తూర్పున"
 అను పట్టెమట్ట సరస్వతీ సోమయాజి పుస్తకచరిత్రలోని పద్యపాదమును
 జూపుచున్నారు. ఇంకను 'కైఫీగు' అనుగూడఁ గొందఱు చూపు
 చున్నారు.

అయితే భారతారంభ భారతీ ససంహారములు పూర్తి
 గావించిన యదృష్టము తణుకునకు లభించినది. గోదానగిరిని కావలి
 యొడ్డున రాజరాజుని రేండుడు, ఈవలిగొడ్డున శ్రీ తిమ్మరాజుగారు.
 ఈనల తణుకువాడు వాగనశాసనుడు—ఈనల కడియమువాడు అభినవ
 వాగను శాసనుడు—వాగనుశాసనుడు రాజరాజును ఆశీర్వాదించినాడు—
 అభినవ వాగనుశాసనుడు—తిమ్మరాజుగారిని ఆశీర్వాదించినారు. నలువురు
 ధన్యులు! పువ్వులలోని దారములమైన మేమును ధన్యులము!

ఇ తి శి వ మ్

అనుకొన్న పని నెఱవేఱలేదు. మామొగముగాంచి శ్రీ తిమ్మరాజుగారు వారి మొగముచూచి మేము వెలువెల పాటుచెందనలసిను వారమైతిమి. ఇంకలోఁ గొంత వెలుఁగు చూపట్టినది. యట్టిమిల్లి వేంకటాచలము మేనేజ్మెంటాఁడు. మాకు శిష్యుఁడు అయినట్లబ్బి. ఆర్థిక విషయము లందాఁటితేఱినవాఁడు. ‘శరణ’ లేదన్నాఁడు. క్రింద మీఁద వజ్రాఁడు. నిలద్రొక్కినాఁడు. ఇంతలో ఉపాధ్యాయ పండిత పరిషత్తు జరిగినది పెనుగొండలో; శ్రీ సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు భవిష్యసర్వము తెచ్చినారు. కవికులాంకారానికి వినవినారు. చింత నేనును ఉన్నాను. కవిత్వము మృదుమధురముగా ఉన్నది. ‘నాతానాము శ్మశానతమ్మ’ న్నట్లుకాదు. వాఙ్మయోద్ధారకుఁడు శ్రీ జవ్వాది లక్ష్మయ గారు పుత్తుని వివాహ సందర్భములో విశ్వవిద్యాలయము చేసినారు. ఇంకను వారిపై ఈభారము పెట్టుట తగినది తోచినది.

మాముద్రాక్షరశాల ఆశయము తటాలున జ్ఞప్తికి వచ్చినది. మిత్తులు కృష్ణమూర్తిగారు నేను మోజులచుకొన్నాము. శ్రీ తిమ్మరాజుగారి చెవిని వేసినాము. “ఒక విశ్వవిద్యాలయపరిషత్తుండితుని గౌరవించి నామన్న యావదాంధ్రదేశమును గౌరవించినామన్నమాట కాసిండు పుస్తకము తెప్పింపుడు” అన్నారు జమీందారుగారు. ఆయుష్మంతుఁడు వేంకటాచలమును బిల్చినారు సంగతి చెప్పినారు. ఇంకఁ గావలసినదే మున్నది. మేమే కోరికతో ఈముద్రాక్షరశాల నెలకొల్పితిమో అది నెఱవేఱినది.

పిమ్మట శాస్త్రిగారు వచ్చినారు. నేను శాస్త్రిగారు కలిసి శ్రీ తిమ్మరాజుగారి దర్శనానికి బాలములోనికి వెళ్లినాము. పగలు పండెండు గంటలువేళ. కన్నులు పండువుగాఁ బెరిగియున్నది పసుపుఁ దోట. అతోటలుచుట్టును జక్కని చిక్కని కొబ్బరిమొక్కలు తోరణ గట్టియున్నవి. తూర్పుగాలి మందమందముగా వీచుచున్నది. ప్రశాంత

మగుసమయము. కూలివాండు కలుపు తీయుచున్నారు. కొబ్బరి మొక్క-
నీడను గూర్చుండి 'కళ్యాణకల్పతరువు' అను వేదాంతపత్రిక చదువు
కొనుచున్నారు శ్రీ తిమ్మరాజుగారు. మమ్మలను చూచుచునే లేచి
నారు. 'రండి దయచేయండి' అన్నారు. ముగ్గురము కూర్చుండినాము.
“మన సమావేశము పనుపుదోటలో జరిగినది. ఇది పరమేశ్వర విలా-
సము. శుభోదర్శనము. తెలుగు రాజుగారు చెప్పినారు సంగతి అంతయు
పుస్తకము పంపించండి” అన్నారు ఆదర పూర్వకముగా. పిమ్మట శాస్త్రి
గారు, నేనును సెలవు తీసికొన్నాము. పుస్తకము వచ్చినది. అచ్చెన్నది.

నన్నయదొట్టి యింతదనుక భవిష్యత్వము తెలిగింపబడ
కుండ నెందులకో ఉండిపోయినది. నాటికి నేడు శాస్త్రిగారికి మాట
దక్కినది. భారతము అంతా తెలిగింపబడినది. ఆదికవి నన్నయ
తణుకువాడని చాలమంది యభిప్రాయము. తార్కాణముగా “నన్నయ
భట్టుగారు యజనం బొనగించినచోట జమ్మిచెట్టున్నది. తణుకు తూర్పున”
అను పట్టెమట్ట సరస్వతీ సోమయాజి పుష్పచరిత్రలోని పద్యపాదమును
జూపుచున్నారు. ఇంకను 'కైఫీదు' లనుగూడఁ గొందఱు చూపు
చున్నారు.

అయితే భారతారంభ భారతోపసంహారములు పూర్తి
గావించిన యదృష్టము తణుకునకు లభించినది. గోదావరినది కావలి
యొడ్డున రాజరాజన రేండ్రుండు, ఈవలియొడ్డున శ్రీ తిమ్మరాజుగారు.
ఈవల తణుకువాడు వాగనశాసనుడు—ఆవల కడియమువాడు అభినవ
వాగను శాసనుడు—వాగనుశాసనుడు రాజరాజును ఆశీర్వాదించినాడు—
అభినవ వాగనుశాసనుడు—తిమ్మరాజుగారిని ఆశీర్వాదించినారు. నలువురు
ధన్యులు! పువ్వులలోని దారములమైన మేమును ధన్యులము!

ఇ తి శి వ మ్

విజ్ఞాపి

బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి వట్టి పూర్తి సంపుటము లాటింటిలో నొకటి యగుదీనినిగూర్చి యిలచుకనునవి.

ప్రాచీనార్వాచీనకవిత్వానైలులకలయినదై “సంగః కన్య హి న స్వదేత మనసే మాధ్యకమృత్వీణి యోః” అన్నట్లు గుణగ్రహణపారీణుల హృదయ మాకర్షింపఁదగిన యాంధ్రభవిష్యపర్వ మన్నయింపద్యప్రబంధమును దాము రచియింపఁబూనినకారణమును శ్రీ శాస్త్రిగారే గ్రంథావతారికలోఁ దెలిపియున్నారు. వారీగ్రంథము 119వ పుటలో నడుగునఁ దెలిపినదానినిబట్టి యిది 1919 లో సుమారు రెండవశ్వాసముల గ్రంథమైనదివ నాఁగిపోయి మరల 1938 లోఁ బూర్తిగాంచినట్లు తెలియుచున్నది. ఆమధ్యకాల మిరువదిసంవత్సరములలో నాచెన్నోకృతులు నిర్మించి ప్రకటించెడి దీనిని బూరింపక యట్టి విడిచిపెట్టిన కాలోచింప నలసినది లేదుగాని, యుక్తమపద్యప్రబంధములలో నొకటిగా గణింపఁదగినది నేటి కై నను బ్రకటిత మగుట యాంధ్రసారస్వతభాగ్యమే యని సంతోషింపవచ్చును.

వట్టిపూర్తి సమ్మానసంఘమునారు శ్రీ శాస్త్రిగారియముద్రిత గ్రంథముల ముద్రణమునకు భాషాభిమానుల ప్రోత్సాహ మభిలషించుచున్న సమయమునందనఁగా 1940 డిసెంబరులో, ఉపాధ్యాయపండిత పరిషత్వాది కనభలు పశ్చిమగోదావరిజిల్లా పెనుగొండలోఁ జరిగినవి. అప్పుడు పరిషత్సభ్యులకులైన శ్రీ జన్నాది లక్ష్యయ్యనాయుడుగారి యింట శ్రీ శాస్త్రిగారుదీనిలోని కొన్ని భాగములు చదువఁగావిని ఇది శ్రీతిమ్మరాజుగారి సమాదరణమున ముద్రితమగుటభవ్యమని సంభావించి శ్రీపెన్నెచ్చ సత్యనారాయణరాజుగా రంగునఁ దగినయేర్పాటు గావించిరి. ఉదార

హృదయులును వదాన్యులును సూత్రభాసాభిజ్ఞులు నైన శ్రీ తిమ్మ
రాజుగారు శ్రీ శాస్త్రిగారితో సంభాషించి యీ గ్రంథమంతటి కీర్తిని
పద్యములు విని యానందించి “మనపరస్పరసంవర్ధన సంభాషణములు
పనుపుతోటలో జరిగింవి. ఇది యెంతయు శుభోదర్శము. ఈ గ్రంథము
నే నచ్చువేయించెద” నని సెల విచ్చి యాప్రతిజ్ఞ నిర్వహించిరి “కృతి
పోషక ప్రశంసోః” త్రిఫలింపిన సుగుణసంపద సలరాగునట్టి శ్రీతిమ్మ
రాజుగారికిని, ఎరిని బ్రోత్యహించిన గుణపక్షపాతులును, తేజకు
పురోన్నతపాతశాలోపాధ్యాయులైన కవితావిశారద పండితులైన
సత్యనారాయణరాజుగారికిని, శ్రీనా దేశ్వరకృష్ణమూర్తిగారినికీ, పట్టిపు-
త్తి సమ్మానసంఘము పక్షమున కృష్ణాపురాస్వామివాదములొన-
రించుచున్నాను. మరియు నీకృతి ముద్రణదోషములు లేకుండ బ్ర-
తింపవలె నని యెంత యత్నించినను, తున కవి తప్పింపి కాపు. శుద్ధ
పత్రమునఁజూపినవి గాక, థ-థ, ర-రి, బ-బ, త-త, వ-వ ములు తిరుమాట
మొదలుగా-ప్రథమ-అపరాధ-నంటిని మఱికొన్నియుండును. తుమించి
పాఠకులు సవరించు కొందురుగాక.

ఇట్లు

దివాకర్ల వెంకటాచధాని, ఎం. ఏ (ఆనర్వు)

షష్టితూర్తి సమ్మాన సంఘ కాశ్యదర్శి.

కృతిపోషక ప్రశంస

శ్లో. శ్రీ ముళ్లపూడి కులర

తాన కరరాకానుధాకరం సుమతిమ్,

శ్రీ తిమ్మరాజ మనిశం

శ్రీమన్నారాయణః పాయాత్!

ఉ. కమ్మకులమ్మునందు నుతి గాంచినవేంకటకృష్ణపాత్ముడ
కమ్మకుఁ బెద్దబాపయకు శగాదిలి పుత్తుడు ధర్మతత్పర
త్వమ్మున వన్నె కెక్కినయ్యదారుఁడు వంశవివర్ధనుండునై
తిమ్మయ ముళ్లపూడికులదీపకుఁ డయ్యెను గోస్తనీతటిక.

క. అతనికి నాశాలాంబా

సతీయం దుదయించి నుజననమ్మతుఁ డగుచున్

నుతి గను వేంకటరాయఁడ

ప్రతియూరను ముళ్లపూడి శరాయం డయ్యెన్.

సీ. ఆడినమాట కొరక్కడుగైన దాఁటని

యట్టినిజాయతీశ కాటపట్టు

తలఁచినకార్య మెంతటిదుష్కరం బైనఁ

గడముట్టఁ జూచెడుశకార్యదీక్ష

పెండ్యాలవంశాభివృద్ధి తడై శ్వర్య

వృద్ధి గావించినశ బుద్ధిగరిమ

బంధుమిత్రులు దైన్యపాటెఱుంగకయుండ

సాహాయ్య మొనరించుననచ్చరిత్ర

గీ. అనఁగఁ బేరొంది పరధర్మమునకుఁబోక

నిజకులోచితధర్మనిర్మిద్రు డగుచు

దేవభూదేవభక్తుండు శతిమ్మనూర్య

రాయఁ డలరాసుఁ దణుకుపురంబునందు.

క. అతనికి సుగుణసుఖీలారా నివృత్త యశ్కాయమృదును జగన్విదించెను పంశ
స్థితికరుడై సత్వగుణాంఛ చితమతియై నిన్నురాజు శ్రీశ్రీమంతుండై.

ఉ. తోరపుభాగ్యభోగ్యములతోడమలంబునుగూడ గర్వికాకవి
ద్యారస మాస నాన గొంత యూర్ధ్వము నొగ్గియు సభ్యసించి త
త్సార మెఱింగి తాత్త్వికపితృగణ సల్పుచుఁ దత్త్వవేత్తలన్
గౌరవబుద్ధిగొల్పుగుణగణ్యుడను రాముని శ్రీమృరాజులన్.

సీ. సర్వార్థసంపూర్ణ శనిసారసౌఖ్యసం
పన్నుడొగాని లుభపిషుడను కాండ
గౌరవోద్యోగాధిర కారనిర్వాహిను
గల్గుడొగాని యుక్తముడను కాండ
ధర్మమార్గప్రవర్తన ముచ్చుకొనుఁ గాని
కులమతభేదసత్కర్తృడను కాండ
నిత్యసంతుంఘుడై శనెగడునుగాని య
న్యాయాజ్ఞనాథచింతనఁడు కాండ

గీ. అనుచుఁ బాగడొందుచుండరసజ్ఞసహితుండు
భారతాదిమహాగ్రంథసార కుండు
భక్తి విజ్ఞానసాధనారభ్యాసరతుండు
ధీరగంభీరభావుండు శతిమ్మరాజు.

చ. అతఁడు సమస్తధర్మపురుషార్థపదం బగుభారతంబునన్
శతతమపర్వమై నవరసం బగు శ్రీహరివంశవర్ణనాం
చితము భవిష్య మేఁ దెనుఁగుశ్చేయుట నిత్రులవల్ల వించు నీ
కృతి వెలయించుకీర్తి గనెఁగ గృష్ణకథాశ్రవణప్రహృష్టుడై.

చ. మితహితభాషణంబు మెఱుగమెచ్చులయ్యావి పరోపకారశ్రీ
లత పరమార్థదృష్టియుఁ జెరలంగినయాతఁడు తిమ్మరాజు శ్రీ
పతికరుణాకటాక్షమునఁగ బత్నియుఁదానును బుక్తప్రసాదసం
తతియును శత్రుసౌఖ్యములుఁగ దామరతంపరగాఁ దలిచెడున్.

కృషిపోషకులు: శ్రీ ముల్ల వూడి తిమ్మరాజు గారు
జమీందారు, తణుకు.

విషయ సూచిక.

—: 0 :—

పుట.

పుట.

గ్రంథావతారిక.

జనమేజయ వంశము.

రాజసూయ ప్రసక్తి.

కలి పృథ్వావము.

జనమేజయ నశ్వమేగము.

పుష్కరోదంతము.

పౌష్కరస్థము.

బ్రహ్మయగము.

వరాహాస్మాదుర్భావము.

నరసింహాస్మాదుర్భావము.

హిరణ్యకశిపు వధ.

బలిజైత్రయాత్ర.

ఇంద్రుని సమహోద్యోగము

దేవాసురయుద్ధము

బలిచక్రవర్తి విజయము.

ఇంద్రాదులు బ్రహ్మహిరికజనుట.

కశ్యపాదులు-నారాయణస్తవము.

వామనావతారము.

వామనుని విశ్వరూపము.

బలి వామనుని స్తుతిచుట.

రుక్మిణి కృష్ణునిబుత్త్రవరమడుగుట.

కృష్ణుడు యాదవులకు ద్వారకయొప్పు

గించుట.

కృష్ణుడు బదరికాశ్రమమేగుట.

నరనాయణాశ్రమము-ఘంటాకర్ణుని

వృత్తాంతము.

కృష్ణుడు కైలాసమున కేగుట.

హరుడు హరికి దర్శనమిచ్చుట.

శివుఁడాది విష్ణుభిత్వమెఱిగించుట.

హరిహరైక్య ప్రశంస.

5

8

13

23

27

38

42

52

58

63

71

80

83

110

113

118

121

131

132

140

143

146

149

162

165

167

170

పాండ్యకగర్వము - నారదుడు

నిరసించుట.

173

పాండవుఁడు ద్వారకపై దండెత్తుట.

యాదవ పాండ్యక సేనల యుద్ధము.

కృష్ణుఁడు పాండవుని సంహరించుట.

ఏకలచ్ఛుఁడు ఫాటిపోవుట.

కృష్ణుఁడు రుక్మిణ్యాదులఁజూచుట.

హంసడిభకుల జననాదికము.

వాయుతులను బాధించుట.

దుర్వాసుఁడు తమబాధ కృష్ణుని

కెఱిగించుట.

202

కృష్ణుని ప్రతిజ్ఞ - యశోహు.

207

హంసడిభకులు బ్రహ్మదత్తుని రాజసూయ

ము చేయుమనుట-జనార్దనుఁడడ్డము

చెప్పుట.

210

జనార్దనుఁడు జనార్దను దర్శించుట.

213

హంసునివార - కృష్ణుని కోపము.

217

సాత్యకి హంసడిభకుల చెంతకేగుట.

219

హంసుఁడు జనార్దనుని దూషించుట.

220

హంస సాత్యకి సంభాషణము.

221

యాదవుల పుష్కర ప్రయాణము.

224

హంసడిభకుల యుద్ధసన్నాహము.

225

ఘోరిసంగ్రామము.

227

గోవర్ధనముపై రెండవనాటియుద్ధము.

233

హంసుఁడు యమునలో నణఁగారుట.

237

డిభకుఁడు యమునలోఁబడి చచ్చుట.

238

రామకృష్ణులు-యశోదానందులు.

240

మునీంద్రులు కృష్ణుని స్తుతించుట.

241

శ్రీపుర సంహారోదంతము.

242

భారతపతన శ్రీవరాహము.

247

శ్రీరస్తు.
ఓ న్నమః పరబ్రహ్మణే

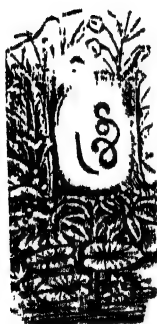
ఆంధ్రభవిష్యపర్వము.

ప్రథమాశ్వాసము.

—ॐ గ్రంథావతారిక. ॐ—

శ్లో॥ ఓ న్నమః సుర్వవేదాంతవేద్యాయ పరమాత్మనే
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశాంతై ర్లగ్జజ్జన్మాదికారిణే.

1

వాణీపరమేశ్వరీరమణమూర్తిం దాల్చి యాత్మీయమా
యావిర్భూతజగత్ప్రియస్థితికిఁ బ్రాశ్నై నిల్చి సంసారమో
హవేశంబునఁ గ్రీడఁ సల్పుతనుఁ దా శనానందియై చూచున
దాభవుం జన్మయు నద్వితీయుఁ బరమాత్మన్మిత్వ భావిం
చెదన్.

2

ఉ. శ్రీకరు జానకీవరు వశీకృతసద్గుణలోకు నుత్తమ
శ్లోకుని వేదవేద్యుఁ బరిశుద్ధుని రాముని గావ్యనేతఁ గాఁ
జేకొని యాదికావ్యము రశచించినతాపససార్వభౌము వా
ల్మీకిని వశ్యవాణిని సకమిహితసిద్ధికి నాత్మఁ గొల్పెదన్.

3

ఉ. శ్రీరమణీమనోహరునిరచిత్రచరిత్రఁ బవిత్ర మామహా
భారతనంహితం బ్రజలభాగ్యముగా నొనరించినట్టియా
భారతవంశవర్ధను నశపారతపోధనుఁ దత్త్వబోధనుం
గారుణికాగ్రుణిం దలఁతుఁ శగమితసిద్ధికి బాదరాయణుని.

4

చ. తెలుఁగును దోడిభాషలు నుకరింపఁ ననగళధార యాచితీ
కలితపదార్థభావరసకల్పన మొప్పఁగ నాంధ్రభారతం
బనఁ దొలుఁబల్కు లిచ్చినమరహాత్ముని సత్కవితావిధాత వి
ద్యలనిధి నన్నపార్థ్యఁ గొనిరయాడెద సత్కవిమార్గదర్శకున్.

చ. అనుపమభావశుద్ధియు సకమర్థపదాచితి యర్థఘట్టియుం
బనుపడ జిహ్వకున్ రుచిగరభారతమందు పడేనుస్వర్వముల్
తెనుఁగున నిల్చి లోకమునుకరిం గనువాఙ్మయమూర్తిఁ దిక్కయ
జ్ఞును గవిలోకనాథు నుతిసలెనెద సత్కవిమార్గదర్శకున్. 6

క. ఆరణ్యపర్వశేషముఁ

బూరించి కవిత్రయంబుఁ శ్రబూరించినవి

స్ఫారయశుఁ దలఁతుఁ గవితా

పారగు నెఱ్ఱనఁ బ్రబంధరసరమేశ్వరునిన్.

7

క. ఉత్తరహరివంశము బుధ

నత్రములు నుతింప వ్రాసి సనర్వజ్ఞుఁడు నా

నుత్రమబిరుదము గనువి

ద్వితల్లజ సోమనాథుఁ దలఁచెదఁ బేర్చిన్.

8

గీ. సర్వలోకప్రసిద్ధయశస్కులైన

భాసకాళిదాసాదుల శభక్తి బాగడి

దలఁచెదను సత్కవిత్వావధాతకీర్తు

లైనశ్రీనాథసూరనార్యాదికవుల.

9

గీ. అనఘు నిరతాన్నదానవిఖ్యాతు శబ్ద

శాస్త్రగురుఁ జల్లబ్రహ్మయశశాస్త్రి గొలిచి

బ్రహ్మవిద్యాగురుం డగుభవ్యచరితు

మంతుఁడెన్నయశాస్త్రి నైమిషి భజంతు.

10

సీ. వెలనాటివైదికు శ్రవిదితవేదశ్రౌతు
 మల్లాదివంశససమ్మాన్య హరిత
 గోత్ర నాపస్తంబశసూత్రు లక్ష్మీనర
 సింహావధాని భరజించితాత
 తండ్రిని, వేదశాస్త్రజ్ఞు రామస్వామి
 శాస్త్రీ నారాధించి శజనకజనకు
 నంచితస్వాధ్యాయు శననఘు వేదాంతవి
 జ్ఞాని శ్రీరామావధాని జనకుఁ

గీ. దలఁచి గురుభక్తి నియతివ్రతంబు మెఱయ
 వేదమయు నిత్యు నాదిత్యు శ్రవనుతిచేసి
 యిష్టసిద్ధిని బడసినశశిష్టచరిత
 జనని యగువేంకమాంబ కంఠజలిఘటించు.

11

వ. అనియిష్ట దేవతాశిష్టకవిగురుజననందనం బాచరించి శ్రీపరమేశ్వర
 కరుణాకటాక్షసమాసాదితమదీయకవిత్వంబును దదీయమహిమాభి
 వర్ణనంబునఁగృతార్థంబుఁగావించుటయొక ర్తవ్యంబుగానముదితకుతూ
 హలవికసితాంతఃకరణుండవై యొక్కనాఁ డిక్కరణిం దలఁచితి. 12

సీ. తెనిగించి విదురసీతని బూర్తిగా మున్ను
 శ్రీధర్మబోధినీకృతి యొనర్చి
 స్వకపోలకల్పన శనత్యకీర్తి రచించి
 విస్తృతాంధ్రకపింద్రశ్రవితతిఁ దెల్పి
 ఆంధ్రీకరించి మరహావీరచరిత ము
 త్తరరామచరితంబు శసరనఘణితి
 ఖుట్టింపించి సంస్కృతశకవిజీవితము వ్రతి
 జ్ఞాశాంతనననాటకంబు నుడివి

దశరూపకంబు నాంధ్రమొసర్చి నవిమర్శ

భారతోదంతంబు శపరిధివించి

భవభూతినాటక శభాసరూపకముల

వచనకావ్యంబులు శరచనచేసి

శృంగార మాంధ్రము శచింతామణియు నాఁగఁ

జక్కనివ్యాసముల్ శపెక్కు వ్రాసి

సురభారతిని బ్రహ్మశసూత్రార్థదీపిక

సంస్కృతభాషాప్రశస్తి యువతి

గీ. పరిణయవిమర్శనంబును శబలికినాఁడ

నింతకును జవ్వనం బింక శనింత గలుగఁ

బరమపురుషార్థమున కాలశవాట మైన

గ్రంథ మేదేని తెలిగింపరాదె యనుచు. *

18

వ. అట్టిదాని నన్నేషించుచుఁ దుదకు మహాభారతం బనుపంచమవేదం

బున కుపనిషత్తునాఁ బరగుహారివంశం బామూలాగ్రం బవలోకించి

మదుద్యోగంబు సద్యోగంబుగా నానందించి—

14

భు. హరివంశంబును విష్ణుపర్వము భవిష్యం బన్నపర్వత్రయిన్

హరివంశం బలరారెడున్ ఖలపురాణాఖ్యన్ సదాఖ్యానసుం

దరమై సాత్యవతేయవాగమృతమై, శదానన్ భవిష్యంబు శ్రీ

హరిత త్వప్రతిపాదకంబు శతపశ్చర్యామ్నాయశీర్షం బగున్. 15

గీ. ఆది నించుక గొనె నెఱ్ఱనార్యుఁ డందు,

తుది నోకించుక సోమనార్యుండు గొనియె,

గాన వా రిద్దఱిఁ దలంచి శదాని నిపుడు

పూర్తిగాఁ దెనిగించుట శపోటదొక్కో?

16

* ఇందలికృతులనాటికి రచియించినవి. తరువాత రచియించినవి, ఆంధ్ర భాషాసూక్త సంస్కృతవాఙ్మయపరిశోధకులు.

వ. అని యూహించి తత్కార్యంబునఁ గృతనిశ్చయుండనై మహా
భారతకవుల మరల నొక్కమాటు వచశ్శుద్ధికై స్మరియింపి పర
మేశ్వరానుగ్రహపురస్కరంబుగా సకలశ్రేయోఽభివృద్ధిగా నాయొన
ర్పంబూనిన మహాభారతమకుటమనెడియాంధ్రభవిష్యపర్వంబునకుఁ
గథాకృమం బెట్టులనిన—

17

కథా పాఠ రంభ ము

జనమేజయవంశము

గీ. రమ్యతర మైననైమిశారణ్యమందు
సత్రయాగంబు జరిగెడిశనమయమందు
సకలమునికులపతి యైనశశానకుండు
కథకుఁ డుగ్రశ్రవసున కిరక్కరణిఁ బలికె.

18

చ. భరతకులేతిహాస మగుశపంచమువేదము సర్వధర్మసం
భరిత మనేకరాజమునిశ్రవల్లభవృత్తము విష్ణుతత్త్వబం
ధుర మగు దాన నింతకును శ్రద్ధాంబుదితోమ్మిదివర్వముల్ మహా
దరమునఁ జెల్పి నీవు మము శ ధన్యులఁ జేసితి రామహర్షణీ!

19

చ. తెలివిని జెందె మామనము శ్రదివ్యసరాశరసూనునిర్మితో
జ్జ్వలభరతాన్వవాయహారిశపంశకథాసుధ గ్రోలి యింక న
వ్వలికథ యేమొకో వినఁగ శవాంశ దలిచ్చెను మాకుఁ జెల్పుమా
ఖిలముల నద్భుతం బనెడిశక్తిర్ని గన్నభవిష్యవర్వమున్.

20

క. జనమేజయభూవరనం

దనులం దెవ్వండు పాండుశనందనకులవ

ర్థనుఁ డయ్యె? సర్పయాగం

బున కవ్వల నాతఁ డేమి వొనరించె జెపుమా!

21

మ. అనంగన్ సూత్రసుతుండు తాపసులయాశ్లాదంబు నీక్షించి యి.
 ట్లని చెప్పన్ జనమేజయుండు కనెఁ గాశ్రయాదేవియందున్ యశో
 ధనుడై యన్వయవర్ధనుం డయినచంద్రదాపీడుఁడున్ బ్రహ్మని
 ద్యుఘటూర్ణంధుఁ యూత్మవేత్త యగుసూర్యాపీడుఁడన్వత్తులన్. 22

క. కలిగిరి చంద్రాపీడున

కలఘులు నూర్గురు కుమారు, శలన్వయకర్తులై

వెలసినవారలఁ దొలివార

డిల నేలెను సత్యకర్ణుఁ శడిభపురపతియై,

23

క. వారాణసపురపతి యా

శూరాగ్రణి రాజ్య మేలి శస్త్రుతునికి నుర్వీ

భారం బొసంగి పూర్వా

చారంబున సతిని గూడి శచన వనమునకున్.

24

ఉ. ఆనరనాధుసూనుఁడు మశహహవపీరుఁడు శ్వేతకర్ణభూ

జాని యదూద్వహుం డగుసురచారునిపుత్రిని మానిశీమణిన్.

కుశానినిఁ బెండ్లియాడి జనమానితుడై భవి నేలి యేలి సం

తానము లేకు నేలుబడిఁ శ దద్దయు రోత జనించినంతటన్. 25

గీ. ధరణిరాజ్యంబు మంత్రులశతము చేసి

యెల్లభోగములను మది శతముచేసి

స్థిరవలె దోడఁపచ్చతూసనినియు, దాను

నరిగె నారణ్యకవ్రతసహచరింప.

26

చ. వనగతుం డైనయాతఁ డతిభక్తి మహేశనభర్య. బాఘుయ

జ్జనపతిపాదపద్మపరిచర్యలక్షణమునుండునంత న్ను

య్యనువమశీలమానినికి శనయ్యెను గర్భము దైవభూక్తి వల్ల

తన నవమానముల్ గడచె. దత్తమయ్యంబువ శ్వేతకర్ణుడన్. 27

క. మానస మతివైరాగ్యముఁ
బూనఁగ నిజవంశపూర్వపురుషులతోవన్
మానిత మైనమహాపతి
స్థానము చేయంగఁ దలంచి శచయ్యనఁ గదలెన్. 28

చ. తనగతి చూడ కట్లు మమకారహితాత్మత నేగుచున్నభ
ర్తను బెడఁబాయ నోపక శభరర బగు గర్భముతోన యాతనిన్
వెనుకొని మానిసినతి వశస్థిలిలోఁ బ్రసవించి కన్నపు
త్తుని విడనాడి యేగఁ బతిశతో మును ద్రాపితియేగినట్లుగా 29

సీ. పతిభక్తిపేర్చి సకపత్యమోహంబును
విడనాడి తనతల్లి శ్రవణనిశిత

నెండతాఁకునఁగంది శయ్యెడునక్కనుగండు

గతి కచేతనములు శగరఁగె ననఁగ

నంబుదంబులు నీడ శతనిపైఁ బఱిపెడి

నమయమం దాధార్మిక శక్తుచునున్న

శాంతిచిత్తులు శ్రీవిష్ణుపుత్రు లగుపిప్ప

లాదుండు కాశికుఁ డడనడివారు

గీ. కూర్చి నభృలుఁ గొనిపోయి శకొండకాల్వ

బండపై నిడి కడుగుచుననుండ వాని

ప్రక్క లారాతిరాపిడి శబ్దక్రియల్ల

నల్లవాటి క్రమంబుగ నల్లవాటె. 80

నీ అప్పు డజపార్శ్వములయట్లు శతనిశ్రుక్

లనఁగ నజపార్శ్వం డనునామ శబ్ద శ్రుతు

వాడుగొనిపోయి వేమకశనిత కిచ్చి

రాక్షసాదులు నాత్మజశ్రవణం బెంచె.

మ. అనంగన్ సూతసుతుండు తాపసులయారహ్మదంబు నీక్షించి యు.

ట్లని చెప్పన్ జనమేజయుండు కనెఁ గారశ్యాదేవియందునె యుగో

ధనుడై యన్వయవర్ధనుం డయినచంద్రదావీడుండున్ బ్రహ్మాని

ద్యనుబూర్ణుండు యాత్మవేత్త యగుసూర్యావీడుండున్పుటన్. 22

క. కలిగిరి చంద్రావీడున

కలఘులు నూర్పురు కుమారు, కలన్వయకర్తులై

వెలసినవారలఁ దొలివాఁ

డిల నేలెను సత్యకర్ణుఁ శ్రుతిభపురపతియై,

23

క. వారాణసపురపతి యా

శూరాగ్రణి రాజ్య మేలి శసుతునికి నుర్వి

భారం బొసంగి పూర్వా

చారంబున సతిని గూడి శచనె వనమునకున్.

24

ఉ. ఆనరనాథుసూనుండు మరహహసనీరుండు శ్వేతకర్ణభూ

జాని యదూద్వహుం డగుసురచారునిభుత్తిని మానినీమణిన్

మానినిఁ బెండ్లియాడి జనకమానితుండై భువి నేలి నేలి నల

తానము లేమి నేలుబడిఁ శ దద్దయు గోళ జనించినలకటన్.

25

గీ. ధరణిరాజ్యంబు మంత్రులకళరము చేసి

యెల్లభోగంబులను మది శ్రుతముచేసి

ఫిడవలెఁ దోడ వచ్చుమూనినియు, దాను

నరిగె నారణ్యకవ్రతశ్రమాచరింప.

26

చ. వనగతుఁ డైనయాతఁ డతిశభక్తి మహేశసవర్య, లామె.య

జ్ఞనపతిపాదపద్మపరిశచర్యలుజేయుచునుండునంత న.

య్యనుపమశీలమానినికి శనయ్యెను గర్భము డై వయుక్తి నర్థ

తన నవమాసఘట్ట గడచెఁ దత్సమయంబువ శ్వేతకర్ణుండున్.

27

క. మానసమతివైరాగ్యముఁ

బూనఁగ నిజవంశపూర్వపురుషులతోవన్

మానిత మైనమహాపా

స్థానము చేయంగఁ దలచి శచయ్యనఁ గదలెన్.

28

చ. తనగతి చూడ కట్లు మమకారహితాత్మత నేగుచున్నభ

ర్తను బెడఁబాయ నోపక శభరం బగు గర్భముతోన యాతనిన్

వెనుకొని మానిసీనతి వశస్థిలిలోఁ బ్రసవించి కన్నపు

త్తుని విడనాడి యేగెఁ బతిశత్రు మును ద్రాపడి యేగినట్లుగా.

29

నీ. పతిభక్తిపేర్చి నశవశ్యమోహంబును

విడనాడి తనతల్లి శ వేడలిసంత

నెండతాఁకునఁ గంది శయేడ్చునక్కసుగండు

గతి కచేతనములు శగరఁగె ననఁగ

నంబుదంబులు నీడ శవతనిపైఁ బఱపెడి

సమయమం దాధార్మిక శజ్ఞుచునున్న

శ్లాఘితచిత్తులు శ్రీవిశ్వాపుత్రు లగుపిప్ప

లాదుండు కాశికుఁ శడనెడివారు

గీ. కూర్చి నబ్బలుఁ గొనిపోయి శకొండకాల్వ

బండపై నిడి కడుగుచుననుండ వాని

ప్రక్క లారాతిరాపిడిఁ శబాక్కియల్ల

నల్లవాటి క్రమంబుగ శనల్లవాటె.

30

గీ. అప్పు డజపార్శ్వములయట్టు శలతనిప్రక్క

లెనఁగ సజపార్శ్వం డనునామ శమిడి నృపుసుతు

వారు గొనిపోయి వేమకరవనిత కిచ్చి

రామ యూబాలు నాత్మజప్రేమఁ బెంచె.

31

ఉ. వేమకిపుత్తుడై పెరిగి శపేద్దయి యాతఁడు గానఁ దన్ను ము
న్నొమినవారు మంత్రులుగ శనున్నతపూరుకులక్రమాగఁగ
శ్రీమహితాత్ముడై గుణగర్భిష్ఠత భూతలమేలఁ దన్మహా
ధామునివంశ మాతనిప్రథానులవంశమునిండ నెల్లెడనీ. 32

గీ. పాండువంశప్రతిష్ఠ యిశప్పగిది నుండఁ
జారవాన్వయనిష్ఠ నుశపన్వసించి
పద్య మొండు యయాతి చెరప్పండె తొల్లి;
దానిజదివెద వినుఁడు మేధావులార! 33

శ్లో. “అచంద్రార్కగ్రహ భూమి రభవే దపి స సంగయః
అపారవా నతు మహీ భవిష్యతి కదాచన” 34

❖❖ రాజసూయపూసక్తి—వ్యాసునివాక్ ❖❖

వ. ఇది యిట్లుండ నింకఁ బరీక్షింపననువృత్తాంశులు వినిపించెద
వినుండు. జనమేజయభూనాయకుం డట్లునగ్నయాగంబు నమాన్తి
గావించి పదంపడి యశ్వమేధం బొనరింపఁ గృతాభిలాషుండై
యొక్కనాఁ డానర్పనత్రప్రదేశమందలియొక్కశిబిరంబున ఋత్విక్కు
రోహితాచార్యాదులకం దనసంకల్పంబు విన్నవించి తదనుమతి
సంతఁ దదాహవయోగ్యం బైనహయరత్నంబు విడువ నన్నాహంబు
సల్పుచున్నయెడయోగదృష్టి నతనిమనోరథం బెఱిగిన త్రికాలజ్ఞం
డగుకృష్ణదైవాయనుండు కామగమనంబున నచ్చటికి వచ్చి సాక్షా
త్కరించె. అప్పుడమితేడును సంభ్రమాశ్చర్యసంతోషపరీతచేత
స్కండై ప్రత్యుత్థానాభివందనపూర్వకంబుగ సర్వపాద్యాదివిధు
లొచరించి యమ్మహాత్ము నుచితాసనాసీనుం గావించి నకలవేద
పురాణార్థసంగతంబు లగువివిధకథాప్రసంగంబులఁ గొంతప్రాద్దు
గడపి యనంతరంబుతన తాతముత్తాతయుఁ గౌరవాన్వయస్థితికరుండు

నై నయప్పరాశరసూనుతో మహాభారతప్రశంసాపూర్వకంబుగ
నిట్లనియె. 35

ఉ. వీనులవిందు మానసముగ వేడుక నాలుకతీపి యైనయా
ఖ్యానము సాంగవేదపరమార్థనిదానము సర్వధర్మసం
స్థానము పౌరవాన్వయనిరధానము భక్తజనేష్టసిద్ధిసం
ధానము భారతంబును సరదా వినుచుందును వీనులారంగన్. 36

గీ. కాని, శంఖపయోధారఁకరణిఁ బరమ
పావనంబును హృద్యమై ఁపరగునీదు
దివ్యకవితాసుధాధారఁతీపి మరగు
నాదుమది కిప్పటికిఁ దృప్తి ఁలేదు సుముద్దు. 37

గీ. కాక, సుధ నారగించుట ఁనాకసుఖము
గాంచుటం గూడఁ దనివోవఁగలను గాని
భారతకథాసుధారసాఁస్వాదనమున
నొక్కనిముసంబు నాపోవ ఁనోపనేను. 38

క. అనవరత మట్లు భారత
మును విన ననుమాన మొకటి ఁపొడమెను దానిన్
విని తీర్పుము ముమ్మనుమనిఁ
గని కూర్చిఁ దపోనిధాన ఁకరుణాభరణా! 39

సీ. అదిని రాజసూఁయము సోముఁడొనరింపఁ
దారకామయనంబు ఁ హార మయ్యె,
అటుపైని వరుణుఁ ఁడయ్యాగంబు సాగింప
నుగ్రదేవాసురఁయుద్ధ మయ్యె,
అంత హరిశ్చంద్రుఁ ఁడాజన్న మెలయింప
ఘనతరాడీబకఁకలహ మయ్యె,

అట ధర్మజుడు దాని నాచరింపఁగఁ గురు

పాండవానీకంబు ప్రాప్తమయ్యె,

గీ. రాజసూయంబు దారుణాశ్రతువు గాడె?

ధరణి కది యత్యుపద్రవఁకరము గాడె?

యదియు కురువంశ మేర్చినయగ్ని గాడె?

యింతయును నీ వెఱుంగనిదే మునింద!

40

క. అలవికి మీఱినయంగం

బులు పెక్కులు రాజసూయమున కవి యెల్లన

దలమే జరపఁగనిొక్కటి

తలఁగిన జనసంక్షయంబు తప్పెనుగాడె?

41

గీ. ఇంత యెఱిగియు ధర్మజుల ఁడేల గడఁగ

నన్వయక్షయమూల మయ్యెన్ మునకు

నాగతానాగతజ్ఞుడ వై ననీవు

దాని మాన్పఁగ లేదేల నూనినాధ!

42

గీ. కానివారల నమ్మినహీనమతులు

ననదలును దారితప్పట చనునుగాని

ఘనమనీషులు నీశిక్ష గన్నవారు

పాండవులు త్రోవ తొలఁగుట పాడియానె?

43

వ. అని యడిగిన నభిమన్యుపాత్రునకుఁ బాండవపితామహుం డిట్టి
లనియె.

44

ఉ. కాలము దాట నేరికిని గాదు తనదృఢతవేగ ముఁగఁగూడె

జాలునె మానవుండు తనశక్తినిగానఁ బ్రజావినాశ మా

చాలునఁ జేయఁ జూచువిధిచాపలభావ మెదుర్కొనంగఁ దా

బోలక ధర్మజుం డపుడు పుట్టినబుద్ధిన పోయె బాలకా!

45

ఉ. కాలవశంవదుం డగుటఁ ♦గాఁగలకార్యము నట్టులుంట న
న్నేల యుధిష్ఠిరుం డడుగు? ♦నియ్యది యౌ నిది గా దటంచు నే
నేల వచింతు నాతని క♦ప్రవృత్తడనై? యది గాక త్రోవఁగం
బోలునె నాకుఁ గాలకర♦ముదితమానవఫాలలేఖలన్? 46

ఉ. నీ విపు డశ్వమేధమున ♦నిక్క-ఘృగూరిమి గల్గి యిట్టులీ
శ్రోవకు వచ్చినాఁడ వని ♦తోచిన దెంతయుఁ, దెల్ల మయ్యె నీ
భావము, దైవయత్నమునఁ ♦జారుష మడ్డము గాదు గాని-మే
'ధా'విమి గానఁ జెప్పెనను ♦దాల్చి భవిష్యము నాలకింపుమి! 47

ఉ. రాజుల కశ్వమేధము గ♦రం బుచితం బగు, దాని కీవు పే
రోజుఁ గడంగు, నవ్విధికి ♦నోర్వక వాసవుఁ డడ్డుచేయు ను
త్తేజముతోడ, నట్టు లని ♦తీర్చుగఁ బూనినదాని మానఁగా
నీజతనంబు చెల్లునె? గ♦నించునె దైవము పౌరుషంబులన్? 48

క. కావున నీహయమేధం
బీవిధముగ నగు నటంచు ♦నిపుడు తెలిసినన్
నీ వప్పుడు పురుషూతుని
కావించినవనికి నలుక ♦గాంచవు వత్సా! 49

ఉ. ఇప్పటి కశ్వమేధ మిది♦గో భువిలో నిఁకమీఁద నుండ దం
చప్పరమేష్ఠిశాసన మ♦హా! యిది నమస్తయజ్ఞముల్
ముప్పునఁ బోవు వానిఫల♦ముల్ తెగనమ్మెడివిప్రజాతీచేఁ
దప్పక సర్వభూతములు ♦తత్ప్రళయంబునఁ బోవుకై వడిన్. 50

వ. కావున నచరాచరం బై నయాసకలప్రపంచంబు దై వాధీనం బగుటం
! జేసి పురుషుండు • పౌరుషంబున నించుకేని ప్రతీకారంబు చేయ
• విరోధ డని భావింపు మన్నతనన్నరనాయకుం డిట్లనియె. 51

గీ. అనఘ! యియ్యాగ మింకమీఁద నాఁగిపోవ,

గారణం బెఱిగింతువేఁ గరుణతోడ

దానిఁ దొటఁగింపఁ జూతు నేమైనఁ గాని

నీదుదీపనకతమున నేర్పుకొలది.

52

మ. అనినన్ సాత్త్వావతేయుఁ డిట్లునఁ గుమాఁరానినఁ భద్రుఁడొ

లును దానిం దొలఁగింతునంట, యట నాలోచింపు లోకేశుఁడా

పనిమిత్తం, బింక భూమి యుండఁగ మహిఁపాలావళి నీకుఁ గ

క్క నొరుం డొక్కని కశ్యపేధముననలకం జూడఁ గాదేనియున్ . 53

చ. అనవుడు భూవరుండు చతుఁరాస్థునిశాపము సోఁకి యింక భూ

మిని హయమేధ మాఁగఁగ నిమిత్తము నేనయి దుర్వ్యసంబు

ధనమునఁ జొత్తునేని యురిత్రాఘలఁ జిక్కినరాజహంసచ

ర్యను గవఁజాల విష్ణుపద మంచు భయంపడి యమ్మునీడ్రుఁడొ . 54

గీ. యోగిజనవందనీయ! నీ యోగదృష్టిఁ

దురగమేధనివృత్తిహేతువును గాంచి

నట్ల తత్పునరావృత్తి నరసిజేని

తెలిపి కూరిమి నావంత దీన్పు మనఁగ.

55

గీ. వ్యాసుఁ డిట్లు వచించె దిఁనాంతలేళ

నఖల తేజంబు భాస్కరుఁనం దణంగు

నట్లు లీహయమేధంబు నణఁగియుండు

బ్రాహ్మణోత్తములందు గీర్వాణులందు.

56

వ. అ ట్లియాగంబు పెక్కువేలేండ్లు వారియందు విలీనమై యుండినంతఁ

గలియుగంబునఁ గాశ్యపగోత్రుం డైనసేనాని యనుద్విజశ్రేష్ఠుండు

తనతపోయోగవిష్ణు కునికిపట్టయినభూబిలంబు భేదించుకొని యీవలికి

వచ్చి యశ్వమేధంబును మరల నవనిష్ఠఁ బ్రవర్తిల్లఁ జేయును.

తరువాత మఱికొంతకాలంబునకుఁ దత్కులంబున మఱియొకఁ
డుదయించి స్రలయము శ్వేతగ్రహంబునట్లు రాజసూయ
మావిష్కరింపఁ జేయఁగలండు. తదాదిగాఁ గ్రతువులు మానవుల
శ్రద్ధాభక్తుల ననునరించి ఫలించునుగాని, కలియుగాదిగా మనుష్యుల
హృదయంబులు సనాతనాచారదూరంబులై దుర్బలంబు లగును.
దానంజేసి చాతుర్వర్ణ్యధర్మగబు లడుగంటును. అయిన నక్కాలం
బునఁ గోటి కొక్కం డెవ్వఁడేని ధర్మపరుం డున్నచో నతఁ డల్ప
ధర్మకార్యంబుననే యధికఫలంబు గాంచఁగలం డనుచు నక్కాణింప
జనమేజయుండు వెండయు నిట్లనియె.

57

చ. కలియుగపూర్వసంధి యిది *గావున నింతకు ధర్మకర్మముల్
తలఁగక యుండె నింతట నధర్మము జాతుల నాశ్రమంబులం
గలఁచుట యల్పకర్మ మధికం బగుధర్మము గూర్చు టన్ననీ
పలుకుల విస్తయం బగుఁ గృష్ణన్ వినిపింపు కలిప్రభావమున్. 58

క. అని యడిగిన నాద్వైపా
యనముని నిజయోగదృష్టి *నరసి కలియుగఁ
బున నయ్యెడిపలువితలు
వినిపింపఁ దొడంగె నిట్లు *విబుధులు పొగడన్.

89

—*— క లి ప్ర భా వ ము —*—

క. మారణసాధనవృద్ధియు
దారుణయుద్ధములు ఘోర*తరవర్షములున్
గ్రూరతరపాలనము ని
ష్కారణజనహింస దుష్ట*కలిలక్షణముల్.

60

నీ. పరులకష్టసుఖంబు *లరయక నరపతుల్

బలిమిమై నదిమి క*ప్పములు గొందు

రక్షత్రియులు భూమి ♦కధ్యక్షులగు చాత్త
 భోగభాగ్యంబులఁ ♦బొంగుచుండు
 శవనిదేవతలు శూ♦ద్రాశ్రయంబునఁ జక్కి-
 కష్టజీవనమును ♦గడపుచుందు
 రాశూద్రు లవనీను ♦రాచారు లగుదురు

గ్రాహ్మణు లాయుధ♦పాణు లగుచు

గీ. రఖిలవేదోక్తికర్తృఁబు ♦లంతరించు
 నెల్లజాతులవారలు ♦నేకపంక్తి
 నారగింతురు పానమాం♦సాశేసములఁ
 గాంతు హెచ్చున బ్రజలకుఁ ♦కలియుగమున.

61

క. ధనమునకుం గలగౌరవ
 మున నొకవీనంబు నుగూఁ♦ముల కబ్బదు సీ
 చున కయ్యెడిశైజఁగున స
 జ్జనునకు నొకచిన్నపనియు ♦సాగదు కలిలో.

62

గీ. అన్న మమ్ముదు దూరూర ♦సఖిలజనులు
 వీధివీధిని విప్పులు ♦వేదములను
 వెల కొనంగెద,రంనందు ♦కులముకులము
 కాంత లమ్ముదు రంగముల్ ♦కలియుగమున.

63

గీ. కపటసన్యాసులు వితంతు♦కామినులును
 బుత్త్రముఖవీక్షణసుఖంబు ♦పొందఁగలరు
 పదియు నాతేండ్లు నిండని♦బాలకులును
 గలిని బిడ్డలతండ్రులై ♦వెలయఁగలరు.

64

క. తెలు పగుపండ్లును నున్నసి
 తలలును దండంబు శమము♦దమమేర్పడువ
 ల్కులు కావిరంగుబట్టలు
 నలవడఁ గలివేళ బోడ ♦లగుదురు కాపుల్.

65

గీ. ఉచితకర్మంబు లెల్లరు ♦నుజ్జగింప

బ్రహ్మవాదంబు నెపముగాఁ ♦బడయఁగలరు

కులమతభృష్టు లనియెడిఁకొఱత లేక

పతితు లందఱమన్నసఁ ♦బడయఁగలరు.

66

గీ. ఏమి యేమోయి యేమండి ♦యేమిర యని

యెచ్చుతగ్గులు కనిపెట్టి ♦యెచ్చరించు

నట్టిపిలుపులు తాఱుమా ♦ఱగుచునుండుఁ

తలఁగు నుత్తమమధ్యమా ♦ధమవివక్ష.

67

చ. ఋతువులు తల్లకిం దగును ♦వృష్టియుఁ జిత్రవిచిత్రఖండప

ద్ధతిఁ గురియంగఁజొచ్చు గడి ♦తప్పనిదూడలు దుక్కిఁబెద్దు తాఁ

గుతలము చొడువాటి జిగి ♦గోల్పడుఁ గోడులు మెట్టచే లగున్

హితరుచిఁ బాయుధాన్యములు ♦నెల్ల ఫలంబులుఁ గూరగాయలున్. 68

క. పుడమికడ నున్న మేచ్చులు

నడుభూమికి వత్తు రల్ల ♦నడుచోటిజనుల్

కడఁ జొత్తు రిందు నందును

గుడియెడమలు లేక వారిఁకొర్కులు తీరున్.

69

క. కొనియమ్ముట మోసంబున

ధన మార్జించుటయు దొంగతనమునఁ గలిమిం

గని త్రొళ్ళిపడుట పదరుట

యనునివి సామాన్యగుణము ♦లగు సందఱకున్.

70

క. చెడునడవడిఁ బూర్వార్జిత

మెడిలించినమ స్తభోగఁజీనుం డగుచున్

గడియింపనేర కుండిన

జడమతిఁ బెండ్లాము ప్రోచు ♦సమయము వచ్చున్.

71

- క. అందఱు వాణిజ్యంబున
కుం దిగుదురు, తగ్గిపోవు ♦ గోకుల, మూళ్లం
జెందును వృకశాస్త్రాలము
లందఱు ధర్మార్థశూన్యు ♦ లగుదురు కలిలోన్. 72
- క. విడనాడి సిగ్గు శీలము
తొడవులు, జడముడియె తమకు ♦ దొడవుగఁ బడఁతుల్
చెడుతెరు వంటుట పడుచుల
గడితము మగవారికొఱఁత ♦ కలిలక్షణముల్. 73
- గీ. వయసు మీఱక వచ్చెడి ♦ వార్ధకంబు
హద్దు మీఱినకోర్కెలు ♦ వ్యసనములును
దరుణజనము నణంచు నం ♦ దఱ నణంచు
దస్మరాగ్నినృపత్రయో ♦ త్పాతభీతి. 74
- క. వికలాంగు లగుచు నాఁకట
నకనకఁ బడువారియూర్త ♦ నాదము వెలిగా
నొకనిమున ముండ దట్టులె
యొకకబళము పెట్టునిల్లు ♦ నుండదు కలిలో. 75
- క. ఈనును ద్రోహంబును బే
రానయుఁ బరదూషణంబు ♦ నాత్మస్తవమున్
రోసము బ్రహ్మద్వేషము
దోసపుఁజేతలును జనుల ♦ తోడన పుట్టున్. 76
- క. వడగండ్లవాన వేండ్రము
వడగాలియు గాలివాన ♦ వనపావకమున్
బిడుగులు నుల్కాపాతముఁ
కడువడిఁ దలసూపుచుండుఁ ♦ గలియుగమందున్. 77

సీ. వేదాంతవిద్యావివేకంబు సంసార
 పోషణసాధనంబుగ ఫలించు
 ధర్మశాస్త్రపురాణదక్షత్వ మభినవా
 చారముల్ సాధింప ♦సందడించుఁ
 జదివినకొంచెంబు ♦సాధునమ్మతిఁ బాసి
 సర్వజ్ఞభావంబు ♦సంతరించు
 శబ్దార్థభావసౌష్ఠ్యవదూరనిస్సార
 నవనవకావ్యసంతతి జనించు

గీ. సంత్యవర్ణంబులు ద్విజత్వ ♦మనుకరించు
 నగ్రవర్ణంబులమహత్త్వ ♦మంతరించు
 దయయు సత్యంబు శౌచంబు ♦దత్తజింఁచుఁ
 గనఁదరంబాకొ కలికాలజనమునంచు?

78

గీ. సమయములఁ బత్రముల సాక్షి ♦శపథములను
 స్వీయకరలేఖనంబుల ♦వేటుచేసి
 యుత్తమర్ణాధమర్ణుల ♦యోగ్యవిధులఁ
 బాడితప్పుదు రన్యాయవాదు లగూచు.

79

క. పరలోకంబును బూర్వో
 త్తరజన్మంబులును బండితమ్మన్యులచే
 నరమరఁబడు శాస్త్రంబుల
 పరమార్థం బప్రమాణపద్ధతి నరుగున్.

80

క. కులమతనిందితకృత్యం
 బులు చేసెడివాఁడు సంఘమునఁ బెద్ద యగున్
 గులటాపుత్తు లపాక్షి
 యులు క్రతువులు చేయఁగడఁగు చుందు కలిలో.

81

- గీ. పాపచింతయుఁ గవటంబు ♦వంచనంబు
సత్యశూన్యత లేవడి ♦స్వార్థపరత
స్త్రీసమృద్ధియుఁ బూరుష♦క్షీణదశయు
లజ్జలేమియుఁ గలికాల♦లక్షణములు. 82
- గీ. తల్లిదండ్రుల దండించు ♦దనయుఁడెందు
నత్తమామలఁ గోడలు ♦నాడిపోయు
నాలు మగని మగం డాలి ♦సతకరించి
తిరుగుదురు శిష్యుఁ డెదిరించు ♦గురుని గలిసి. 83
- క. ఉపకారము శూన్యం బగు
నపకారము హెచ్చు నతిథి ♦సభ్యాగతుని
గృహ జూచుగృహ స్తుండఁడు
జపహోమసురార్చనాది♦సత్క్రియ లణఁగున్. 84
- క. అందఱు కవనము చెప్పదు
రందఱు నీతులు వచింతు ♦రందఱు దుర్మీ
తిం దిరుగుదు రొరులధనం
బందఱు చవిచూతు రంద ♦అధికులు కలిలోక. 85
- క. లోకం బివ్విధి బహుపా
పాకీర్ణము రోగమయము ♦నల్పాయుష్కం
బై కాటియపడియెడు హా
హాకారము పెల్లుగా మ♦హాకలియందున్. 86
- చ. అని వివరింప నాతఁ డనఁఘా!జగ మివ్విధిఁ బుణ్యాసీసమై
ఘనతరపాపపావకశి♦ఖావలితం బయి మండుచుండఁగా
జన మెటు లక్కలిం గడవఁ ♦జాలికృతంబును జీరుఁ డెల్పు నా
కనవుడు నక్కురూత్తమున ♦కమ్మనినాథుఁడు నవ్వి యిట్లనెక. 87

మ. కలికాలం బాకమాత్రఁ బోవునొకొ? యాకార్యణ్య మాడంబమ
క్కలుషం బక్కలహంబు మచ్చరము నేకంబై జగంబెల్లచి
చ్చులఁ బోఁద్రోయఁగ రూపుమాపి విడఁజూచుం గాని యవ్వప్రవృ
త్తుల జాత్యంతరు లాక్రమించుటయె యందు న్నాశమూలంబగున్. 88

చ. వినఁ గన రానిభూపలయఁభీషణఘోరరణంబు, నన్యనా
శన మొనరించి నో రణఁచుఁ నుపతవృష్టియు, దిక్కు లెల్ల తు
త్తునియలుగాఁ బగుల్పుబహుఁ తూర్ణ నినాదము, జంతుకోటికిన్
ఘనతరభీతిగాఁ గలియుఁ గంబుతుదం బొడచూపు భూవరా! 89

చ. ఎవనికి వాడె యెల్లజగఁ మేలఁగఁ బూనినలోభవృత్తిచే
నననితలంబు నల్లడల ఁనాహన మేర్పడి కీడుమూఁడు భూ
ధవులు విధించువన్ను లమితం బగు భూములొకింతయేని పం
డవు కఱ వెంతయుం బొడవఁ పంచును లోకులు దాన వారలున్. 90

ఉ. దాసుణ మైనయాకటికిఁ ఁదాశక యిం ద్లెడఁబాసి దేశనం
చారము చేసిచేసి యొకఁచక్కిని గూఁపుచు గుడ్డ లేక కాం
తారసముద్రతీరవసుఁధాధరభూములఁ జొచ్చి తోభులున్
నారలుఁజీర, లాకు లశఁనంబుగ బొందెల నుంచు రెట్టులో. 91

గీ. బహుశనం బట్లు దేశముల్ ఁవాసి పోవ
గడమచారలు నట్టులె ఁకుడుపులేక
కటకటంబడి బహురోగఁకలితుం లగుచు
నూళ్ళ నుందురు ప్రాణంబు ఁలూడినట్లు. 92

క. అప్పగిది ముప్ప లొప్పిన .
నెప్పటి కప్పుడె ప్రజాభివృద్ధి యగుటయున్
ముప్పదియేండ్లకు మీఱక
యప్పటిమానవుల కాయు ఁవగుటయుఁ గలుగున్.

గీ. అట్లు లోకంబు కుతకుతఁ లాడునపుడు
పుడమి నిసార్పమై గొడ్డుఁ పోవునపుడు
తారకంబులు తమగతుల్ తఁపునపుడు
మొదలు లేకుండ ధర్మంబు పోవునపుడు.

94

వ. సకలప్రపంచసంక్షోభం బుప్పటిల్లు దాసరిజీసి మూసపులకుఁ
బ్రాణభీతియు దానిచే మనోవ్యథయుఁ దన్నిమి త్తంబున బలగ్ధానియుఁ
దత్కారణంబున వ్యాసేవై వర్ణ్యంబులును వానిచే నాయుష్య
క్షయంబును సంభవించు. అంత గలియుగం బంత కంఠకుఁ
బరిసమాప్తిం గాంచుచుండఁ గృషివాణిజ్యాదివివిధవృత్తిచ్ఛేదంబున
నిర్వేదంబును నిర్వేదంబున నిష్కామశయ నిష్కామశ్యంబున
నిరహంకారతయు నిరహంకృతి సత్యాభిలాషయు దాస సత్వదింశయు
బూడముటంజేసి ధర్మజిజ్ఞాసువు లగుకొండఁ బ్రచ్ఛన్న నేషుల
నందందు నివసించుమహాత్ము లగుపోధనులచేత కరిగి
సవినయభక్తిప్రణామపురస్కరంబుగాఁ దమచూషదలు వాక్కుచ్చి
పానికిం దగినప్రతిక్రియలు వానినలస నెఱింగి నచ్చి శదు క్షప్రకారంబున
శ్రేయోదాయకంబు లగుసత్కర్మంబు లొచగింతురు. వానిం జూచి
తక్కినవారు నట్లే శుభకర్మధర్మపరాయణు లగుడు సంతోకు మున్ను
క్రమక్రమంబుగ ధర్మహాని కలిగినట్లే యగ్రశతీనుండి ధర్మంబున
కుత్తరోత్తరాభివృద్ధి సంభవించునూచన లేర్పడు సది యె
కృతయుగారంభంబై పరిణమించు నంత

95

చ. అమితవిపత్సరంపరల పున్విధిఁ జేడ్చడియున్నవారి కా
హిమరుచి రాహున్మోట వెలుఁగేని పదంపడి తోచినట్లుగాఁ
గ్రమముగ హింసమై కలియుగంబుతుదన్ మొద లూడినట్టియా
యమలినధర్మ మాకృతయుఁగాదిని గన్నులపండువయ్యెడున్.

96

వ. అని చెప్పి కుమారా! యితకుఁ బరమార్థంబుగ నొక్కమాట
చెప్పెద విను మని మఱియు నిట్లనియె. 97

గీ. ఒక్కటేకాల మది ధర్మయుక్త మైనఁ
గృత మగును గానిచోఁ గలి, యిదియ భేద
మిందుఁ డొక్కండె యతఁడు పూర్ణేందుఁ డనియు
క్షీణచంద్రుండు నాఁ బేరు యెంద లేదె? 98

ఆ. సర్వతోగతంబు యసంపూర్ణ మవికార
మవ్యయంబు కాల యమది నిజంబు
పగలు రేయి నెలయు యవత్సరం బనుపేర్లు
గ్రహగతులనుబట్టి యకల్పితములు. 99

ఆ. వేదశాస్త్రవిహిత వివిధవర్ణాశ్రమ
ధర్మవిధులగతుల యతారతమ్య
మనునరించి కృతయు యాదిసంజ్ఞలు గూడఁ
గల్పితంబు లయ్యెఁ యగాలమునకు. 100

వ. కావున లోకంబు పాపభూయిష్ఠం బైనకతంబునఁ గలి యనఁబడు.
కాలంబు చాతుర్వర్ణ్యంబు స్వస్వధర్మనిష్ఠంబైన పుణ్యవర్తనంబున
నున్నయెడఁ గృతమనఁబడు ననియు నవికార్యం బైనకాలంబునకుఁ
పుణ్యపాపంబులు లే వనియుఁ గాలము పరమేశ్వరస్వరూప మనియు
భావింపు మనుచుఁ గాలతత్త్వం బుపదేశించి వెండియు నిట్లనియె. 101

గీ. అతిసుఖప్రద మైనయా యకృతయుగమున
మరల ధరణి సమస్తసంపదలఁ బొదలు
నఖిలజనులకు శతమాన యమాయు వలరు
ధర్మమప్పుడు నాల్గుఘాతముల నడచు. 102

- క. ప్రతియుగమును బురుషార్థము
 లతితరవిపదాకులంబు ♦లగుచుండఁగఁ ద
 త్ప్రతిహతి యొసరిచి వానిన్
 బ్రతికింతురు యోగమహిమఁ ♦బరమమునీందుల్. 103
- క. పర్వమేశ్వరాజ్ఞ యుగముల
 పరివర్తనములనుబట్టి ♦బహుకాలముగాఁ
 దిరుగుచు వృద్ధిక్షయముల
 వరుసన నరలోక మిట్లు ♦వచ్చుచునుండెన్. 104
- వ. మఱియు నిందొక్కవిశేషంబు సుష్కగ్రహచూర్ణావలంబునకు
 సూత్రభూతంబును సకలశాస్త్రరహస్యము వైనది కల దని
 యాకర్ణింపుము. 105
- మ. పరమాత్ముండె యనాదితత్త్వము జగద్బాహుళ్యకోర్కెం జరా
 చరమా నాతఁడె ప్రత్యేగాత్మ యన సంసారభ్రమన్ విస్మృతే
 శ్వరభావుం డయి కాలచక్రవళుండె ♦నర్హి నాశంజె వే
 దరహస్యజ్ఞత బంధముక్తిని దనుం ♦దాఁ గాంచు నానంద్యు. 106
- గీ. ముఱికి పట్టినమణి మట్టిముద్ద యగుచుఁ
 బులు గడిగినంత రత్నమై ♦వెలయునట్లు
 తెలివి సంసారబంధంబు ♦తొలఁగఁజేసి
 నంత జీవాత్మ పరమాత్మయై వెలుంగు. 107
- చ. అని పరమాత్మతత్త్వము ననాగతమున్ విశదీకరించి,య
 జ్ఞనపతియున్ సభాసదులు ♦సన్నతిచేసి నమస్కరించి,త
 న్ననుపఁ బరాశరాత్మజుఁ డనంతమహామహిముండు వారి పీ
 డొని నిజయోగశక్తిఁ దనఁకోరినచోటికి నేగఁ బమ్మటన్. 108

చ. హితమితభాషి యైనజనఁ మేజయుఁ డానహృదాయులం బురో
హితులను గూడి కొల్లునకు ఁనేగి యథావిభవంబుగా మహా
వ్రతులును ఋత్విజుల్ హితులు ఁరాజులు మున్నగువారికిన్ యథో
చితకనకాంబరాభరణఁ జీవధనాదు లొనంగి పేర్చిమై. 109

గీ. సర్పమారణమునఁ దనఁచలము నుడిపి
తక్షకునిచావు తప్పించి ఁధన్యచరితుఁ
డైనయాస్త్రీకమునికి సఁమృన్నానవిధుల
వేడ్క నలిపియు సందట ఁవీడుకొలిపి. 110

— జనమేజయుని యశ్వమేధము—విశ్వావసుని హితోపదేశము —

క. పరివారంబును దానును
గరిపురముం జొచ్చిమెచ్చుఁగాఁబ్రజ లెల్లన్
ధరనేలు చంత నొకతటిఁ
దురగంబును విడిచెఁ గ్రతుకుఁతూహల మలరన్. 111

వ. అదియు నాయుధపాణు లైననెజుజోదులు వెంట రా నిరంత
రాయంబుగ ధరాతలం బెల్ల క్రుమ్మరి క్రమ్మటి వచ్చి యథోక్త
భూరిదక్షిణల భూసురుల కాహ్లాదంబు సమకూర్చుచు నాజనమేజయుం
డున్నయాగశాలఁ జొచ్చినంత నధ్వర్యుండు నయ్యజమానుండును
దానినాలంభమ త్రోదకప్రోక్షణంబున నపగతప్రాణంబుఁ గావించి
యారేయి దానిచెంత నిద్రింప యజమానురా లగువపుష్టమను
నియోగించి తా మంతంత నుండిరి. ఆకాశ్యయు విధివిహితకర్మా
యత్తమై యట్లుండ నయ్యద నెఱింగి వాసవుం డామెఁ గామించి
కామరూపంబున నాగుఱ్ఱంబుమేనం బ్రవేశించి యాదేవిం జెనక
నుంకింపఁ దద్వికారం బెఱింగి యారాణి యధ్వర్యుం బిలిచి
ఘోటకంబు కడలుచున్న దని చెప్పె. అంత నతండు జ్ఞానదృష్టిం

బరికించి యది యింద్రునిపని యనితేనికి విన్నవించె. అది విని యతండు
మహాభీలరోమానలజ్వాలలు గ్రక్కుచు రాద్రంబు దాల్చి
దిగ్గనలేచి— 112

చ. శ్రుతివిహితక్రియాచరణశూరుడ నేని సధర్మపాలి
క్షితివలయుండ నేని మునిశేవనపావసముర్తి నేని యా
ర్జితసితక్షీర్తి నేని ననుఁ జెందినయాశల మానయుర్వి నీ
క్రతువు మహీశుఁ డింక సురరాజునుగూర్చి యొనర్పకుండదనన్. 113

చ. అని శపియించి ఋత్విజుల సందఱఁ బేర్కొని మీయశక్షచే
తన కద నాదుజన్మము వృథా యవమానిశ మయ్యెను బాలు మీ
పని యింక నాదురాజ్యమును బాసి నపుత్తృకశశ్రమిత్రులై
చనుఁ డని పల్క నల్కపెలుచన్ బెలుచంగని వారు చెచ్చెరన్. 114

క. చనిరి నిజావాసములకు,
జనమేజయుఁ డంత యజ్ఞశాలం దసకాం
తను జుట్టియున్న సుదతులఁ
గనుఁగొని యాత్మస్వరంబుగా నిట్లనియెన్. 115

మ. పరరాజన్యకిరీటరత్నరుచిభాస్వత్పాదపద్మండ ని
ర్జరభూనిర్జరక్షీర్తితామలయశస్సద్మండ నై మించునా
శిర మీపాంసుల పాంసులాంఘ్రిహతిఁ గాఁసింబెట్టి యీజన్నమున్
గురువంశంబుయశంబు నామహిమ మున్నూల్లించె దుశ్శీలయై. 116

చ. చరపరిచుంబిఱిగొప్పి యగుభార్యను గూడి సుఖంపఁ గోరుకా
వరుండును గుక్క ముట్టికొనుపాపపుఁగూటికి నానపడ్డకా
పురుషుండు వేటొక్కోకమలిపోయినతమ్మిని బోనిదీసిమో
మరయఁగఁజాలఁద్రోయుఁ డివుఁడాహవశాలకు దవ్వలం బడన్. 117

క. అను చతఁడు నపుష్టమపైఁ
గినియుతఱిన్ దివమునుండి శ్రక్రింపక దిగివ
చ్చినవిశ్వానసు వచ్చటి
జను లచ్చెరు వొంద నిట్లు శునపతి కనియెన్. 118

ఉ. ఏమిది కౌరవేంద్ర! తగుశనే? తగ వేదినమాటలాడి నా
రీమణి రాణి నిట్టు లొనశరింపఁగఁబోలునె? వానపుం డనూ
యామతి నీదుజన్నమున శకడ్డముపెట్టిన వట్టిమాయకున్
నీమది తప్పుదారిఁ బడె శసినతిదోషము లే దొకింతయున్. 119

చ. నలుపుగ మూఁడునూర్ల నవశనంబులొనర్చినవాడ వీవు నాఁ
జలమున నీమఘంబు కొనశసాగినచోఁ దనుఁ బోలు దీవు నాఁ
దలఁచున దీని కీవదను శతప్పినఁ దప్పక కీడు మూఁడు నాఁ
దలఁకున వజ్ర యశ్వమున శదాఁగుటయాత్రము దోషమందువా? 120

ఉ. ఇంతకు నొక్కమాట విను శమీపు వపుష్టచుగాఁ దలంచు ని
య్యింతి బలారిపిట సుఖరయించినరంభ తదాజ్ఞఁ గాశిభూ
కాంతునిపుత్రి నీదుకులశకాంతయు నయ్యెను గాన నేలు ఘా
వంతయుఁ దప్పు లేనియమశరాంగన నీజగదేకసుందరిన్. 121

చ. ఇదియును గాక యింద్రుఁ డన శనేమనుకొంటి? మహానుభావు తా
త్రిదశుల నేలునద్గుణశరిష్ఠుఁడు గాఁడె? పతివ్రతామణిన్
మదిఁ దలపెట్టునట్టిమద్రమత్తుఁడె? జన్మమునం దెఱింగి యి
మ్ముదితను రంభఁ జేసి నిను శమోసముచేసెను గాక యన్యమే? 122

క. అనుమానింపకు మిఁకఁ దన
మునిమనుమనికోడ లగువశపుష్టమఁ బెసకం
గనునరితటి మూర్ఖుఁడు గాఁ
డనఘుఁడు మఘునంతఁ డామెయణిసాస్వయగున్. 124

- గీ. అతివవిత్రచరిత్రకుశలాంగసలకు
 నన్యసంస్పర్శమున చోష శమంటఁ బోదు
 మలినతరనస్తుజాణసంకపర్కదోష
 మగ్నిచంద్రార్క- నీప్తుల శకంబు నొక్కొ? 124
- క. మఱియుఁ బతివ్రత లగునుం
 దరులు సమస్కార్య లనుచుఁ శ సత్వజ్ఞులు చె
 ప్పిరి యని యెఱుంగవె? సన్నుత
 చరితకుఁ గులసతికిఁ గీడు శసలుపఁగ నగునే? 125
- వ. అదియునుం గాక. 126
- ఉ. ఆధరణీమోత్తముల శసందల నింత కసంతభక్తి నా
 రాధన చేయు చిప్పు డపరాధ మొసర్చితె, గాని యింద్రుఁ డే
 బాధ పడంగఁ గారణ మరపారణపోమహిమాత్మత త్వస్వసం
 బోధబలాధ్యు లొడ్వజులరపూన్కిక జలకుటగాఁ దలంచితే? 127
- ఉ. కావున సర్వలోకమునుగౌలవశంబును గాఁ దలంచి పూ
 జావిధి వాసపున్ మఱి ప్రశసన్నునిజేసి మహీసురాభిసం
 భావనచేసి నిల్పి యనగవద్యగుణాభరణాభిరామ నీ
 దేవిని గారవింపు నర శదేవమునిస్తుతు బొప్ప నెండియున్. 128
- క. కృతయాగశతత్రయఁడగు
 చతురుండ వజ్రాబ్ధిబోధరశాలివి నగుటన్
 సశతైశ్వర్యసమాహిత
 మతిభూతలశక్రగీర్తి శమనియెద వధవా! 129
- వ. అని యనుసంబంధ సజ్జనమేజయుండు ప్రసన్నహృదయుండై దైవ
 మలంఘ్య మని వేదవ్యాసుండు తొల్లి చెప్పిన నీతివచనంబులు
 స్మరించి కోపవేగంబుతో నయ్యత్వమేధయాగంబునకును శాంతి

చెప్పి తనకుఁ జిత్తశాంతి గలిగించిన యాగంధర్వశ్రేష్ఠుఁ గృతజ్ఞతా పూర్వక ప్రణామపురస్కరంబుగా ిడ్కొలిపి శతకృతునియెడ వీత మన్యుడై తనయనాదరణంబు వడసిన యవసీసురోత్తముల మరలఁ బిలిపించి తొంటికై వడి గౌరవసత్కారంబు లాచరించి వపుష్వమం బ్రీతితో రావించి మృదుమధురాలాపంబుల ననునయించి పదంపడి నకలపరివారనమేతంబుగా యజ్ఞశాల వెలువడి వచ్చి యిభపురంబు చొచ్చి.

130

చ. యజనము దానభాజనధరరామరపూజన మిష్టదేవతా భజనము సర్వబంధవనశ్రభాజన ముత్సవయోజనంబుఁ దా ఋజుమతిఁజేయు చాత్మహృదశయేశ్వరిఁ గాశ్యనుగూర్చిఁ జూచుచున్ బ్రజలు సుఖంప ధర్మపరిపాలన భారతన్న మేలుచున్.

131

మ. ఒకనాఁ డాప్తగురుప్రధానతతితో శ్రవణ్డోలగంబుండి య య్యకలంకం బగుభారశంబు హరివంశశాఖ్యానముం బ్రీతితో నకలంబున్ వినిపించినట్టిముని వైశ్రశంపాయనుం జూచి పుణ్యకథాగోష్ఠికి డెంద మానవడనశ్చన్నానంబుతో నిట్లనెన్.

132

శ్లోకం పుష్కరం దంతము.

సీ. కమలనాభుం డెంతకాలంబు వారాళి

నీరంబులో యోగరనిద్ర నుండు ?

కాలకారణుఁ డాతఁ శ్రడాలీల నేలొక

పవళించు? మరల నెకప్పటికి లేచు ?

లేచి వెండియు నాత్మశలీల నెన్నిధి బహు

చిత్రచరాచరశస్త్రమై చేయు ?

ఎందఱు బ్రహ్మ లైత రింతకు ? బుష్కరం

బున నెట్లు పొడమిరి శమునులునురలు ?

గీ. సకలభూతప్రపంచంబు శ సమయునపుడు
 పరమపూరుషుఁ డాతఁ డెకప్పగిది నుండు ?
 ననెడి నానంశయము లెల్ల శనఁగఁ గదాఁ
 బద్ధనాభప్రభావం బుశవన్యసంఘ.

133

మ. అన నత్తాపనుఁ డిట్లు వల్కెఁ జననాశ్రమా! బ్రహ్మజ్ఞుని మీ
 ఘనవంశంబున నుగ్గుపా లగుటచేఁ శగాంక్షించి తీ విట్లు పా
 వననారాయణాకీర్తికీర్తనము, నీశ్రవణాభి కానూఢబో
 ధనిరూఢాత్ములు గాక యన్యులు సమశ్రావణంబు లీ నేర్తులే? 134

నీ. కార్యంబు కర్తయుఁ శగారణంబును, శాస్త్ర
 శాసనీయంబును శశాసనంబు,
 జ్ఞానంబు జ్ఞేయంబు శజ్ఞాతయు, దృశ్యంబు
 దృష్టయు దృక్కును, శదాస యగుచు
 సంకల్పసిద్ధిత శ్శావరజంగమ
 సగ్గంబునకు సధిశ్రష్ఠాన మగుచుఁ
 బ్రకృతిపూరుష భేదశ్రభావమై విలసిల్లు
 వేదవేద్యంబు సుకవిస్మయంబు

గీ. సత్యసంకల్పసర్వజ్ఞశసర్వశక్తి
 సచ్చిదానందరూపమై శసర్వజగము
 నావరించిన నారాయణాఖ్యమైన
 యాత్మతత్త్వంబు బోధింప శచగునె నాకు ?

135

ఉ. ఐనను బాదరాయణమశహముని నద్గురుఁ డాగమాంతవి
 ద్యానిధి నాకుఁ జెప్పినవిశదంబున నాదిపురాణమర్మవి
 జ్ఞానధనాదితేయముని శచంద్రపరంపర తెల్పినట్టిచం
 దానఁ బరాత్మతత్త్వము యశ్రభామతి నీకు నుపన్యసించెదన్. 136

వ. * దేవమానంబున నాలుగువేలయెనిమిదివందలసంవత్సరములు కృతయుగము. అందు తపశ్శౌచదయాసత్యము లనునాలుగుపాదంబుల ధర్మము నడచును. నాలుగువర్ణములవారును స్వధర్మనిరతులై యుందురు. మూడువేలమూఱువందలయేండ్లు త్రేతాయుగము. అందు ధర్మము మూడుపాదంబులఁ బ్రవర్తిల్లును. చతుర్వర్ణముల వారును మనోఽదృశ్యంబున తౌల్యము నొందుదురు. రెండువేల నాలుగువందలవర్షంబులు ద్వాపర యుగము. అందు ధర్మము రెండుపాదంబుల నడచు. నాలుగుజాతులవారును రాజసంబున స్వార్థపరు లగుదురు. శ్మశ్రుజాతు లావిర్భవించును. కృతయుగమందలిధర్మసేతువులు తలక్రిందగును. ఒకవేయిరెండువందల హయ సంబులు కలియుగము. అం దొక్కపాదంబున నడచుధర్మంబునకు నాలుగుపాదముల నడచునధర్మము బాధింపఁబడును. సర్వవర్ణముల వారును దామసావిష్ణులై కామక్రోధాది దుర్గుణములకు వశ్యు లగుదురు. దయాసత్యశౌచము లంతరించును. నర్ణాశ్రమాచారములు విపర్యయముగాంచును.

ఇట్లు సంధికాలాబ్దములతోడి నాలుగుయుగముల సంవత్సరములు పండ్రెండువేలు. ఆకాల మొక్కదివ్యయుగమనఁబడును. అట్టిదివ్యయుగము డెబ్బదియొక్కమాఱు తిరిగినచో నొతమన్వంతర మగును. సంధికాలములందలి డెబ్బదిరెండువేలదివ్యాబ్దంబులతోడి యట్టిమన్వంతరములు పదునాలుగు జరుగునప్పటికి కనుమేయిదివ్యయుగముల

* మూడువందలయొకది సౌరమాన సంవత్సరము లొక్కదేవమానసంవత్సరమగును. 60నఁగా, సౌరమానమునఁ గృతయుగప్రమాణము ౧౨౨౫౦౦ సంవత్సరములు — దేవమానంబున కొకకృతయుగప్రమాణము మన్వంతరసంధికాలము. పూర్వపరసంధులఁగూడిన పదునాలుగు మన్వంతరసంధులు పదియే నగుటచే సంధికాలాబ్దములు ౨౨ వేలదివ్యాబ్దము లగుచున్నవి.

కాలము బ్రహ్మ కొక్క-నగ లగును. ల్లొక్కనగటితుండ బివీలికాది
 బ్రహ్మసర్వగతం బై సనమ స్త్రాణివర్గంబునకుఁ గలశరీరసూక్ష్మానక్తి
 నీక్షించి వినిభగ్గోతికజాతం బును నహరించ సభిలించి సూర్యుండై
 చక్షురాదులను నాయున్న ప్రాణంబుల నవహరించి స్పష్టమూర్తి
 యగువిభానసుగండ్ల ప్రదండగి స్థగభస్తిచయంబులఁ బతున్దశభున
 సంబలు నొక్కేమి లగు భస్మంబుగావించి ప్రదండమోదునొట్టి
 దాని సంకను నొక మగడు విలీనంబుగావించి యామనహోగ్రహేజ్ఞో
 నూపం బుననంపించి సప్తసంభూతంబై సర్వసూర్యుల కై సూరూ
 సూక్ష్మంబునఁ దా నొక్క నిండి ముక్త్యోయుట్టి పరమార్థమై
 యోగియు జేలుంగుచు నొక్కచు నొక్కతం బగున్నీగనీ కాశమ
 భువదివ్యోకీయుంబున కేకొన్ని నసంఖ్యం బగునొక ఘంటు నిల్పించి
 యగును సన్వలించి యోగినిద్ర నొనరించుచుండు.

187

నీ. అశ్వద్భుతం బై సత్యుద్భవో భాగవత

విధి యిట్టి యిది సుల్పూరసరస్వ నీచు,

అమ్మహాయోగీంద్రుఁడ సంద ముగనానా

యోగం బొలుంగువేరఁగోరడు నేరము,

ఎంతకాలం బాతఁడెందుచే నట్లు ని

ద్రించునో బోధించుకొని లేడు,

అయోగి యెట్టిఁడోరయాయోగ మెట్టిదో

విశదీకరించెడిరనేత్త లేడు,

గీ. ఏమి చెప్పును రాజేంద్ర? రయేక మద్వి

తీర్థు మవ్యక్తము నఖండతేజ మైన

యూపతబ్రహ్మ యాయోగ సమద్విలాస

మాతఁడే కాక తెలియంగ నున్నట్లఁ జేడి

చ. అనుపమయోగయజ్ఞమున శకగ్నులు ఋత్విజా లాగమంబులుం
దనర నిజాంతరంగమునఁ గదస్పరసూత్కుండు యజ్ఞకర్తయై
యనితరవేశ్యరూపమున శనన్బులనేకయుగంబు లాజలం
బున శయనించి యుండునని శ్రువార్థులు చెప్పఁగ విందుభూవరా! 139

వ. త్రికాలమూర్తియు సచ్చిదానందమూర్తియు నగునప్పురుషోత్తముని
యేకార్ణవశయనోదంతమును గగనమహాప్రళయకాలమున నప్పర
మేశ్వరునియవ్యాజానురాగంబునకుఁ బాతుండు ననేకయుగసహస్ర
జీవియు నగుమార్కండేయుండు పునఃస్థాతం బైనయీప్రపంచమున
ముముక్షువుల కుపదేశించుటం జేసి యంతమాత్రం బేని దేవతాప
నక్రమోపలబ్ధమై తెలియవచ్చునున్నది గాని లేకున్న నప్పరాత్ప
రునియనన్యదుర్గహం బైనయాప్రలయమందలి మహాత్వ మెఱుంగ
నెవరితరము? కావున నీప్రశ్నముల కెల్ల నొక్కటియే నదుత్తరంబు
గా నతివిస్మయానందజనక మైనయూచిత్రకథ వినిపించెద నవధ
రింపుము. 140

మార్కండేయుండు స్త్రీలయునుఁ బరమాత్మను నిర్ణయింపట. ఊహ

మ. ప్రలయం బొందిన యీశగంబు తనగీర్థంబును లీనంబుగా
జలజాక్షుం డటా పవ్వళించినతఱిన్ శస్వరసహాతీర్థయా
త్రలు సాగించు చిరాయురున్నతుండు మార్కండేయుఁడక్షీణపు
ణ్యలనద్యోగసమాజ్ఞితేశ్వరవరావ్యాసన్న నై బ్రాకృతిన్. 141

ఉ. ఆపరమేశ్వరోదరగతాఖిలతీర్థము లాడి యాడి యా
త్రాపరితుష్టచిత్తుఁ డగుక్రమ్మఱి తన్ముఖమార్గగామియై
వే పయి వచ్చి యెల్లెడలఁ గబెల్లగుచీకటిప్రేమ నాటి చూ
పేపఱి క్రిందఁకూలఁబడిరయెన్ భయసంభ్రమవిహ్వలాంగుడై. 142

* అక్షీణపు । ణ్యలనద్వివృతపస్సమాధి బలనిర్వాణపన్న..... పా. ఆం.

అక్షీణని । ర్మల పుణ్యాంబిత దివ్యయోగబలనిర్వాణపన్న-...

శా. ఆయోక్తాగ్లన ముల్లు చొచ్చి యతఁడొరహా న్వన్నుఁ యా భావమునా? మామూవేశమ? యేమివంత యిది? నిరర్థర్యాదగాఁగలఁగా రాయ స్తం బయి లోక మిట్లనిలచంత్రదాదిత్యతారాదులు బాయంగారణ మేమి? యేమిగతి యూరసై నాకు నేవిలపఁగన? 143

మ. ధరణీభాగము కాసరాదు గిరిబృంతంబు బంతగించెన్ లతా తరుగుల్తాదులు లేవు పుతుతతి శక్త్యం బేని తే దీద శాం తరముం జొచ్చి జగంబు చేడ్పడుట సశక్యం బాన? కాకున్న ను స్థిరలోకాంతరమో యిదింబు బహుచింత తా మాహనిర్భగ్గుండె.

చ. లిరయఁగలేక సత్య మపు ర్జడొపద దాట నుపాయమున్మృత్యు మరణము నిశ్చయించుకొని శమాసన మాశఁడు నూలుకొల్పి యొ శ్వరభజనంబు నల్పి హిమశక్తై లనిభంబును గోటిసూర్యభా స్వరమును నీలమేఘనదృశంబుగు శత్పురుషోత్తమాకృతి. 145

చ. కనుఁగొని యాతఁ డెవ్వఁ డని శకన్తనఁ జేరఁగఁ బోయి యుష్ణనా ర్ద్రనువదనానిలంబువడిఁ శదజ్జతరంబును నుడి చొచ్చిని ద్రను గని మేలుగాంచినవిరథంబునఁ నన్నుఁ దలంచి తొంటియో జను జగతీతలాటనమున నల్పఁగ వెల్వడి యల్లనల్లనన్. 146

చ. హరియుదరంబులోని విషిసనాంబుధిశైలనదీనదంబుల ధ్వరములు నాత్మధర్మపరతంత్రము జాతిచతుష్టయంబుఁ దా నరసి యనంతకాల మచరలాంతము గానక యెంతకేని వే సరి తనచొచ్చినట్టిగతి శచాలున వెల్వడివచ్చి వెండియున్. 147

చ. మునుపడినట్టియద్ధిఁ బడిరమున్నుచుఁ దేలుచు నీదు లాడుచున దనగతి యట్టులొటఁ బరితాపము నొందుచు నంశ ముండటన్

* ఘనవటశాఖ నడ్డముగఁ గ్రాల్చినకొమ్మపయిం బరుండి యుం
డినయుదయార్కతేజు నొకరడింభకుఁ గన్గొని కౌతుకంబునన్. 148

చ. ఇది యొకవేలువంత మును శవీవటవృక్షము గానరాదు నా
మది సలరించునీరవిసరమానుఁడు బాలుఁడు లేఁడు గాని యేఁ
జదురుఁడ నొక్కొ యీశువునన్నిధి జేరఁగ నిట్టిమేలు నా
కొదవునొకో?యటంచు వగర నూర్చుచు నమ్ముని తల్లడిల్లుడున్.

శా. ఆలోకాంతకుఁ డాజగన్నిలయుఁ డాశయాదిత్యసీకాశుఁడా
కాలాత్ముం డగుచిన్ని బాలుకుఁడు మారక్కండేయ వత్సా! భయం
బేలా?సి కిటు రమ్మ ధీరుఁడవు గారవే?యైన నియ్యభిలోఁ
జాలాడస్సితె వెంతకష్ట మని యీశాస్వాసిం చె నమ్మానియున్.

మ. విని యాపల్కులు కోపగించి యెవఁడో శవీఁ డిట్లు పేరెత్తి న
న్ననుమానింపక పిల్చె, నాతపము నాశయాయుస్సు తేజస్సు నుం
గనఁ డౌరా?నిజ మీప్రమత్తునకుఁ బోఁగకాలంబు దాపించెఁ, బే
ర్కొనెనే నన్నిటులాపితామహుఁడు రుద్రుండచ్యుతంఁడెన్నఁడేన్?

గీ. ఆత్మీమూర్తులు నన్ను దీర్ఘాయు వనుచుఁ
బిలిచెదరు గాని పేరెత్తి శపిలుచువారె?
యిట్లు న న్నవమానింప శనిక్కుమారుఁ
డేను ఘోరశిరుండ నా శనైఃకుగఁ డేమొ?

152

చ. అనుటయుఁ జిన్నసప్త నగి శయస్వటశాయి కుమార! నేననీ
జనకుఁడు నొజ్జడై వమును శసర్వము, సీపిత శుక్తికాంక్ష ము
న్నసఘతపంబు చేయఁగఁ జరాయువుఁ బావకతేజు నిన్ను న
మ్ముని కిడినాఁడఁ గావుననె శపింపట దాఁకితి ఏలయంబునన్. 153

* ఘనవట శాఖశాఖల నొకొకయొకనఁ బ్రవృత్తించి — ఇది పురాణాంతర
వాక్యముననుసరించి వ్రాసినపాతము.

క. నీ వింతకు బ్రతుకుటయును

నావర్తన మెఱుంగుటయును శనాకతముననే

కావునఁ గొంకక గురుసం

భావనమతి సన్నుఁ జేయ శూన్యంజేయూ!

154

చ. అన విని భక్తివిస్మయభరయంబులు ముప్పిరిగొన్ననూసనం

బున మునినాథుఁ డప్పుడు "సశమో భవతే జగత్పతే"

యని భగవత్ప్రపాశ్రయమునంది నటం బెగఁ బ్రాకి యప్పురా

త్ముని గని గోత్రనామములతో నిరుగేలు మొగిడ్చి

మొక్కుచున్.

155

చ. కనుగవ మాసనంబును మోగింబుఁ గలంక దొంగ నెఱయున్

విసయవిసమ్రగాత్రు డగు శవేడ్క. మును వినుతించి యోసనా

తనపురుషోత్తమా!లయవిశ్రాంతము సుగ్ధవర్తనంబు నీ

యనుపమయోగగళశ్చయము సత్సమామతిఁ దల్చి యనుగ్రహింపవే!

చ. అనుఁడుఁ బరాత్పరుండు విభుఁడవ్వటశాయి కుమార!తోన్ నీ

కనిసనమస్తస్పృహిని శగర్తయు భర్తయు హర్త యైనబ్ర

హ్మను జగదంతరాత్మను జశరాచరజాలమ నేన నాతలం

పున మును పంచభూతములు శశుట్టును బిమ్మట వానికూడికన్. 157

క. స్థిరచరరూపంబులు స్త్రీ

పురుషవిభేదంబు లగుచు శధనసంబులు చె

చ్చెర నేర్పడుఁ బదునాలుగు

వెరవుల బహునామరూపశభేదంబులతోన్

158

క. ఈరీతిని జనియించిన

యీరేడుజగంబులందు శనెందును నేనై

నారాయణనామంబుఁడ్ర

యీరూపముఁ గలుగ నుండు శనిచ్చాశక్తిన్.

159

- గీ. త్రివిధకాలంబు దశవిధదశలు రేయఁ
బవలు నెలలును ఋతువు లశ్టములు యుగము
లఖిల తేజంబులు సురాసురరాదిగణము
వివిధవర్ణాశ్రమాచార్యవిధులు నేన. 160
- క. శమదమములు సత్యము వే
దము యజ్ఞము పురుషుడుం బ్రథానంబును యో
గము సాంఖ్యముఁ దపమును జ్ఞా
నము ధర్మము నాదువిలసనంబులు పుత్రా! 161
- క. ఇది యది యని వివరింతునె?
యెది వినఁ గనఁ దినఁగ ననఁగ శసీయఁగఁ గొనఁగా
నొదవును లోకంబుల న
య్యది యంతయు మామకంబ శయగు నిక్కముగా. 162
- క. ఈవిధమునఁ బలు తెఱఁగుల
నావిర్భావంబు నొందు శనవ్విశ్వమునా
భావనఁ బెంపొంది తిరో
భావంబును గాంచుచుండు శబహుచిత్రముగన్. 163
- క. యుగయుగమును నేనిట్లు
జగములు కల్పించి పెంచి శసమయింతును నా
దగుమాయ, నఖిలవిశ్వం
బగవడు నాకుక్షి సీలశయావసరమునన్. 164
- ప. అని యాత్మేప్రభావం బెఱింగించి యంత. 165
- చ. వనజభవాదు లైనసురవర్యులు కాశ్యపుఁ డాదిగాఁ దపో
ధనులును నాదుకుక్షి నిజధర్మపరాయణులై చరింతు రా
ఘనులను గూడి నామహిమఁ శ్రగాంచి సుఖింపడు మీ వటంచు నా
తని మరల న్నిజోదరపత్రదంబునఁ జేర్చెను దొంటికైవడిన్. 166

క. ఈవిధి మార్కండేయుం

డావిశ్వేశ్వరునితత్త్వ శ్రమారసి తద్గ

ర్భావిష్ణుం డము నిశ్చల

భావంబునఁ బరమహంసభావముఁ డయ్యెన్.

167

చ. హరిహరమూర్తి యచ్చరమహంసయు నట్లు చిరంబు నయుఁ బా
నరయుచు యోగవృద్ధిచి నిరంతనిరంతర యోగసూక్ష్మగ
హ్వరమున నుండి యుండి పరశ్రమామృత స్తవశాసన భావగ్నియాం
తరనకలప్రపంచముఁ బరవంచుడి వెల్లువఁ జీయుకొనినె.

168

సీ. ఆమహాత్మన మించునంత గలంచిన

దాస నేర్పజియె రంభభ్రంభాశింత

యాచిన్నయాకాశశమంబున శబ్దంబుతో

గలిసి యొక్కించున శగాలి పొడను

నాగాడ్చు పెద్దదై శయ్యనంబును గడు

నడిఁ గలంచిన దాస శవహిన్ సృష్టి

నాయగ్ని వర్ధిల్లి శయ్యనం బింకింపఁ

బెరిగినచాలు నాశవిధియు నెంచె.

గీ. దాస వాన జనించెఁ దత్త్వర్థులము

నడుము పరమానుసంఘటనంబు నీగ్ని

బురదయై గడ్డగట్టంగఁ శబ్దమి పొడమె

బద్ధనాభునిబొడ్డునఁ శబద్ధమగుచు.

169

గీ. సురభిశంబు సమున్నత శముతుతరంబు

నగ్నిసూర్యప్రకాశంబునై చెలంగె

సచ్చిదానందసంకల్పజనిత మైన

పార్థివం బగుతన్నాభిరపద్మ మపుడు

170

మ. పరమాత్ముండును బంచభూతముల నానందాదిని యానందనం
భరితుండై మది లోకనగ్నమును సంభావించు దన్నాభిపు
ష్కరగర్భంబున బ్రహ్మపేర జతురాశ్రయంబై తదంశంబు గో
చర మయ్యెన్ వివిధప్రపంచరచనాసామర్థ్యసంపన్నమై. 171

చ. అతడై హిరణ్యగర్భుఁ డఖ్యుగాగమమూర్తి విధాత నా జగ
న్నతుఁ డగు, నాహిరణ్యము సునోహరపుష్కరమే నదీసరి
త్పతికులపర్వతాదికలితం బు యే డగుదీపు లొప్పు నీ
క్షితి యని కీర్తి కెక్కె మునిశ్రేఖరగీతపురాణవద్ధతిన్. 172

వ. అది యెట్లంటేని వినుము. నారాయణోదరసంజాతంబును బార్ధివ
లక్షణలక్షితంబు ను యాపుష్కరంబునం దిమిడియున్న సార
వద్భాగంబులై దేవగణావాసయోగ్యంబు లై సహిమాలయాదిపర్వ
తంబులై దానికగ్నిక మేరుశైలంబై వానిచతురు స్రువిదురమృతో
పమానం బైనజలంబై దివ్యసరిత్తులై తదగ్రభాగంబున దోఁఁగ
నలిలంబై చతుస్పముద్రములై దానికేసరంబులై యుసంఖ్యాతథాతు
మహీధరంబులై తదూర్ధ్వపత్రంబులై దుర్గమశైలచిత్తంబు లై నక్షే
చ్ఛదేశంబులై దానిక్రిందిగోకుల పాతాళనామంబున దైత్యభుజంగ
మనివాసదేశంబులై వానికంటెను గ్రింద నున్న భాగంబై మహాపాతక
కర్మంబు లొనరించినవారిపాపానుభవంబునకుఁ దగిన యుదకసంజ్ఞితం
బైన సామరసరకంబై యేర్పడె ననియు, నందు తొలుత సూచించిన
హిమ మేరు నీల నిషధ శైలాన ముంజవ ద్గంధమాదన త్రిశిఖర
కాంత మద నోద యాస్త కందర వింధ్య నామకంబులు దేవగంధర్వ
యక్షిన్నరాసులక్ష్మీదామంధిరంబులై విలసిల్లెననియు, ఆహిమాలయ
వింధ్యాదిమహాపర్వతంబుల నానుకొని జీవనదీసరోవరకాననంబుల
నలరారుచు వేదోక్తధర్మపరాయణులై నిజవర్ణాశ్రమాచారవిధుల

వర్తించుమానవుల కాకరం బయి భూభాగంబు జంబూద్వీపనామం
బున యజ్ఞయాగాదియోగ్యం బైన కర్మభూమి నా బ్రాహ్మణ్యతం
బయ్యె ననియు, నకలపురాణజ్ఞులైనపురాణమునులు ప్రశంసించుచును.
ఇదియ యవాజ్ఞసంసగోచరంబు సప్రతిమాసం బమీయంబు నుండును
పరమేశ్వరునిత్యనంకల్పప్రభావంబును నావిర్భవించినసకలవిద్యమం
బగునాభీపుష్కరము నుదంత మని ననాతనదేవస్వీబ్రహ్మజ్ఞిపరంపరా
యత్తమై కర్ణానగ్నిగా నచ్చుచున్నదని చెప్పి వెండియు ప్రశంసా
యనుండు జనమేజయును కట్టనియె.

173

—అథ పౌష్కర సర్గ ము—

ఉ. ఆకమలాననుండు పరశమాత్మనియాశంబు ముందలంబి నొక
యాకరణంబు చేకొని యశనంతగన్పృష్ఠం బలంబునంత ము
న్నాకమలాక్షుకుక్షి నణంగారుతమంబు నలంబునునట నుహా
భీకరరాక్షసాకృతుల శనెల్వడియెన మున్నకర్మభాగ్యశీల. 174

ఉ. ఘోరశరీరముల్ నిమగ్నకోటలు కాంచగతులే దలంగ నీ
లారుణవస్త్రధారు లగునన్తమూల్ సడగొండలల్ల ను
చారము చేయు చన్విభునిరచక్కి జలంబు గలంబి నొండుదను
గేరుచు వచ్చి యాభునన శనిర్బితి చేయువిధాత సల్పిన్పు. 175

చ. కనుగొని నీ వెవండవు? మొగంబులు నాలుగు వచ్చెన్దెల్లు? నీ
జనకుండెవండు? నీ విపుడు శనెల్వడికర్త ను నేరు? నున్ను మా
ఘనతరబాహుదర్పమును శగాంధన యిట్టులు గూరుదులదే?
యని యొనరింపరమ్మని మరహంకృతి జైర బడదోపురంబునక. 176

గీ. కమలసంభవుడ డెల్లులే శకదలకుండి
యిట్టులనె, నొర నన్నుమీర గెలుంగ రొక్కొ?
యెవని నెవ్వ రెలుంగక శయెవ్వ డెండు
రతండు పుట్టించె నను న్రప్త శనగుదు నేను.

177

చ. అనుటయు దానవుల్ కినిసి శయాశ! ప్రపంచమునందు మాకుఁ ద
క్క నెగడెనే యెవం డనఁగఁ? శగప్పుదు మేమ రజస్తమోరజం
బున జగముం ద్రికాలము సరమోఘముగా నతిలోభమోహక
ల్పనమున నర్థకామనుఖరబద్ధముఁ జేయుదు మెల్లలోకమున్. 178

క. కావున నెల్లయుగంబుల
మావలననె విశ్వ మెల్లశ్రమనలుట గనుచున్
నీ వనినయెవ్వఁ డనువాఁ
డీవును నన్మన్మహాత్మ్య శ్రువుడెఱుంగఁ దగున్. 179

చ. అనవుడు నాచతుర్ముఖుఁడు శనక్షరసత్యపరాత్మనత్త్వసం
జనితుఁడ నే నతం డఖిలసాత్త్వికరాజసతామసప్రపంచ
చనిలయుఁ డాత్మయోగమునశనన్మయుఁడై పవళించె నిందె యా
తని బిలువుండు పోకిరి మృదం బణఁగించు నటంచుఁ బల్కుడున్. 180

చ. సరి యని పోయి వారు జలశశాయిని గన్కొను శాంతదర్పలై
కరములు మోడ్చి యోవరద! శకాలమయా! భువనోదరా! దయా
భరణ! యమోఘదర్శన! యశపారతపోమహిమా! మహేశ్వరా!
శరణు నమశ్శతంబులు ప్రశస్నత చెంది వరం బొసంగవే! 181

మ. అనియర్థించుడు నీశ్వరుండు నగి మీశయభ్యర్థనీయంబు జీ
వసమా? నాశసమా? వచింపుఁడనఁగా శవా“రెవ్వరు న్మనుచా
వనిచోట స్మరణంబు మాకు లభియింశవన్నీదుగర్భంబునన్
జనియింప న్నినుఁ గోరువార” మనుడు శన్నారాయణుం డత్తతీన్. 182

చ. అనయము మీదుకోర్కి ఘల శ్రమందును రాఁగలకల్పమందు నా
తనయులుగా జనింతు రది శతప్ప దటంచు వచించి యాత్మసం
జనితరజస్తమోమయు లశసాధ్యపరాక్రము లైనవారలన్
దనహింఁడలం దణంచె జలశశల్పగతస్థిరసత్త్వమూర్తియై. 183

వ. అనంతరంబు బ్రహ్మయు నూర్ధ్వబాహుండు మధ్యందిసి ప్రభాకరుం బోలి దివ్య తేజఃప్రభాభాసమానుండై పరమాత్ము నాశ్మ నెలకొల్పి యుగ్రతపం బాచరింప నవ్యయుండు శివకేశవాత్ముండు నర్ణవశయ నుండు నగునప్పరమహంసునియు త్తమాంశంబులై సాంఖ్యాచార యోగాచార్య భ్యాతి గపిలనారాయణు లనుమహద్గు లుద్భవిల్లి యప్పద్మసంభవుం జేరి తనతపోబలంబున నుదయించిసతమ్ముం జూచి యానందించునతనితోఁ దొలుతఁ దమమతంబులు గలభేదంబులును బరస్పరవిరుద్ధవిషయంబులు నుగ్గడించి చచ్చించి శునకఁ బరమార్థం బున నుభయమతంబుల కై క్యంబు సిగ్ఘాంతీకరించి యతనియనుగ్రహంబునకుఁ బాత్రులై రంత సస్పగమేష్టయు న్యాప్యృతిత్రయంబున లోకత్రయంబును మానసంబునఁ బుత్ర్యత్రయంబును సృజింప నచూర్ణ నసపుత్రు లతనికి సమన్వరించి శంఢీమాకర్ణవ్యం బాస తిమ్మని ప్రార్థించిరి. అపుడు బ్రహ్మ తనయంతింబున నున్న కపిలనారాయణుల సాభిప్రాయంబుగ నీక్షించె నమృహమునులును వారిం గనుంగొని “పురుషా న్న పరం కింఞ్చ తాన్ కాస్తా సా పరాగ్తిః” అనుశ్రుతిం బ్రతిపాదితం బైననత్యజ్ఞానాసంతమ్ము నిత్యశుద్ధబుద్ధమస్త్యభావమ్ము నగునిర్గుణపరబ్రహ్మంబును ధ్యానింపుఁ డని యుపదేశించి వారిం దోడ్కొని తమదారిం జని రంత నస్పితామహుండు వెండియు. 184

చ. అనంతరంబు బాసర్పి తనశయంగమునందు నగంబుఁ గాంతఁ గా నొనరించి యన్నిటం దనకుఁ నుద్ధి యసల దగునాలతాంగిపాండున నఖిలప్రజాపతులఁ దదోయధుల న్నదులన్ నృజించి యం తన ధవళాంగియు నిగమకథాత్రియు నై నకుమారికం గనన్. 185

వ. అట్లు లోకేశుండు గాంచినవిశ్వేశ ధర్మ దక్ష మరీ చ్యుతి పులస్త్య పులహ క్రతు వసిష్ఠ గౌత మాంగిరో భృగు మనువు లనుత్రయో

దశప్రజాపతులును దేవర్షి బ్రహ్మర్షి రాజర్షివంశంబులకుఁ గర్త లైరి.
 వారిలో దక్షుని కుదయించిన యదితి దితి దను కా లానాయు
 స్సింహికా ముని ప్రబోధా సురసా క్రోధా వినతా కద్రువు లను
 పండ్రిండుగురుపుత్రికలును మరీచిబ్రహ్మపుత్తుఁ డగుకశ్యపప్రజా
 పతికిని రోహిణ్యాదినంజలు గలసస్తవింశతితనూజలు చంద్రునికిని
 భార్య లైరి. అందు కశ్యపుని కదితిగర్భంబున నింద్ర విష్ణు భగ
 త్వష్టు వరుణాం శార్యమ రవిపూషుత్ర మను వర్జన్య లనుద్వాదశే
 విధదివౌకసులు వరిష్ఠులై యాదిత్యు లన నుదయించిరి. దితియందు
 దైత్యులును దనువునందు దానవులును కాలయందు కాలకేయా
 సురరాక్షసులును అనాయువునం దాధివ్యాధులును సింహికయందు
 గ్రహములును మునియందు గంధర్వులును ప్రబోధయం దవ్వరసలును
 సురసయందు సరీసృపములును క్రోధయందు భూతపిశాచయక్షగు
 హ్యకులును గోవులు గాక తక్కినచతుష్పాదంబులును వినతయం
 దరుణగరుడులును కద్రువునందు సర్పరాశంబులు మహీధరంబులు
 నుదయించిరి. మఱియుఁ బరమేష్ఠిగాంచినలక్ష్మీ కీర్తి సాధ్యా విశ్వా
 మరుత్వతీ నామక లై సపంచకన్యలును ధర్మసుకు ధర్మవత్సు లైరి.
 అందు లక్ష్మీకిఁ గాముఁడు కీర్తిద్రునాదులు సాధ్యకుసాధ్యులువిశ్వకు
 విశ్వేదేవులుమరుత్వతికి మరుత్వంతులును బుట్టిరి. బ్రహ్మతోలికూఁతు
 రగుఁజాయత్రికినాలుగు వేదంబులుజనియించె. మఱియు నయ్యుష్టుయోని
 కామరూపిణి యగుతనయర్థాంగిని గోహూపధారిణి యగుసురభిని
 గావించి దానిపొందున నిర్మతి సర్వైకపా త్పినాకి మృగవ్యాధ
 దహ నేశ్వ రాహిర్బుధ్న్య కపాలి సుద్ర సేనానులను నేకాదశరుద్రు
 లను గోవుషభంబును నానావిధధాన్యంబులను బహువిధలతా
 తరుగుల్మంబుల నోషధీనసస్పృశాం నుత్తమ మైనయమృతంబు నరుంధ

చ. మును వివరించినట్లు మునుశమున్ను తదీశ్వరమాయచే జనిం
చినవియదాదిభూతములఁ శ్రజేవయు లావును గల్గు పృథ్వి నీ
టను బడి మునిపోవుచుఁ“గతూ! పయినుండఁగఁ గోరి క్రింది కిం
కిను దిగజాటుచుంటి గతి శ్రగ్లదొకో నను నుద్ధరింపఁగన్?” 191

చ. అని కడు మొట్టనెట్టఁ బరశమాత్మ తదార్తరవంబు విన్నచో
ప్పుననె వరాహరూపమును శ్ర బూని తటాలున దూకి యర్ణవం
బున నడుగంట ముని తన శపో టగుకోటలఁ బట్టి యెత్తి భూ
మిని బయి నిల్పి తా నధిగమించెను వెండియు బ్రహ్మభావమున్. 192

గీ. అట్టిబ్రహ్మమయంబు దిశవ్యంబు నైన
తేజ మాకాశ మనఁగ నుత్తింపఁబడియె
అందు జనియించి బ్రహ్మ విశ్వాధాత యగుచు
సర్వభూతపితామహానంజ్ఞ వడసె. 193

గీ. నాటగోలెను బ్రహ్మమానసముబలిమి
నేటి దనుకను ధర యిట్లుశనిలిచియుండె
దాదృశజ్ఞానయోగమే శధర ధరించు
శేషకూర్మాదు లని ప్రశంసించఁబడును. 194

ఉ. ఇమ్ముగ నట్లు నిల్చిన మశహీనతిగర్భముచుండి వచ్చునీ
రమ్మునఁ గల్గినట్టివివరమ్మున మేరువు పొల్చె దానియ
గ్రమ్మున సూర్యమండలముగ్రాలెఁ బ్రభాకర మాచు దానిమ
ధ్యమ్మున నుండి వెల్వడె సురధామయకాంతులఁ జంద్రబింబమున్. 195

గీ. ఉమ యనఁగ బ్రహ్మవిద్య యార్యమను గూడి
సోముఁ డనఁగ సనాతనశ్రధామభూతుఁ
డైనయాబ్రహ్మ తన్మండ్రలాభిమాని
బ్రాహ్మణాధ్యక్షుఁ డగుచునురబరఁగె నట్లు. 196

- క. ఆసోమునియాస్యంబున
శ్వాసం బక్షరమయంబు శనర్వార్ధనము
ద్యానక మగు తేజంబున
భాసిల్లుచు వెడలె వేద శవాజ్ఞయ మగుచున్. 197
- గీ. మఱియుఁ బరమాత్మమహిమసంభవము లైన
యాచతుర్వేదములయర్థమోక్త దలఁచి
యాధిదైవికనిర్వాణమైననీప్త
కడఁగి యాధ్యాత్మికార్థసంభవమన కపుడు. 198
- చ. సలిలము మాంసశోణిశవసామనమజ్జలు, భూమి చర్మ మి
మ్ములు, గగనంబు కర్ణములు శమున్నగుచిల్లులు, పావకంబు క
న్నులు, పవనంబు ప్రాణములు, శయనం గలిగింపఁగ ముఖ్యకారణం
బులుగఁ దలంచె దివ్యుఁ డగుశ్రవూరుషు నొక్కచి జీవసంజ్ఞచిన్. 199
- గీ. ఆసనాతనపురుషుఁడే యట్లు జీన
పురుషుఁడై యింద్రియంబులఁ బ్రబంధకతన
నాత్మతత్త్వంబు మఱచి మాత్రమావశుఁ డయి
మనలుచుండు శరీరాభిరమాని యగుచు. 200
- గీ. ఆతఁ డెంతకు నిజతత్త్వ శమరయలేడో
యంతదనుకను సంసార శమాశ్రయించి
పూర్వపూర్వానుగతకర్మభోక్త యగుచు
మరణజననప్రవాహనిర్మలగుఁ డగుచు. 201
- గీ. ఇంద్రియంబుల నిర్జించి, యెప్పుడు యెప్పుడు
శక్తిచే దన్నుఁ దాఁ గనఁ జూచు నతఁడె
సర్వబంధంబు లప్పుడే నజయింపఁ.
బ్రహ్మభావంబు గాంచి యైశ్వర్యమును నెఱుంగు. 202

ప. ఇయ్యది యఖిలవేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితం బైనవరమాద్వైతసిద్ధాంతం
బింక దీని నిటుంచి ప్రకృత ప్రసంగం హేకర్ణింపుము. 203

గీ. ఆది నవ్యక్తుడై యట్లునవ్యక్తరూప
మలర నావిర్భవించినన యట్టిపంచ
భూతమయుఁ డైనయాదివ్యసౌఖ్యముండె
బ్రహ్మ పరమాత్మ సప్తనాఁ రబరగుఁ జమ్మి. 204

ఉ. అతఁడు దివ్యసౌఖ్యమునసమాఖ్యుఁడు నై జశరీరకాంతి వి
ద్యోతితమేరువృక్షమునన నుండి ననాతన మాత్మతేజమున
జేతమునందు నిల్చి గురునిష్ఠఁ దపం బొనరించె దా ననం
ఖ్యాతనమంబు లాత్మజని సతాగమతత్త్వప్రరాయణాత్ముడై. 205

గీ. అతనితపమున కునికిపరట్టుయినయట్టి
యతివి శాలంబు రఘుశీయన మైనమేరు
శిఖరమే బ్రహ్మలోకమైన చెన్నుమీతె
నతఁడు నట్లుండి స్పృశి చేరయందలంచి. 206

గీ. తాన యానందలీల ద్వంద్వంబు గాక
నలరి క్రిడించి యావ్యక్తమక్షరంబు
నైనతన తేజమున నభివ్యక్తపతిచి
నామమాహాత్మ్యకర్తృత్వ మతఁడు. 207

గీ. బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరార్హయము లలర
జగదధిపాన యఖిల
కారణంబున సర్వకార్యంబు నగుచు
విశ్వకర్మకర్త ధరియించిరి తెల్లనె నంత. 208

క. తొలి వెలసినవేదంబుల

నలు మొగములఁ దాల్చినట్టిక సలుసముఖమునల

గలిగిరి బ్రహ్మాక్షవిభుల్

వెలయింపఁగఁ జాలునట్టికవిభులు తొలుతన్.

209

గీ. బ్రహ్మముఖమున జనియించితి బ్రహ్మ మేశ్వరి

బ్రహ్మపారాయణ మొనర్చి శ్రీబ్రహ్మావిభుల

నాచరించుట బ్రాహ్మణు ల్లేరి వారు

వారె పురుషార్థముల కాలక్షణముగ.

210

గీ. బ్రహ్మములు లీనమైయుండుత బ్రహ్మచరులు

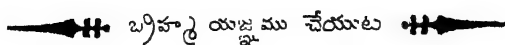
బ్రహ్మములయందు లీనమైత బ్రహ్మ ముదము

ననెడిపరమార్థ మెఱుంగుబ్రాహ్మణుల బ్రహ్మ

వేత్త నావేదవేత్త నా శమినుతి కెక్కు...

211

వ. మఱియు విజ్ఞానఘనం డగునప్పరమపురుషుని శ్రీత్రంబుల ముగ్ధుల
జన్ములును, జిహ్వగ్రంబున సానులగుచు, మూర్ఖులును సద్భక్తుల
బును బాడముటంచేసి పురుషోత్తమోత్తమంబుగ సంభూతగుణ
వేదచతుష్టయం బెల్లవిద్యలకు శీర్షంబుగ బ్రహ్మయజ్ఞగర్భజ పరిధవిల్లి
నిత్యబ్రహ్మయజ్ఞనిష్ఠుండై యింద్రియ సిగ్రహంబున సువివర్ణులు
నిర్జించి సాధనచతుష్టయసంసన్నుండై సత్విగుణప్రధానులై యమ
నియమాద్యష్టాంగ యోగాభ్యాసంబున నాత్మశాస్త్రానుసంధానంబు
గావించుబ్రాహ్మణుండు సర్వబంధవిముక్తుండు జీవన్ముక్తుండుపున రా
వృత్తిరహితుండునై శాశ్వతంబైనబ్రహ్మానందభావంబు నొందు నిష్ఠు
సత్యవృత్తిని సకలఫలత్యాగపూర్వకంబుగ నిఖిలవేదోక్తకర్మంబు
లాచరించుచు నిర్వికల్పసమాధిని బ్రహ్మానంద మనుభవించునమ
యంబై బ్రహ్మయగము నాచడు నదియునుం గాక యిప్పట్టున నింకొక
విశేషంబు వక్కాణించెడ సావధానుండవై యాకర్షితపుము. 212

- చ. అనఘతపోగరిష్ఠులు జటాజినవల్కులధారు లాత్మన
 ర్తనులు జితాంతరంగు లగుత బ్రాహ్మణవర్కులు మేరుపర్వతం
 బున నతిపావనం బగుత్రపోవనముం దొకనాఁడు పంకజా
 సనుఁ గని భక్తిమైఁ గ్రతువున సల్పఁగఁ బ్రేరణచేసి రంతటన్. 213
- ఉ. ఆపరమేష్ఠి వల్లె యనిరయాహనయోగ్యపదార్థ సంతతుల్
 దావున నవ్వనీస్థలిఁ జెలంగ సరస్వతిఁ గూడి యజ్ఞదీ
 ట్నాపరుడయ్యె మంత్రములుఁ శ్రగర్తయుఁ బోక్తయుఁ దానుగాఁగ న
 త్తాపను లెల్ల ఋత్విజులుఁ ద్రప్తులు వేత్తులు గాఁగ నయ్యెడన్. 214
- గీ. అధ్వరాంగంబు నాగ్నేయ శమైనజమ్మి
 చేవ నరణిఁగఁ జేసి త్రశచ్చను విధాత
 దాన జనియించె నగ్నిహోత్రంబు దానిఁ
 బ్రజ్వలింపఁగఁజేసె సరధ్వర్యుఁ డెలమి. 215
- ఉ. అంతట యాగకల్పవిహితాఖిలసోమము లాచరించుచున్
 శాంతమనస్కు లాగమవిశారదు లైనమహీసురోత్తముల్
 సాంతముఁ జేసి రాసలిలజానమజన్నము సర్వభూతజా
 తాంతరవర్తి యైనపరశమాత్ముని కర్పణ మంచు నత్తఱిన్. 216
- చ. సరసిజనంభవుండు తనశజన్నముఁ గూరిమిఁ తీర్చినట్టియా
 ధరణిసురాళికిం దగినదక్షిణ గాఁగ నొసంగె రమ్యకం
 దరము సుగంధిపుష్పఫలనమ్రలతాతరుసుందరంబు భా
 స్వరమణిహేమఁజితవిశాలతటం బగుమేరుశైలమున్. 217
- ఉ. దానిఁ బ్రతిగ్రహించి వసుధామరు లెల్లరు మున్ను లేనిదు
 ర్మానము మాననంబు లలశమం దమపాఖులకై పెనంగి యె
 వ్వానికి వాఁడె పెద్ద దగుభాగము గైకొనఁగా దురాశ న
 ద్దానిఁ బగుల్పఁజేసి యమితం బగుయత్నము నెల్లభంగులన్. 218

గీ. గోరంతపసిడియే న

మేర్చువునన్ గిల్లికొనెడితమెయి గానక వే

సారుచుఁ జదికిలఁబడి ని

ట్టూరుపు పుచ్చుచును లేవక నోవక యుండెన్.

219

గీ. ఆపుడమివేల్పు లట్లు నిరర్థకముగఁ

బడువ్రయానంబు గాంచి యోగ్యులగు గోక

యాహిరణ్మయధరణీధర రాభిమాన

దేవత నచించె నిట్లు కలదృశ్య యగుచు.

220

మ. వినుఁడీ బ్రాహ్మణులార! సుస్థిరము దుక లేబృద్ధ్యం బహార్యంబు నీ

కనకక్షాధర మేడ? నొండొరులపైఁ క్రశ్రావ్యంబు మానవ్యముం

గనలుం బూనినమీర లేడ? నిటు లాశకల్పాంత మిహార్యతం

బును భేదింపఁ గడంగి తీయుదురాకోర పూనంతబంగార మేన్? 221

క. మీ రెంత కీపరస్పర

వైరంబు వహింతు రంతరవలకు నిజం బీ

మేరువున నింతముక్కయుఁ

జీరఁగ మీతరము గాదుక సిద్ధిము సుండీ !

222

మ. అనునప్పర్వతదేవతోక్తలను దాక మాలించి యవ్విపు లె

క్కినకోపంబును డించి శాంతి మదిలోఁ కగీలించి యనోన్యన్యమై

త్రిని బాటించి ధనార్జనంబుపయి నికలేదంబునం దొంటిథం

గిని విజ్ఞానధనార్జనంబునకు రక్తిం జూపి రాక్కుమ్మడిన్. 223

సీ. బ్రహ్మయజ్ఞమునఁ బాశవన మైనయమ్మేరు

భూధరం బానాఁడు కమెదలుగాఁగ

బ్రహ్మలోకఖ్యాతిఁ బరఁగె నాబ్రాహ్మణ

లాపుణ్యభూమియంత దధివసించి

సకలాశ్రమాచారసంపన్నులై యంత
 రిరివర్గ మల్లన శనఃగఁద్రొక్కి
 ఘనతపస్వ్యాభ్యాయకర్మతత్పరు లయి
 బ్రహ్మవిద్యాగోష్ఠిఁగ బరవశులయి

గీ. యఖిలజగదంతరాత్ముఁ డశనాదిమధ్య
 లయుఁడు సద్రూపుఁ డానందశమయుఁడు నైన
 పరమపూరుషు నేవించితి భవ్య మైన
 ముక్తిమార్గంబు గాంచితి మోదమలర.

224

గీ. అట్టు లింద్రియనిగ్రహం బలరఁ నెవ్వ
 రఖిల వేదోక్తకర్మంబు లాచరించి
 బ్రహ్మవిద్యాగరిష్ఠులై శపరగుచుందు
 రమ్మహాత్ములు మోక్షంబు నందఁగలరు.

225

క. అని పలికినయమ్మునిఁ గని
 జన మేజయుఁ డవ్వరాహాచరితము నరసిం
 హునిపుణ్యకథయు వామను
 ననఘోదంతంబు తెల్పుర మని యడుగుటయున్.

226

ఇది

ఆంధ్రభాషానుశాసన ప్రేమతత్త్వకలివిడంబన సంస్కృతవాఙ్మయ
 చరిత్రాద్యనేకకృతికర్తయు, ఆంధ్రవిశ్వకలాపరిషత్కలా
 శాలాసంస్కృతాంధ్ర భాషాభ్యాపకుఁడునైన
 మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిరచించిన
 యాంధ్ర భవిష్య పర్వమునందు
 ప్రథమా శ్వాసము

ఆంధ్ర భవిష్య పర్వము

ద్వితీయాశ్వాసము

శ్లో. చరాచరజగత్సర్వం య దిచ్ఛామాత్రనిర్మితమ్,

సచ్చిదానంద మవ్యక్తం తత్తేజః స్సంస్మరామ్యహమ్

వ. దేవా! వైశంపాయనుండుజనమేజయునకిట్లని చెప్పందొడంగ 1

~~అంత~~ బ్రహ్మ యంద్రాదులకేధిసత్యము లిచ్చుట. ~~అంత~~

క. కారణకారుణః డగు శ్రీ

నారాయణనాజ్ఞః బూని శనలినాసనుః డీ

యీరేడుజగంబుల నొగిఁ

దీరిచి తన్నాయకుల విశ్రధింపఁ దలంపన్.

గీ. దివ్య మాదిత్యతేజంబున తేజరిల్ల

నదితిగర్భంబునం బుట్టెనఖిలలోక

పాలకుం డైనవిష్ణువున వజ్రకవచ

ధారియై సుమనోమనోహరి యగుచు.

8

క. జనియించినయ బౌలుని

మునినాథులు సకుశహస్తములఁ గూర్చి నె

త్తినకారణమునఁ గౌశికుఁ

డనుపేరం బరఁగె నాతఁడౌ దాదిత్యులలో.

4

చ. జలజభవుండు నాక్షణమన సర్వకలాపరిపూర్ణు దేవతా

కులపతిలక్షణించిత నశకుంతిత తేజు నుదారుఁ గౌశికున్

గొలువఁగ నెల్లనిర్జరులు, శకోరి భజింపఁగ నెల్లతాపసుల్,

తొలి యభిషిక్తుఁడేసి సురభోకముఁ బ్రోవఁగ నంత నేదియిన్. 5

సీ. బ్రాహ్మణౌషధితపోగ్రహతారకాయజ్ఞ
ములవిభుత్వంబు సోమమున కొనంగి,
యఖిలనదీసాగరరాధిపత్యంబును
వరుణదేవున కిచ్చి, శవాయువునకు
నాకాశశబ్దబ్రలాధిపత్యంబును,
యమునకుఁ బితృలోకసమభిరక్ష,
వహ్నికి బహువిధప్రాణిసంరక్షణ,
మర్థవిభుత్వంబున యక్షపతికి,

గీ. నైర్వృతునకు నిశాచరనాయకత్వ
మాదరంబున నొనగి యశత్యంతభక్తి
నఖిలలోకలయాధిపత్యంబుతోడ
సకలభూతేశ్వరత్వ మీశ్వరుని కిచ్చె.

6

ప. మఱియు నప్పరోగణంబులకుఁ గామదేవుని గంధర్వులకుఁ జిత్రరథుని
సాధ్యుల కరుణని దైత్యరాజ్యయావరాజ్యంబులకు హిరణ్యాక్షుహి
రణ్యకశిపులను, అనాయుషాపుత్రులకు వృత్రుని గాలకేయులకు
మహాకాలుని నిఖిలచతుష్పాదజాతులకు నందిని వివిధవిహంగకు
లంబులకు వినతానందనుని సకలసరీస్వపంబులకు శ్వేషవాసుకితక్షకు
లను బహుభోత్వాతంబులకు రాహువును దినపక్షమాసాయనంబు
లకు సంవత్సరుని బయోదంబులకుఁ బర్యవ్రాజ్యంబులకు హిమ
వంతుని నాయకులఁ జేసి వారెల్లరు తమయాధిపత్యంబులు నిరంత
రాయముగ్గ నిర్వహించుచుండఁ దాను సర్వద్రష్టయై యానందిం
చుచు బుష్కరంబున నుండె నంత నొక్కసమయంబున.

—అతి వ రా హ పా దు రా భి వ ము. అతి—

క. పరమేశ్వరు మాయ ధరా

ధరములు పైకెగసి పక్షదర్పంబున ని

ర్జరమార్గంబునఁ బడమటి

కరిగి హిరణ్యాక్షుపురమున నారసి లీలక.

8

చ. ధరణికి డిగ్గి యెన్నలు ప్రాశదంబును జొచ్చి కలలించుభంగిస

ప్పురముఁ గలంచి యాడె “సురశ్రుంగవ్రవీటికి సూర్యునియె నెఱుంగ

సురరిపుప్రోలు? నేడె యిది శచ్యముగాదె?” యుటయు నెల్లమం

దిరములు నేలమట్టముగ నదిగ్గనఁ గూలంగ ‘దృత్యు లానృత్యగన’.

ఉ. తల్లికి బిడ్డ యన్నలకుఁ నదమ్ములు చెల్లెలి కన్క. తల్లికి

దల్లియుఁ బిల్ల తక్కుడఁ గనబడకప్పుడు పొని తెల్లగుం

బెల్లగునేడ్పు లార్పులును నబిల్పు లకల్పులు బొబ్బ యాప్పగన

గొల్లున గోలుగో లనుచుఁ నగూయిడు చేరిగి జీనికోటకున్.

10

చ. అపుడు హిరణ్యనేత్రుడు శసహార్యదురాశ్రయ మాలకించి నం

కుపితమనస్కుడై కొలుపునకూటము చేరి యమాత్యునిత్రయో

ధవతులఁ గాంచి నాబలమున దర్ప మెఱుంగక యుద్రుఁ డిట్టి నీ

చవుఁబనికిం గడంగె నిదియ సత్యము లెం డింక నందఁగుత్రకున్.

11

చ. అని వచియించి పౌరతతి నాపదకుం దొలగించి పోయి

నునిచి యమాత్యవర్గమునునె యోధవతుల్ చతురంగస్థైర్యమున

గొని తనతోడ రాఁ గదలెఁ ఘోరరణాచరణభిలాష నం

దననహితంబుగా నమర నాధపురంబును నూపుమావంగన.

12

క. తనపురికి హిరణ్యాక్షుం

డని సల్పంగ వచ్చుచుండె నని చారులచే

వినిన సహస్రాక్షుండును

ఘనవాహినితోడ నెదురుగాఁ జనుడంచెన్.

13

క. ఇరువాఁగు నడుమ నొక్కట

నొరసికొనెం బ్రలమకాల్మీకోదధులగతిన్

గరితురగన్యందనభట

పరిజనరవకలితవివిధశవాద్యధ్వనితో.

14

ఉ. ఆరణరంగ మప్పుడు సురరాసురపీరు లొనర్చునశ్రుత

స్తారభటిం గృహానిశితతాయుధకుంతగదాకుతారదు

ర్వారశతఘ్నికాఽరిఘ్నపట్టిసతోమరభల్లచాపవి

స్ఫారకరప్రహారపరుషధ్వని భీకర మయ్యె నయ్యెడన్.

15

మ. ఘనబాహుండు విశాలవక్షుఁ పిశంకగస్థితకేశుండు నం

జనసీలాంబరుఁ డుగ్రచూపుండు హరిశ్మశ్రుండు కల్పాంతమృ

త్యునిభుం డైనహిరణ్యనేత్రుండు“చనుండొడ్డుండు పోరుం”డటం

చును నేనం బురికొల్పి చే వినరుచుంజొత్తెంచినంతన్ సురల్.

16

ఉ. అనడగొండఁ బోలునసురరాధిపతిం గని యీషదుచ్చల

న్మానసు లయ్యు సాజ మగుశమానముపేరిమి నాయుధంబులం

బూనుచు వజ్ర ముందు చనశ బోరునఁ బోరికిఁ బోయి శశ్రుసం

తానములన్ నిశాచరగణంబులూ పణిగించునట్టిన్.

17

చ. తలపడి రొక్కవేగమునశ్చైత్యులు దేవబలంబు సంత న

ప్పొలికల నెల్ల భగ్నరథశఘంజము మ్రొగినదంతివాజిరా

సులు గిరు,లాయుధోత్కరముర చోటలు,గండలు గండుమీలు, భూ

షలు మణు, లస్రమంబువుగ శసాగర మయ్యె భయంకరంబుగన్.

18

చ. కరముఁ గరంబుఁ గంధరయుఁగంధర జుట్టును జుట్టుఁ బట్టి ని

ర్జరులు నిశాచరుల్ బ్రతుకు శచాపు లెఱుంగక ఘోర మల్లసం

గర మొనరింప వారిపదశుట్టన గొక్క దలెన్ ధరిత్రి త

త్కరతలముష్టిజానుభుజశఘాతములన్ మఱుమ్రోఁగె దిక్కులున్.

19

- చ. దనుజులయమ్మహోద్ధతికిరదాళక నెన్నకు జంకి నిగ్గుగుల్
ఘనతరభీతి నల్లడఁ గరకాపికలై పఱవంగ వారలస
బనుకుచు నిండ్రుఁ డోడకుఁడుఁ పాణకుఁ డంచును మంచులించి ని
ల్వినతటి దైత్యు లెల్లరు నిరలింపవతిన్ నడి ముట్టించుచున్. 20
- చ. పరిఘము లాయుధంబులును శ బాణములుం బరగింప నొచ్చియుం
బరవన మొప్ప వానవుఁడుఁ బాణశృంగాశతారథారలన్
జెరచెర వారలన్ జెలఁగిర చీల్చుచు నంబుధిఁ ద్రచ్చిసట్టిమం
దర మన దిద్దిరం దిరిగెఁ దానన సేనఁ గలంచు చయ్యెడన్. 21
- ఉ. పున్న మనాఁటిసాగరునిరపోలికిఁ బొంగుచు భీమరొవనం
పన్నుఁడు దైతన్యనాథుఁడు సురపద్మలక్ష్మిఁ బడి వారలస గదా
భిన్న శిరస్కులం బరిఘశ్రీడిత బాహుల భిష్టసాయక
చ్చిన్న పదోరువత్సలనుఁ జేసి దిశల్ పగులంగ నార్చుచున్. 22
- చ. ఉరవడిఁ బోయి న న్నెదిగి యోర్పు మిదే చను దంచితిన సుగే
శ్వర! నిలు మంచు వజ్రముఖ! వహ్ని శిఖ! నలి సంపనాసంబం
గురిసి శమింపఁ జేసి యెడఁకున్ గుఱిపెట్టుచు స్తభానోష్ఠముల
బరవ నతండు మ్రాస్పడె సుపగ్గులు చూడఁగ శచ్చిపాణునన్. 23
- ఉ. చేన తొఱంగి మ్రాస్పడి శచీపతి యట్టులై వ్రాలియుండ నై
రావతకుంభపాళిని, బరాజతులై సురవీరు లాత్మర
క్షావిధి లేక కట్టువడి సంగట మొంద జగత్ప్రియంబు త
న్నే వరియించినట్టు లనుగేశ్వరుఁడుద్ధతుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 24
- చ. మును మధుక్తైటభాసురులఁపోత్ర మణించినసత్వమూర్తివా
ర్ధిని దిగఁబడ్డభూమిఁ బయిఁ దేల్చినయాదివరాహమూర్తి బ్ర
క్కొనిననమ స్తలోకములఁ గుక్షిని దాల్చినవిశ్వమూర్తియై
తనరినవిష్ణుమూర్తి విబుధస్థితి నారసి యుగ్రమూర్తియై.

గీ. శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గహస్తం

డగుచుఁ దొంటివరాహదేహంబు దాల్చి
యాహవస్థలిఁ బాడనూపి యరులగుండె
లవియఁ బూరించెఁ బాంచజన్యంబునంత.

26

క. అనినదము విని దనుజుల

మానసములు బెగ్గడిల్లె ధ మరుదాననముల్
దీనత విడనాడెను జతు
రాననుఁడును వచ్చినిలిచె ధ నాహరిపజ్జన్.

27

గీ. అట్లు మాయా వరాహమై శ్ర యరుగుదెంచు

నరుణకమలాక్షుఁ బుండరీ శ్ర కాక్షుఁ జూచి
యాహిరణ్యక్షుఁ డపుడు ర శ్ర క్తాక్షుఁ డగుచు
సేనఁ బురికొల్పి తా విల్లుఁ శ్ర చేతఁ బట్టె.

28

ఉ. అత్తటి దైత్యవీరులు శ్రతారసమానములైన యమ్ములుం

గత్తులుఁగోల లీరఁబెలును గాటముగా వినరంగ నన్నిటిం
దుత్తునియల్ వొనర్చుచుఁ జరతుర్బుజుఁ డందఱి కన్నిరూపులై
మిత్తి మసంగినట్లు రణ శ్రమేదిని దైత్యులఁ గూలఁగొట్టినన్.

29

చ. అనలునిమాడ్కి మండివడి శ్రయాదనుజేశ్వరుఁ డొక్కశక్తిఁ జే

కొని పరుగెత్తివచ్చి నినుఁ శ్ర గూల్చితి నంచు వరాహమూర్తితో
మ్మును గుఱిచేసి వేయ నగురమోమున దానిని జేరనిచ్చి య
య్యనఘుఁడు హల మృగంగ నదిర యంతన బెండయి కూలె నేలపై.

చ. అపుడు విరించి మేలు బలి శ్రయంచు నుతింపఁగఁ గిన్న హెచ్చియ

చ్చపలుఁడు విల్లు పట్టి విషసాయక మేయఁగఁ బోవఁ జక్రియా
రిపునిశిరంబు వ్రేల్చిడి ధరరిత్రిని గూన్చెను జక్రధారచే
నపహాశేష మైనదనురజావళి దిక్కటి దిక్కులంటఁగన్.

31

గీ. దాసవాస్వయనాశనార్థము సరాహా
 మైసూచక్రపాణి య ధిద్యుతముగా
 రక్కసుల వీచ మణచి హిరణ్యనేత్రుల
 గూల్చి యమరేంద్రు బంధవిముక్తి జేయ. 32

ఉ. పోగునప్రాణముల్ మరలఁ బొందలఁ జేసియుట్లు లేచి నా
 రాయణుఁ జూచి మొక్కియమఁరప్రభువువాడిగి దేవతల్ మహా
 పాయమునుండి మమ్ము నెడఁ బిట్టి తోసిగనూతనాన! నీ
 సాయము గల్గకున్న మముఁ జంపును దప్పక దైత్యుఁ డింతకున్.

గీ. నీదుకూరిమికలిమిని ధిశ్చయముగ
 నంతకునితోటినుండి పై ధిరుగుడంచి
 యమ్మకడుపునఁ బుట్టితిమయ్య మనల
 నిన్ను నేమని పొగడంగ శస్త్రమున? 34

క. పరమేశ్వర కరుణాకర!
 పురుషోత్తమ దేవదేవ ధివత్సల! నీ
 చరణంబులె శరణంబుగఁ
 బరిచర్య లొనర్చి బ్రతుక ధర ని మ్మనుచున్. 35

వ. సకలలోకరక్షకుం డైనయప్పుండరీకాక్షుండు దుందుభిష్వనంబుం
 బురుడించుగంభీరకంఠస్వరంబున మధురాక్షరంబు లెనంగ బృందా
 రకుల నెల్లనాశ్వాసించి. 36

చ. మనముల వంత మాని మును ధిన్నన మీకు నొసంగిపట్టినం
 దనవనసుందరంబయిన నాకపురంబు నుఖంబు చేరి మీ
 పని నెఱవేర్చుచున్ నవన భాగము లందుచు ధర్మపాలనం
 బొనరుచుఁ డంచుఁ బల్కి పురుఁ హూతుని గన్నొని కూర్చి నిట్లు నన్. 37

సీ. నిజకులోచితధర్మనిష్ఠాగరిష్ఠులు
 యాయజ్ఞాకులు ననసూయమతులు.
 సత్యసంధులు ధర్మసంగ్రామశూరులు
 త్యాగులు యోగులు తాపనులును
 నాకలోకసుఖంబుచేకొన నర్హులు,
 మోహకామక్రోధమూఢమతులు
 బ్రహ్మవిద్యేషులు పాపవర్తనులును
 నాస్తికులర్హులు, నరకమునకు.

గీ. ననుచు నియమం బొనర్చితి నమరనాథ!
 దీని నడపుట నీకు విధేయకృత్య
 మనుచు శాసించి బ్రహ్మాదు లరయుచుండ
 నందె యంతర్హితు డయ్యె నదృఢతముగ.

38

శ. తరువాత నలువ మున్నగు
 సుర లెల్లరు నవ్యరాహసురుచిరమూర్తిన్
 బరమేశ్వరుఁ గొనియాడుచు
 నరిగిరి నిజనిలయములకు నంబరపీఠిన్.

39

గీ. కూళ లై నట్టిదై త్యులు కూలుకతన
 స్వస్థురా లయ్యె భూదేవిచావు తప్పి
 యమరు లాత్మాధికారంబు లంది రిందు
 నిఖిలలోకాధిపత్యంబు నిత్య మయ్యె.

40

వ. అంత.

41

క. గిరిబృందంబులు నలుఁగడఁ
 దిరుగుటఁ బాటిల్లువెఱపు దీటిచి పుడమిం
 దిరముగ నిలువ శచీపతి
 పరివారముతోడ వెడలి వచ్చి యవనికిన్.

42

క. ఇలకును జంతుగణంబుల

కలజడి లేకుండ నెగిరి యల్లస మరలన్

మెలవున దిగి తమనెలవుల

నిలువంగ ముద లిచ్చి శైలనిచయము నంతన్.

43

ఉ. వీర దలిర్పఁగా నిశితవిస్తృతకోటికలరవజ్రమున్

జేకొని జంతుజాలము లశేషసురావళి మచ్చ నొక్కమై

నాకుని దక్కఁ దక్కినఘనస్థిరపక్షుబలంబుఁ బర్వతా

నీకము నొక్కపూన్కిమెయి నిర్గతపక్షుముఁ జీసె నెల్లడన్.

44

క. పరమపవిత్రము శ్రీయ

స్కర మగునియ్యది వరాహాచరితం, బీర భూ

వర! సావధానమత్తివై

నరసింహునిపుణ్యకథ విసందగు భక్తిన్.

45

నరసింహ పౌరుషము

వ. తొల్లి కృతయుగాది నాదిపురుషుండు దైత్యరాజ్యంబునకు యువ
రాజుగ నియమించినహిరణ్యకశిపుఁడు తనయన్నయనంతరము సార్వ
భౌముడై సకలదైత్యరాజ్యం బేలుచు, దనయాసతి యవగ్రహ
తంబు గావింప నూహించి యాధిపత్య మమాత్మనియం దుంచి
తపం బాచరింప నుత్సాహంబునఁ బురంబు వెలువడి యొకపుణ్య
నదిం జేరి.

46

చ. పదియు నొకండువే లయిదుశవందలయేండ్లు నదీజలంబునం

గదలక యుండి యాకమలగర్భునిగూరిచి లోక మెల్లపె

ల్లదరఁ దపంబుచేయఁగ మగహావ్రతనిష్ఠఁ బితామహుండు న

మృద మొదనంగ దేవమునిమండలి నేరిని వెండింపగన్.

47

చ. మదకలహంసఁ బూన్చివవిరమానము నెక్కి బితాన వచ్చియా
నదికడ డిగ్గి యోదనుజనాయక! నీదుతపంబు నాకు న
మ్మద మొనరించెఁ జాలు నిక మాను తపోవ్రతనిష్ఠఁ డెల్పు నీ
యెదఁ గలకోర్కి యీక్షణమ యిచ్చెద నన్న నిశాచరేంద్రుఁడున్.

క. పరమానందముతో నది
దరికిం జనుదెంచి భక్తీతాత్పర్యములం
గరములు శిరమున మోడిచి
పరమేష్ఠికి మ్రొక్కి యిట్లురపలికె మృదూక్తిన్.

49

సీ. సురసిద్ధసాధ్యరత్నోనాగగంధర్వ
మానవాదులచేత శ్రమడియకుండ
బహువిధశస్త్రాస్త్రబాణకృపాణాది
పాదపాదుల మృతీ శ్రబడయకుండ,
నాష్టశాపంబుల శ నార్ద్రశుష్కపదార్థ
సర్పవిషాదులఁ శజావకుండ
స్వర్గాంతరిక్షభూతాతాళములదిన
రాత్రినంధ్యులఁ జాపురరాకయుండ

గీ. వర మొనంగుము దేవ! యెరవ్వండు నన్ను
వట్టిచేతులతోఁ గొట్టి శ్రమట్టువెట్టు
నాతఁడే నాకు మృత్యువై శయలరుఁ గాని
యొండుగతి నాకుఁ జాపు లేకుండుఁగాక.

50

గీ. మఱియుఁ బంచమహాభూతశ్ర మహితలోక
పాలరవి సోమ నక్షత్ర శపాటవంబు
నాకు లభియింప రణభూమి శనన్నుఁ జేరఁ
బరమదివ్యాస్త్రములు కూర్చిత వరము లిమ్ము.

51

క. అని యర్థించిన నిచ్చితి.

నని పల్కి విరించి యరిగె శహంసవిమానం

బున నిజలోకంబునకొ

య్యన దేవత లంత నజన శకని గిబ్బంగిన.

52

ఉ. అంబుజగర్భ! నీ నొనగిరనట్టివగంబుల వాడు ముమ్ము లో

కంబుల నెల్ల నుక్కణఁచుఁగ గావున నాణఁడు చావఁగా నుపా

యంబు దలంపు మన్నఁ శజతురాస్యఁడు నవ్వి విచారమేల? సి.

ద్ధంబది వానిమాటలనె తశద్వరముల్ తుదముట్టు దానితో. 53

క. సవరించిన తపముగలం

బవసానము నొందుపిదప శనాథని నన్నుం

డవసానము నొందింపఁగ

నవతారం బెత్తు ననఁగ శనమరులు వేడ్కన.

54

గీ. జలజగర్భుని బొగడుచుఁ శజనిరి యిండ్ల

కంత నక్కడ వరలభిర కాశ్మీరలరి

కఠినశాసనుఁడు హిరణ్యశకతిఁగ డుగ్ర

బాహుదర్పంబు మెఱయంగ శబయలుదేటి.

55

సీ. పుడమిఁ గల్గినపురంబులఁ గొల్లగొట్టించి

పల్లియల్ నల్లిండ్లు శపాడుచేసి,

ఆశ్రమంబుల నగ్ని శకాహుతిగావించి

తాపసశ్రేష్ఠుల శదఁకుమఁగొట్టి

పాతాళముం జొచ్చిర పాపతేని జయించి

యందలిసర్వస్వ శమపహరించి

సురలోకమున కేగి శసురరాజు నీడ్చింది

యతని భద్రాననంర బాక్రమించి

గీ. అమరగృహములు యాగభాగార్హతలును
దై త్యుల కొసంగి భటుల శనుధర్మ నిలిపి
నిజపురంబున కరుదెంచె శనిఖిలలోక
విజయభేరినిదాదంబు శనిన్ను ముట్ట.

56

గీ. అప్పు డాదై త్యనాయకుఁ శడమరులందు
బందెగొనిపోవ మిగిలిన శ వార లింద్ర
గురులు ముందట నడువ వై శకుంతమునకు
బోయి వైకుంఠ దర్శించి శ మొట్ట లిడుచు.

57

ఉ. దేవర! సిదుపాదములు శ దిక్కుగ నమ్మినమాకు నాకమం
దేవత కల్గ బో దనుచు శనెంచితి మింతకుఁ గాని సర్వసా
ఖ్యావహ మైనయాపురమునందు వసించెడి భాగ్యరేఖలన్
మావదనంబులం దుడిచెర మత్తుఁడు దై త్యవిభుండు నేటితో. 58

ఉ. బోరన నాహిరణ్యకశిపుం డరుదెంచిన దాడివేడియే
తీరున నోర్చి యెట్లు కడతేటకర యుంటిమొ? చెప్పజాల మ
మ్మారి మనంగిన ట్లుతఁడు శమావయి వచ్చుట లోఁ దలంచినన్
గారుణికోత్తమా! యిపుడు శకంపము పుట్టెడు మామనంబులన్. 59

చ. సురభటు లాయుధాళిఁ గొని శచుట్టును గావలియుండ దిక్పతుల్
గురుఁడును దేవనాయకుఁడు శగొల్వున మంతన మున్న వేళఁ దాఁ
బరుగున వచ్చి యొక్కొకరి శబాదతలంబునఁ దన్ని యీసురే
శ్వరుతల పట్టియూడ్చె దను శజప్రభుఁ డే మని చెప్ప మ్మిశరా! 60

ఉ. పాలన లేనిదీనులకుఁ శబట్టినదుర్గతి పట్టి యష్టది
శ్వాలకు లష్టకష్టములశపా ల్పడి రన్యలకష్టపాటు లిం
కేల వచింపనిర్జరుల శక్లశిరోమణి యీసురేంద్రుఁ డ
పాల్గనుబారికిం బడినశపాటులు నోట వచించునట్టితే? 61

ఉ. సురపురి కిట్టిచేటు మును శ్రమాడంగ లే దింకఁ జూడఁబోము మ
 త్వరమున వచ్చునయ్యసుర శదాడికిఁ దాళంగలేక వేల్పు తె
 వ్వరికిని వారె యై యమర శభావము నెంచక జీవితాశఁ గా
 తరు లయి పాటిపోయిరి యశభాయథలై సుతదారదూరులై. 62

సీ. సురతాపనన్నానశశుచు లైనమిన్నేటి
 రేవు లన్నియుఁజాకిరేవులయ్యె
 న్నాతానులిప్తశ్రష్ఠాగరిష్ఠార్థసా
 పానముల్ చేపలశబంధ లయ్యె
 బ్రహ్మవేత్తలకు నాశవానంబులగు తీర్థ
 శాలలు గుట్టపురసాలలయ్యె
 నగ్నికుండంబు లశయ్యశ్వంబులకుఁ బెట్టు
 గుగ్గిళ్ల నుడకించుకగుంట లయ్యె.

గీ. కల్పతరుసుందరానందశకందనంద
 నంబు దైత్యులచేతుల శనల్లియయ్యెఁ
 జెప్పెడి దిఁ కేమి! సురపురి శచెన్నుదొఱఁగి
 పాడుపడిముయి నట్లుండఁ శబరమపురుష!

68

క. సురవరాంగన లాతని
 వరపుడులై రమరభటులు శబానిన లైరి
 శ్వర! యొక్కనమస్కారము
 సురపురికిం దునిచి మమ్ముఁ శజూడుము కరుణన్.

64

వ. అని పలుతెఱంగులఁ గుయ్యిడుచుఁ దమపడినపాల్లెల్ల విన్నవింప
 నప్పురుమాత్ముడు నిజకృపాపాంగవీక్షాసుధారసధారలవారిహృద
 యాగ్నిఁ జల్లార్చి “మీ కభయ మిచ్చితి నే నిదె బయలుపెడలి
 యామదోన్మత్తు నఖిలబలంబులతోఁ బరిమార్చి మీయభిమతంబు
 సమకూర్చెద మీరు నాకంబున కరిగి మీమీనివానంబుల సుఖం
 బుండుడని వారిం బనిచి.

65

హి ర క శి పు వ ధ .

చ. అరిగి హిమాలయంబునకు శనవృరమాత్ముడు వైరి గన్నయా
వరముల ధిక్కరించెడియశపాయ మొకండు తలంచి కోటిభా
స్కరశతకోటిపావకులకన్నను మిన్నయి తేజరిల్లునుం
దరనరసింహరూపమును దాలిచి దైత్యకులేంద్రుప్రోలికిన్. 66

మ. పరమోజ్జ్వలసహాయుడై చని పురోశభాగంబునం గాంచె నం
బరపీఠీవలమానకేతుశిఖరశ్రాసాదమేరుక్షమా
ధరపాదాయితదుర్గమావరణమృధ్యహ్నిన్న తాట్టాలతో
పరిసంచారిభటాళిరక్షితము గీర్వాణద్విషద్దుర్గమున్. 67

సీ. అం దిందుకాంతకుఁడ్యంబును మరకత
ద్వారకవాటవాఁతాయనంబు
వజ్రసీలాంచితఁస్వర్ణలిప్తతలంబు
సర్వరత్నాంచితాఁచ్ఛాదనంబు
కామచారము విశ్వఁకర్మనిర్మితము ను
మణిసాలభంజకాఁమండితంబు
హైమరత్నానందిఁకాసీనదేవగం
ధర్వదానవదైత్యఁనరవరంబు

గీ. వివిధపుష్పలతాతరుఁవేష్టితంబు
నకలలోకైకరామణీయకపదంబు,
అతివిశాలమహోన్నతాఁత్యాయతంబు
నైనయాస్థానమండపం బరసి యందు. 68

సీ. గంధర్వులు విపంచికాశ్రుతి మేళగిం
చినపాట వీనులఁ గదనుపుచుండ
నూర్వకీరంభాతిలోత్తమాదులు నృత్య
కలఁ గన్నులకు హాయి శగోలుపుచుండ

బందీకృతామరశపంకజనేత్రాలు

వింజామరంబులు శపించుచుండ

సురయక్షకిన్న రాశసురవందిమాగధుల్

దిగ్విజయంబు కీర్తించుచుండ,

గీ. దివ్యకుండలకవచప్రదీప్తుఁ డగుచు

హైమసింహాసనాసీనుఁ శ్శైవనయట్టి

రత్నమకుటాభిరాము హిశరణ్యకశేపుఁ

గాంచి యాతనిమోల సాశ్వాత్కరించె.

69

ఉ. ముందట వచ్చి నిల్చినశమున్నతవక్షము శంఖచంద్రికా

కుందనిభాంగముం జలితశకుంచితదీర్ఘనటంబు నై నయా

సుందరనారసింహమును శజూచి నిశాచరరాజు నిక్క మే

నెందును జూడ నిందనుక శనిట్టిమృగం బని విస్మయంపడెన్.

70

చ. కనుఁగొన శాంతమై నివులుగ గప్పినని ప్పయి హాస్య మద్భుతం

బును బయి దోచురాద్ర మయి శభూమికఁ దాల్చులయార్క తేజమై

దనుజులపాలిమృత్యు వనఁ దార్కొనునన్నరసింహుఁ జూచి కొ

ల్లునఁ గలవారు దానవవిశ్రభం గని రెంతయు భీతచిత్తులై.

71

క. నరసింహాకృతి వచ్చిన

పరమేశ్వరుతత్త్వ మరసి శభయసంభ్రమనం

భరితుండై పృష్టాదుడు

పరమార్థము తండ్రి కెఱుకరపడ నిట్లనియెన్.

72

చ. దనుజవరేణ్యాసివు పెడరదారిని బోయి విచిత్రజంతుభా

వనఁ గనుచున్న యీపరమఃపావనమూర్తి నమ స్తదైత్యమ

ర్దనము తలంచి యిట్టు లవశతారమునె త్తినవిష్ణుమూర్తి నా

మనుషున నిశ్చయింపు మనుశమానము మాను మదుక్తి నమ్ముమి! 73

ఉ. ఈమహనీయరూపమునన నెల్లనదీనదసింధుశైలభూ
వ్యోమరసాతలంబులు తరపోధనమానవదానవామర
స్తోమము తారకాగ్నిశశిరసూర్యసమీరదిశావితాననా
నామృగపక్షికీటకగణంబులు గానఁగవచ్చు జూడుమీ! 74

గీ. ఎల్లదైత్యులతోఁ గూడి శయ్యాపు నితని
నోటఁ గన్నట్టుచున్నావు శనోసటిమీఁద
వెలయుచున్నారు శశూలియు శనలువ యింక
సందియం బేల! సచ్చిదాశనందుఁ డితఁడు. 75

చ. అనుటయు దానవేంద్రుఁ డవుశరా! వెడమాట లటంచు భృత్యులం
గనుఁగొని దీనిఁ బట్టుకొని శకట్టుఁడు కొట్టమునందు పట్టసి
యనియెడఁ జావఁగొట్టుఁ డని శయానతి చేయఁగ వారు పగ్గముల్
గొని హరిఁ బట్ట నల్గడలఁ శగూడి రదల్పుచు నంత విష్ణుఁడున్. 76

చ. నగములు మాఱువ్రాఁగ మదఁనాగము లెల్లడ భీతిఁ బర్విడం
బగతురు మూర్ఖులం బ్రళయఁవారిదమట్టులు గర్జచేసి పై
కెగిరి భుజాయుగంబు ఁయిఁకెత్తి విదిర్చిన యంతఁ దల్లక్రిం
దుగఁ బడెఁ గొల్పుకూట మతిఁదూరతలంబున ముక్కముక్కలై. 77

సీ. అపుడు దానవనాథుఁ ఁడల్కమై నసురయో
ధుల నెల్లఁ బురికొల్పిఁతలఁచినంత.

సన్నిధిఁ జేరినఁశస్త్రసందోహంబు

కాలచక్రాదిచఁక్రవజ్రంబు

బ్రహ్మశిరోముఖ్యఁబహువిధాస్త్రచయంబు

శూలముద్గరకుంతఁబాల మెల్ల

నరసింహమూర్తిపైఁ బరగింప నవినచ

ప్రాంశునికరముల ఁనణఁగునట్టి

- గీ. మంచుచినుకులకై వడి ♦మాయ మైన,
మఱియు నాతండు జాజ్వల్య♦మాసవివిధ
ఖడ్గబాణశత్రుఁని కా♦కాండ మతని
మీఁదఁ గురియింపఁ బ్రయప♦యోదభంగి. 78
- గీ. దైత్యవీరులు నట్టులే ♦దారుణాస్త్ర
శస్త్రబాణకృపాణపా♦మాణవృక్ష
పాశశూలగదాశిత♦ప్రాసమునల
కోటిధారాపరంపర ♦గురిసి రంత. 79
- ఉ. అనిశితాయుధప్రకర ♦మహిమశైలముమీఁదిన్నధా
రానిచయంబుపోల్కి రుచి♦రస్థితిఁ గూర్చు సకంపతాన్మృష్ట
భానుసహస్రమూర్తి లయ♦పావకతేజఁడు నై స్మృతిగహుడ
'ద్దానవరాజనేనలకు♦ దారుణరూపము చూప సత్తాన్'. 80
- క. పెనుగాలివడికిఁ గదలెడి
వననిధిభంగంబులట్లు ♦భయకంపితం ల
య్యును దనుజవీరు లొక్కట
మునుకొని హరి నంపవాన ♦ముంచిరి కిన్మన్'. 81
- గీ. అగ్నిలోఁ బడుమిడుతల♦యట్టు లవియు
నాన్మరసింహుని తేజంబు♦నం దణంగ
వివిధచక్రాయుధావళి ♦విసరి రదియు
నతనిముఖగహ్వరంబునం ♦దణఁగిపోయె. 82
- గీ. అప్పుడు హిరణ్యకశిపుఁ డా♦హా యటంచు
నగ్నికణములు వెదచల్లు♦నట్టిశక్తిఁ
బలుపఁగా నది నరసింహ♦వదనజనిత
మైనహుంకారమున ముక్క ♦లగఁచుఁ బడియె. 83

వ. ఆసమయంబున దైత్యయోధు లత్యంతక్రుధులై తమమాయంజేసి
 ఝంఝూమారుతంబు గల్పించియు గాఢాంధకారంబు గలిగించియు
 రాళ్ళు రువ్వియు నీళ్ళు చిమ్మియు నిప్పులు కురిసియు నినుమంతయేని
 ప్రయోజనంబు గానక తమచేత లెల్ల పొల్లగుటకు వగచి యప్పర
 మాత్మునిదివ్యాంగజేజుప్రతాపాగ్నికే దాళఁజాలక భయసంభ్రమ
 పరీతచేతన్కులై విషణ్ణనదసంబులతో హిరణ్యకశిపు శరణుచొచ్చి
 రట్టియెడ.

84

ఉ. ఆరజనీచరేంద్రుఁడు భయానకచాద్రసానురూపతో
 పారుణనేత్రుఁడైన భవి యల్లలనాడె సవర్ణతంబుగా
 నీరనిధుల్ కలంగె శశిసీరజమిత్రులు కాంతిఁ దప్పిర
 త్తారలు త్రుళ్ళి వాయువు యథాయథ లయ్యెను బర్వైఁ జీకటుల్ 85

ఉ. రక్కసు లెల్ల పో ననసారం బిది యంచును దెల్పు నొక్కచోఁ
 జుక్కలతేనిఁ జుట్టుకొనెఁ జుక్కలు గాములు నేఁడు,వేఱుగా
 నొక్కట నుండె రోహిణి భయోన్నతిఁ దెల్పఁ జరాచరాళికిన్,
 దిక్కులు మాసె లోకభయన్వీక్షితదుర్గ్రహముల్ బయల్పడెన్. 86

చ. దితిసుతనాశకాలమునుఁ దెల్పెడితీఁగలు చెట్లు పూసె న
 ద్భుతముగఁ బండ్లఁ బండులునుఁ బువ్వులఁ బువ్వులుఁ బుట్టె నూళులన్
 బ్రతుకువిహంగముల్ పను లఁరణ్యముఁ జొచ్చెను రక్త బిందుసం
 తతి గురిసెన్ మహోల్కలును ధారుణభంగిని భూమిపైఁబడెన్. 87

ఉ. ఆయమరారియింటి కెదురై చడలం గనవచ్చె నీలదే
 హాయతబాహుపాద మగునట్టికబంధ మొకండు,వానియ
 ధాయుధగేహదుర్గళయనాలయముల్ మధుమక్షి కావిహ
 రాయతనంబు లయ్యెను శివాళి కూసెను వానినల్లడన్.

88

గీ. అట్టియుత్పాతములుచూచి ధూహిరణ్య
కళిపుఁ డాచార్యు శుక్రుని ధూమి యిట్టి
యశుభసూచన తేలొకో ధూవతరించె?
ననఁగ నాతండు పలికె ధూయ్యసురపతికి.

89

ఉ. దైవము దుర్విలాసమునఁ ధూర్కొనునిట్టియరిష్టసూచనల్
భూపలయంబుచేటునకు ధూలము లయ్యును దైత్యరాజ్యుడై
త్యావనిపాలనాశనమయంబును సూచన చేయుచుండెడిన్
గావున నేర్పుమై గనుము ధూర్జము నీకు శుభంబు గల్గుతన్. 90

చ. అని వచియించి యాతండు గృహంబున కేగిన, దైత్యనాథుఁడును
మును విధి యిచ్చినట్టివరముల్ దితివంశవివాశ్చ వసూ
చనలుఁ దలంచి కొంతవడి సైనికులం బరికొల్పి నారసిం
హుని బరిమార్తు నంచుఁ గడుఁనుద్ధతిఁ బెన్గద పట్టి వెల్పుడెన్. 91

వ. అట్టిబలదర్పనమగ్రుఁ డగువానివికటపదఘట్టచంబునకుఁ జతురుదుధి
వేలాపలయతం దైనయిలాతలంబు వణఁకఁజొచ్చె నట్టియెడ నాగి
త్యవిశ్వవసరుద్రాదులు కామరూపంబుల నరుదెంచి యాకనంబున
నిలిచి యఖిలభూతనిలయుం దైనవరసింహుని సంసర్పించి కరంబులు
జోడించి మ్రొక్కి వేదసూక్తంబులఁ బ్రస్తుతించి 'దేవా! నకలలోక
కంటకుం దైనయీ పాపాత్ముఁ బరిమార్చుకున్న ముల్లోకంబులకు
ముప్పు వాటిల్లు. నీకుఁ దక్క నన్యనకీకార్యంబు సాధ్యంబుకాదు.
నిఖిలజగత్కారణుండ నైననీవ మా కెల్లరకు శరణంబుపై యుండ
ని నేనే మని నుతింప నేర్తుము! మాసర్వంబునకు నీయున్నగంబు పర
మగతి యని విన్నవించినంత.

92

ఉ. వారలవల్కులన్ విని యవారణభంగి నృసింహుఁ డప్టది
గ్వారణకర్ణరంధ్రపుటపాటనపాటన మైనఘోరగ
ర్జారవ మాచరింప నితిజప్రవకరం బతికంపితాంగమై
ధారుణి వ్రాలె దేవతలు తాండవమాడిరి వేడ్క నత్తఱిన్.

ఉ. సింగము కావరించి రొద చేయునె యంచు బుజంబు లల్కు ను
ప్పొంగంగ నాహిరణ్యకశిపుండు నృసింహుని దాఁకినంతఁ బే
రంగద మేన లేచు భయదానలకీలలు నింగిఁ బర్వ సా
రంగము మీఁది కేగుచుగ రాజముకై నడి నాతఁ డుద్ధతిన్.

మ. దురితాత్ముండు మదాంధుఁ డాఖలునిపై దోర్దండముల్ చాచి కం
ధరముం బట్టి యణంచి దాన నొకపాదం బాని వేటొండుకా
లురుదేశంబున నొక్కిపెట్టి ఘనబాహుస్వంధ్వముం గట్టి పే
రురమున్ గోళుల వ్రచ్చి చచ్చె నితఁ డోహో యంచు గర్జించినన్.

గీ. అఖిలలోక మనశ్శల్య మగుహిరణ్య
కశిపుమరణంబునకు సిద్ధగరుడయ్య
నాగగంధర్వదేవమానవగణంబు
నుల్లమానందవారిధి నోలలాడె.

96

చ. కమలభవుండు వాసవుండు కశ్యపుఁ డాదిగఁ గల్లువార లా
నమయమునం బరాత్పరునిసన్నిధిఁ జేరి ముకుంద ! పూరుషా
త్తమ! జగదీశ! నీకరుణ దానవనాథునిబాధ తప్పె లో
కములు సుఖించు నింక భవకర్మవివాశన ! సాపమోచనా!

97

క. మును లెల్లరు నీమహిమం
బును నీనరసింహరూపమును హృదయములం
గొనియాడుదు రనవరతము

నీను నర్చించెదరు భక్తి నిర్జరులు నరుల్.

98

క. పరమేశ్వర! నీచరితమె

పరతత్త్వో బనుచుఁ బుణ్యోవర్తనులు పరా

పరవేత్తలు ధర్మజ్ఞులు

పరమానందంబుతోడఁ బలియుంతు గొగిన్.

99

గీ. ఆదిమధ్యాస్తరహితుండ ♦వష్యయుండ

వఖిలలోకై కవాసుండ ♦వచ్యుతుండ

వక్షురుండ వచింతుండ ♦వఖిలవిదుండ

వద్విత్తీయుండ వీవ వేదాస్తవేన్య!

100

క. పదునాలుగులోకంబులు

నుదయించుట వృద్ధి గనుట ♦యుక్కడఁగుటయున్

సదసద్వివేకమునిజన

సదనా! నీచిద్విలాసఁ సరణిని గాడె?

101

సీ. పరమాగమార్థంబు ♦ పరమదైవంబును

బరమమంత్రంబును ♦ బరమతపము

పరమధర్మంబును ♦ బరమయశంబును

బరమాధ్వరంబును ♦ బరమహోత

పరమహోమంబును ♦ బరమధామంబును

బరమయోగంబును ♦ బరమవాణి

పరమసత్యంబును ♦ బరమశమంబును

బరమరహస్యంబు ♦ పరమవిద్య

గీ. పరమగతి పరమగురుండు ♦ పరమధాత

పరమకర్త పరమభర్త ♦ పరమహర్త

నీ వనుచు విశ్వసించురు ♦ నిఖిలమునులు

దేవ! నారాయణ! హరి! ♦ దీనశరణ!

102

చ. అని వినుతింప శ్రీహరి భయంకిర మైననృసింహదేహ మం
తన దిగనాడి యాత్మవిహితం బగుదివ్యపురాణరూపముం
గొని యమృతాబ్ధియు త్తరపుఁగూలము చేరెను బంచభూతవా
హనఘటితాప్తచక్రఘనయానమునన్ జగ మెల్ల మెచ్చఁగన్. 103
వ. అంతః బితామహాపురస్సరులై బృందారకసురతాపసేంద్రులును
గంధర్వాదులును బరమోత్సహంబుతో నారాయణనామసంకీర్త
నంబు గావించుచు నిజధామంబుల కరిగిరి. ఇంద్రుండు సురపురంబు
సుఖావాసంబుగఁ ద్రైలోక్యపాలన మాచరించుచుండె. ఇయ్యది
నరసింహవతారవృత్తాంత మింక వామనచరిత మభివర్ణించెద
నాకర్ణింపు మనుచు జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లు వక్కా
ణింపఁ దొడంగె.

104

అథ బలిచక్రప్రక్షేపత్రయత్రాంతం

చ. అశులతపోగరిష్ఠుఁడు మహామహిమాంచితఁ డబ్జయోనికిన్
సుతఁ డగునమ్మరీచిమునిశ్రనూనుఁడు దేవతపోధనాభినం
స్తతఃచరితుండు నిర్మలయశోభరితుం డగుకశ్యపప్రజా
పతిని మహాపురాణములఁ శబల్మణు విందువు కౌరవోత్తమా! 105

గీ. అతఁడు దక్షప్రజాపతీయనుఁగుఁగూతు
లండు పన్నిద్దఱును బెండ్లిరయాడె ననుచు
మున్ను వినియుంటి వారిలో నన్నియెడల
నదితి దితియును నమ్ముని కనుఁగు లైరి.

106

సీ. అతని కయ్యదితియం శదధికతేజోమూర్తు
లగువివస్వతుండు శనన్యముండు
త్వష్టయు మిత్రుండు శధాత పర్జన్యుండు
వరుణుండు పూషాంశుశవాసవులును

భగవంతు విష్ణుండునాఁడబ్రహ్మండుగురు పుత్రు
 లనఘాత్ము లుడయించి శరాదియందు,
 మఱియును దితియందు శమదమత్తపాపవ
 ర్తనహిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపు

గీ. లనఁగ నిర్దురు జనియించి, శరాహిరణ్య
 కశిపునకుఁ బుట్టె సుతపంచశకంబు, నందు
 పరమభాగవతోత్తమశ్రవణతక్కిరి
 యైనప్రహ్లాదుఁ డాద్యుఁడశ్రయ్యనఘమతికి.

107

క. జనియించె విరోచనుఁ డను
 ఘనబలుఁ డొక్కండు, వానిశకడువున నుదయిం
 చెను బరిపూర్ణపరాక్రమ
 ధనుఁ డగుబలిచక్రవర్తి శైత్యవిభుండై.

108

చ. దితిసుతపంశవర్ధనుఁడు శధీరుఁ డుదారుఁడు వేదశాస్త్రభూ
 షితమతి ధర్మకర్మపరశ్చిత్తుఁడు నీతివిశారదుండు నూ
 నృతహితుఁ డశ్రుశ్రుములశనేర్పరి యైనయతండు యశావనాం
 చితుఁ డయి రాజ్యపాలనము శ్రేయ సమర్థత గాంచినంతటన్.

109

ఉ. ఈతఁడు నీతిమర్మముల నెల్ల నెఱింగినబుద్ధిశాలి ము
 త్తాతను బోలుశూరుఁడు వదాన్యుఁడు పాలనధర్మసూక్ష్మవి
 జ్ఞాత యటంచు వృద్ధగురుసాధుపురోహితమంత్రు లాతనిం
 బ్రీతిని నిల్పి షైత్యవిభుఁషీతమునన్ శుభలగ్నసిద్ధిగన్.

110

గీ. కనకకలశనమానీతంగంధపుష్ప
 కలితసింధునదీఃలంబుల శిరమున
 విధియుతంబుగ నభిషేకవిధి యొనర్చి
 పట్టముం గట్టి రథికవైభవము మీఱ.

111

వ. ఆసమయంబునందు

112

సీ. కరతాశములతోడిఁ ఘనజయధ్వానంబు

కొలుపునల్లడ మాటుఁ చెలఁగుచుండ

వేదార్థములతోడిఁ విద్వదాశీర్వాద

నినద ముల్లంబునుఁ దనుపుచుండ

స్తవపాఠములతోడిఁ సంగీతనాదంబు

వీనులవిందు గాఁ వించుచుండఁ

బుష్పాంజలులతోడిఁ భూవరార్పితహేమ

మణిగణధ్వని చూడ్కిఁ మలపుచుండ,

గీ. పూర్వదేవత లెల్ల నుఁప్పొంగుచుండ

హైమసింహాసనాసీనుఁ ఁడగుబలీంద్రుఁ

డమరరాజ్యాభిషిక్తుడై యలరినట్టి

దేవనాథునివిభవంబు ఁధిక్కరించె.

113

వ. ల ట్లతండు కులక్రమాగతరాజ్యలక్ష్మీసమాలింగితవత్సుండై యప్రతి
హతంబుగఁ బరిపాలనంబు చేయుచు నొక్కనాఁడు సకలసామంత
మంత్రీచమూనాయకబంధుమిత్రపురోహితసహితుండై పేరోలగం
బున్నయంతఁ బ్రధానసచివులు కరంబులు జోడించి దేవా! నీ వింతకు
మున్ను నీ ప్రపితామహునియుదంతము విన్నవాఁడ వైనను రాజ్య
కార్యపరతంత్రుఁడవగుట మఱచియుండువు గావున నీకావిషయ
మిపుడు స్మృతికిఁ దెచ్చుట కనుశ్చ గోరుచు విన్నవించుచున్నారము
సావధానుండవై యాకర్ణింపు మనుచు నిల్లు విన్నవించిరి.

114

శా. నీముత్తాత నరామరాహిపతుల శలన్నిర్జించి లోకత్రయ

స్వామిఖ్యాతి గడించె, నాఘను ధనురస్వాధ్యాయపారీణి మా

యామార్గంబునఁ జంపెఁ శ్రీకేశవుఁ డమర్రత్నప్రార్థనన్ దానఁ దా

నీముల్లోకము లేలఁ గల్గె నిపుడార్యుండుండు దైత్యేశ్వరా! 115

శా. ఆతం డేలినలోకముల్ మరల నీ శ్రవణించి ముత్తాతవి ...
 ఖ్యాతీం దప్పక నిల్వఁబెట్టె దని కొండంతానతో నున్నమా ...
 చేతోవల్లరి పల్లవింపఁగ జగత్జేగీయమానుండనై
 పాతాళామరమర్త్యరాజ్యముల సంపాదింపు ముతాపిషానై. 116

క. నీ కున్న యంగబల మా
 నాకేశున కున్నదొక్కొకనరనాగేశుల్
 నీ కరియప్పన మీరెఁగితి
 లోకీజయలక్ష్మి సీకుర లోనగు టరుదే? 117

క. కాపునఁ జతురంగబల
 ప్రావీణ్యము దోఁప ముందుర స్వర్గంబుపయిం
 గావింపు జైత్రయాత్రను
 దేవేంద్రునిగుండె లవియ శదితికులజేంద్రా! 118

చ. అనుటయుఁ జిన్ననవ్వు నగిర యయ్యసురేంద్రుడు కొల్లునల్వలద
 కును గలయం గనుంగొని ముశకుందునిగర్వ మణంగ ముజ్జగం
 బును గడియించు తెంతపని?ముందుగ నాకముమీఁది కెత్తుఁడం
 చనుమతి యిచ్చి లేవ నవ్వు డందఱు జేయని లేచి రంతటన్. 119

క. అమితోత్సాహము మీఱఁగ
 సమరప్రస్థానభేరిశబ్దము దిజ్జూ
 గములకుఁ జెవు డొదవింపఁగ
 నమరారిబలంబు వెడలె శనద్భుతభంగిన్. 120

ప. అది యెట్లంటేని వినుముమహాపద్మ నికుంభ కుంభకర్ణ కాంచనాక్ష
 కపిస్కంధ వజ్రనాభ విద్యుదక్ష గజోదర గజస్కంధ గజేక్షణ
 ప్రభృతు లగుమున్నూఱుగురు మహారథికులు హిరణ్యకవచభార్యులై
 పదివేలగంబులతోఁ గురోభాగంబునను, అప్తదంష్ట్రచతుర్ముఖి

చతుర్భుజ శతాంగ శతలోచన సహస్రపాద సహస్రబాహు రణో
 త్కట ప్రముఖు లగునేనూర్వురు రథికవీరులు దివ్యాస్త్రధారులై
 యిరువదివేలగుఱ్ఱంబులతో దక్షిణపార్శ్వంబునను, ధూమ్రాక్ష
 శిఖినేత్ర శిఖర్షజ సరభ శలభ మహాబల ముఖ్యు లగుముప్పదివేల
 మహాశ్వకులు చండగదాకుంతకృపాణధారులై యెడమప్రక్కను,
 బహువిధాస్త్రశస్త్రసంపన్నంబు లగునలువదివేలయరదంబులతో
 నెనుబదివేలకాల్బంబులువాలఖిల్యు లంశుమంతునిం బోలి త
 న్ననునరించి వెనుకప్రక్కన్దనుడువ, మేరుశిఖరంబులందలిపుష్పితకింశు
 కంబులం బోనియవ్వీరవరులకుఁ బ్రావృట్కాలజలదంబుమాడ్కి
 ముఖవికాసకారియై వారినడుమ వజ్రకవచరత్నకిరీటధారి యగు
 బాణాసురుం డనుబలినందనుండు సుబాహు మేఘనాద భీమగర్భ
 కనకమూర్ధ కేతుమంతు లనువీరాతివీరులం గూడి రజతచక్రంబును
 బతంగప్రతిమానంబును గాలాబ్దగర్జనఘోషంబు నగుకాంచనరథం
 బెక్కియు నతనివెనుక శతసహస్రరథికవీరపరివృతుం డైనయనా
 యుషాపుత్రుం డగుబలాసురుండు వేయియెలుంగుల బూన్చినయుక్కు
 రథం బెక్కియు నతనివెంటఁ బెక్కువేలయోధవరుల ఖరవాహంబు
 లైనయఱువదివేలయరదంబు లెక్కిచుట్టుముట్టి యరుదేరఁ బ్రభా
 తంబున క్షీరసాగరమధ్యవర్తి యగుసహస్రాంశునిం బోలి విరాజిల్లు
 నప్రతిఘానప్రతిపశాలి యైననముచి పెద్దపులులం బూన్చినకంచు
 రథం బెక్కియువానిపిఱుంద నర్థలక్షన్యందనంబులు వెంట నంట
 మహాశూరకీర్తనీయుం డగుమయుండు సింహధ్వజం బెత్తినయచ్చ
 భల్లరథం బెక్కియు దేవలోకజగీషంజనిరయ్యెడవెండియు— 121

- చ. అనుపమసత్వసంయుతమశహంగసహస్రముః బూన్ప్రసక్తిసే
 రినుపరధంబు నెక్కి కడుతనే డైత్యు నేగెఁ బురిండి శేఖరు
 చ్చిసపిడితోడివెండిగద శచేనాని యర్వదితేలుతేరులె
 కిన్కవిలుకాండు సంబరపుఁగెకల వెంటఁ బడం బుగోముఁడును. 122
- ఉ. దేవపురంబుపై బయలుదేఱె మహాసగధీరుఁ డాహు
 గ్రీవుఁడు నాక మెల్ల తలశ్రకింసుగఁ జేయఁగఁ జూచునున్ధళిన్
 గ్రావసమానలక్షరధరాజి వహించినపంచలక్షుడిం
 తావశపంక్తిబృంహితనిరనాదము లింద్రునివీనులం బడన్. 123
- ఉ. అదరణీయసశ్యకరుశాధరణుండు శతాధ్వగుండు వి
 ద్యాదయితుండు వీరుఁడు నురదారుఁడు సింధుగభీరుఁ డైనప్ర
 హ్లాదుఁ డసంఖ్యవీరరథిరకావృతుఁడై సురసేవ్యమాననా
 ణీదయితుండు నా వెడలెఁ నేర్పునఁ దాడిసిడంపుఁదేరిన్. 124
- గీ. అతనిసోదరుఁ డగుననుర హ్లాదుఁడంతఁ
 బంచలోహరధంబుపై శబయలుదేఱెఁ
 బరశుభల్లశతఘ్ని కారపాశహస్త
 లైదులక్షలకాల్పుండు శలనుగమింప. 125
- ఉ. లక్షరథాధినాథుండు విరలక్షణవేముఁడు హూమణుఁడు శ
 ల్పక్షయకాలవాయుజవరలక్ష్మి తగోటితుంగనాహిని
 రక్షకరక్షకుండు నవరత్నకిరీటుండు ఖాదిరాగ్నిర
 క్తాక్షుండు నై నశంబరుఁ డశహార్యముఁ బోలిన తేరిన్. 126
- ఉత్స. బాహుదర్శవీరమల్లవార మెల్ల నాజి కు
 త్సహ మొప్పఁ జేర నత్రుశత్రుపూర్ణుఁ డద్భుత
 వ్యూహనందిధానవేత్త యోగవేత్త మిత్రనం
 దోహయుక్తుఁ డావిరోచనమండు పోడికిం జనన్. 127

గీ. పోరు చేయంగ బుజము లుత్పాంగునతని
తమ్ముడు కుజంభుఁ డనువాఁడుఁ తరలి వెడలె
దండశరచాపకలిత మౌనదండుతోడ
వెండితేరులు పదివేలు శవెంబడింప.

128

తరల. అతనివెంబడి నద్రిపాదపరమాస్త్రఘోరనిశాచరా
యుతయుతుం డయి పర్వతాయుధుఁడగు బాహుఁడు నీరధా
సితశరీరుఁడు చక్రనేత్రుఁడు శచిత్రతత్వకిరీటభూ
షితశిరుం డసిలోముఁ డాలముఁ చేయఁగా వెడలెన్ వడిన్.

129

మానిని. వానిబడిన్ సురవైరిచమూపతి శవల్లభుఁ డాహవఘోరుఁడు
ర్మానుఁ డహీనపరాక్రమశాలి కశరాశశరీరుఁ డనాయుషయ
న్మానినిపుత్త్రిఁడు నాఁబడువృత్రుఁ డశనంతలంబుల వెల్వడెన్
పానలకీలలు పర్వఁగ నెల్లెడ శనాఠలిగొన్నమ్మగే ద్ర మనన్.

130

సీ. అంతటఁ గాలచక్రకాభీలబహుచక్ర
చక్రంబుతో నేకశచక్రఁడేగె
నతనితోఁ గాలాంత్రకాకారిసాగర
గంభీరయోధచక్రంబు వెడలె

దానికి వెనుకను శదాశకార్ముకుఁడు వృ
త్తునియన్న వీర్యవంశతుండు సరిగె
వానివెంబడి ధనుర్బాణతూణీరముల్
దాల్చినజోదులదండు తరలె

గీ. అంత శతమ స్తకోదరుఁ డడతివిచిత్ర
బర్హి బర్హోపమాయస్యవర్మకలితుఁ
డసురకోటికి సేనానిఁ యగుఘనుండు
సేంహికానందనుండు వేంకటేశ బిదప.

131

సీ. బ్రహ్మకు వర మిచ్చి శవరము గైకొన్నను
హాతాపసుండు కశ్యపాత్మజుండు
వేయిజన్మములు గాశించిన కర్మకుఁ
డణిమాదిసిద్ధుల శనలరువాఁడు
కైలాసశిఖరసంకాశాష్టనల్పహి
మాద్రినన్నిభరథం శబమరువాఁడు
శరదభ్రములపోల్కిఁ శబద లంటి వచ్చును
హాకాయభటకోటిర కాశోయుండు

గీ. పాండురచ్చత్రచామరభర్తనర్మ
మకుటుఁ డగువిప్రచిత్తినాశమకుండు పుత్ర
పాత్తురి లెల్లరు తేరులకపై వసించి
తోడ రా దేవనగరికి శదాడివెడలె.

132

గీ. వేయికారెనుపోతులు శమాయునట్టి
కోటిగంటల తేరిపై శగురుచుండి
నూఱుచేతులు వందకన్నులు చెలంగు
దైత్యవీరుఁడు కేశీయుఁ శదరలె ననికి.

133

వ. కార్పిచ్చుమంటలం గాలి యెఱ్ఱవడినబంగరు కొండకొట్టకొనం బోని
చారుచామికరమయం బగు బొమ్మడికంబు దాల్చి వేల్పులపాలిటి
యకాలకాలుండు నా హంసధ్వజం బెత్తినరాకేందుకుందసితశత
పతాకంబు దిల్లోకవిజయనామకంబు నగు శతాంగం బెక్కి వెడలిన
యావిప్రచిత్తిన బురస్కరించుకొని రజతాద్రి విరాజమానశరీరులు
నవదాతమాల్యాంబరధరులు శ్వేతాతపత్రులు పాండురదండహుడి
తహస్తులు నైయర్థచంద్రాకారంబు లైనవాడికోటలతోడి భీకరా
ననంబులతో సార్థలక్షదానవయోధులు మయాసురనిర్మితంబులగు
మాయామయస్యందనంబు లెక్కి యనుగమించి రంత పెండియును

గీ. పూసి తాలించి కట్టియుఁ శబాలువు మీఱ

దనుజవీరులు తండ్రి పశతండుములు గ

వెంటరా వృషపర్వుఁడు శపెండ్లికేగి

నట్లు వాద్యధ్వనులతోడ శనరిగె నపుడు.

135

వ. ఇట్లు వేరు మోసినవీరుదులు వెక్కిరిండు కయ్యంపు వేడుకఁ గట్ట
యితంబై లెక్కకు మీఱినచతురంగబలంబులతో దిక్కులు పిక్క
టిల్ల దివంబునకుం దరలినంత, దనకు విజయంబు శోరుచు వేదం
బులు పరియించి మంత్రంబులు జపించి తంత్రంబు లాచరించి
హోమంబులు పచరించి యోషధు లిచ్చి పరమోత్సాహంబు
చూపినబ్రాహ్మణోత్తము లొక్కొక్కరికి నిష్కనమానంబు నష్టోత్త
రశతగోధనంబు వస్తుహవానంబు లిచ్చి వీడుకొలిపి, శచ్చంద్రచంద్ర
కాసుందరంబు లగుకాశేయాంబరంబులు సంతప్తజాంబూనదభూష
ణంబులు నవరత్నకిరీటవక్రకవచంబులు ధరియించి శక్తిచక్రశతఘ్న
కాదినంగరోపకరణంబులు కూర్చినపంచలోహమయంబగుసమున్నత
స్యందనంబు లధిరోపించి సంగ్రామసమయప్రసాధనంబులుధరించిన
మహాకాయులు మహామాయులు మహాబలులు నగుదైత్యవీరులు
గుంపులు గుంపులై సంచరద్రాక్షాకరంబులమాడ్చి నిరుకెలంకుల
సంకులస్వనంబుతో బయలుదేరి బురోభాగంబున వందిమాగధ
జయజయధ్వానంబులు స్తుతగీతవాద్యస్వనంబులు రణభేరిభాంకా
రంబులు సందడింప నయశ్శిరశ్శతాక్షప్రభృతులు పదిమంది దానవ
భటులు రథాంగంబులు రక్షింపఁ బుష్పమాలాలంకృతు లగుపుణ్య
జనులు శ్వేతచ్ఛత్రచామరధారులై యిరువలంకుల నిల్వి నసురతా
పనులు నలవ్రక్కలఁ బరివేష్టింప నువ్వరసవిచిత్రతమృకధ్వజప్రదీప్తం
బు మేరుశైలదేశీయంబు వైడూర్యహేమోపచితహేడశనల్పంబు

భిద్యుత్ప్రభంబు సహనహయరత్నయు క్తంబు సగుణాశీమయరథం
బధిరోహించి సకలదైత్యదానవచక్రవర్తి యగుబలీంద్రుడు. 136

సీ. అభినవాంభోజదాశమాంగరాగంబులు

శృంగారరసము పోషించుచుండ,

తటిదాభశితచక్రదండచండాయుధం

బులు వీరరసము పైఠా జలుకుచుండ,

బాలసూర్యప్రభాభానమానకిరీట

కాంతిపుంజము మింటఁగ్రమ్ముచుండ;

చండాంశుభానుభాస్వరవర్మవజ్రరో

చుల నాలుదిక్కులు నెలయుచుండ,

గీ. తనకు ధక్షిణనాయకత్వంబు జగతి

వెలయుఁగా నొక్కమాటగ శవిజయలక్ష్మి

నఘరపురలక్ష్మిఁ బెండిలిరయాడఁ గోరి

వెడలెఁ గడువేడ్కతోఁ బెండ్లికొడుకువోలె.

137

~~అదియె~~ ఇ ద్ద్రు నీ స మ రో వ్యో గ ము ~~అది~~

ఉ. ఈగతి నెత్తివచ్చెడిబరలీందునికయ్యపుఁబూనికన్ మరు

ద్యేగులు వేగు లేగి వినిరపింపఁగ బంగరుగడ్డ వెన్నుకున్

జ్ఞాగిలికూరుచున్న సురనాథుఁడు ముందుకు వంగి నిన్వేఱన్

వేగులవాండ్రమాటలనుక వింటిరె యంచు సుధర్మవల్లడన్. 138

మ. కలయుగన్గొని పేరువేర సుమనోరగంధర్వవిద్యాధరా

దులఁ బేరెక్కినపెద్దలం బిలిచి యారదుష్టాత్ము డై త్యేంద్రు నిం

దులఁ గొల్పెట్టకమున్న కూల్పవలయుం రదోఁడైన మూమూబలం

బులతో సిద్ధము కం డటంచు నయనంబుల్ కందఁగా లేచినన్. 139

క. సురలోకనాథుఁడైనతి

శిరమునఁ గొని, లేచి వారు శ్రజేజే యనుచున్

బరిపరివిధములఁ దమతమ

పరివారంబులను సిద్ధపఱచినయంతన్.

140

చ. హరితరుచిం జెలంగిననరహన్సహాయంబులఁ బూన్చినట్టిభా

స్కరశతభాస్వరం బగుసురవర్ణరథంబున నెక్కి- దైత్యసం

హరణచణంపుఁజుక్ర మసురరాదిని హ్రాదిని కేలఁ బూని యా

హరిహయుఁ డేగ మాతలి మరహారభసంబునఁ దేరు త్రోలఁగన్. 141

చ. అమలినతారహీరమణిరహరము వెన్నెలగాయ వక్త్రబిం

బము వడి నెండగాయ మదరమత్తబలీంద్రవినాశకాలచి

హ్నముగఁ గ్రమంబు తప్పి గగనంబున నొక్కటఁ గూడినట్టిపు

న్నమనెలలేవెలుంగు లన ననాకవిభుం డని కేగునత్తఱిన్. 142

ఉ. పాలకుఁ డేగ నా సపరివారమునా నుడిమాడ్కిఁ దారకా

జాలముఁబోలె వేలుపులఁసంఘము. నేగెను రాజువెంబడిన్,

వేలుపుటొజ్జ నప్తమునివీరులు నాహరివెన్క గాములం

బోలుచుఁ బోయి రేకమయిపూర్వసురేంద్రునిక్షిధముఁ డెనాన్. 143

చ. పరశుగదాసికుంతశరఁపాశశరాసనపాణులై నిశా

చరులు శతఘ్నికాభిదురఁసాయకహస్తలు యక్షవీరులుం

బరుగులు వాఱుచుం కడలిపాయలునా నిరుపంక సాగఁగా

హరిహయునెత్తికోలు చరితార్థముగా ధనదుండు వెల్వడెన్. 144

ఉ. తేజమెలర్చ భూతపితృదేవగణంబు భజించి వెంటరాఁ

దేజులు నూఱు లాగునొకదివ్యరథంబునఁ గూరుచుండి వి

భ్రాజితదండచాపశరఁపాశధరుండు క్రుధారుణాక్షుఁ డ

వ్యాజపరాక్రముండు నగునంతకుఁ డేగ ననంతసేనతో.

145

చ. పగతురపాలిమిత్తి యగుఁపాశము పట్టి శిరస్త్రుతాఘాతము
 న్నగములఁ బూన్చినట్టిదశఁనల్పరథంబున నెక్కి నింగి న
 ల్కొగము జయధ్వనుల్ చెలఁగఁ బోరన నాగబలంబు తోడురా
 నగవరధీరుఁడైనజలనాథుఁడు ధోరీకిఁ బోయెఁ బిమ్మటన్. 146

సీ. ద్వాదశాదిత్యు లేకాదశరుద్రులు
 నమరభిషగ్వరు లష్టవసువు
 లఖిలగంధర్వగుఁహ్యకసిద్ధసాధ్యులు
 కిన్నరచారణకింపురుషులు
 ధాత పర్జన్యండు త్వష్ట చంద్రుండును
 విశ్వదేవతలును విశ్వకర్మ
 యాతీయదివ్యవాహనసమాహుభుతై
 కవచశిరస్త్రాణకలితు లగుచు

గీ. బహువిధాయుధకలితులై భండనమున
 నమరవిభురాజ్యలక్ష్మి కయ్యసురనాథు
 బలిని బలియిచ్చి వత్తు మన్రప్తిన పూని
 బయలువెడలిరి బాహుదర్పంబు మెఱయ. 147

మ. మనుజేంద్రా! యిక వీరు వా రని గణింపన్ శక్యమే దైత్యమ
 ద్దనదీక్షం గొని చన్నయాదివిజృంభంబందుఁము న్నాబలీం
 ద్రునిదాడిగ జవిగాన్నలోకముల నాదుర్మార్గుపేరన్నఁ జీ
 యనువా రందఱు నేగి రొక్కవడిఁదా మాబాలగోపాలమున్. 148

వ. అట్లుసంభ్రమోత్సాహభరితంబు లైనదైత్యాదిత్యబలులు రెండును
 బ్రలయకాలజలధులంబోలి యొక్కటఁగలసినంత.

క. శరపాతము తోమరము

ద్గరఘాతము కుంతభల్లఃఖడ్గచ్ఛురికా

క్షురికోద్ధాతము సరిపడ

నిరువాఁగులు కలియఁబడియె ♦ నేడై నంతఁ.

150

క. ఒక్కొని కొక్కఁడు నెదురుగఁ

ద్రొక్కి నిలిచి పోరు చేయఁ ♦ దొడఁగుట మొన న

ల్రుక్కల నెక్కటికయ్యము

లక్కజముగ జరిగె నట్టియాలము వినుమీ!

151

— ❧ — దే వా సు ర యు ధా ర ం భ ము ❧ —

ప. సావిత్రుండు నాఁబడుపంచమమరుత్తునకు బాణుండును, ధ్రువనామకుఁ
డగువసువునకు బలాసురుండును, అధ్వరునికి నముచియు, వాయువు
నకుఁ బులోముండును, పూషనామకాదిత్యునకు హయగ్రీవుండును,
భగదేవునకు శంబుండును, విష్వక్సేనునకు విరోచనుండును, అంశు
నకుఁ గుజంభుండు నుద్ది తద్దయుం దగ నొక్కడ నెదురై నిలిచి
పోరుటయు; మఱొక్కడ దేవాసురవిశ్వకర్మలకు దేవదానవశతకరు
లగుసోమశరభులకు సురాసురదివాకరు లగుభాస్కరశలభులకును,
అసిలోమమారుతులకు వృత్రాశ్వదేవతలకు రుద్రవృషపర్వులకుఁ
గేశిధనేశ్వరులకు సుగ్రసంగ్రామంబయ్యె. అంత సైంహి కేయహిరణ్య
గర్భులు ప్రహ్లాదదండధరులు వరుణవిప్రచిత్తులు ననుష్లాదచిత్రరథులు
నిఁగొకచక్కి నసహాయసంగరం బాచరించుచుండి రయ్యెడ వారి
వారియొక్కటికయ్యం బాలోకింప సంజాతకుతూహలభరితాంతఃకర
ణుం డగుబలీంద్రుండు దైత్యరాజ్యనిర్మూలనబద్ధదీక్షుఁ డగుసహ
స్రాక్షుని బోరికిం జేరె. అట్లు దేవదానవచక్రవర్తు లిర్వురు తలపడు
టయుఁ దక్కినయమరాసురవీరు లెల్లరు నొండొరులపైఁ గవిసి

కత్తివేటు వీచెలనాటులు విడికిటిపోటులు వింటిమ్రోత లార్పు
లదల్పులు పెడబాబ్బలు నెనగ ఘోరరణంబు సలిసి రట్టియెడ. 152

క. కలంగంబాతను జలధులు

కులగిరులును వీచె రేచె శఘోరానిలముల్

తలచూపె బుమ్మలాదిక

జలదంబులు భాస్కరుండుర చండిమఁ జూపెన్

153

వ. అట్లు మహాత్పాతంబు లుప్పతిల్లుతటి.

154

చ. సనకసనందనాదిమునిరచంద్రులు సన్నతిచేయ నాత్మనం

దనులు పుట్టస్త్యముఖ్యులు యశధామతి గొల్వంగ సాంగవేళముల్

మనవు లొనర్చఁ గా మణినిరచూపము నెక్కి చరించుచున్న సనా

తనుడు పితామహుండు రణధామము చూచుచునుండె

నయ్యెడన్. 155

ఉ. సైనికసింహనాదములు శసజ్యోతరాసనశింఖనీన్వనం

బాసకగోముఖారణమరహాపటహాదినాదముం గదా

ధ్వనము దిక్కు లెల్లఁ గలరపన్ దుములాహనయజ్ఞదీప్తి కా

సేనలు రెండు పాల్పడె సరశేషజగంబును దల్లిడ్లింగన్.

156

వ. అమ్మహాయోధనయాగంబునకుఁ బ్రహ్లాదుండున్నేతయు, విరోచనం

డధ్వర్యుండును నమ్మచి హోతయు వృత్రుండు స్తోతయు, ఘాయం

డుద్ధాతయు సనుష్లాదుండు ప్రస్తోతయు బలుండు పోతయు వృషపర్వుండు

ప్రతిప్రస్థాతయు హయగ్రీవుండు ప్రతిహర్తయు బాణుండు బ్రహ్మాయు

నసిలోమాదులు తక్కినముత్విక్కులుంగా బల్లియ్యుండు యాజమా

నుండై, రథపంక్తులు గూపంబులు, సురలు యజ్ఞపశువులు, కృపా

ణంబు లిద్ధంబులు, పరిఘంబులు పరిధులు, తోమరంబులు సోమకల

శంబులు, శిరంబులు పురోడాశంబులు, చుధిరం బాజ్యంబు, బాణంబులు

స్మక్రవంబులుగా, వైరేంద్రనసమీరితం బగురణాగ్నిహోత్రంబుఁ
బ్రజ్యలంపఁజేసి జంభకుజంభాదుల్లు సదస్యత్వై యభీనరదింప విప్రచిత్తి
యువద్రవ్యయై యుత్సాహంబు గొలువ శంబరుండు శామిత్రంబు
సడప నమరుల నందు వేల్పుచుండెనంత. 157

~~శామిత్రంబు~~ బాణుండు సావిత్రి నోడించుట

చ. సురభటులుం బవాజయమునోతున కోర్వనిభంగిఁ దన్నిశా
చరపరిబ్రయాగమును ససాగఁగ నీయక యంపవానలం
గురిసి మహోగ్రదీప్తముఖశకుండము ముంపఁగఁ జొచ్చి రంతము
మృదుఁ డగుబాణుఁడయ్యెమరసైనికకోటికి నడ్డువాఱుచున్. 158
మ. విమతానీకము నూతగా నిలుచుసాశ్రవిత్రుండు పైరాగఁ జా
పమునం దొమ్మిదియమ్ములం దొడిగి త్రస్వక్షంబునం దేసి య
ర్యమకల్పం బగుబాణకోటి సురసైన్యంభోధి నింకింప న
య్యమరశ్రేష్ఠుండు బాణసేపడఁచెరొద్రాగ్నేయశస్త్రంబులన్. 159
ఉ. దానికి నోర్చి బాణుఁ డొకరదారుణబాణము వింటఁ గూర్చి నీ
మే నిదె ముక్క లయ్యెఁ గనుకమీ యని యేయ నతండు రెండుగా
దానిని ద్రుంచి రక్కసునైదం గుఱిచేసి శతఘ్నిశక్తి
మానిత మైనశక్తి నసమానబలంబున నేసి వేసినన్. 160

చ. బలితనయుండు నవ్వి యొకరబాణమున న్నడుదారి దాని ము
క్కలుగ నొనర్చ నయ్యమరశనాయకుఁ డల్లినిశాతధారల
న్నలు వగుదానవార్దనమునాఁ జనుఖడ్గము నేసి వానిచే
విలు డెగఁగొట్టె నంత నరిభీకరబాహుండు బాణుఁ డుద్ధతిన్. 161
ఉ. ఒండొకవిల్లు చేతఁగొని శయోరిసురాధమనీవు బాణుదో
శ్చండిమ కోర్తువేయని కృతశానుశిఖాభశిలీముఖోత్కరం
బొండొకటిం దగుల్కొనఁ గ ననోహరిసాహరిఁదేయ వానియు.
బద్ధంధశరాళితాతునకుఁ శఙ్ఖశఁగఁజాలక భీతిఁ డూలుచున్. 162

క. సురవరుఁ డగుసావిత్రిం

డరదంబు మరల్చికొంచు శనవ్వలి కరిగెన్

సురవైరియోధవర్గము

పరమానందంబు నొందె శబాణుఁడు పిదపన్.

163

చ. అనితల నోహాటించి చనుశనాతనివెంబడి బోక పాడి గా

దని తలపోసి వేటొకట శనాహవదర్పము చూపుపాకశా

సనునరదంబువంకకు నిశంబగు తేరు మరల్చికొంచుఁ జ

య్యనఁ జనె నంతలోపల బరలాసురుఁడున్ ద్రువుఁ దాఁకి యేడ్చెటన్.

❖ ❖ ❖ బ లా సు రు డు ధృ వు ని గె లు చు ట ❖ ❖ ❖

క. బలితవుఁబెనుగద నాతని

తలపై విసరంగ దానిశతాఁతున ధృవునా

దల బొప్పికట్టె బుజములు

నలఁగెను గవచంబు పగిలి శనలినలి యయ్యెన్.

165

క. అయ్యెడఁ దక్కినవసువులు

చయ్యన నరుదెంచి బలునిశసారథి హయముల్

డయ్యంగ నబ్బలునరదము

వ్రయ్యంగ శరవృష్టి గురియ శవాఁడును గిన్నెన్.

166

ఆ. తేరు డిగ్గనుటికి శదీర్ఘగదాదండ

మొండు త్రిప్పకొనుచు శనురవడించి

వారిపైఁ బడంగ శవజ్రాయుధముఁ బోలు

దానివేగమునకుఁ శదాశలేక.

167

క. అరదంబులతో నలుదెస

నరిగిరి భయ మంది యప్పు శడాదిత్యభటుల్

శరకుంతభల్లతోమర

పరిఘంబులు బలునిమేనఁ శబరపినఁ గినుకన్.

168

చ. అమితబలంబుకల్పిని మృహాబలుఁడో యన నబ్బలాసురుం
డమరులదండుపైఁ బడి గృదాహతి పారలబాహుపాణిని
దములను నుగ్గుచేసి భువిఁ తల్లడ మందఁగ నార్పుచో నరిం
దముఁ డగునాధువుండు శరభారల నాతనిఁ గప్పె నంతటన్. 169

ఉ. తొక్కిన తొక్కించుమాడ్కిఁ గడుర రోజుచు నాబలుఁ డోరిపంద!సి
వెక్కడి కేగి తింత కిప్పుడేమని సిగ్గటి వచ్చి తంచుఁ దే
రెక్కి శరాసనంబు వడిర నెక్కిడి యెక్కటికయ్యమంచు నీ
యుక్కణఁగింపనే యనుచుర నొక్కెఱనమ్ములు కుమ్మరింపఁగన్. 170

చ. ఉరుభుజగర్వ లయ్యురువుర రొక్కని కొక్కఁడు తీసిపోక సం
గర మొనరించి రస్త్తములఁ గాండములన్ శితచక్రసంతతిఁ
బరశుక్తుపాణకుంతముల శభండనరంగము గానరాక యం
బరమున బ్రహ్మదేవుండు విరమానము నట్టిటు తిప్పి చూడఁగన్. 171

క. ఇరువురు నట్లాయుధములు
నరివడునందాఁకఁ బోరిన సరంభమునం
బరుసంపునియుద్ధంబున
నరదంబులు డిగ్గ నుఱికి రయద్భుతలీలన్. 172

ఉ. కాఁరెనుపోతులట్లు కడుఁ గావర మెక్కినకొమ్ముఁజేన్గుల
ట్లీరస మెత్తుమ త్తవృషభేంద్రములట్టులు పోతరించుకుం
భీరములట్లు మైమఱచుర బెబ్బులులట్టులు పోరునట్టియ
వీరులబాహుయుద్ధమునర విహ్వలభావము గాంచి రెల్లరున్. 173

గీ. పెద్దయుం బ్రాద్దు వా రట్లుర హద్దు లేక
దండబెబ్బులు మెడపట్లుర దండపట్లు
గుంజులాటలు దోపాటర గుద్దులాట
లాడనాడంగఁ దుదకు బ్రలాసురుండు. 174

గీ. ధ్రువునిమెడ గట్టిగాఁ బట్టిర దూరమందు
తల్లక్రిందై పడంగఁ బంతానఁ ద్రోసి
దివిజవీరులగుండెలు శదిగ్గురనఁగ
నార్యఁ దననామ మన్వర్థ శమగుచ్చ వెలయ్య. 175

క. ఆదెబ్బ దానిమించిన
యాదీనత యంగ మంత్రరంగము నొంపన్
భేదంబున భువుడును బ్రా
చీదిజ్ఞుఁ డగుచుమీడు శచేరఁగ జనియెన్. 176

— శిశు నముచి యధ్వరు నేపణఁచుట శిశు —

ఉ. అత్తటి వేటుచో నముచిర యధ్వరు మార్కొనె, వారు శౌర్యసం
పత్తిని వాసి లేక తమరబాణవరంపర సంబరంబు ను
వ్వెత్తుగఁ గప్పి యొక్క మెయిర విశ్వభయంకరలీలఁ బోరుచో
నుత్తలపాటు నుత్పవము శనోలిఁ గనంబడె వారివాఁగులన్. 177

చ. నముచి పదాఱుముల్కు లెదర నాటిన నధ్వరుఁ డల్క రుక్మపుం
ఖములును వాఁడివాతు లగుశకాండము లిర్వది మేని గ్రుచ్చియ
య్యమరవిరోధి కేతు వొకరయమ్మునఁ గూలిచె వాఁడు యూధనా
ధము బరిగోలలంబలె శిరతప్రదరంబులఁ గొట్టె నధ్వరున్. 178

ఉ. అంతట నధ్వరుండును మరహారభసంబున నద్దురాత్ముతే
రింతలు సంశలై చగులరనేసిన, నాతఁడు బెగ్గడిల్ల ది
గ్దంతులు శంఖమూఁది శిరశధారము సూర్యనిభంబు కీలవి
క్రొంతము నైనచక్రిము నశరాతిరథంబున నేసె యేసినన్. 179

క. అరనిముసంబున నధ్వరు
నరదము మసియయ్యె సూతుఁడంతము నొండెన్
దురగంబులు పొరివోయెను
బరివారం బెల్ల పిక్కరబలముం జూపెన్. 180

ఆ. దాన సర్వరుండు శతల వంచుకొనిపోయె
వచ్చినట్టిదారి శపట్టి యట్టె
నముచి విజయభేరినాదంబు మిన్నంట
నమర సేసఁ జక్రమంటితఱిమె.

181

మయుఁడు త్వష్ట నోర్పుట

ఉ. వెండియుఁ ద్వష్టయు స్మయఁడు శవిశ్రుతసర్వవిఘ్నాస్త్రసిద్ధియున్
భండనరంగచండతర్రబాహుబలంబును బెచ్చు మీఱ నా
ఖండలుఁడున్ బల్బిందుఁడు సుశఖంబున ముష్టిగ మేలుకోర్కిఁ దా
మొండొరు లాహవంబున జశయోత్సృకతం దలపడ్డ నొడ్డునన్. 182

క. అన్నిర్జరసేనాగ్రణి
మున్నూఱుశరంబు లొక్కశ్రమొగిఁ జాపమునం
బన్ని ప్రయోగించిన మయుఁ
డన్నారాచముల నడుమ శనడఁగించి వడిన్.

183

గీ. మేటితోలకరిమొగులు డశబ్బాటువాన
కురియునట్టులు శరపరంపరలు పరపి
యతనిరథసూతతురగచక్రయంబుతోడఁ
గలఁచె ముమ్మాఱు లూపిరి శసలుపకుండ.

184

ఉ. అందు కమర్త్యవీరుఁ డరుణాననుఁడై కనుదోయి నిష్పకల్
చిందఁగఁ డేరిపైఁ గినుకఁ శజందులు త్రొక్కుచు, గాలదద్రుమా
ర్తిం దలపెట్టునాకృతి సురదీర్ఘ మరిందమ ముష్టరశ్మియో
జం దు లకించుదాని నొకశక్తిని జేతికొలంది పెసినన్.

185

క. అది రథశిఖరము దాఁకెడి
యదనున మయుఁ డేడుముల్కుర లడరించి వడిన్
జదురలుగాఁ గొట్టి శిత
ప్రదరంబులు విడిచె సమరశనల్లభ మేనన్.

186

గీ. ఆతఁ డన్నింటిఁ దెగఁగొట్టిర యగ్నిశిఖలఁ
గ్రక్కనుక్కమ్ము లైదునూర ల్లోక్కమాలు
రక్కసునిమీఁదఁ బరప నరమ్మొక్కలీడు
వాడిగద త్రిప్పి వానిఁ జెందాడి మఱియు. 187

క. ఏనుశరంబుల సూతుఁ బ
దేనింటఁ దురంగరాజు నీల్లింప, పను
జ్ఞానాదముతో నిర్జర
సేనాని రథంబు డిగ్గిర శితబాణములన్. 188

ఆ. మయునిచేతివిల్లుర మధ్యకు సఱకిన
నాతఁ డొండుచాపర మందుకొనుచు
నమరవరునికార్కురకము తుంచి వెండియు
వాడితూపు లేడుర నేడు గాఁగ. 189

చ. తొడిగి తదంగరక్షకులఁ దూలఁగ నేయుడు దేనవిశ్వక
ర్ముడు పదునాల్గుసూది మొనరముల్కులు నో నడరించి సేమదం
బడఁగెనుగాదె యంచు వడిర నార్చిన నమ్మయుచేతివింటి నోఁ
గుడిబుజముం బతాకరథర కూబరమున్ విడలించి వెండియున్. 190

ఆ. అస్తమించునట్టిర యాదిత్యమండలం
బందు చొచ్చువెలుగుర లట్లుపుట్ట
కలుగులందు చొచ్చుర కాలసర్పములట్లు
పుడమిలోనఁ జొచ్చెర బొడమ వింత. 191

గీ. ఆశరాహతి కోర్చి మర యాసురుండు
త్వష్ట్రతో మొక్కయమ్మనర వ్రక్కలింప
నతఁడు కంఠగతప్రాణుఁ డగుచు వెడలె
మయుఁడు తతేనపైఁ బడెర మఱియునంత. 192

అథివా యు దే వుఁ డు పు లో మా దు ల ని ర్జిం చుట

మ. తనవా రట్టులు పాటిపోవఁ గని సంశ్ఠ తాపంబుతోఁ దన్ను మిం
చినవేగంబునఁ బోవుతేరిపయిఁ దాశ నాసీనుఁడై వాయు వ
య్యనిరంగంబున కేగుదెంచు తఱిఁ బేరల్కం బులోముండు త
ద్ధనుమార్గంబున కడ్డువచ్చి ధను వశత్యంతంబు మ్రోగించినన్. 193
శా. ఆవిస్ఫారము విన్న చూరుతుఁ డసూశయాలోపనంరంభుఁడై
దేవారాతిబలంబు బెగ్గిలఁ గ నుశ్రదేకించి ఝంఝూభ్యనిన్
ద్యావాభూములు నించి తీవ్ర మగువాయవ్యాస్త్ర మొండేయఁగా
నావేగంబున దిద్దిరం దిరిగె బెంకడై వానితే రంతటన్. 194

క. అరుణాక్షుఁడై పులోముం
డరిఁబోసి సహస్రబాణా మడరింపఁగ నా
శరములు కిరణంబులుగా
నరుణుం డుదయించినట్టర్ లతఁ డలరారెన్. 195

క. తనకఱకుటమ్ము లమ్మెయి
ననిలునిమొయిఁ గాఁడకునికిర యారసి వాఁ డ
గ్గిని బోలునంపగమి నే
సినఁ బూచినమోదుగట్లు శచలఁగె నతండున్. 196

క. సురవైరి యంతఁ దనయిరు
తరకసములు వట్టిపోవ శ్రధనురాగమచా
తురి యంతయుఁ జూపఁగ నా
శరములు పెనుమంటఁ జొచ్చుశలభము లయ్యెన్. 197

చ. అనుపవశక్తి నయ్యసురశయమ్ములు వమ్మెనరించి యట్టు ల
య్యనిలుఁడు వానితో మ్మిరువదమ్ముల నాటఁగ నేయ వాఁడు తే
రున నొఱఁగెన్ బలంబటి మశ్రుద్గణముల్ దివి నార్చె నారవం
బును విని వచ్చి యద్దనుజశ్రుతులు సస్తమహాశభుల్ వడిన్. 198

ఉ. వారిదముల్ మహీధరమునపై జలధారలు నించుమాడ్కి న
 మ్మారుతుమీఁద నుద్దవిడి శ్రమార్గణముల్ పరగింప నాతఁడున్
 వారణహస్తతుల్యనిజ శవామకరంబును బెంచి వానిన్
 వారిశిరంబులందు పడ శవైచెను గూలిరి నాగ బుద్ధున్. 199

క. పిదపఁ బులోముఁడు తాఁకిన
 మద మణఁగఁగ వానిఁ గొట్టి శమతి తద్బలముం
 బ్రదరంబుల విదళింపఁగ
 మొద లూడినచెట్లునాఁగ శ్రమొగ్గిరి వారల్. 200

ఉ. నాఁటిరణంబుతీరు జన శనాయక! యేమని యుగ్గడింతు? బు
 లేటిమగండు మారుతుఁ డశమే ముగ్రాక్రమశాలి యూశము
 ప్రాటగణంబు తేటికదుర పట్టులు నేటమొసగి ప్పగ్గెడికా
 పాటలశైలజాల మనుర భ్రాంతిని గూర్చిను నొంచువాఁడీస. 201

ఉ. రాసులు రాసులై సమరర రంగమునల్లడఁ గూలినట్టియ
 య్యాసురసంఘహస్తివిసర రాశ్వగణంబుల నెఱ్ఱ రస్రస
 త్రాసకరంబు భూతసుఖదాయకమై చవలంబుఁ బొంగి వ
 వ్వాసరిదున్ధతిన్ జవభరంబున నల్లడ నెల్లునై చవెన్. 202

క. శరచాపమునలముద్గర
 కరు లగుచుఁ బులోముఁ డేలుర కాల్బంకులు వే
 వురు వచ్చి చుట్టుకొని పరి
 పరివిధములఁ బోరునలువఁ శబవనుం డంతన్. 203

చ. తనజవనత్వముల్ సువిదిశతంబులుగా భుజయుగ్మ ముబ్బుఁగాఁ
 గనుఁగవ జేవురింపఁ బట్టుకాండపరంపర లేసివారిలోఁ
 నెనిమిదిసార్లమంది వధిరయించి మహాపథ మేర్పరిచి యా
 ర్చెను, వివి నేటి కాతెరువు శచేసిఁచొప్పున నొప్పు భూవరా! 204

గీ. అమరరాక్షసంగ్రామశ్రమందు వాయు
దేవుఁ డొనరించినట్టియాశ దివ్యపథము
వాయురథు లనఁబడుసిద్ధశ్రవణ్య లెపుడు
నేమటక కాచుచుందు రశహీనభక్తి.

205

న. అట్లు సమీరణుడు పులోము నుక్కణించి నిశాచరమర్దనాబునఁ
దనివి తీటక తనయరదంబు వేటొండుచోటికిఁ దరలించుకొనిపోయి
నయనంతరంబ.

206

—ॐ హ య గీ) పు డు పూ ణ ని వి ర థ ని జే యు ట —ॐ—

ఉ. దేవవిరోధినేనలకుఁ దేకువ చేకుఱుచట్లు మత్తదం
తావళపంక్తిఁ బూన్చినరశ్రధంబున నెక్కి బిఱాన నాహాయ
గ్రీవుఁడు సింహనాద మొన శఙ్గించుచు నచ్చట చొచ్చి, దైత్యయో
ధావళి నొంచుపూఁగుఁ డెదుర్తరై చనుడెంచుఁ గిన్నపేరిమిన్. 207

చ. గుడుసువడంగ హేమమయశోటిశరాసన మారఁబు పె
ల్లడరంగ నల్లియం దివిచి శయద్భుతనైపుణి నంబకంబులం
దొడుగుట యేయు లేరికిని శదోచకయుండెడుభంగి మంచుకై
వడిఁ గురియించె శత్రుభట శవారము తల్లడ మంద నెచ్చడిన్. 208

ఉ. గొప్పదియై మహాశిఖరి శకూటముఁబోలినవానివింటియం
దప్పటి కప్పు డుప్పటిలు శనట్టు లనంతములై తనర్పి వే
యువ్వరబీది బారులయి యోలిఁ జరించెడుడేగపిండుల
ట్లోప్పినయాశరవజ్రము లొక్కటఁ బూషుని తేరు గప్పినన్. 209

క. గణనకు మీఱినయాశర
గణములు పూషునివిశేష లకాంతికి దొలుతన్
మిఱుగుటలై సాగరజల
కణములునై పిదప నతని లకరముల నణఁగెన్.

210

గీ. దాని కద్భుతపడుచు నశద్దానవుండు
వాడిసాయకముల జడిరవాన గురియ
నది యతనివేడివెలుగున శనంతరించె
వాడు నిది పని కా దని శ్రవరునపెట్టి.

211

చ. పొగడికగన్నయట్టిపొలిరవోపనికోలల నీసి కేతువుం
బగిలిచి రశ్మియొక్తములు శ్రవయ్యలుచేసినఁ బూషుండల్గున
ప్పగతునివిల్లు ముప్పై కెడఁగబాపి సిడంబును గూల్చి సూతుకే
లగలిచె నంత వేటొకశ్రరాసన మాతఁడు పట్టి యుద్ధతిరి.

212

క. సారథి రెండిట వ్రాల్చియు

వారువముల మూటఁ గూల్చిరవలుపటియబుగఁ
దేరిని నాల్గిటఁ జీల్చియు

బీరము చెడి యడలఁ బూషునిరధుని జేసెన్.

213

గీ. అవుడు పూషుండు లజ్జించియమరనాధు
తేరివంకకుఁ బఱచె నశధీరుఁ డగుచు
నచట నప్పుడె పొనఁగె మహారణంబు
భగున కగధీరుడై నశంకబరున కందు.

214

ఓక్క శంబరుండు భగునిదఱుముట. శ్లో

గీ. పొడుగు పండ్రొండుమూరలు వేడలు పేడు
జేనలై లావు బిగి జగియైనయట్టి
భర్మకార్ముక మొండు చేపట్టి నారిఁ
బిడుగు మ్రోగినకరణి నెవ్వడిని లాగి.

215

ఆ. కడలితరంగలట్లు కంపించి కంపించి

కలఁగఁ బాఱ వేల్పుబలఁగ మెల్ల

నిసుము చల్లుమాడ్కి నిషుకోటిఁ బరఁగించి

మొగ్గరంబు నొక్క మొగిని జీల్చి.

216

గీ. అంతకాలనిరూపాక్షుఁడనఁగ శంబ

రుండు భగుఁ డున్నయెడఁ జొచ్చుచుండ నతఁడు

నధర మదరంగఁ గ్రోధరక్తాక్షుఁ డగుచు

విల్లు మోపెట్టి పెడబొబ్బుపెట్టెనపుడు.

217

చ. పరిసరవర్తు లచ్చెరువుపాటున మాన్పడి చూచుచుండ నం

బరచరులు న్నిజానిమిషభావము జంకున దూఱుచుండ ని

ష్ఠాశరపాతభీతి రణశూరులుఁ ద్రొక్కుడు లాడుచుండ న

య్యరువురు సంపవానగుఁదియించి రసంతము తూటువోయె నాన్.

చ. నురుగులు గ్రక్క వాహములు, నొప్పున కోర్వక చక్రరక్షకుల్

పరుగులు వాఱ, సారధులు బాణపుదెబ్బలఁ జాలసోలి కూ

బరముల వ్రాల, నొండొరులవర్మము లొక్కటఁ జీలఁ బోరుచే

సిరి రుధిరంబు పైకెగయఁజిమ్మనగ్రోవులఁ జిమ్మనట్లుగన్.

219

మ. అపు డాశంబరుఁడాత్మమాయ గగనంబత్వంతగాఢాంతకా

రపరీతంబుగఁ జేసి తాను ధనురాఁరాక్షక విజ్ఞేయుడై

కపటాయోధనబుద్ధిమై పటుశరాఘాతంబునంజేసి నూ

తుపదంబుల్ హయకంతముల్ నటికి తోడ్తోఁ గూల్చి తేరంతటన్.

ఆ. భగునిమేను తూటుపటిచి జల్లెడచేయ

నతఁడు వింటిమోతనాకళించి

దానితెన్నుపట్టి దశసాయకము వేసె

వాని శంబరుండు వమ్ముచేసి.

221

ఉ. ఆతనిచేతివిల్లు దునుమాడియు నచ్చట సంతరించి మా

యాతిమిరంబు వాపి సమరాంగణమం దిఁకనొక్కచక్కి వి

ద్యోతితమూర్తియై యమరఁయోధుల నుక్కడఁగించి తాను ని

శ్చేతనునట్లు కూలి కడుఁ జిత్రముగా మఱియొక్కపట్టునన్.

222

ఉ. పర్వతతుల్యగాతుః డయిభవ్యదిశాగజ మెక్కి తోచి సా
పర్వగణంబు నొంచి బహుపర్వతహాసము చాల్చి నండిఁఁమున్
సర్వరణాంగణంబునఁ బ్రచారము సల్పి నిమేషమాత్ర స
గర్వగరిష్ఠఁ డాకసముఁగ్రమ్మె జగత్ప్రలయాంబుదాకృతిన్. 223

మ. అతఁ డారీతి సనేకభీషణతరఁప్రాకారముల్ చూసి య
ద్భుతవర్షం బొకతూరి యొక్కపరి విద్యున్నాల్ లిలకొక్కమా
బతితీవ్రాగ్నికణంబులం గురియ దేవానీక మల్లాడి కుం
ఠితపీర్వం బయి సింగముం గను మృగానీకంబునా న్నట్టెనన్. 224

గీ. పటవ నాతఁడు వెండియుఁ బ్రాంశుదేహ
మలర శతమ స్తకోదరుఁడగుచుఁ దోచి
సిద్ధసాధ్యులు శత్రుముల్ చిమ్మి వాని
నెల్ల దిగమ్రుంగి భగునిపై కెగిరె మఱియు. 225

సీ. ఆతాఁడునకు నోర్వకాతఁడు భీతిల్లి
పరువెత్తి యింద్రుని శరణుచొచ్చె
బరభయంకరుఁడు శంబరుఁ డంతఁ బరుసంపుఁ
బలుకులఁ బావకుఁబిలిచి యతఁడు
పోరుచున్నెడ కేగి యోరి! నాచేత నీ
యంత మంచంతనె యంతరించె
నంతలో రోహిణి కాంతుండు సమరధీ
రులు తోడరా సనితలకుఁ జేరి

గీ. శిశిరశస్త్రాస్త్రనిష్ఠురఁ విశిఖికోటిం
బరరథికరాజుఁ బరిమార్చి యరదములను
నుగ్గుగావించి గజముల మ్రొంగుగొట్టి
తురగములఁ గూల్చె బటుకోపభరితుఁ డగుచు. 226

గీ. శివునిచేతిపినాకంబు శనవలఁ ద్రోయు
నతనియఁత్రుంబు మహిమ మేరమనఁగ వచ్చు?
చండమారుతుఁ డడవి వృక్షములఁ గూల్చు
నట్టు భటవర్ణమును గూలఁగొట్టె నపుడు. 227

ఉ. దానవచంద్రభాస్కరులు శ తాలనమానశరాసనంబులం
బూని శశాంకు నంపజడి శముంపఁగ, నయ్యిరువాఁగుశింజి
ధ్వానము భేరిభాంకృతులు శవారణఘీంకృతు లశ్వహేష తా
నౌనన మాఱుమోఁగఁ దుముశలాహవసంకులమయ్యె నత్తఱిన్. 228

గీ. విండ్లు మబ్బులు, ములుకులకపిండు మెఱుము,
లరదములచప్పు డుఱుములు, శనిరుబలంబు
కాలిబంట్లతలల్ వడఁగండ్లుగాఁగ
వఱదలై పాఱ నెత్తుటిరవాన గురిసె. 229

చ. తలలకు మొండెముల్ మిగులశదవృగఁ గూలెడుకాలుబంట్లు, రా
తులు తలక్రిందులై వడఁగఁ గడున్గులుగాఁ బడుగుఱ్ఱముల్, కరం
బులు మునికాళ్లు తెవ్వ గజశముల్ వడిఁ గూలినఁ గూలుతేరు, ల
ప్పొలికల నెల్ల నిండె దరుఁ మూలమహీధరరాసులో యనన్. 230

క. కను మూసి తెఱచులోపల
ననలంబునఁ గూలుమిడుతశ్రలట్లు తమబలం
బణఁగారఁగ హతశేషులు
దనుజులు కడుసాహసంబు శ్లఘ్యము మిగులన్. 231

ఉ. చావఁగఁ దక్కినట్టిసురశాలముబీర మణంప వారిపైఁ
బోవ శరక్షతాంగు లయి శమూలల డాఁగినవేల్పుబం ట్లునీ!
చావున కిన్ని చావులొకొకసంగరంగము చొచ్చి చ త్త మం
చావిబుధాభి కండయయి శయాహనదర్పము చూపిరయ్యెడన్. 232

ఆ. అమరపూజ్యః డై నరయట్టివిష్వక్సేను

పీచ మణఁచుమతి విరోచనుండు

బాణ మొండు నొసల్గపై నాట నాతండు

సమ్ములేను వానితోమ్ము గ్రుచ్చె.

283

ఉ. అంతట వాడు తోత్రమున, నర్దితమైనగజంబుమాడ్కి దు

ర్దాంతరుషారుణాక్షుఁ డయి రాద్రము గ్రక్కుచు సారసాధ్యుని

వింతటినేర్పుకాఁడ వని యే గలనైన దలంపఁ గాని నీ

వింతకు మున్నె యంతకుని యింటికి విందవు గాకయుందువే? 284

చ. అనుచును వాఁడివాయి గలయంబకన స్తకముం దగిల్చి త

త్తనువు పవిల్చి యూర్చిన, నతండును డెక్కెపుఁగలబ మూతగాఁ

గాని కడుసామ్యునిల్లె, నరిఁ గూలె నటించు విరోచనుండు త

క్కినసురరాజి నాజి శరఃకీలితగాత్రులఁ జేయునంతలో.

285

క. విష్వక్సేనుఁడు దెప్పితి

యిష్వాసముఁ బూని మరలఁ నేడైత నెదురా

నిష్వాసు లై నదనుజుల

విష్వక్సా రాచతతులఁ విదలించుతణిన్.

286

వ. విరోచనుండు బహుచిత్రగతులం దనతేరు నడపించుచుఁ గమలా

కరంబు చొచ్చినమ స్తదంతావళంబు భంగి నిర్జరవాహినీమధ్యంబునం

బ్రవేశించి కలగుండువెట్టుచు గదాశులడాభిఘాతంబులఁ బదాతిబాహా

నలినీవలయంబు చిక్కుపఱచి శరాసారంబుల నాశ్వకశిరఃపంకజంబుల

రూపుమాపి శక్తిదంతప్రహారంబుల రథకూబరతటతరుమూలంబులు

పడఁగొట్టి ప్రలయకాలజీమూతంబుమాడ్కి గర్జించి యెక్కడఁ

జూచినఁ దానయై కనుపట్టుచు భ్రాంత ముద్రాభ్రాంత మావిధ

మాప్లుతము విప్లుతము యుగము సంపాతము సముదీర్ణము నానెని

మిదిసంయుగప్రకారంబులు చూపుచుఁ బ్రలయపావకునిమాడ్కి
విజృంభించినంత నిహతశేషం బైనబృందారకబృందంబు చెల్లాచెదరై
నలుఁగడలం బఱచె నంతవిష్వక్సేనుండు సపరివారుఁడై పలాయితుఁ
డగుటయు, నతనికి బాసటయై నిలిచినయంశనామకాదిత్యుఁడు పదివేల
యేనుఁగులతో రాక్షససైన్య మెదుర్కొనె నట్టియెడ. 237

క. దనుజవరుండు కుజంభుఁడు

ఘనతర మగునినుపగుదియఁ గైకొని లయవా

యునిమాడ్కి దద్దజావళి

ఘనముల విరియంగఁగొట్టెఁ గఁగరభసమువమ్.

238

చ. సమధిక బాహుదర్పుఁడు కుఁజంభుని పెన్దద్రవేటులన్ విశీ

ర్ణము లగుగండతుండచరఁణంబుల నెత్తురు గాఱ ఘీనినా

దము దివి మాఱుమ్రోయఁగ విఁతాకున నల్లడఁ బాఱుదంతిబృం

దము గనుపట్టె దైత్యవిభుఁనాశనసూచకవారిదాళినాన్. 239

ఉ. అప్పుడు దేవరాజు సకలమరసేనకుఁ జేయి వీరఁగా

నుప్పెనపోల్కి నమ్మెనయుఁ నుద్ధతి వచ్చి కుజంభ ముట్టినం

జెప్పెడి దేమియయ్యసురఁ సింహానినాదము చేసి పెన్దదం

ద్రిప్పుచుఁ జెట్టు దుల్పినగఁతీం రథకుంజరవాజిఁ గూలిచెన్. 240

చ. సురభలు లప్పుడచ్చెరువుఁ శూరత సిగ్గును దోచ నన్నిశా

చరు గుఱిచేసి క్రూరశరఁజాళము లేయ నదెల్ల పోతుపైఁ

గురిసినవాన యయ్యె నిటుఁ ఘోరరణం బగువేళ దానవే

శ్వరుఁ డసిలోముఁ డయ్యమరఁసైన్యముపాలితిధామ కేతువై. 241

క. చనుదెంచి హరిణమధ్యం

బున సింగమొ గగనమధ్యఁమున లేవెలుఁగో

యన ననితల దేవగణం

బునకు భయభ్రాంతు లొదవఁబో రొనరించెన్

242

గీ. తతనిదారుణపరిఘగఁ దాన్త్రశస్త్ర

సాయకాఘాతములఁ బ్రతిక్షణము నాత్మ

దేహములు తూటువడుచున్న దేవవీర

లపజయాశంకఁ బోరి రయ్యసురతోడ.

243

క. ఆరోమహర్షణం బగు

పోరున నిరువాఁగు మోహఁమూఢాత్మంబు

ఘోరాస్త్రవణశోణిత

ధారాకర్దమముఁ జేసి ధరణితలంబున్.

244

క. పదపడి తుములంబునకును

మొదలిడి చేపడినయంగఁములఁ ద్రుంపఁగ స

క్కదనక్షోణి యనంగా

స్పద మద్భుతహాస్యరాద్రఁపదమును నయ్యెన్.

245

చ. హరి యనుదేవవీరుఁ డపు ఁడయ్యసిలోముని దాఁకి బల్లెముగ

బరపి తదీయకార్ముకముఁబద్దలుచేసి సున్దరపుష్పభా

స్వరసతపర్వనిష్ఠరపుష్పతృచతం బరిఁబోసి ఘోరు స

త్తురు వడిఁ జిమ్మువానిమెయిఁతోచె నధాతుఁగఁమేనున్ యసక్.

చ. అపు డసిలోముఁ డొండొకశఁరాసన మూని విహసలంబు గ్ర

క్కుపరుమశాతబాణమునఁ గోపభరంబున తొమ్ము గ్రువ్వఁచు

ర్షపడ విచేష్టఁడై నురుగు ఁగ్రక్కుచు నాహరి, దేవకోటి స

త్రైఫమయి దుఃఖనాదమును ఁదైత్యులు హర్షరల్లంబు చేయఁగన్.

గీ. అంత నసిలోముఁ డాహరి ఁననుసరించి

నట్టిముప్పదియొకవేయియమరభటుల

నేలఁ గూలిచి జయలక్ష్మి ఁనెమ్మి గొలువ

శక్రరథ మున్నదెస కేగఁ సంభ్రమమున.

246

ఉ. ఆనమయంబునందు ధనుఃరాగమకోవిదుఁ డుద్ధతుండు వృ
త్రాసురుఁ డొక్కచో నమరుఁ లాకులతం బడ శంఖమూఁదిబా
ణానన మెక్కుపెట్టి సమఃరాంగణ మల్లలనాడ నిస్వనం
బేసర నల్లె లాగి పగఁయే డైట నశ్వయుగంబుఁ దాఁకినన్. 249

ఉ. వారును వారినారును జంప బున మార్గొని శత్రుసాయకాః
సారమున న్నిశాటభటఁ సంఘము ముంచి తదీయరక్తకాః
సారముఁ జేసి రొక్కనిమిఁపంబున సంగరభూమి, హస్తపా
దోరుశిరోభుజానివహఁ మూఁపుల మీ లయి తేలి యాడఁగన్. 250

ఉ. దానికి పృథ్వుఁ డోర్వ కొకఁదాటునఁ బైఁబడి యెందుఁ జూచినం
దా నయి యాశ్వినేయులపఁదాతిదళంబుల నూఁచముట్టుగాఁ
బీనుఁగుమెట చేసి గజఁబృందము గూలిచి తేఱఁగుంపు ను
త్తానముఁజేసి యాశ్వినవిఁతానము న్రేయుచునుండ నశ్వలున్. 251

చ. సునిశితసాయకాళివడిఁసోనల వృత్రుని ముంచి వానిచిం
టిని దెగఁగొట్టి తొమ్మునఁ బఱిష్ఠవిహంబకి పంచకంబు గ్రు
చ్చిన నతఁ డల్లె సొమ్మసిలి ఁచెచ్చెర లేచి గదాద్వయంబు గొ
బ్బునఁగొని యాశ్వినేయశిరఁముల్ గుఱిగా సరిచూచి. కొట్టినన్. 252

క. కఱకుశరంబుల వారును
జెఱియొకగద నఱుక నసుర ఁచిఱచిఱ వడిచి
చ్చుటవాఁడి వాఱిములుకులఁ
దఱతఱఁదప్పటులతలలు తఱుగఁగఁజొచ్చెన్. 253

ఉ. దానికిఁ దాళఁజాలక యథాయథలై పరుగెత్త వేల్పుల
ద్దానవపీరు నశ్వ లతిఁదారుణశత్రువిదీర్ణకార్యకుం
గా నొనరించి రాతఁ డిది ఁగా దని వేటొకవిల్లు పూని దీ
ప్తానలసాయకంబులఁ దదంగములకొ విదళింప నశ్వలున్. 254

వ. శక్తి శూల గదా యుధంబులు గొని వానిరథం బగిలించినూతు నఱికి యిదె చచ్చితి వంచు సునిశితశూలంబుల వానిఁ"మ్ము నొవ్వగుచ్చిన వాఁ డాపొటులు తృణప్రాయంబులుగా ధీరుఁడై నిల చి యొకమహాశూలంబు నొకయశ్వవీపునం గ్రుచ్చి పై న తేయుండు బన్నగంబుంబోలి లేవనెత్తి యువ్వరం బెగసి క్రిందికిఁ బడ్డపచిన నతం డాదెబ్బతో బోరు విడిచి సోదరుంగూడి వానవుం డున్నదిక్కు నకుఁ బరువెత్తె. అంత నచ్చోటనే దేవసత్తముఁ డగురణాజియు దైత్యవీరుఁ డగునేకచక్రఁడును, మృగవ్యాధనామకుం డగురుద్రుం డును బలదృష్టుండగుమహాసురుండును, ఏకపాదుం డగునజుండును శతముఖుం డగురాహువును, త్రిలోకవిశుక్తుం డగురుద్రుండును వానవశేఖరుం డగుకేశియు, మహానరంభుం డగునిష్కుంభుండును శ్రౌర్యగర్వుం డగువృషపర్వుండును, ఒండొండ సస్త్రస్యంబుగాఁ జండభండనంబునకుఁ గడంగి రోమహర్షణంబు లోకభీషణంబు నగు ఘోరరణంబు సలిసినంత నుభయపక్షంబుల ఖండితగండంబు లగు వేదండంబులును నికృత్తగ్రీవంబు లగుసైంధవంబులును విచ్చిన్నకర పాదంబు లగుపదాతివర్గంబులును రాసులు రాసులై యభ్రంకషం బుగఁ బొలికలనం బ్రవహించునెత్తురుటేటఁ దేలియాడ వియత్త లంబున నున్నచూపఱకుఁ బ్రలయంబు ప్రత్యక్ష మైనట్లుండె; నట్టి తఱి రణాంగణంబునలుఁగడల హతశేషం బగునిరువాఁగున హాహ రవంబులు విపాదనాదంబులు సింహగర్జనంబులు కరతాళంబులు భేరిభాంకారంబులు చెలంగి మిన్నముట్టె; నంత నుభయసైన్యంబుల జయోపజయంబులు సమంబు లగుట యెఱిగి బలీంద్రుఁ డత్యాగ్ర హావ్యగుండై ప్రహ్లాదుని డాయంజని.

శా. తాతా! యేమిది? దేవసైన్యము మదాంధంబై రణక్రీడకున్
దై తేయోత్తమహారరాజ కెనయై శతా వచ్చునే? యుద్ధర
ప్రీతుల్ యుద్ధము చేయనేర్తురె? యిసీ! శ బృందారకశ్రేణి నీ
రీతిం బోవగనిచ్చినన్ మనము కీర్తింబాయమే యన్నిటన్? 256

ఉ. కాలునిబీరమున్ నరుణశకావరమున్ ధననాధుడుద్ధతిన్
శూలిబలంబునుం దన కశనూనజయం బానగూర్పు నంచు బిం
కాలను బోవువాసపునిశగర్వ మణంగంగ మున్ను వారలన్
గూలిచినన్ జయంబు మచశకుం ద్రుటిలో లభియింపకుండునే? 257

క. నినుబోటి మేటిపీరులు
తనుఁగాచుచునుండ నిట్లు శదానవసైన్యం
బనిమిషహతకులచే నె
గ్గునఁ బోయినఁ బెద్దపులిని శగొట్టె కఱవదే? 258

మ. అనఁ బ్రహ్లాదుఁడు పిన్ననవ్వు నగి వశత్సా! శత్రు లైనంతఁ జ
ల్కన చూడందగువారలే సుర? లమోశఘంబైనశౌర్యంబునన్
దనుజాధీశులఁ దొల్లి గెల్వరొకొ? యైశనన్ వీరి నీసారికిన్
మనమే గెల్చుద మంచుఁ దోచు ననుశమా నం జేల నీకియ్యడన్? 259

ఉ. అంతకువీటి కంతకుని శనంపఁగఁ జాలుదు నేను, బాశ మిం
తంతలుచేసి యావరుణునే పణఁగించును విప్రచిత్తి, య
భ్యంతర మేమి లేకయ ధననాధిపు నోర్పును నానహోదరుం
డింతకు మున్న కేశి శివురనేడ్చెట మాన్పుఁ బ్రతిజ్ఞఁ పూనఁడే? 260

క. కాపున నీపరివారము
చేవ చెడిన దంచు నీవు శచింతింపకుమీ
దేవగణంబుల నోర్పుట
నీ విప్పుడ భూడఁ గలవుర నిక్కుము పాతాళి! 261

క. అని వారిం బురికొల్పుచు

ననికాయితపడుచునుండునానమయమునన్

దనుజగురుం డగుభార్గవుఁ

డనితరసాధ్యంపువిజయ శ్రమతనికిఁ గలుగన్.

262

ప. సత్వరంబుగ హుతాశను నారాధించి జపహోమతర్పణంబు లాద
రించి తనపదివేలశిష్యులు దాసవచక్రవర్తికి జయము కల్పగ శాంతి
క్రియ లొనరించుచుండ సురభిగంధం బగునోకపూలమాల శెచ్చి
ప్రహ్లాదుని శిరంబునకుం జుట్టె; నంతఁ గార్చుకహస్త్తులు కనచనివం
గధారులు నగుదైత్యపీరు లసంఖ్యాకులు బలికి సమస్కరించి యతని
దీవనలు వడసి తనవెంటరాఁ బ్రహ్లాదుండు మణికాలచనమయమై
బాణాననాశ్రు శశ్రుసంతానంబులంగూడి మేరుశిఖిరోసమంజ
భాసిల్లుదివ్యరథం బధిరోహించి, తనకు మున్న యశునదివేలరథ
కులమోహరించి వారినడుమ నిలచి వీరాతిపీరుం డగుకాలనేమి
ధనుష్టంకారంబులతో సింహనాదంబు లొనరించుచుండ, భేరికాహ
శనిస్వనపూర్వకంబుగాఁ బాలికలని కేళించి యుద్ధదుర్మదుండై
యెల్లరు విన నట్టహాసంబుగావించె.

263

సీ. గీర్వాణవీరదోర్గర్వతూలాగ్ని నా

చేతులబలిమి నీరక్షింతు నిపుడు

పొలివోవకుండ వేపుర నైనఁ గూల్చునా

కార్చుకశక్తినిగ గాంతు నిపుడు

కటకుటమ్ముల కింతశ్రకొఱత రాసీనినా

దొనలమహత్త్వంబుగ గనుదు నిపుడు

రణభూమి రేగువరరాగంబు శాత్రవ

శోణితం బణంగింపఁ శ్రజాతు నిపుడు

గీ. ఈయుగంబున నిక దానశ్రవేశ్వరుండు
కత్తి పట్టంగ నక్కఱు శగలుగకుండ
నందనసుఖంబుగాంచి యానంద మొందఁ
జేయఁగా ముందు కాలుని శజిల్లు నిపుడు. 264

గీ. అనుచుఁ జేవీవ దైత్యునై శన్యంబు లొక్క
పూన్కి నంతకుసేనల శముట్టై నంత
నుభయసేనలఁ బుట్టినశయలివు సగిరి
కాననావని విజినశకరణి నయ్యె. 265

ఉ. ఆయిరువాఁగువార లపుడమ్మతలీల యెలర్చ నత్రుశ
స్త్రాయుధశూలముద్గరగ్రదాంకుశనిర్దళితాఖిలాంగులై
గాయము లై నకాయములఁ శగాతెడినెత్తుటఁ దోఁగి తేకువం
బాయక పోరి రాత్మజయశభావన మేను లెటుంగ కయ్యెడన్. 266

ఉ. ఆదనుజాళి బాసటగ శనాహవరంగము చొచ్చినట్టివ్ర
హ్మాదుని జూచి యంతకుండు శవ్యాధిగణంబుల మున్ను పంపి క్ర
వ్యాధులమీఁదఁ, దానును మశహారభనంబున దేవసేవ కా
హ్లాదము గాఁగ నాతనిఁ బరదాటుశరంబులఁ గొట్టె నత్తఱిన్. 267

క. వ్యాధిగణంబులు దనుజుల
బాధలఁ బెట్టంగఁ గినిసిర వ్రహ్మాదుండు నా
వ్యాధుల వాడిశరంబుల
వేధించియు దేవసేన శభేదించి యొగిన్. 268

క. వైవస్వతు నెదిరించుడుఁ
బ్రావృష్టలధరములట్లు శవా రిశువును క్రో
ధావేశంబున శరధా
రాచిల మొనరించి యాహాశవాంగం మెల్లన్. 269

క. పోరంగ నాప్రహ్లాదుని

దాగుణబాణములవడికిఁ శ్రదాశక కాలుం

డారణరంగము విడి చనె

దూరంబుగఁ దనదు సేనశ్రతో నట్టియెడన్.

270

ఉ. ఆదివిజారి తేరి కెదురై ధనదుం డరుదేరఁ గా సను

హ్లాదుఁడు వాని కడ్డువడి శయంతకుఁ డేగినదారి కీపునుం

బోదువు గాక యంచు నరిగబోసిశితప్రదరంబు వేయ ని

స్సీ!దితిజాధముండు విలు శచేకొనునే యని యూకుబేరుఁడున్.

271

చ. దరహాసితాననుం డగుచు శ్రదానవమూరణదారుణంబు నాఁ

బరిఘ మొకండు వైవ నది శబాణములం దిగఁద్రోసి వచ్చి యా

సురరిపుకాలిబంట్లగఱి శశోణితధారల ముంప వా రెనం

గిరి మధుమానవుప్పితపుఁగింశుకపాదపజాతమో యనన్.

272

వ. అంత ననుహ్లాదుఁడు.

273

చ. కనుగవఁ గెంపు లొల్కు ధనగర్విత!వడ్డికి నిచ్చి జీవనం

బాసరుచువాఁడ పీపును రశోద్ధతిఁ జూపుడె యంచు నంపవా

నను గురియింప గుహ్యకగ్రణంబు విదీర్ణనిజాంగరక్తవా

హినిఁ బడి ముని తేలు టదిర యెంతయుఁజోద్యమయ్యె నత్తటిన్.

గీ. కినిసి ధనదుండు బాణాగ్నిశీల లొక్క

మొగిని బఱపి నిశాటులకమూఁడలందు

నార్తనాదంబు చెలఁగఁ దరదాస్యబాహు

కవచతూణీరములఁ గాల్చెఁ గగాల్చినంత.

275

చ. ఇరువురు పోరి రాత్మవిజయేచ్ఛ యెలర్ప నిశాటకోటిని

ర్జితతతు లద్భుతంపడఁగ శత్రుగదాపరిఘాయుధంబులం

బరమును గప్పనపు డొకశపాదపముం బెకలించి వైచె నా

శరవిభుఁ డాధనాధిపతిరసైంధవముల్ పడ వైత్యు లార్వంగన్.

276

వ. ఇట్లిరువురు పెద్దయుం బ్రాద్దు పోరి విరభులై నేలకు డిగ్గి యొక్కింత
తడవు శిలాసాలజాలంబులను, కొంత నేపు బాహుజానుముష్టిఘాతంబు
లను, జటపోరు. నలిపి నెండియు గదాప్రహారంబులఁ జీర్చి తాంగు
లైనంత ననుష్ఠించుండు ప్రయోగించినగిరిశృంగంబొకండు వ్యాది
తాస్యం దైనయంతకుఁడునా నరుదెంచుట గని కుబేరుండు దానిం
దప్పించుకొనునపాయంబుతోచక భయంపడి పాటిపోయి దివస్వతి
మఱుంగు చొచ్చె నానమయంబున. 277

క. వరుణుండు రణరంగంబున
కరుడేరఁగ విప్రచిత్తి శయడ్డంబై దు
ర్భరసాయకపానకశిఖ
లెరియించిన, నార్చి వాని శనెల్ల వరుణుండున్. 278

క. ఆశరయోధుల మ్రుంగఁగ
నాశీవిషవీరకోటి శకానతి యిడి తాఁ
బాశము చేకొని దనుజవి
నాశన మొనరింపఁ గడఁగ శనారక్కనుండున్. 279

గీ. గారుడాశ్రుంబునం బన్నశగ్రవజంబు
నగతమొందింపఁ బాశి వాశయవ్య మేసె
నాతఁ డాగ్నేయ మేయంగ శనభీపతియు
వినరెఁ బర్జన్య మంత నశవీరవరులు. 280

మ. పరమాశ్రుంబులఁ గొంత పోర నమరశవ్యాపారదీక్షాధురం
ధరుడై శశ్రుగదాకృపాణశరసంఘతానంబు గుప్పించి క
ర్బురనాధుండు తురంగసూతరథముల్ శపోకార్ప, నభీశ్వరుం
డరిగెన్ వాసపుచెంతకున్ భయము దైశన్యం బొప్పఁగా నంతటన్.

చ. అమరభరాజయంబు గని శయాత్మ నలందురి హన్యహాహనుం
 డమలనహస్రకాంతు లెరియంగ వెలుంగుచు దివ్యపావకా
 శ్రుము విడువంగ దానిఘనతాపశిఖావళి కగ్గమై సహ
 శ్రుము నయుతంబు నర్బుద మశనంఖ్యమునై సడె డ్ద్యోత్యసంఘముల్.

వ. అట్లు లనివార్యప్రతాపం బైనయయ్యాగ్నేయాశ్రమంబు నిరికిం
 జిక్కినదానవులలో మృతశేషు లగువారు నలుచెనల మంట లలము
 టంజేసి యెట్లునుం దప్పించుకొని పోన నలవి గాక ప్రాణరక్షణో
 పాయంబు గానక యిటునటు మఱిచెడి పరువు లెత్తుచుఁ జందులు
 త్రొక్కుచు సరదంబులమఱుంగు చొచ్చుచు నేనుఁగులకాళ్లనందుల
 దూఱుచు మొట్ట లిడుచు విలసిలచుచున్నంత మహాసంక్షోభపరీణం
 బైనయారణ్యరంగంబునుండి. 283

చ. ప్రలయహంతాశనుండు మనశపాలిటిమిత్తిగ నచ్చె గాని యే
 బలియుండు దానవాళి నెటు శభస్మముచేయఁగలఁడు? చూడ వే
 ల్పులమొనఁ గనరాఁడు సెగరలుం బొగలుం జెలఁచేగునట్టియూ
 జ్వలనపరంపరం బుభ్రుశవాడని వెల్వడె నాన్తనానముల్. 284

చ. మయుండును శంబరుం డనెడిశ్రమాయలచూరులు కిచ్చ సచ్చుడ
 మ్మయ మగుమాయఁ గొల్పి పెనుశమంటన నాటిచి డ్ద్యోతననకున్
 భయ మెడలంగఁజేసిన, సుశవర్యగురుండు తడగ్ని శాంతి వి :

1. స్మయ మొనరింపఁ దొట్రువడిత పావకఁ గన్గొని పేర్చి నిట్లనెన్. 285

చ. జలమున కీవు కారణమునర్యజగంబున కీవు ప్రాణమై
 వెలయుదువెల్లలోకములురవిశ్వలయంబున నిన్నుఁ జొచ్చు నీ
 బల మనిలుండు, జన్నములభాగము ముంచుగఁ గొందువీవు, ని
 ర్మల మగునీమహత్త్వ మరిశ్రమాయ నణంగుట పైఁపవచ్చునే? 286

- చ. అని నిగమార్థయుక్తి గురుఁడౌడైనమాట హవిస్సు గాఁగ న
య్యనలుఁడు ప్రజ్వలించి ప్రలయ్యాగ్ని యనన్ దివిజారిమాయతో
దనుజగణంబులన్ మరల శ్రద్ధముచేయుచునుండఁ జావు ద
ప్పినతోలివేల్పుమూఁక దురశ్విల్లుచుఁ బోయె బలీందుఁడెంతకున్.
- ఉ. ఆదనుజేశ్వరుం డపజయంబున కించుక కొంకుచుండఁ బ్ర
హ్లాదుఁడు వానిఁ గన్గొని స్వయంభువు నీకు నొసంగలేదె యిం
దాద్రుల కందరానిసరఃశ్రమట్టిది కల్గ విచారమేటికిన్
నీది జయంబు నాపలుకుత నిక్క మనంగ నతండు నుద్ధతిన్. 288
- చ. హితులు పురోహితుల్ సచివ్రత లెల్ల జయంబును గోర మాగధుల్
నుతులొనరింప సేసలఁ గ్రనుంగొని మీకు భయంబు లేదు పో
రిత మొరంప రం డనుచుఁ శ్రబేచి మహాహనదివ్యసాధనాం
చితరథ మెక్కివచ్చి వడిత సింహానినాడము చేసి కిక్కిమై. 289
- ఉ. పౌరుషవిక్రమేంధనుఁ డశపాశశరోత్కరధూముఁ డుర్వరా
భారవహోరుచండతరశబాహుసమీరుఁడు ఘోరవీక్షణాం
గారకణుండునై ప్రలయకాలధనంజయుఁడో యనంగ దు
ర్దూరుణమూర్తియై యమరశరాజబలంబులు భీతి నొందఁగన్. 290
- క. ఒక్కొక్కసాయకంబునఁ
బెక్కర ప్రాణములు నూడఁబెఱుకుచుఁ గన సే
దిక్కునఁ దానై చూపఱ
కక్కజముగ నర్బుదమ్ముల లమ్ములు విడిచెన్. 291
- గీ. వానిశరవేగమునకు దేవతలు వెఱచి
యవుడుగఱచుచుఁ దొట్టిల్లు శచదరిపడుచు
బొబ్బవెట్టుచు నేడ్చుచు మొట్టి లిడుచుఁ
బ్రలుచి రిందునికడకుఁ గాశపాడు మనుచు. 292

బలిచక్రవర్తి విజయము.

సీ. ఇంద్రుఁ డయ్యమరులశసీక్షించి చేయెత్తి
యడలించి భయము లేరదనుచుఁ బలికి
వేయికన్నులు వేయివేడివెల్లులు గాఁగ
సంవర్తపావశశ్రవభలఁ జిలికి
సర్వతోముఖ మైనశతకోటి చేపట్టి
యుద్ధనన్నాహసంశిద్ధ మైన
రథము మాతలి తోల శరయ మారఁగా నచ్చి
బలితేరు గావంగఁ బానఁపెన

గీ. డనుజవీరులఁ జెండాడి శదారిచేసె
బలిరథంబును గుఱిచేసి శబాణ మేసెఁ
బ్రభువు లిరువురిపోరు ప్రాశంభమయ్యె
నుభయసైన్యంబు మరల నురద్యుక్తమయ్యె.

293

సీ. ఇంద్రుడి డింద్రాశ్రుంబున నేను నద్దానిని
బలిచక్రవర్తి ముక్కలుగఁ జేసె,
అమరరా జాగ్నేయ శమశ్రు మేయఁగ బలి
వారుణంబున దానిశజో రణంచె
అనురారి పర్జన్య శమడరింప నమరారి
యనిలాశ్రుమున దాని శనఁగఁగొట్టె
వజ్ర వాయవ్యంబు పరగింప నురవైరి
సౌరాశ్రుమున దాని శజక్కఁబెట్టె,

గీ. అంతఁ బురుషోత్తుండమితకోశపావిలాత్తు
డగుచు బలి నొక్కదెబ్బకు శనఁతు ననుచు
వైలశృంగాభ మైనవశ్రుంబు నెత్తె
నంత నశరీరవాణి యిట్లనుచు వెడలె.

294

ఉ. వాసవ! వద్దువద్దుసురశ్రవైరిని గెల్వఁగలేవు నీవు ప
ద్వాసనుఁ డిచ్చినట్టివర శమట్టిదియీఁతనంబునన్ వృధా
యాసముగాని లాభ మిసుకమంతయుఁ గల్గదు సర్వవేదవి
ద్యాసదనుం డశేషజగదంతరవర్తి జయించు నీబలిన్. 295

గీ. అని వినఁగ వచ్చుపల్కుల శనాలకించి
కినుక నెద డించి వజ్రంబుర క్రింద దించి
యమరసైన్యంబు లెల్ల ద శన్ననునరించి
నడువ నింద్రుండు రణభూమి శవిడిచె సంత. 296

చ. దనుజులు వేడ్కతోడికరతాశరవంబులు హర్ష హాసని
స్వసములు మంత్రగానములు శవాద్యరవంబులు మిన్నముట్ట నీ
ఘనతకు నడ్డు లే దిఁక జగత్త్రయరాజ్యరమాధురంధరా!
యనుచును దైత్యనాథునికి శనప్పుడు పట్టము గట్టి రత్తఱిన్. 297

గీ. జయము జయమంచు జయలక్ష్మి శనన్నుతించి
దానవేంద్రుని పరియించెర దానిఁజూచి
శాంతి కీర్తి ప్రభాదు లశచ్చరలు నతనిఁ
గూర్చితో నాశ్రయించిరి శకురువరేణ్య! 298

క. అని వైశంపాయనముని
వినిచిన జనమేజయుండు శవిస్మితుఁ డగుచున్.
దనుజేశ్వరు నేగతి లో
కనివాసుఁడు గెల్చె దెల్పు శకరుణ సనుటయున్. 299

ఇది

శ్రీ వేంకటగిరి సంస్థానాధీశ్వర జి. సి. ఐ. ఇ. మహారాజేత్యాస
 బిరుదాంకిత సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్య నిష్ణాత శ్రీరాజ
 గోపాలకృష్ణయాచేంద్ర మహేంద్రాస్థాన కవియు,
 తత్సమాదరణప్రణీత సంస్కృత కవిజీవితాంధ్ర
 దశరూపకాది కృతియునైన మల్లాది సూర్య
 నారాయణశాస్త్రి నిర్మించిన యాంధ్ర
 భవిష్య పర్వమునందు
 ద్వితీయా శ్వాసము
 సమాప్తము.

ఆంధ్రభవిష్యపర్వము

తృతీయాశ్వాసము.

శ్లో॥ ఆఖండమవ్యయంపూర్ణ మవాదినిధనంమహాః

జ్ఞాతృజ్ఞేయజ్ఞానరూప మద్వితీయ ముపాస్మహే.

వ. దేవా! వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లని చెప్పందొడంగె. - 1

ఈశ్వరద్రాదులు కశ్యపునిశెంటు బ్రహ్మపాలికిఁజనుట.

చ. బరిపుఁ డట్లు సంగరముఁ బాసి సుపర్వులఁగూడి తిన్నగాఁ
దొలిదెనదారి పట్టి వడిఁతోఁజని నాకముఁజేరి యంతయున్
దెలియఁగఁ జెప్పెఁ దల్లి నదిఁతని గని, యామెయు దివ్యవాణిప
ల్కులు పొలివోవునే? సురలఁకున్ బలిఁ గెల్వఁగ రాదు దీనికిన్. 2

ఉ. స్రుక్కఁగనేల? దివ్యవరఁశోభితుఁడైన బలిండు గెల్వఁగా
నొక్కసహస్రశీర్షున కెఱియెప్పుఁ జరాచరసాక్షి యాతఁడే
దిక్కున నెట్లు వానిఁ గడఁతేర్చునో? మీజనకుండు కశ్యపుం
డక్కటికంటునం దెలుప నర్హుఁడు కొల్వుఁడు మీర లాతనిన్. 3

క. అని పల్కునదితి మున్నిడు
కొని వానపుఁ డఖిలదేవఁగుహ్యకయశ్శుర
తనవెంబడి రాఁ గశ్యప
మునియాశ్రమమునకు నేగి ముద మలరారన్. 4

సీ. సురదీర్ఘ కాన్నానశుచిభూతదేహుండు
భస్మరేఖించితఁఫాలతలుఁడు
నికటవిన్యస్తదంఁడకమండలుండు ని
ర్మలమంజువల్కలాంభరధగుండు

కృష్ణాజినప్రసాదితకుశాస్తరణుండు

పద్మాసనాష్టాంగపరవశుండు

బాలసూర్యశతప్రభాభాసమానుండు

బ్రహ్మతేజోమూర్తిభాస్వరుండు

గీ. బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠతాపసఘనుండు

దేవహితుఁ డాదితేయదైతేయగురుండు

నైకశత్రుపరమేష్ఠి నరసి భక్తి

నంజలి ఘటించి మ్రొక్కి యిట్లునుచుఁ బలికె.

ఉ. ఓబుధలోకనన్నతమహాదయ! లోకవిధాత! నీదుగా

రాబవుబిడ్డ లెల్లరు దురాత్ముండు దైత్యున కోడి సూరచి

తాబడబానలంబునకుఁ దాళఁగఁ జాలక వచ్చి రిట్లు ను

ద్రీ! బలిచక్రవర్తిని జయించు పరాత్పరుఁ జూపవే కృపన్.

చ. అన విని కశ్యపుండు తనయా! వినియుంటివి దివ్యవాణిప

ల్కును, మును బ్రహ్మగూర్చి బలిఁ ఘోరతపం బొనరించి యిట్టిగె

ల్కును గనె వాని గెల్వఁ దగుఁ పోటరి నెవ్వని బ్రహ్మ తెల్లునో

వీనెదము గాక రం డిపుడె వేగమె పోదము బ్రహ్మపాలికిన్.

ఆ. అనుచు లేచి యదితి నాదితేయులఁగూడి

కామయానములను గడియలోనఁ

బోయి బ్రహ్మలోకమును జేరి ముందటఁ

జూపె బ్రహ్మసభను సుతుల కపుడు.

సీ. నాల్గువేదములు విన్నాణంబుగా స్వర

యుక్తిబరించువా రొక్కచోట

సఖిలశాస్త్రంబుల సస్వయవ్యతిరేక

యుక్తి జర్పించువా గొక్కచోట

నర్చనోపాసనాః ప్రార్థనాదులకు ది
 క్కొక్కటే యనెడివాఁ యొక్కచోటఁ
 ముక్తిభేదంబులఁ ముఖ్యతాత్పర్యంబు
 లుగ్గడించెడివారఁ లొక్కచోటఁ

గీ. దనదుపీఠంబునలువలంకున వసింప
 నత్రిదక్షాదు లిరువంకఁ నధివసింప
 గరిమఁ బేరోలగంబున్నఁ కమలభవుని
 కొలువుకూటంబు గని వారు కుతుకమలర.

9

చ. అవుర! సుధర్మకే గరువఁ మందుచు నుందుము గాదె? యీసభా
 భవనముకాలిగోటి కెనఁవచ్చునె యీసభఁయంచు వేడ్కఁ గ
 న్నవ విరియంగ నల్లలు శగాంచుచు నద్భుతశిల్పచాతురిం
 దవిలినచిత్తవృత్తిమెయిల శదండ్రుండిపిఱుండన పోవుచుండఁగన్.

10

సీ. ఆబాలగోపాల శమమఁబోకం బిందు
 వచ్చెనేమో యని శవగచువారు
 కశ్యపబ్రహ్మను శగాంచి తత్తప్తపడి
 లేచి దోసిలి యొగ్గిర చూచువారు
 చిఱునవ్వుతో శచీశపతిముఖంబును జూచి
 చే యూచి కూర్చి సూశించువారు
 నేడు పుణ్యదినంబుననిఖిలనిర్జరమాత
 యదితిదర్శన మయ్యెన ననెడువారు

గీ. గాఁగ నతిహర్షవిస్మయాశ్రకాంత మైన
 యీసభాభ్యంతరంబున శనల్ల నడచి
 కశ్యపుఁడు తాను ముందుగాఁ శగాంతఁ గూడి
 పద్మభవుపాదపీఠంబునప్రక్కఁ జేరి.

11

గీ. వినయవినమితగాత్రుడై శ్రవిశ్వపతికి
యంజలి ఘటించి యభివాదశనార్థమంత్ర
పూర్వకంబుగఁ జాగిలిర మ్రొక్కి నిలిచె
నంత నిందాదిగీర్వాణు శలభికభక్తి.

12

అథా బ్రహ్మస్తవము అథా-

ఉ. కారణకారణ! భువనశకారణ! తావకభక్తలోకసం

తారణ! వేదకారణ! నిరతాంతనదాత్మకధారణ! నమ

స్కారము లంచు భక్తిభయశనంత్రమయ్యుక్తిఁ దదీయసాగవం

కేరుహపీఠిపైఁ దలలు శకేలును మోపుచు మ్రొక్కి నిల్చినన్. 13

చ. దరహసితాననుం డయి పితామహుం డప్పుడు కశ్యపామరే

శ్వరులను జూచి మీ రిపుడు శనచ్చినకార్య మొలుంగనయ్యె, ని

ర్జరులక కాదు మాకును నశయ్యుండు దాననచక్రవర్తి, కా

వరుఁ డగువాఁడు దుష్కరతత్వంబునఁ గోరినొక్క పండుగన్. 14

ఉ. ఆపరమేశ్వరుం డొకఁడే శయాదనుజేశ్వరుని హుగర్వసం

తాపము నార్చువాఁ డనుట శతధ్యము, వాని నొప్పు గిల్వఁగా

నోపెడివాఁడు వేటొకరుఁ శడుండఁడు నిక్క మిక్కేమి చెప్పుదున్?

బాపమువంతు వచ్చె భువనంబుల నేలఁగ నోర్చియుండుడ! 15

చ. అనవుడు నింద్రుఁ డుక్కిపడిత యక్కట! నాజననరాద్యైహిక!

దనుజులదాడి కొక్కపుడు శదక్కి సుఖించినవాఁడనొక్కా? నా

మనమున నిండియున్నయవశమానము చెప్పినఁ దీకునొక్కొయి

దినదినగండమై తనరుదేవవిభుత్వము చాలు దేవరా! 16

చ. అనినఁ బితామహుండు దిగు శలంబినలాభము లేదు ధైర్యముం

గను మని చెప్పి కశ్యపునిఁ గాంచి కుమార! యచింత్యమాననా

తనునిమహత్త్వ మేరికి, నశరము హెచ్చినయపు డాతఁడే

తనవునఁ బుట్టి యేకరణి శధర్మము నిల్పునొ చెప్ప నేర్తుమే 17

గీ. ఐనఁ బరమేశ్వరానుగ్రహంబుకలిమి
దీని కొక్కయుపాయంబుగ గానవచ్చె
దానిఁ దెల్పెద మీర లాశదారి నడచి
కనుఁడు ఫల మంఘఁ గూర్చి నిశక్కురణిఁ బలికె.

18

సీ. క్షీరాబ్ధియు త్తరత తీరంబునం దున్న
యమృతనామక మైననయాశ్రమంబు
యోగీంద్రసేవ్యమై శయింపు నందుల కేగి
పరమాత్ము, గూర్చి తరహంబుచేయ
నటుమునా గంభీర శముచ్చైస్వనంబు వి
స్పష్టాక్షరము నైననత్యవ్యాణి
యెవ రేమి కోరెద శరే నిచ్చెద నటంచు
వీనులవిందుగా శసీరగవచ్చు

గీ. దాని విని నీవు నదితియుఁ శదత్సరమతి
“నీవు మాగర్భమునఁ బుట్టు శనెమ్మి”ననుచు
వేఁడుకొనుఁ డప్పుడే మీకు శవినఁగవచ్చు
నట్టు లగుఁగాక యనునట్టిశయమృతవాణి.

19

గీ. ఆపరంబునఁ గృతకృత్యు శలయ్యెద రని
వత్సలతఁ బల్కుఁ గశ్యపశ్రబహ్మ దార
పుత్రులం గూడి విధిపాదశములకు మ్రొక్కి
యప్పుడే పాలకడలికి శసరుగఁ దలఁచి.

20

ఉ. అందఱవీడుకో ల్వడసి యందఱదీవనలున్ గ్రహించి త
హ్మందఱు కొంఁద వ్యనుప శనాసభ వెల్వడి వచ్చి కోరినం
తం దమఁదంతఁ జేరిననశనాతనయానము నెక్కి నచ్చిదా
నందమయా! పరాత్పర! నశనాతన! జే యన నవ్విమానమున్.

21

కళ్యపాదుల తపస్సు - శ్రీమన్నారాయణస్తవము.

- చ. కదలి నదీదానంబునిధి శకాననపర్వతపంక్తులద్భుతంబు
బాదవంగ దాటి యుద్ధవడి శనుత్తరనిక్కునఁ బోయి క్షేభవా.
: స్పద మగుదుగ్ధసాగరము శపారముఁజీరి తదంతికంబునం
బదిలముగాఁగఁ గొంత దిగి శభానుడు చూడనియట్టి తాపునన్.
- గీ. చొచ్చి పెంజీకటులు క్రమ్మి శశూన్య మైన
యతివిశాలంబు నైనయశయ్యమృతపదము
నందు నిలిచిన, వారందర అనతరించి
తపము చేయంగఁబూని రత్యంతనిష్ఠ. 23
- గీ. పెక్కువే లేండ్లు తపముగాఁ వించి యట్లు
కాంక్షి తాథాభిసిద్ధికై శ కళ్యపుండు
పలికె నిట్టులు వేదాంతశభవ్యఫణితి
నిస్తులం బగునారాయణ స్తవంబు. 24
- ప. “సమోస్తు దేవదేవేశ! ఏకశృంగసరాహృ వృషాసింహో. నృషాకాపీ
వివ్యక్తేన త్రేతావర్త భద్రకపిఠ ధర్మరాజ పైకులఠ అనాదినుధ్య
నిధన సనాతన త్రికామ త్రిధామ త్రిగుణధామ పరంధామ మహా
నాభ లోకనాభ పద్మనాభ ధర్మనాభ గభస్తి నాభ ధర్మరూప
విరూప విశ్వరూప సత్యరూప సర్వలోక ప్రతిష్ఠ శిషివిష్ణు సుతమస్త
పోఽగ్రజ ఖండపరశో హృషీకేశ సూక్ష్మ శరమూర్త్యు విశ్వమూర్తీ
సహస్రశీర్ష సహస్రపాద సహస్రనీత్ర సహస్రబాహుః బ్రహ్మశయ
బ్రహ్మమయ బ్రహ్మదే ద్యావాభృథివీపూమహూహ భూతమయ
భూతాధార యజ్ఞాంగ యజ్ఞాపహవ! యజ్ఞఫల హితణ్యమయ విశ్వ
తోముఖ విశ్వస్రంభవ! త్రిభవసవిక్రమ ప్రభాకర శంభో స్వయంభు
విశ్వంభర శుభ్రాఘర గురో. హిరణ్యగ్రకేశ సదైశయ విశ్వపాలక

సర్వజ్ఞ వరాధీనో స స్త్రీయస్వ త్రాయస్వ నమస్తే నమః'' అనుచు
శ్రద్ధాభక్తిపూర్వకంబుగ నామపారాయణంబు గావించినంత నింద్రా
దిబృందారకబృందం బాకశ్యపునితోఁ గలసి యుచ్చైస్స్వనంబున
నిట్లని స్తుతియించె. 25

శా. శ్రీకల్యాణగుణాభిరామ మని శక్తి ర్తిం గాంచుచిత్త్వంబునన్
లోకం బెల్లను నీవయై తనరి నీలో నీవయుహ్వాంగు నా
నాకారాత్మక చిత్రదివ్యమహిమశ్రవ్యాపారపారీణ! నీ
యేకత్వంబు తలంప మాకుఁ దరమాశనే సర్వలోకేశ్వరా! 26

మ. ఒకయాకాశమె పెక్కుకుంభములముం శబ్దాకౌక్కుటై తోచున
ట్లొకయాదిత్యుడె యూర్మిమాలికలందానొక్కొక్కడై తోచుపో
లిక నీ వొక్కడవే చరాచరము లోలలిం జొచ్చి నానావిధా
త్మకభావంబునఁ గానవచ్చెదు మహాత్మా సర్వలోకేశ్వరా! 27

మ. సగుణం బంచును నిర్గుణం బచుచు నీరస త్వంబుఁ జర్పించునా
నిగమాంతంబులగూఢభావమును వాణీనాధుడే విప్పించె
ప్పంగఁ జాలం డన మాకు వేద్యమె మహాశ్రవాక్యాధ్యగాంభీర్య? మో
జగతీనాటకసూత్రధారి! సకలశ్రజ్ఞ! సర్వలోకేశ్వరా! * 28

శా. వేదోక్తం బగునెల్లధర్మములకుం శ్రవిచ్చిత్తి ప్రాప్తించె మా
భూదేవోత్తమయాగభాగములకుం శ్రబూర్వామరుల్ సిద్ధమై
రోదేవా పరమేశ్వరా! దివికి దైశత్యుల్ నాధులై యుండ మే
మీదీనత్వము నెంత కోర్చెదము. తంగ్రడీ! సర్వలోకేశ్వరా! 29

* ఇంతవరకును గలగ్రంథము 1919 సంవత్సరము పరభాగమందును, దీని తరువాత
గ్రంథ మంతయు 1939 సంవత్సరము కడపటి భాగమందును రచియింపఁబడినది.

శా. లోకంబెల్ల సభర్తృతస్త మగు టాశలోకించి దుఃఖించి మా

నాకంబున్ బలియిచ్చి యాబలికి నూననం బెల్ల పోకాన్చి యీ

వీకాశంబున విశ్వపాలనవిధిన్ శ వేంచేయునీరక్షకై

నీకాశ్లం బడవచ్చినాము కరుణ శ స్వీక్షింపు సగ్వేశ్వరా!

80

క. అని బహుభంగుల వారలు

వినుతు లానర్పంగ నాదివిష్టువు గగనం

బుననుండి యదృశ్యుండై

స్తనితోక్తుల నిట్లనెం బ్రసన్నుం డగుచున్.

31

గీ. విమలవిజ్ఞానకళ్యాణ! విబుధులార!

మితపోయోగనిష్ఠకు మిస్తతులకు

సంతసించితి, మిత్రమ మిసార్థకముగఁ

గోరుకొనుఁడు వరంబు మిఁకోర్కి తీర్చు.

32

సీ. ఆమాట వీనుల మిమృతోపమానమై

తనరంగ నమరులతల్లిదండ్రు

లదితికళ్యాణులు బ్రహ్మానందపడి నమ

స్కారం మెనర్చి యంజలిఘటించి

యవ్యయానందదయామయానురలక

ప్రంబు గ ట్టెక్కింప జగముఁ బ్రోవ

నమరేంద్రులమ్ముడఁ వగుచు మాగర్భంబు

నం బుట్టు మంచు వరంబు వేడి

గీ. రంత నిర్జరు లై కకంఠ్యంబు గాఁగ

నిఖిలలోకేశ! మాజననీజనకుల

కోర్కి నెఱవేర్చి మామదికుండు వాపు

మనుచుఁ బ్రార్థించి మఱియు నిట్లనిరి భక్తి.

33

గీ. అదితిగర్భంబునందు నీ ధవతరించి

తేని విలసిల్లు మాయాది తేయసంజ్ఞ

దివ్యతేజంబు తోడయి తేజరిలుట

మాదుదేవపదంబు సమ్మాన్య మగును.

34

చ. అనఁగ ననాదిమధ్యలయఁ డాభగవానుఁడు వారిచిత్తముల్

తనియఁగ మీదుకోర్కి సఫలం బగు మీ కగు భద్ర మిండ్లకుం

జనుఁడొనరించి శత్రుకులనాశము మీ దగుయాగభాగభా

జనతయు మీమహత్త్వమును జక్కఁగ నిల్పెద నంచు బల్కినన్.

చ. అమరులు సిద్ధసాధ్యమరుదాదులు ధన్యుల మంచు హర్షనా

దము లెనఁగంగ వందనశతంబు లొనర్చుచు నప్పుడే బలి

ప్రముఖు లడంగినట్లు సురరాజ్యము చేకుఱినట్లు పొంగుచున్

దమమునుపడ్డపాట్లు పరితాపము తీతె నటంచుఁ గుల్కుచున్. 36

గీ. ఆత్మసంకల్పసిద్ధికి నలరుదితి

కశ్యపర్షులవెంబడి గగనగతిని

తూర్పుగా వచ్చి మునిగణస్తుత్య మైన

కశ్యపాశ్రవమునకు సుత్యంఁ జనిరి.

37

వ. అట్లు వా రందఱు బ్రహ్మర్షిగణసేవితం బైనయాతపోవసంబునం

దాపుణ్యదంపతుల నారాధించుచు బ్రహ్మపారాయణపరాయణు

లైనారాయణావతారమున కెదురుచూచుచున్నంత.

38

అథ వా మ నా తా ర మ ఛితి

చ. త్రిదశులతల్లి భవ్యగుణదివ్యసుమాంచితకల్పవల్లి య

య్యదితినతీమతల్లి యుదయాస్తమయంబులు లేక వెల్లుచున్

గదలక కానరాక భువనంబుల నిండినయాదితేజమున్

ముదమునఁ దాల్చి గర్భమున సౌమ్యుని దివ్యసహస్రవర్షముల్. 39

వ. అంత.

40

చ. కలఁ డని విశ్వసింపఁ దగుఁకార్యముచూపినసస్మయబడు నీ
కలిగిన దెల్ల కల్ల యని ధగట్టిగఁ బిల్విన యైంద్రజాలినం
డిల మును నాల్గుమాఱు లుదఁయించినచిస్మయఁ జూపఁజేయవే
రులు ముదమంద దైత్యులసురుల్ భయ మందఁగఁ బుట్టి బొట్టియై.

ఉ. అప్పుడు కశ్యపాదికమహర్షులు దక్షముఖప్రజాపతుల్
ముప్పులు దప్పినార మనిఁమొక్కుచు నుండఁగ నేనుచెప్పఁమా
తిప్పలు తప్పె నంచు నహిఁదేవసరాదులు భక్తభావముల్
చిప్పిల శ్రీహరిం దలఁచి చిందులు త్రొక్కిరి ముఁజ్జగంబులన్. 42

గీ. అంత లోకేశుఁ డచ్చటి కరుగుదెంచి
యదితిసుతునకు సాష్టాంగ మాచరించి
యీకుమారుండు ప్రభవిష్ణు వీశ్వరుండు
విష్ణు వని పల్కి చయ్యన వెడలె సభుఁడు.

43

సీ. కాలాంబుద శ్యామకమనీయవిగ్రహా!

వామనాకార! శ్రీ వత్సవత్!

ఉత్కుల్లరక్రాంబుజోల్లసల్లోచనా!

ధీరవ్రసన్నగంభీరవీక్ష!

శతకోటిసూర్యతేజఃపుంజభాస్వరా!

సాక్షాత్కృతాఖిలసాధురక్ష!

ధర్మసంస్థాపనార్థప్రాప్తసంభవా!

స్పష్టేకృతాఖిలదుష్టశిక్ష!

గీ. యోగ మప్తగుఱైశ్వర్య మాగమములు

నిగమములు నీవ యజ్ఞప్రణేత వీవ

క్రతుఫలంబును నీవ యాగంబు నీవ

సర్వమును నీవ యీశ్వరా! శరణ శరణ.

44

గీ. అనుచు బ్రహ్మర్షి దేవర్షు లమరవరులు
బహువిధంబులఁ బొగడ నాపరమపురుషుఁ
డెఱిగి యుండియు నెఱుంగని శ్రేణుఁడు దోచ
ముద్దుపల్కుల నిట్లని మూసలించె. 45

క. ఎందుకు వచ్చితి రిందుల
కుం దెల్పుఁడు వేల్పులార! కోరిక పారం
బొందఁగఁ జేతును నాపుడు
నందఱు నంజలి ఘటించి యని రేకముగన్. 46

చ. బలి యనుదై తృనాయకుని బారికిఁ దాళఁగ లేక లోకముల్
నలగిన నెల్లధర్మములు నాశనమైనవి, యేమి చెప్ప? మా
ఖలుఁడు విరించి దత్తనగర్వమదాంధుఁడు పెట్టినట్టి
ప్పలు తలపోసినంత మది భగ్గున మంచుచునుండె నీశ్వరా! 47

గీ. హరిహరీ! యాతఁడాడిన చాట గాఁగఁ
బాడినది పాట గాఁగ నిప్పడికి జెల్లు
ముజ్జగంబుల వానికి నుజ్జ లేఁడు
నీవుదక్కంగ, మాకింక నీన దిక్కు 48

క. మునిదేవపితృణము దీ
ర్చునుపాయము లేక భూమి సురులేడ్వఁగఁ ద
ర్పణహవ్యకవ్యములు చెం
దునుపాయము లేక మేము దుఃఖంతు మిటన్. 49

గీ. నాకవాసంబు తొలగినమాకు నింక
నాకలోకంబుగతి చెప్ప నాల్కరాదు,
దేవరా! నీకు దెలియని దేమి కలదు!
మనసు నిల్వక చేసినమనవి గాక. 50

చ. శరణు పరాత్పరా! శరణు సర్వజగన్నిల గుం న మునుము!

శరణు, భవత్పదాబ్జముల సన్నిధి పెన్నిధిగా నలరచి నీ

కరుణకుదోసి లాగితిమి కావు మిదే సమాచరణ మహాన

ల్ల రకును దొంటిధర్మవిభులన్ విలసిల్లెడుత్రివ చూపవే? 51

చ. కడపటిజైత్రయాత్ర గజగం బఖిలంబును జుట్టినద్ది

పుడు హయమేధయాగమును బూనికతో నొసరించుచుండె, నే

వడుపున నాబలలిం గదియవచ్చునొయేగతి దొక్కవచ్చునో

యెడఁదఁ దలంచి లోకముల కెల్ల శుభం బొడఁగున్ మూర్ఖరా!

చ. అనపుడు నామనుండు దరహాసముతో ననె నిట్టు, లంగిర

స్తవయుడు వేదవేత్త మునిస్తవము వైతనగుండు నన్ను వై

త్యునిహయమేధవాటికిని దొడ్కొనిపోయినఁ బాలు నంత నే

నను వగురీతితో మెలగి యచ్చట నన్నియు జక్కఁజచ్చెదన్.

గీ. ఆసుధాయమయవాక్కుల నాలకించి

సురల సోత్సహముగఁ బురం దరని గాంచి

రాతఁ డానందమునఁ గాంచె సమరగురువు

నతఁడు ధన్యుండ దేవరా! యనియె నంత

54

❖❖❖ వామనమూర్తి బలియాగిశాల కిగుట. ❖❖❖

సీ. బ్రహ్మచర్యం బుట్టి పడునట్లు కావీన

మజినోపవీతమాంబ్యాదు లలర,

వేదవేదాంతవివేకంబు కనుపట్టు

నట్టులు మేధావిబాట్టు తనర,

జ్ఞాననేత్రము వికాసము నొందినట్టులు

బ్రహ్మతేజంబు వక్త్రమున చూచు,

ధర్మసంస్థానసార్థము పుట్టినట్టులు

దండంబు నాతపత్రంబు మెలచు,

- గీ. పొత్తులం దున్నయాచిన్నిఁ పొట్టిపాప
క్రొత్తవడుగైన బాలునిఁ గొమరుమిగుల
నఖిలమునులును దేశతఁ జలయుచుండ
నాబృహస్పతియెదుటఁ జ్రత్యక్షమయ్యె. 55
- క. గురుఁ డామాయావసుని
కరముంగొనె, నంత వారుఁ గగనగతి నిశా
చరయజ్ఞవాటిదరి జే
రిరి, కరమును వదలి గురుఁ డఁదృశ్యం డగుచున్. 56
- గీ. వెనుక నేతెంచునిందాదిఁ బిబుధవరులఁ
గలసి యాకాశమందుండిఁ కాంచుచుండె
వామనుడు క్రిందికిం దిగిఁ జచ్చెయల్ల
నల్లనన్ యాగశాలలోఁ జనుగుప్పెక్కి. 57
- సీ. దైతేయవీరు లందఱు మెచ్చి తల లూఁప
బలిచక్రవర్తివై శభవము పొగడి
పండితు లెల్ల సెనబా సని యాలింప
హయమేధయాగంబు శనభినుతించి
మును లెల్ల తత్త్వంబు శగని కన్ను తెఱవంగ
సోమమంతాస్థంబు శలుగ్గడించి
సభ్యులచి త్తకంఠజాతముల్ వికసింప
బహుయజ్ఞ ఫలము శలువస్యసించి
- గీ. ఇతఁడు హరిహరధాతలం శదెవఁడొ యనుచు
విశగా నెల్లరుం జూడ శవేదశాస్త్రు
మూర్తియో యన వామనశ్రమూర్తి ముందు
క్రమముగాఁ జని ధానవశ్రవభుని గాంచి. 58

ఉ. దానవవంశవర్ధన! వరదాన్యయశోధన! లోకపాలనం
మానితలోకపాలన! విరమద్గితపీఠవితాన! ధీరతా
స్థాన! బలీంద్ర! నీవు కడుత ధన్యుడ పిహయమేధమలనా నీ
పూనిక చూడ నెంతయు నరపూర్వము నీన శుభంబు నీకగును. 59

గీ. అనుచు దీవించి, యానంద శ్రమాదరంబు
కదుర బలి లేచి తనవంశగ్రామచుండ
హరియు బ్రహ్మాదిబుద్ధిగంధతరముఁ జొచ్చి
మంత్రతంత్రపరిజ్ఞానశ్రమహిమ తెలుప.

60

సీ. ఒకచోట వేదపాఠకులు కవళలోఁ
దడఁబడ ముందుపరదంబు తెల్పి,
ఒకచోట యజ్ఞంగ్ర మొకదాని కొక్కటి
గోచరింపఁగ దానిరగుర్తు చెప్పి,
ఒకచోట యాగోపరయు క్తవస్తువులలో
గట్టితప్పులు వేలు శపెట్టి చూపి,
ఒకచోట మంత్రంబు శలుచ్చుచుచులోని
స్వరదోషములు చెప్పి శనంతరించి,

గీ. తనదుమాటకు నడ్డంబు శదగిలినట్టి
దైత్యగురుఁ డగుశుక్రుని శదక్కినట్టి
ధర్మనజ్ఞుల యుక్తిశాస్త్రప్రమాణ
సరణి నిశ్చంకముగ నిరుత్ శరణుఁ జేసె.

61

క. అంత బలీంద్రుం డద్భుత
సంతోషము లెనఁగ మొక్కి శసాత్మికవృత్తిన్
జెంతఁ గలపైఁజివీలుఁడ
నంతన వాఘాని నిలిపి శయభిముఖుఁ డగుచున్.

62

ఉ. ఎక్కడివాఁడ? వెక్కడికి శనేగెద? వెవ్వరివాఁడ? వేలసీ
 ఎక్కడి కేగుదెంచితి? ముగ్ధునింద్రకుమార! భవాదృశుండు నా
 కెక్కడఁ గానరాఁడు గన శనీడునఁ జిన్నపు తెల్విఁ బెద్ద వీ
 వక్కజ మయ్యెఁ జిన్నవడుగ! తెలుపందగు నీదువృత్తమున్. 63

చ. అన విని వామనుండు దరహాసముతో ననురేంద్రపాకశా
 ననవరుణాంబుజాననులు శనల్పినకై నడి నశ్యమేధ మీ
 వానరుచువార్త వించుఁ గనఁ నుత్సుకతం జనుదెంచివాఁడ నా
 కనుగవ ధన్య మయ్యె సధికం బగుపుణ్యము నీకుఁ గల్గెనున్. 64

గీ. వర్ణములయందు బ్రాహ్మణ్యవర్ణ మాధ్య
 మాశ్రమములందు గార్వాణ్య మర్హతమము
 క్రతువులం దశ్యమేధయాగంబు ఘనము
 దానవులయందు సత్యవర్తనుడ వీవు. 65

ప. సువర్ణశృంగుండు లోహక్షురుండు వాయుజవుండు స్వరేక్షుండు
 కాంచనగర్భగౌరుండు విశ్వయోనియు నగుపరమపురుషుని కభీష్టం
 బగునశ్యమేధము సర్వకామప్రదంబై నకలపాపనాశకంబై స్వర్గాది
 నకలసౌఖ్యంబు లొసంగు నని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. అచింత్యవైభ
 వంబున దాని నాచరించునీ కందరాసీఫలంబు గలదె! దైత్యనాయకా!
 నీజన్మము తరించినది. అని పలుక బల్కిండుఁ డానందపరవశుండు
 భక్తియుక్తుండునై యంజలి చేసి. 66

చ. అనఘ! మహానుభావ! సకలలాగమకోవిద! విప్రబాల! నా
 జననము ధన్య మయ్యెను నిశంబుగఁ దావకర్మనంబునన్
 ననుఁ గరుణించి తెల్పుము వీరనం దగునీచరితంబు, నీవు కో
 రినవర మిచ్చెదం గొని తరలింపఁగఁజేయుము నన్నుఁ గూరిమిన్. 67

ప. అనిన విని వామనుం డిట్లనియె. 68

- క. తల్లియుఁ దండ్రియుఁ గూతురు
నల్లుండును గొడుకు కోడ శలన్నయుఁ దమ్ముం
డిల్లును వాకిలి యనునది
యెల్లయుఁ దెల్లంబు కల్ల శయే మనువాడన్? 69
- ఉ. కోరిక లేదు రాజ్యమున, శగుజ్జము లేన్గులు పల్లకీలు సగ
బారము వెండి శబరగువు భామినుల లక్కటలేదు నాకు నీఁ
గోరుదువేని ధర్మమునఁగూరిమియేని త్రిపానమాత్రమా
ధారుణి నగ్ని దాచుకొనఁ దానముచేయుము దానవోత్తమా !
- వ. అనవుడు మాయానటువున కనురపాలకుం డిట్లనియె. 71
- చ. వడుగవు చిన్నపిల్లఁడవున వాంఛ లెఱుంగవు పెద్దవారిసే
నడుగవు తోడివారిసుఖ శమైనను జూడవు గాక, నన్నుమూఁ
డడుగులనేల కోరుడె? యిశదా భవదీయవరంబు? లక్షకో
టడుగులమేరకోరుకొనునమా మునిబాలక! నీ కొసంగదన్. 72
- వ. అస విని శుక్రాచార్యుండు. 73
- ఉ. ఈవల దీవరంబు దనుకజేర్వర! యీవర మివ్వనద్దు నూ
యావటు వీతఁ డాహరి, సుకరావళికోరిక దీర్పఁబుట్ట ని
ద్రావరజుండుగా, నిది యశ్రధార్థము నమ్ముము, నేల గీల లే
దావల కొంప మున్న నిపుఁ డావలి కీతని సాగనంపుమీ ! 74
- చ. అస విని దైత్యరాజు నిజశమా యిది యంచు నొకింత సేపు నె
మ్మనమునఁ జింతచేసి హరిశ మాణవకుం డును యేమిచేయు న
న్నని తనలోన నవ్వుకొనిన యబ్బినపాత్రము వీడవచ్చునే
యనుకొని లేచి చేతఁగొనిన యర్హజలాంచితహైమపాత్రమున్. 75
- వ. వామనుం జూచి ససంభ్రమంబుగ. 76

చ. తిరుగుము తూర్పుగాఁ, దిరిగితిన, గొను, మీఁదగు, నేమి

కావలెన్?

ధరణి కియత్ప్రమాణము? పరదత్రయమాత్ర, మొనంగినాఁడ, నా
కరమున ధారపోయు, మనఁగగా గురునానతి దాటుచుంటి నా
స్థిరమతి లేనియట్లు గురుదెక్కు కనుంగొనె, శుక్రుఁ డిట్లనెన్. 77

చ. కరమున ధారవోయకుము, శకారణ మేమి? వటుండు కాఁడు నే
నెఱుంగుదు, నెవ్వఁ డీఘనుఁ, డుగపేంద్రుఁడు, నత్య, మె? నత్య, మైనచోఁ
బరమముదంబు, వంచనము, శవంచనమా? హరి తానుగా మద
ధ్వరమును జూడ వచ్చి ననుశ్చదానము కోరెను ధారవోసెదన్

ఉ. ఎందు లభించు శ్రీహరికిర నీ డగును త్తమదానపాత్ర? మే
నిందుకు జంక నంచుఁ గవిర కేర్పడఁ బల్కి, బలీంద్రుఁ డార్య! చా
పందగు నీకరం బనఁగ శవామనుఁ డింకను వానిపాప మే
పొందఁగ దూర్పుగాఁ దిరిగియుండియె చాపెను సవ్యహస్తమున్. 79

వ. అంత దానవాన్వయవినాశసూచకంబుగా దక్షిణహస్తంబు చాచిన
యావటువునభూతపూర్వం బశ్రుతచరం బాసురశ్రీజహ్నుసముత్స
కం బచింత్యవైభవం బమేయమహిమంబు నైనదివ్యరూపం బవలో
కించి పరేంగితజ్ఞుండును బరమపావనుండును బద్ధనాభభక్తుండు నగు
ప్రహ్లాదుఁ డానన్నం బగుపేత్రునియధఃపతనంబున కంతరంగంబునఁ
దలంకియో వామనావతారతత్త్వం బుపదేశింప నూహించియో
నత్వరంబుగ మనుమని సమీపించి. 80

ఉ. ఆఁగుము ధారవోయ కసుశరాధిప! నీప్రపితామహున్ మహా

భాగుని గూల్చినట్టిహరి శవామనుఁడై నిను మట్టువెట్టుఁ దా
నీగతి వచ్చె నన్నబలి శయిట్లు నె నా కింక నేమి కావలెన్?

యాగఫలప్రదాత తనయంతన పుట్టుట భాగ్యమే కదా! 81

చ. అడిగెడువాఁడు విశ్వమున కంతకుఁగారణ మైనఁఁబుశ్వరుం,
డిడియెడువాఁడు లోకములన్ నెల్ల జయించినదాసవేశ్వరుం,
డడిగినభూమి మూఁడడుగులన్ లంచు మనంబునఁ గొంకుచుండ,ని
వ్వడువున నడ్డుపెట్టఁ దగఁగవా? పరమేశ్వరభక్తబాంధవా! 82

గీ. 'దేహి' యని వచ్చు నెవ్వఁడు, ♦ 'దేహి' యన్న
వానిఁ బొమ్మను నెవ్వఁడు, వారిరువురి
నాశ్రయించును బెద్దమ్మ ♦ యంచు బెద్ద
లన్నమాటలు వినవె? సీ ♦ వదియుఁ గాక. 83

గీ. బ్రహ్మణుని కిచ్చెద నటంచు ♦ బ్రతినచేసి
యివ్వ కుండినపాపాత్ముఁ డీధర్మి
బ్రతికి నింద కలక్షికిఁ ♦ బాత్రుఁ డగును
జచ్చి నరకముఁ గాంచు నిశ్శయము గాఁగ. 84

గీ. అన్యవిప్రుండు యాచకుఁడై నయపుడె
యాడి తప్పినచో నిట్టి ♦ కీడు గలుగ
దాదివిష్ణువె యర్థి యై ♦ నప్పు డాడి
తప్పితే వచ్చుదోషంబు ♦ చెప్ప నగునె? 85

క. కావున నీకు నమస్కృతి
గావించెద నీదుమాట ♦ గావింపమి కే
నీవడుగున కిచ్చెద నితఁ
డీవేడిన దంచు బలికి ♦ యీక్షించి హానిన్. 86

చ. మరల నిఁకొక్కమాఱు బ్రతిమాలుద వామన! యల్పమాత్రభూ
తర మిది యేల? యిచ్చెదను ♦ బట్టుము వార్ధిపరీత మీవసుం
ధర సకలంబు నా, వటువు ♦ దానవనాథ! తిరిపాదభూమియా
దరమున నిమ్ము చాలు నది ♦ దాన జగత్త్రయ మిచ్చినట్లగున్. 87

గీ. అనఁగ బలిచక్రవర్తి వాఁమనుకరమున
 “విప్రరూపాయ విష్ణవే విశ్వరూప
 ధారిణే త్రిపదాని దఁదామి తుభ్య”
 మనివచించుచు ధారవోఁసెనుముదమున.

88

ॐ వా మ సు ని వి శ్వ రూ ప ము ॐ

వ. అంతవామనుఁ డవామనుఁడై భూవలయంబు పాదద్వయంబు, పిశా
 చంబులు సాదాంగుళులు మరుత్తులు పాద సంధులు, సాధ్యులు జంఘలు,
 విశ్వేదేవులు జానువులు, గుండ్రలూరువులు, లక్ష్మీ మేధాధృతికాంత్యాది
 విద్యాగణంబు కటిప్రదేశంబు, ప్రజాపతిగుహ్యంబు, వసువులు నృప్తంబు
 గంధర్వభుజంగు లూర్ధ్వాధరోదరభాగంబులు, స్వర్గద్వారంబు నాభి,
 వేదం బురంబు, బ్రహ్మ హృదయంబు, ధర్మంబు మానసంబు, విదిశలు
 బాహువులు, గుహ్యకులు హస్తాంగుళులు, యక్షులు నఖంబు, లదితి
 మహాదేవి కంఠంబు, వైశ్వానరుడు ముఖంబు, వాయుదేవుండు
 నాసిక, సర్వయజ్ఞంబు లోవ్యంబులు, సర్వచ్ఛందస్సులు దంతంబులు,
 సరస్వతి జిహ్వా, మిత్రశ్వస్త్రిలు భూయుగంబు, రవిచంద్రులు నేత్రం
 బులు, దిగశ్వేదేవతలు కర్ణంబులు, వైకుంఠంబు లలాటంబు, ద్యులోకం
 బు త్తమాంగంబు, మేఘమండలంబు శరీరకాంతి, సూర్యకిరణంబులు
 శిరోజంబులు, తారకలు రోమకూపంబులు, దివ్యాప్సరసలు దేహ
 రేఖలు, శక్రాదిదేవతలు సర్వాంగతేజంబు, దేవర్షులు పౌరుషంబు
 నుంగా, వివిధ దేవమయం బగువిశ్వరూపంబును గ్రమక్రమముగా
 దశదిశలకు విస్తరింపఁజేయ నచింత్య మైనయావిజృంభణంబున
 కత్యాశ్చర్యపులకితాంగులై మహర్షులు.

89

చ. మొదల నురంబుతోడ సరిఁపోయినకశ్యపసూర్యమండలం
 బదె కనుచుండఁగా నుదరఁమందు కనంబడి యంతలోనె నా
 భీదరిఁ గనంగ వచ్చి య టుఁపిమ్మట నూరుయుగంబుచెంతఁ దాఁ
 బొదలుచు నంత జానువులఁపొత్తున నొప్పె మహాద్భుతంబుగన్. 90

వ. అనుచుఁ బ్రశంసించి యానందపరవశులై మునిశ్శిష్యులనుం బునలో
కించుచున్నంత. 91

గీ. దానవేంద్రునిమాట సత్త్యంబు గాఁగ
విశ్వరూపంబు దాల్చిన విష్ణు వపుడు
ధారవోసినయాత్రిఁదంబు లనఁగఁ
ద్రిభువనంబులు గైకొనిత య్మృత్తి గాంచె. 92

వ. ఆనమయంబున. 93

శా. లోకాతీతము లోకస్ఫుర్ణము దురాశలోకంబును విజృంభి
శ్వాకారప్రధనులు గానవిభింకఁజేర్చెన్ మేవర నా
లోకింపఁ గని దైత్యవీరులు ఖలుల్తత్రుల్నిలన్ నందక్రొత్త
నేకంబై సడి రావతంగములు వశహింబు లొచ్చునన్ గేర్చునన్.

వ. మఱియు వివిధాయుధహస్తైః స విప్రచిత్తైః మునీభిః పుంసోయోధు
లుగ్రక్రోధమూర్తులై హృషీకేతుఁ బొట్టుముట్టి నశ్శిరముడ నొడువ్వు
శిక్షకుండు. 95

చ. కరవదతాడనంబు లనిశ్ఛూతగదాపాతి నెఱిగి తత్తము
ద్గరపరిఘప్రహారములుగన్ బలి యట్టులై నూచుచుండ ను
ర్వరపయః గూల్చి యద్దనుజ్జనర్థము సలఁగు విశ్వసూహిను
హరణ మొనర్చి నిల్చె దనుజాధిపుముండట వామనాకృతిన్. 96

వ. అప్పుడు బలీంద్రుండు చేతులు జోడించి మ్రొక్కి. 97

—ఊహ బలి వామనుని స్తుతించుట. ఊహ—

శా. ఏయోగంబున నేతపోమహిమ నిశ్శీక్షింపఁగా నచ్చు? నో
మాయామానుషవిగ్రహా! విదితసత్యమృజ్ఞుగ్రహానుగ్రహా!
నాయాద్ధత్యము నిన్ను సీకరణఁ గగఁగు బెట్టి లేకున్న నా
కీయోగం బెటు లబ్బుఁగాన నది మేలే చేసి నం చెంచెదన్. 98

- ఉ. ధన్యుడ నైతి నీచరణాదానుడ నైతిని, ముజ్జగంబులన్
గణ్యుడ నైతి నీదుభవనంబులు నీకు నశంబుచేసి, నే
మాన్యుడ నైతి నీమపరమంబగు తత్త్వము గాంచుపారిలో,
నన్యునిగాఁ దలంపకు మింకైన ననుం గృపఁ జూడు మీశ్వరా!
- వ. అనుచు ముకళితనయనందై యొకింతసేపు మహానుహిమసంపన్నం
బగుశ్రీమన్నారాయణునిదిన్యహంబు మనసార ధ్యానించి యావ
టుహంపరమేశ్వరునకు మరల నమస్కరించి దేవదేవా! ఇంక నా
గతి యేమి? నే నేమి చేయఁగగు నాన తిమ్మని సవినయంబుగ
నర్థించిన నప్పరమాత్ముడు. 100
- చ. మనుజుల బాధపెట్టకు మశమర్త్యులతోఁ గలహింపఁబోకు మిం
ద్రునికి మదగ్రశ్చునికిఁ దోసముచేయకు మెచ్చడుం దదు
క్తిని శిరసా వహించి వ్యధిచ్ఛిన్నము జాటకుమీ మఱజ్జ యీ
విని ననుఁ దప్పిరాడ వసివేల్పులుఁ జూతుగు నిమ్మఁ గూరిమిన్.
- మ. ధరణీచక్రము నాకలోకమును బాఠతాళంబు దేవేంద్రుడే
హాపాలించెను, దక్కలోకములు దీర్ఘగంబులు దొల్లియె
వ్వరు పాలించిరి వార లేలేదరు, నానవాక్యం బలంఘ్యంబ, యీ
మరియాదం జెడఁగొట్టి చక్రమునకుంబ్రాణంబు లీఁగోకుమీ!
- మ. హిత మే నొక్కటి చెప్పెదన్ వినుము నీయిక్కట్టు నూహించి నీ
యతిధైర్యంబు నీవదాన్యతయు సశ్యంబు బెంచి నీతొంటియు
న్నతి భావించి వధింప లేక బ్రతుకుం గా కంచు నీ కిచ్చితిన్
సుతలం బందుల కేగు మింక దితివంశశ్శుల్ తోడుగా దానవా!
- ఉ! నావుడు నబ్బలీంద్రుడు జగన్దాన! వందన, మానతిమ్ము నా
దన మెట్టలో? యచటఁ గజేసెడినాపని యేమె? నీకు నే
నేవిధిఁ గూర్తునో? యనఁగనీశ్వరుఁ డిట్లనె కానవేంద్ర! దై
త్యావన మాచరింపు సుతరలాపనిపాలన మీ వొనర్చుచున్. 104

సీ. నియమంబు లేనియశధ్వంయనంబు సశ్రోత్రి
 యం బైనపితృదేవతార్చనంబు
 దక్షిణ లేనియశధ్వరము ఋత్విజులు గా
 కున్నవార లొసర్చుకహోమములును
 శ్రుతివిహితముగ సంస్కృతము కానిహవిస్సు
 సశ్రద్ధగా నిచ్చునట్టియీవి
 మద్విరోధు లొసర్చుమహితకార్యంబులు
 మడ్చిక్తనిండకుమంచిపనులు,

గీ. అనెడు నివి యెల్లసీభాగమునకు వచ్చు
 వానితో జీవనము చేయవచ్చు నీకు
 సుతలలోకనివాసంబు శనుఖ మొసంగుఁ
 బొమ్ము దానవ! నపరివార మృనంగ.

105

గీ. భగవదాజ్ఞాప్రకారమారబలి వెడలెను
 వామనుఁడు మాయమై త్రిదిశనంబుఁ జేరె.
 శక్రుఁ డగ్రేనరుం డయి శచనుచునుండ
 నకల దేవత లరిగిరి శనదనములకు!

105

వ. అంత.

107

ఘోఘానాగబాధితుఁడగు బలి సుతలమున శ్రీహరిని సుతించుటఁబ్రార్థన
 మ. దనుజానీకము బంధుమిత్రగణముల్ దారాత్మజుల్ తోడ రాఁ
 జని వైరోచని యిమ్ముగా సుశీల మాసాదించెనో లేదో యం
 తన నాగంబులు వచ్చి వానికరపాదం భొండుగాఁ గట్టివై
 చె నహా! యీశ్వరమాయ! చూడు బలికింజేటయ్యె సర్పంబులన్.
 వ. అయ్యవసరంబున నాగబంధంబులవలనివేదన దుర్భరంబై కనుపట్టి
 గుట్టు వదలక బలిండుఁడు లోలోనఁగుండుచుండ భార్యాపుత్రమి
 త్రాదులతనికష్టంబు గాంచి మొట్టపెట్టుచుండ దానధీరు లందఱు

ని దేమి వింత! పాములెక్కడ? బలిచక్రవర్తిని బధించు లెక్కడ?
చూచెదరేమి? పట్టి లాగి కొట్టి కోసి చీల్చెదము గాకయనుచుఁ
బెద్దగా నటచుచుండి రప్పుడు. 109

క. ఆదారిఁ బోవునారదుఁ
డేదో సంకులనినాద ధిమిఁగొనిచెదఁ గా
కాదెనకుఁ బోయి యని తా
నాదానవు లున్నచోటి ధిరుడెంచి వెనన్. 110

ఉ. కాంచి బలీంద్ర! నీవు పడుకొన్నము చూచి విచార మయ్యె, భా
వించఁగ దీనికారణముఁ విష్ణునిమాయగఁ దోచె, బంధముల్
త్రెంచఁ దలంతురేని పదిరెట్లగునాగులబాధ, గానఁ గా
వించుము శ్రీహరిస్తవము ధి ష్టితొలంగునుబన్నగాళిచే 111

గీ. అనుచువైరోచనికి విరించననుతుండు
ఘనతరం బగునాగపీడనము తొలఁగ
దేవదేవస్తవంబు బోధించి చనియె
భక్తితో దానిఁ బరియించె బలియు నిట్లు. 112

గీ. నవ్వులోకంబులను విూడఁ నవ్వులోక
ములను గ్రిందను నిర్మింప ధిమూల మగుచు
నవ్వుసూర్యాత్మమహిమ విశ్వమున వెలుఁగు
నచ్చిదానందతత్వంబు ధి సంస్కరింతు. 113

గీ. విశ్వ మంతయు నెందు నావిర్భవించు
నిఖిలలోకంబు లెద్దాన ధినిలిచియుండు
సర్వజగములు నెందులో ధి నమయు నట్టి
సచ్చిదానందతత్వంబుఁ సంస్కరింతు. 114

గీ. సకలభూతప్రపంచంబు ♦సంహరించి

యోగియై సంవిదాకృతి ♦నుండియుండి

వెండియును దాని సంతను ♦విడుచునట్టి

సచ్చిదానందతత్త్వంబు ♦సంస్మరింతు.

115

గీ. శిష్టసంరక్షణము దుష్ట ♦శిక్షణంబు

ధర్మసంస్థాపనంబు స♦ధర్మనిహిత

యాచరింపఁగ నననిపై ♦నవతరించు

సచ్చిదానందతత్త్వంబు ♦సంస్మరింతు.

116

గీ. వేదములు భూమి విప్రులు ♦విబుధవరులు

కష్టముల ముగ్ధినప్పుడు ♦కానఁ బూని

మత్స్య కూర్మ వరాహ సిం ♦హంబు లైస

సచ్చిదానందతత్త్వంబు సంస్మరింతు,

117

గీ. తనయు నొకని నపాంత♦రతముఁ డనంగ

నాత్మసంకల్పమునఁ గాంచి ♦యతనిచేత

వేదముల కర్థములను జెప్పించినట్టి

సచ్చిదానందతత్త్వంబు ♦సంస్మరింతు.

118

గీ. మున్ను గురుశావహతుఁ డయి ♦పుట్టుగుడ్డి

యైనదీప్తతముం డను♦ననఘమతికి

ఋషికులాలంకృతికిఁ గన్ను రలిచ్చినట్టి

సచ్చిదానందతత్త్వంబు ♦సంస్మరింతు.

119

గీ. ప్రబల మైనట్టిమొనలికి ♦బట్టునడుచు

దిక్కు గానక మొఱవెట్టి ♦దేవదేవ!

కావు యన్నట్టిగజరాజుఁ గాచినట్టి

సచ్చిదానందతత్త్వంబు♦సంస్మరింతు.

120

గీ. భక్తవత్సల! నీపదాఽబ్జములు తలఁచ
సకలసంసారబంధముల్ ధడలు ననఁగ
భుజగబంధంబు సడలు టఁబ్బురమె? దేవ!
సకలజగదీశ్వరా! నమఃస్కారశతము. 121

క. అని భక్తియుక్తుడై బలి
వినుతింపఁగ సంతసంచి విష్ణువు గరుడన్
బనిచెను బలిపన్నగబం
ధనమోక్ష మొనర్ప నతఁడుతత్క్షణము వడిన్. 122

చ. సుతలము చేరఁ జూచి యహిఃశూరులు కాతరులై బలీంద్రుతో
ధృతియుఁ బరిత్యజించి పరుఁగై త్తిరి భోగవతీపురంబు, న
ట్టితఱిని నై జదుర్గతి కడిందివిషాదము గొల్పు దైత్యుఁ డా
నతముఖుఁ డైనఁ గాంచి ఖగఁనాయకుఁ డిట్లనె నూఱడించుచున్.

ఉ. కాలవశంబు దుఃఖము సుఖంబును దీనికి నింత కుండఁగా
నేల! మదాంధవృత్తి జగదీశ్వరుఁ గానక నేన కా జగ
త్పాలుఁడ నంచుఁ బొంగి బహుభంగులఁ బాప మొనర్చినాఁడ వా
కాలమునందు తత్ఫలము గాంచక తప్పునె దానవేశ్వరా! 124

ఉ. ఇప్పటికైన నీహృదయ శ్రమేగతి నున్నదొ చూడఁగోరి తా
నిప్పగిచిన్ జగత్పతి పరీక్ష యొనర్చి యహింద్రబంధముల్
తప్పఁగఁ జేసె నింకఁ బదిశ్రలంబుగ నుండుము నీకుఁ దానుగాఁ
జెప్పు మటన్న మాటలు వ్రచించెదఁ జక్కఁగ నాలకింపుమా! 125

గీ. “సుతలమం దిప్పు డీవున్నశ్రవోటినుండి
రెండుక్రోసులవయికిఁ బోశ్రకుండవలయు
దాటఁ గూడదు సమయంబు శ్రదాఁటితేని
చెప్పుచున్నాఁడ నీతల శ్రచెక్కలగును”. 126

గీ. “నాదుసమయంబు దాటక శనడతువేని
నిరతమును నన్ను మదిని ధ్యానింతువేని
వేయిసంపత్సరంబులకపిదప నాదు
లోకమును జేరుదువు దైత్యలోకనాథ!” 127

క. ఆసమయము విని బలి యేఁ
జేసెద హరియాజ్ఞ యనుచుఁ శజే యెత్తి జగ
చ్ఛాసకునకు మ్రొక్కెను విన
తానుతండును విష్ణుసన్నిధానము చేరెన్. 128

ఉ. ఈకథ విన్నవారు పఠియించినవారును నారదోక్తసు
ష్లోకహరిస్తవంబు మదిలో జపించినవారు నెల్ల దూ
రీకృతనర్వపాపులురశరీకృతపుణ్యులు నై సమస్తభూ
లోకసుఖంబు లొంది పరలోక సుఖార్హత గాంతు రెంతయున్.

క. అని వ్యాసునిశిష్యుడు వా
మనుకథ వినిపింప హృష్టశ్రమాననుఁ డగుచున్
జనమేజయుండు గౌరవ
మును వినయము భక్తి దోఁప శ్రమొక్కి ముసీందా! 180

గీ. విశ్వమంతయుఁ దనయందు శవిశ్వవిశ్వ
మెల్ల దా నిండియుండ నింకెందుకోస
మబ్బనేత్రుండు కైలాసశయాత్ర చేసె
నయ్యదంతంబు తెల్పుమం శచడుగుటయును. 131

ఇది

శ్రీజటప్రోలుసంస్థానాధీశ్వర శ్రీరాజాసురభిలక్ష్యారాయమహీశ
 సత్కృతచిరకాలవాసి కసమ్మానుండును, శ్రీనూజవీడు
 సంస్థానవిభువర శ్రీరాజా నారయప్పారాయ
 శ్రీరాజాసింహాద్యప్పారాయ రాజసోదరాస్థాన
 చిరకాలసమ్మానితుండును, తదారణప్రణీత
 భీష్మప్రతిజ్ఞాదికృతియు నైన
 మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి సంతరించిన
 యాంధ్రభవిష్యపర్వమునందు
 తృ తీ యా శ్వా స ము.

ఆంధ్ర భవిష్య చర్యము.

చతుర్థా శ్వాసము.

శ్లో॥ వాసుదేవం మహాదేవం కేశవం శివమన్యముః

రమానాథ ముమానాథం వాంఛయాన మాహంభజే.

1

—ఘోష రుక్మిణీదేవి శ్రీకృష్ణుని బుత్త్రవరమడుగుట. ఘోష—

వ. దేవా! వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

2

క. నరనాథ! వినుము పరమే

శ్వరుకై లాసాద్రియాత్ర శనన్తిం నెడ శ్రీ

హరిహరమత స్త్వవివేచన

పరమార్థం బెల్ల దాన శ్రబ్రత్యక్ష మగుట.

3

ఉ. ద్వాపరమందు రక్కసులు నదర్చితులై చెల గిరి లోకముల్

మాపుట యాలకించి పరమాత్ముడు విష్ణుడు శృంగారకే. జగ

ద్గోపన మాచరింప దయతో ధరణీస్థుని గూచని స్వయో

ద్వీపనుడై జనించి తనర తేజ మెల్లర్పగ బొల్ప మాదిగా.

4

చ. ఖలు లగుదానవాధములరగ నుండు మున్నగు ముష్టసున్నరా

జల నరకాసురాదిపుశూరులఁ గూలిచి దేవమర్త్యబో

ధలు తొలగించి ధర్మము యశధాస్థితికిం గొనివచ్చి యెల్ల రా

జలు దనయాజ్ఞలో మెలగునచుండ వనించెను ద్వారకాపురిన్.

5

క. శ్రీకృష్ణునివాసంబై

నాకంబును మించి నందరనప్రాసాద

శ్రీకంబై ద్వారక భూ

వైకుంఠం బనగఁ బుణ్యరపట్టణ మయ్యెన్.

6

చ. ధరపయి రాజధానులకుఁ నదక్కువయే? జగదీశుఁడున్నయా
పురిసరిరావు గాక, తలనోయఁగ వెండిపసిండిపూతలన్
మొఱుపెడియట్టికోటలును న మేడలు మిదైలు గోపురంబు లా
పరిఖలు నర్వపుష్పఫలనస్తునమ్మద్దియు నెందుఁగల్గునే? 7

గీ. వివిధవిద్యలకును సాంగత్యవేదములకుఁ
బ్రకటనిజధర్మగతభతుర్వర్ణములకుఁ
బరభయంకరచతురంగబలములకును
బుట్టినిల్లయ్యె ద్వారకావట్టణంబు. 8

ఉ. అంబుధివేల నంటి చతుర్రశ్రీముగా దశయోజనప్రమా
ణంబుగ నొప్పునప్పురమున న్నడుచక్కి విచిత్రశిల్పర
మ్యం ఒగుపెద్దరాచనగరంబర ముటచుఁ బట్టణంబు న
ర్వంబును గాంచుచుండెను సునవర్ణఘటాంచితవజ్రకాంతులన్. 9

గీ. అష్టమహిమీనమేతుఁడై శయిష్టసుఖము
లొనర నందున్న శ్రీకృష్ణుఁ డొక్కరాత్రి
యంతిపురమున రుక్మిణీశకాంతఁ గూడి
యలరుచుండంగఁ బ్రియుఁ గాంచి శయాలతాంగి. 10

గీ. “మనసు సిగ్గును దోవ నిందనుక మీకుఁ
జెప్పనా మాననా యని శచిడిముడిసడి
ప్రాణనాయక! యీవేశ శపట్టలేక
చెప్పఁదలఁచితి నాకోర్కి నసలవుగోరి. 11

క. ఏమీ యనుకోరుగదా!
నామాటలు విన్న మీరు ననవ్వుదురేమో!
సామాన్యపుఁగోరిక గా
దేమందురు? ” నాఁగ నాతఁ డడిట్లనె నగుచున్. 12

చ. తలఁచిననీమకోర్కె కవఃతారికయా యిది? లేక ప్రాథకాం
తలనరసోక్తిచాతురివిధానమ? కాక వినూతనప్రసా
విలసనమా? చెలీ! తెలుపఁవే భవదీయమనోరథంబు నా
యలవికి మించినం దగినయత్నమున న్నెఱవేర్చి తీరెదన. 13

మ. అనినన్ రుక్మిణి భర్తచేయి గొని నాఁధా! స్వర్గసౌఖ్యంబు మిం
చినసౌఖ్యంబును గొందుచుంటి మని నాఁచిత్తంబు శాంతింప దే
మనుదానన్? మగ మొల్కు లేనిమన కీఁద్యైశ్వర్య మ్మౌన్ వృథా
యనిపించెం గరుణించి పుష్టివర మిమ్మా నంశము న్నిల్పుమా!

చ. అడుగక యుండియుం డడిగినందుకు మక్కువ గీగ నీకు నా
కడుపునఁ బుట్టువాఁడు సరిఁగా నినుఁబోలినగుండునుండు గా
రుఁడు యమవంశవర్ధనుఁడుఁ కూరవినాశనుఁ డెల్లవిద్యుం
బడసినవాఁడు గావలె నఁవశ్యము నామన సెట్లు తీర్చికో! 15

చ. అనుడు జనార్దనుండు దరఁహసముతోఁ జెలియా సెబాను! పు
త్తనునరకంబునుండి కులఁమంతయుఁ బ్రోచును బుత్తుఁ డట్టిపు
త్తునికయి తీర్థయాత్రలు క్రతువ్రతదానతపోజనాదు లెం
దును బచరింతు రెందఱో! నుతుం గనుకంటెను భాగ్యమున్నదే?

గీ. కొడుకు పుట్టినశ్రీమంతుఁ నెడఁ దలంచి
పోయె నొకపుత్త్రకామేష్టి ఁపోయె ననుచు
నాకులంపడు దేవేంద్రుఁ ఁడండ్రు, కొడుకు
గలుగు తెంత యలభ్యయోఁ గంబో చూడు. 17

గీ. ఐన నెయ్యది కష్టసాధ్యంబా? దానిఁ
గోరుచుండుట సర్వసాధారణంబు,
అందు నిహపరసాధనఁమైన పుత్త్ర
జనన మాసించు తెంతయు ఁసాజము గద! 18

ఉ. కావున నెల్లరుం గొడుకు ♦గావలె నందుగు కాని, వాడు వి
విద్యావినయాది సంపదల♦కాకరుడేని కులప్రసిద్ధి, పా
పాపహుఁ డయ్యెనేని కుల♦హానియు వచ్చును, గోరకుండియుం
గావలుఁ డై నపుత్తుఁ గను♦కామినకంటెచు వంధ్య మే లగున్. 19

ఉ. కోరకకోర కీ విపుడు ♦కోరినకోరిక కోరినట్లుగాఁ
దీరఁగ నాదిదేవు నజ♦దివ్యతపోమయు సీలలోహితుం
గూరిచి బ్రహ్మచర్యమున♦ఘోరతపం బొనరించి యాజగ
త్కారణుదీపనం బడసె♦దన్ రజతాద్రికిఁ బోయివచ్చెదన్. 20

క. అని పలికి రుక్మిణీసతి
యనుమోదము గాంచి కృష్ణుఁ ♦డరుణోదయవే
శను వార్చి వేల్చి విప్రుల
కును దక్షిణ లిచ్చి, కొలువు♦కూటంబునికున్. 21

—♦♦♦ కృష్ణుడు యాదవాది వీరులకు ద్వారక యొప్పగించుట. ♦♦♦.

క. చనుదెంచి రత్నసింహా
ససమునఁ గూర్చిండి బంధు♦సచివాప్తభా
త్రనుజాదులు యదువీరులు
పనివిన గాంభీర్య ముట్టి♦పడ నిట్లనియెన్. 22

ఉ. పిన్నటనాటఁగోలఁ బృథివీస్థలిఁ బాపము మాపఁ బూని నే
మొన్నటిదాఁక శాత్రవసకమూహ మణంచుచు వచ్చి సౌఖ్యసం
పన్నత గూర్చితిన్ సకలకమానవజాతికిఁ గాని, పొండ్రుకుం
డన్నమహీశుఁ డొక్కఁడు మరదాంధుఁడు నిల్చెనుశత్రుశేషమై. 23

ఉ. ఒక్కని కేమి యంచు మన కమొప్పరికింపఁగరానిదిట్ట నే
రెక్కినజెట్టి భామునికి కనిష్టసఖుం డఖిలాశ్రుశత్రుముల
చిక్కినద్రోణశిష్యుఁ డనిర చేయఁగ రెండవజామదగ్గున్ డా
యుక్కురి కన్ను వేసి కనుకరుండెను ద్వారక ముట్టడింపఁగన్. 24

- గీ. ద్వారకాపురి వానికిఁగ దలఁపువచ్చె
నేని యటకాలిమంట నెత్తెక్కునంట!
యాదవునిపేరు వాఁడు విశ్వానాథ లేచి
తోడ తొక్కినతాచునా శంకరుకునంట! 25
- చ. ప్రకటితమత్సరుండు నమస్తప్రియుఁ డాతఁడు నున్నట్లుగాఁ జీ
రికి గొనఁ డెప్పు డెప్పు చెలరేఁగెనునొసగుండు లభింపనేని ద్వా
రకవయి కెత్తివచ్చును గౌరంబు నిజంబు, సరాకు లేనిపూ
నికమెయి రాజనీతిసూత్రం బురరక్షణ మాచరింపుడి! 26
- ప. అని పలికి యుగ్రసేనానిబంధుమిత్రమాత్యుల సాకూతలబుగ నవ
లోకించి— 27
- ఉ. ఏ నిపు డేగుచుంటిని మరహేశ్వరుఁ జూడఁగ నెండ్లికొండకున
గానఁ బురంబు వీడి యరుగఁ జన దాటలు వేట లంచు మీ
లో నొకరేని నేను బురిలో మఱి పాదము పెట్టుదాఁక, నే
మైనఁ బరాకునం బడుదురరా పురనాశము సిద్ధమేనుడి! 28
- గీ. ఏను బురమున లే నని శయెఱిగెనేని
ద్వారకాపురి నిర్వాదశవం బాసర్ప
వాఁడు తప్పక దండెత్తి శవచ్చి పడును
గాన జాగ్రత్తగాఁ బురిఁ గావవలయు. 29
- సీ. రాకపోకల కుత్తరద్వార మొక్కటి
వదలి తక్కినపురద్వారములను
గట్టిగా మూలించి శయట్టాలకంబుల
పై యుద్ధసామగ్రి శభద్రపఱిచి
ఉత్తరద్వారంబుననుభయపార్శ్వంబులఁ
బటుగాత్రసాయుధశభటుల నిలిపి

వచ్చిపోయెడివారు శద్వారంబునందు చూ

పఁగ రాజముద్ర లేర్పాటుచేసి

గీ. ముద్ర లేనట్టివారల శముదల నుంచి

స్వీయుఁ బరు సర్వరీతి శిక్షించుచుండి

వేగు నడపుచుఁ బుర మెల్లశవేశలందు

వేయికన్నులఁ జూడుండి శవీరులార!

30

వ. అని యానతిచ్చి మఱియు బలభద్రాదివీరుల నొక్కొక్కరి
నుద్దేశించి.

31

సీ. పరభయంకరగదాశాని! హలాయుధా!

ద్వారకాపురము భశద్రంబునుమ్ము

శస్త్రాస్త్రవిద్యావిశారద! నాత్యకీ!

ద్వారకాపురము భశద్రంబునుమ్ము

సరహస్యనయశాస్త్రసారజ్ఞ! ఉద్ధవా!

ద్వారకాపురము భశద్రంబునుమ్ము

యుద్ధతంత్రప్రవీణోగ్రసేనమహీశ!

ద్వారకాపురము భశద్రంబునుమ్ము

గీ. సర్వసంపత్సమృద్ధంబు శనకలసౌఖ్య

భాజనం బగుయాదవశరాజధాని

మీకు విడిచితి నే వచ్చుదాఁక రిపుని

బారిఁ బడకుండఁ గావుండి శధీరులార!

32

వ. అని హెచ్చరించి కొలువు చాలించి సభ్యు లెల్లరుయఘోచితంబుగ
సెలవు గైకొని వెడలినంత.

33

—అంతా క్రొక్కప్పుడు బడకకొని మమేగులు అంతా—

మ. కమలాక్షుండు తలంచె వాహనము, ఋశుకృష్ణమమాత్మసత్తుండు యా
గమయాంగుండు యజుశ్శిరుండు జితనాశకస్వామి నాగాంతకుం
డమరాభీష్టసుధాహరుండు హరిభక్తకృతేనరుం డావివా
గమనాథుం డరుడెంచి, “వచ్చితి నమశ్కారంబు స్వామి!” యనన్.

మ. అనురక్తిం గని వీచు తట్టి “ఖగనాశా! వచ్చితి సేమమా?
ననుఁ గైలాసము చేర్తువే? హరుని సంరదర్శింపఁ గాంక్షింతు” నా,
వినతానందనుఁ “డింతకంటెఁ గలదా! శ్రవేంచేయు మీసాదదా
సునియంసస్థలి” నంచు వేడుకొని కృతష్టుం డెక్కి నుత్సాహియై. 35

సీ. బాల్యంబునంద గోరవర్ధనం బెత్తిన

పురుషోత్తముండు భుక్తజంబులు పసింపఁ

బొరబృందమునేత్రవర్ణమై యూఁదేగి

పురి దాటి మిన్నంటికి శ్రుష్టుగ నునఁ

జెవిదాఁక లాగి యేసినముల్కివడి మించి

చండమారుతమహాశ్రవము నొంచి

మెఱపువేగంబునుశ్రమిహిరాంశుజాలర

యంబును దాఁటెనో శయనఁగనొప్పు

గీ. వడికి దివి నేగుపక్షులు శ్రుష్టుమిఁ బడఁగఁ

బుడమి వనపర్వతంబులు శబోరగిలఁగ

జవరవంబు లయాభిఘోషంబు నాఁగ

సంజవేళకు బడరికాశ్రమముఁజేరె.

36

గీ. అత్తటిని విష్ణుపదవర్తులమరసాధ్య

సిద్ధగంధర్వు లెల్ల జేరజే యటంచు

గరుడివాహనువెంబడి శనరుగుడెంచి

క్రిందికిం దిగి భక్తిఁ గీర్తించి రిట్లు.

37

శ్లో. “జయాజేయ సమోదేవ భూతభావనభావన!

నారాయణ సమోదేవ కృష్ణకృష్ణ హరేహరే!

సమస్తే సకలేశాయ నిర్గుణాయ గుణాత్మనే

అదికర్తృపురాణాత్మన్ బ్రహ్మయోనే సనాతన!

అచిన్త్యమూర్తయే తుభ్యం సమస్తే సత్యరూపిణే

జయాజేయ హరే దేవ యోగిధ్యేయ పరాగతే!”

40

❖❖❖ బదరికేశ్రమవాసులు కృష్ణుని సత్కరించుట ❖❖❖

క. అపు డాశ్రమవాసులు వే

దపురాసు లనంగ వచ్చితచ్చబౌద్ధం

బు పరోక్షముగా గిదిగో

యపరోక్షమె యంచు మ్రొక్కిరచ్యుతుఁ గనుచున్.

41

గీ. అంత గరుడుని డిగ్గి జనార్దనుండు

సకరుణాలోకనంబుల శనకలదివిజ

తాపసులఁ గాంచి వారి నంగదటిచిగూడి

యాశ్రమముఁ జూచువేడుక శనరుగఁజొచ్చి.

42

సీ. మునులయభ్యర్చనార్థనముతో శుకశారి

కాకోకిలములు స్వాగతము చెప్ప

బ్రహ్మర్షు లిచ్చునర్ఘ్యంబుతో జాహ్నువి

విమలశీతలశీకరములు చల్ల

మాణవక స్తుతిశ్రవంత్రాపారంబుతో

సకలజంతుగణంబునన్వస్తి చెప్ప

స్త్రీజనంబులు చల్లులలాజలతో లతా

పాదపంబులు పూలశ్రవాన గురియ,

గీ. ఐదువలతో హుతాగ్నులు శహితీయ

శాంతరస మొల్కునట్టియాశ్రమముశోభ

కంతరంగంబు పొంగంగర నల్ల నల్ల

నడచి యాతండు బడరికాశ్రమము చేగె.

43

వ. అప్పుడు.

44

గీ. కశ్యపాత్రి భరద్వాజఃకణ్వ రాభ్య

వామదేవ వసిష్ఠ జాఘాలి ధూమ్ర

గౌతమాంగిరో యాజ్ఞవల్క్య ప్రముఖులు

కృష్ణపరమాత్మక గని నమఃస్మృతు లొసగి.

45

క. ఇదె పాద్యం బిదె యర్ఘ్యం

బిదె దర్భాసనముతోడిఃకృష్ణాన మి

య్యదె పేయం బిదె పుష్పం

బిదె ఫల మని సత్కరించి యెంతయు భక్తి.

46

శా. దేవా! మాజననంబు సానసగు మాతీర్థంబు సార్థంబు, మా

భావం బెంతయు శాంతిఁ జెందిను భవశ్వానానగోకంబునన్,

జీవన్ముక్తుల మైతి మేము, ఫలియ్యురచెన్ మానపోయోగముల్,

సీవాత్మల్యము నిర్వచింపఁ దరమానే? విశ్వవిశ్వంభరా!

47

క. అని వినుతించినఁ జిలునగ

పున వారలఁ గాంచి హరి తపోధనులారా!

మును పున్నతపోవన మని

కనుగొన వచ్చితిని బడరికాశ్రమ మనుచున్.

48

చ. కుశలమె యెల్లతాపసులకున్? సుఖ మున్నవె హోమధేనువుల్?

కుశఫలమూలధాన్యములకున్ గొఱ లేదు గదా? యరిష్టముల్

ప్రళమిత మయ్యెనే? జపతపంబులు వహ్నులు వేరపాతముల్

వశితయుఁ దత్త్వబోధము నవారణ నిత్యము సాగుచున్నవే? 49

క. అని యడుగ, నీయనుగ్రహ

మున నేమియుఁ గొఱత లేదు ♦మురహర! నీద

ర్శన మొక్కవిశేషము నేఁ

డని యతనికి విందుచేసి ♦రమ్మునినర్చుల్.

50

సీ. శ్రీరామునికి విందు♦చేసినయాభర

ద్వాజుడే యం దున్న♦వాడు గాన,

ఆవిందు వర్ణించ నలవి గాదిల భర

ద్వాజవిం దందు ర♦ద్దాని నేమొ,

అది భరద్వాజ మ♦హాముని యశ్న మో

శ్రీమహావిష్ణుమ♦హామహిమ మొ?

చెప్పశక్యంబు గా♦ దప్పుగుఱోతముఁ

డతనివెంబడి వచ్చి♦నట్టి సురలు,

గీ. అమృతవాంఛను మఱపించు♦నట్టివివిధ

ఫలరసాజ్యవయోదధి♦భక్ష్యభోజ్య

చోష్యలేహ్యదిసర్వవ♦స్తువులతోడ

నారగించిరి విందు లా♦హా యటంచు.

51

గీ. అంత నందఱు ముచ్చట♦లాడుచుండ

గరుడి గూర్చినపల్లవా♦స్తరణమందు

నడుము వాలిచి హరి కొంత♦తడవు కునికి

వేకువను లేచి తత్కాల♦విధులు తీర్చి.

52

♦♦♦ నరనారాయణాశ్రమమునఁ గృష్ణుడు యోగనిష్ఠుఁడగుట ♦♦♦

వ. తోడ వచ్చినవారి నెల్ల వీడుకొలిపి యాశ్రమవాసులయనుమతి నంది

గరుత్మాంతు నంద నిలిపి నారాయణుండు దా నొక్కరుండ గంగో

త్తరతీరంబునఁ దాను దొల్లి నరునిం గూడి తపస్సు చేసినప్రదేశం

బవలోకించునభిలాషంబున బయలువెడలి గంగాతీర్థంబులు శుభో
వేదికలు ఋషులరచ్చపట్లు ఫలపుష్పభరితంబు లగునాదవంబులై
కదళీవనంబులు మొదలగునాశ్రమవిశేషంబు లభిజ్ఞానపుష్పంబులు
సీక్ష్మించుచుఁ జనిచని.

53

సీ. అఖిలపురాణేతిహాసార్థముల విచార

రంబు గావించు పురాణమును

కర్మకాండజ్ఞానకాండసంబంధంబు

తర్కించు వేదవేదాంతవినులు

సగుణనిర్గుణతత్త్వసామరస్యరహస్య

ముగ్ధుడొచ్చెడు మహామోహములు

ముక్తిభేదములతో ముక్తాత్మభావంబు

పన్యసించెడు పరబ్రహ్మవిదులు

గీ. తనరఁ బరమాత్మనాస్థానమనఁగ సత్త్వ

శమదమానంద విజ్ఞానసదనమైన

యోగసిద్ధాశ్రమంబున కుత్తరమున

వెలయుచుండిన తనతొంటి నెలపు చొచ్చి.

54

వ. ప్రశాంతపావనంబు మనోహరంబు నిశ్చలంబు వివిక్తంబు నైననగరము
బదరీవండుమధ్యభాగంబునఁ గుశకల్పితాస్థిగణంబున సుఖానందము
మానసంబు సమాధిస్థంబు గావించి యాత్మధ్యానంబున నున్నంత
నిశానమయంబున “రండి రండి పాటిపోవుచున్నవి మృగములు.
పరుగెత్తోండి. అమ్ములఁగూలఁ గొట్టండి తినండి. భగవంతుఁ డగు
శ్రీకృష్ణుఁ డీప్రాంతముననే యున్నాఁడు. దేవామాధవాకేశవా! నమ
స్కార సమస్కార” మను మృగయులకేకలతో భయవిహ్వలంబులై
పరుగులెత్తుమెకంబులయు వానిండుమువేటకుక్కలయునఱపులతో

సంకులంబగు మహానినాదంబు స హృత్తోభకరంబై శ్రవణగోచరం
బగుడు నాజగత్పాలకుండు.

55

క. కడుదారుణ మీశబ్రము

కడలి కలఁగినట్లు వనము ♦కలఁగంబడె, నె

క్కడివారు వీరు? న న్నొక

యెడఁబొగడుటయేమి? వేట♦యే మొక్కయెడన్?

56

—❖— ఘంటాకర్ణునికేఁ గృష్ణుండు పరమిచ్చుట. —❖—

చ. అని కనువిప్పి చూచి విషి♦నాంతర మంతయు నెండఁగాసిన

ట్లనయము దివ్యటీలవెలుఁ♦గారుట కచ్చెరువంది యార్తని

స్వసములఁ బరులెత్తివడి♦వచ్చుమృగంబులు విండ్లు నమ్ములున్

గొని పట తెంచుభూతములు♦ క్రూరపిశాచికలుం బిశాచులున్.

క. తనయున్నెడ కే తెంచుట

కనుగొని యిదియేమి యనుచుఁ♦గమలదళాక్షుం

డనుకొనుచున్నంతనె గొ

బ్బున నిద్దఱు భూతవరులు♦ పొడచూపి రటన్.

58

సీ. పాటపండ్లును గున♦పాలకోటలు తాటి

పట్టెనాల్కలు నెట్టి♦మిట్టగ్రుడ్లు

దూలాలకాళ్లు కం♦బాల చేతులు చేట

చెవులు బూరాల నా♦సికలు గలిగి

భీకరాకారులై♦ పేగులు నమలుచు

నెత్తురు త్రాగుచుం ♦మత్తు చెంది

తూలుచుం జిందులు తొక్కిచ్చుచు నవ్వుచు

నార్చు నడగొండ ♦లనఁగవారు

గీ. తారసిల్లుచు క్రీహరిఁదానవారి

మాధవుం డెక్కడున్నాడుఁమాయలాఁడు?

మాకు దర్శనమియ్యఁడే? మాపిశాచ

జన్మముల కింక నైన మోక్షము నీడె?

59

ఉ. స్వామి మహానుభావుఁడు స్మృతానుభి నిష్ణువు గాఁగఁడె? మా

బాములు తప్పవే? యనుచు బారలు వాచి పుణ్యమును నూల్చి కృ

ష్ణా! మముఁ బ్రోవవే యనుచుఁ జంపినంతవు లాగికొంటు దే

వా మధుసూదనా చరచుపావన పాపినాశనా హరి!

60

చ. అని పలలంబు మెక్కుచు జిహ్వాన్దన! దారుణ మైన జీవహింస

సనమునఁ బాపజీవనము నల్పంగ లే మింకఁ జాలునయ్య! యీ

యనుభవ మేముచేసిన మహా దురితంబున కంత కంచు నొ

య్యన నటు వచ్చివచ్చి కనిరయుంబుజనాథుని నిల్చి యల్లనన్.

61

ఉ. ఎవ్వడ వీవు? నీ వొకఁడ విచ్చటి కెచ్చటనుండివచ్చినా?

వెవ్వరివాడ? వెందులకు నెందుకు బోవుచు నాగి తిందు? నే

రెవ్వరు? నిర్మనుష్యము మృగేంద్రముఖులదుష్టనత్వమా

నివ్వనిలో బిశాచములకెట్లు భయంపడ కున్నవాడవో!

62

క. నీనంగతి తెలియఁగ మా

కాన పొడమెఁ జెప్పు మనుచునర్థింపఁగఁ బ

ద్మాననమం దుండియె శ్రీ

వాసుం డిట్లనియె భూతవరులం గనుచున్.

63

గీ. క్షత్రియుండను యదువంశ సంభవుండ

శిష్టరక్షకుండను దుష్టశిక్షకుండఁ

బార్వతీ నాయకుని గాంచి భక్తి గొలువఁ

బోవుచున్నాడఁ గైలాసమునకు నిపుడు.

64

సీ. బదరికాశ్రమము నాఁపాలనలోనిది
 బ్రాహ్మణావాసంబుఁ పావనంబు
 నిశ్చలం బగుయోగఁనిష్ఠకు నిర్విఘ్న
 మగుతపశ్చర్యకుఁదగిన,దిందు
 చొరరాదు సీచులుఁ శునకంబు లెప్పుడు
 వేటాడ రా దిందు ఁవేటకాండ్రు
 మీ రెవ్వరీదురాఁచారం బి డే మింక
 ముం దొక్కయడు గైన ఁమోవరాదు

గీ. సెలవు మీఱితిరేని శిఁక్షింతు మిమ్ము
 ననుచు నడలింప, వారిలో ఁనగ్రజుండు
 దైవవశమున జడిసి యంఁదటిని నిల్పి
 యంజలి ఘటించి మ్రొక్కి యిట్లనియె హరికి.

65

సీ. వినవయ్య నేను గుఁబేరునియనుచరుం
 డై నఘంటాకర్ణుఁడనెడువాఁడ
 విష్ణునామము నాకుఁవినిపింపకుండ గం
 టలు పీనులందాల్చిఁమెలఁగువాఁడ
 భూతపిశాచప్రభుండనై చనువాఁడ
 నపరమృత్యు వనంగఁనలరువాఁడ
 నశ్రాంత మాంసరక్తాశనంబున ఘోర
 దర్శనుండనుకీర్తిఁదనరువాఁడ

గీ. సంతకుని కంతకుం డనుఁసంతశూరుఁ
 డితఁడు నాతమ్ముఁ డిందలిఁయూగణంబు
 నాదుపరివార మన్నపాఁనములు మాంస
 రక్తిములు నాకు వేటయేఁబ్రతుకు తెరువు.

66

గీ. ఇట్లు భూతవరఖ్యాతి ♦ నెనఁగునేను
హాయనముక్రింద సర్వభూతాధినాథుఁ
గొలువఁ గైలాసమున కేగి ♦ ఘోరతపము
నలుప నాతండు మొన్న దధిర్వన మొసంగి.

67

క. మెచ్చితి ఘంటాకర్ణా!
యిచ్చెద వర మడుగు మనఁగ ♦ నెంతయుభక్తిన్
దచ్చరణంబుల కెరఁగుచు
హెచ్చినయుత్కంఠ ముక్తి ♦ యిమ్మంటి, ననన్.

68

మ. పరమేశుండును బ్రీతి నన్నుఁ గని నిర్వాణంబు నీఁజాలునాఁ
డరవిందాక్షుండు గాక యన్యు డది యీ యుగ జాలునే! తొల్లి యా
నరనారాయణు లున్నచోట నిపు డానారాయణుల పండ్ల వే
గిర మయ్యాశ్రమ మేగు మవ్విభుని భక్తి గొల్చి ముక్తి గనన్.

క. నారాయణనామావళి
పారాయణ విష్ణుమంత్రపరసంబులు సం
సారారణ్యచ్ఛేదన
కారణములు గా నెఱింగి ♦ కను మవ్విభునిన్.

70

క. అని యానతీయ నద్దే
వునిపాదద్వంద్వ మాత్రుఁ ♦ బూనియు గోవి
దునిపాదంబులు గొనఁ జ
య్యన వచ్చితి నయ్య బదరికాశ్రమముసకుసే.

71

గీ. చెవులఁ గట్టినగంటలుపవులఁగొట్టి
పాఱవైచితి నిప్పుడుపంకజాక్ష
నామసంక్షీర్తనంబె నానేమ మయ్యె
మానసంబును హరిపదాధీన మయ్యె.

72

గీ, సహజధర్మంబుగా వేట ధన్యుచున్న,
స్వపరివారంబు న న్నంటి ధన్యుచున్న,
నైజ మగుభోజనం బే నొనర్చుచున్న,
వాసుదేవుని గనుట నాధాన్యతంబు.

73

సీ. వేదాంతవేద్యుడై విశ్వంభరుం డైన
యోగనిష్ఠుం డెందు ధాగినాఁడో?
సత్యస్వరూపుడై సంవిదాకారుడై
నెగడునీశ్వరుం డెందు నిలిచినాఁడో?
సర్వలోకాత్ముడై సర్వజ్ఞుం డైనట్టి
శ్రీవిష్ణు వెందు వేంచేసినాఁడో?
ద్వారకావాసుడై ధర్మసంస్థాపనం
బొసరించుకృష్ణుం డెందు దున్న వాఁడో?

గీ. ఆపరంధాముపాదంబు లాశ్రయించి
ముక్తి గాంచెద నన్నయానన్తితోడ
నాశ్రమం బెల్ల వెదకుచు నరుగుచుంటి
నీ వెఱింగినఁ దెల్పుమీ నృపవరేణ్య!

74

చ. తొలి నేఁ జేసినపాప మెట్టిదో? జగద్దోహంబుగా జాలికిన్
వెలియై ప్రాణిపథం బొనర్చుచు హరిధ్వేషంబు మీఱన్ విశ్వం
ఖలవృత్తిం జరియించినాఁడ నిపు డాగర్వంబు శాంతించె నెం
దుల నున్నాఁడు పరాత్పరుండు హరి? నాతోఁ జెప్పవా మానవా!

గీ. యదుకులంబునఁ బుట్టిన యట్టిసీవు
ద్వారకానాథు యదువీరు ధానుదేవు
నెఱుంగవే? యాతఁ డిచ్చోటి కేగుడెంచె
జూడవే? వచ్చిపోయిన జూడ గనవే?

76

గీ. శంకరుం డన్నమాట యశత్యమానె?

యీశ్వరునితోంటియాశ్రమమిదియె కాదె?

యనుచుఁ బ్రశ్నించి, హరిమాన ధమాకళించి

హరిని గన్గొనుదాక నిండధివసెంతు.

77

వ. అనుచుఁ దనతో నున్నరక్తమాంసంబులు కంటఁ పూర్తిగా నొరగించి
తత్పాత్రంబులు మృగయాసాధనంబులు దూరంబుగఁ బెట్టి శృగ
ణంబుతోఁ బిశాచగణంబును వెనుకకుఁ బంపి శుద్ధజలంబుల హస్త
పాదముఖంబు గడిగొని శుచియై యిండునదూరంబునఁ గూర్చుండి
విష్ణునామజపంబు చేయఁ దమ్ముని నియమించి తా నొక్కకుశాన
నం బేర్పఱచుకొనిసుఖోపనిష్ఠుండై పరమేశ్వరుపాదారవిందంబు
లంతరంగంబునఁ బొదుకొల్పి యంజలి ఘటించి భక్తియుక్తుడై
యుమామహేశ్వరోపదేశవిశేషాధిగతవాగ్విభవుం డగుట భవ్య
వాక్కుల నిట్లని స్తుతించె.

78

దండకము:- శ్రీనర్మనాథస్వభావా! స్వభావానుభావాంకురత్వంచ
భూతా! ప్రభూతాత్మ దివ్యామృతానాం శీఘ్రోన్మథాస్వభావా
ప్రాంశుభాభానమానామాలామేధు చిన్నాత్రవిత్తాదితాంజడభాండో
దరాంచజ్జగజ్జాలమూలాశ్శృంగయావ్రవిష్టస్కరజ్జీవనూపా! స్వరూ
పాత్మసంధానవిద్యోతితాద్వితీభావానుభూతిప్రతీతిప్రతీతాన్యయా
నంద! సాకారపాపసురానిగీసినలకానేకదుర్దానవామూల నిరూల
నారంభ సంరంభ సంభావనాభవ్యదివ్యావతార ప్రణీతామరస్తోమ
భూమిసురానంద! గోవింద! బ్రహ్మర్షి జేపన్నలే నిన్నుఁ గాంచంగ
నిష్ఠాగరిష్ఠాత్ములై పెక్కువే లేడు లష్టాంగయోగంబున దీరినా
రన్న శూఢుండనై యోగమో యోగమో దానమో ధర్మమో
యేదియు న్నేక నీపాదపద్మంబులం గాంచ నాసించునాసాహసం

బింత యంతోనె? లోకావనా! పావనా! యాదిమధ్యాంతహీనా!
జగత్కారణా! విశ్వరూపా! విరూపాక్షభావంబునన్ లోకముల్
ద్రుంచి యేకార్ణవంబందు నేకాక్షివై సచ్చిదానందభావస్వయం
జ్యోతివై యోగివై యుండి యట్లుండి విశ్వంబు నావిష్కరింపం
దలంపూని లోకేశరూపంబుతోడన్ యథాపూర్వభూతప్రపంచంబు
నిర్మించునోయాదిదేవా! మహాదేవ! దివ్యప్రభావా! భవన్మాయ
లాబ్ధహృద్రాదులే దాటఁగా నేర కున్నారన న్నాకు దిక్కేమి?
సీపాదపద్మంబులే దిక్కుగా నాకు ముక్కంటి చూప నిన్నుం
జాడ సీవాడ కేతెంచి యున్నాడ రక్షింపుమోదీనరక్షా! నమస్తే
నమస్తే నమః.

చ. అని నిజఘోరపాపపరిహారముగా మనసార నాజనా
ర్దనుచరణంబులం దలచి తత్పరుడై సకలేంద్రియప్రవృ
త్తిని మరలించుమంత్రజపదీక్షును బూనఁగ నాంత్రీపాశబం
ధనమున మేను గట్టి మదిఁదామరసాక్షుని నిల్పి భక్తిమై. 80

వ. చక్రపాణీ! సీచక్రంబున నాఘోరశరీరంబు సంహరింపుమునిన్నుఁ
గొలుచుచు దేవదూతనై యందు. భక్తకల్పద్రుమా! జన్మరాహి
త్యం బనుగ్రహింపుము. అనుక్షణంబు సీధ్యాంబు దప్ప నా కితర
చింత లేకుండ నామానసంబు నిష్కామంబు గావింపుము. పంచ
భూతంబులు నాపంచేంద్రియంబులు వశీకరించుకొన నాచిత్తంబు
భవదాయత్వంబై భవదీయదివ్యనామామృతాస్వాదనంబున మత్తు
గొనఁ గటాక్షింపుము. జాగ్రదాదిసకలావస్థల సుఖదుఃఖంబులు
రాగద్వేషంబులు మఱచి నాహృదయంబు త్వదీయపాదారవింద
లగ్నం బగుటయే నాయభిలషితంబు. దేవదేవా! మహానుభావా!
శరణుశరణు, అనుచుం బ్రార్థించి. 81

క. అని ముమ్మాటు ప్రదక్షిణ

మొనరించిసాష్టాంగనతులుఁనొనఁచి హరి!

విను సీమహిమం బెఱుంగక

మనుజుడ వసుకొంటి తప్పుఁ మన్నింపఁదగున్.

85

ఉ. పాపుడఁ బాపవర్తనుడఁ బాపశరీరుడఁ బాపబుద్ధి నా

పాపము నిన్నుఁ జూచి ననుఁ బాసె, దయారసపూర్ణలోచనా!

పాపవినాశనా! పతితఁ పావన! యీతను వింక మోయఁగా

నోపను సీచజీవనముఁ నొల్లను ముక్తి నొసంగుమీ కృపన్.

86

క. పాపం బెడలును బశ్చ

త్రాపంబున నందు రదియఁ ప్రాయశ్చిత్తం

బోవురుషోత్తమ! కాదే

సీపాదాలోకమునఁ బునీతుడఁ గానే?

87

సీ. శబ్దపూర్వకసృష్టిసాధనవేదంబు

దొంగకు ముక్తి నొసంగలేదె?

సర్వభూమండలిఁ జూపచుట్టగఁ జుట్టు

పాపబుద్ధికి ముక్తిఁ చూపలేదె?

హరిహరి! యనుభక్తునగచాల్లఁ బెట్టిన

కూరాత్మునకు ముక్తిఁ గూర్పలేదె?

పరమర్షినుతపతిఁ వ్రత నెత్తుకొనిపోయి

యెసఁగుకూశకు ముక్తిఁ నీయలేదె?

గీ. నిన్ను నిందించి యెదిరించు సీచమతుల

కందఱికి సీవు ముక్తి సీయంగలేదె?

అట్టులే నన్నుఁ జక్రానఁ మట్టుపెట్టి

దీనవత్సల! యిమ్ము విడేహముక్తి.

88

క. నీమహిమఁ బుట్టె జగములు

నీమహిమనె విశ్వ మెల్ల నిలిచెను దుఃఖన్

నీమహిమనె యణఁగారును

నీమహిమన నీవ యందు ధిమనెదానా!

89

ఉ. మందర మెత్తినావు నృసంకుడిలి నిర్వదియొక్క పాము కి

స్కం దునుమాడినావు బలఁగర్వితుఁ డైవబలీశు నుద్ధతిన్

గ్రిందికిఁ ద్రొక్కినావు చెల ధిరేగినయాశిశుపాలు దంతన

త్త్రుం దునియించినావు బహుఁరూపము నీమహిమంబు కేశవా! 90

ఉ. రాతిని నాతిఁ జేసి తి భిరాజును బ్రోచితి గోపభామినీ

ప్రీతి యొనర్చి తంధునికి విశ్వముఁ జూపితి కుబ్జమేను వి

ద్యోత మొనర్చి తాళబరిఁకుత్తమలోక మొనంగి తున్దతా

రాతుల సంహరించితివిఁద్రాపదిమానము గాచి తీశ్వరా! 91

చ. కొడుకును గూల్చి తండ్రి కొనఁగూర్చితిరాజ్యము,తండ్రిఁ జీల్చియుం

గొడుకునకున్ సుఖంబు నొడఁగూర్చితి,తల్లి నణంచి తండ్రియీ

సుడిపితి,వన్నఁ జంపి యొడఁయుం బొనరించితి తమ్ముల,దమ్ములం

గెడపినయన్నగర్వ మణఁగించితి వేమన నీమహత్త్వమున్? 92

గీ. కశ్యపునిశిక్ష గాంచితి ధికాలకంఠ

నుపచరించితి కొళికుఁనొద్ద నేర్చి

తథిగమించితి సాందీపఁనాంతికమున

విశ్వగురుఁడవు నీమాయఁవేద్య మగునె?

93

క. నీయవతారంబులు నీ

మాయలు లీలలు ననంతఁమహిమలు తెలియన్

నాయట్టివాని కగునే?

మాయామానుషశరీర!మహిమాధారా!

94

క. కనుఁగొన వచ్చితి నిన్నే,
 కనవచ్చితి వీవె నాకుఁగలలో, నీవే
 కనిపించితి విచ్చట, నిం
 కను సందియ మేమి? లోకకర్తవు నీవే. 95

క. హరిహరి! కృష్ణాకృష్ణా!
 మురహర! సురవర! ముకుంద! మునిజనపంద్యా!
 కరుణింపుభక్తిని ముని
 శరణాగతవత్సలా! ప్రాసన్నగభీరా! 96

వ. అని యాడుచుఁ బాడుచు నవ్వుచు నాట్యంబు నల్పుచు హరినామ
 సంకీర్తనపూర్వకంబుగాఁ బునః పునః ప్రదక్షిణనమస్కారంబు
 లాచరించి యెదుర నిలిచినయవినమితగాతుండై బద్ధాంజలియై
 యిట్లు మానసికపూజావిధానంబున మాధవు నర్చింపఁ గడంగె. 97

సీ. ఆవాహనంబు సహస్రశీర్షా!, జగ
 ద్వాప్తపకా! రత్నసింహాసనంబు,
 అభిశయాన! పాద్యం బర్హ్య మభిషేక,
 మంబుదాభాంగ! పీతాంబరంబు,
 యజ్ఞఫలప్రదా! యజ్ఞోపవీతంబు,
 మందారవనవాస! చందనంబు,
 వనమాలి! సురభిశఃపత్రపుష్పంబులు
 రవిచంద్రనేత్ర! సింహాజనంబు

గీ. కామధేనువుపాలును గల్పనృక్ష
 ఫలము నై వేద్య మఖిలజీవవసవిధాన!
 భక్తరక్షణతత్పరా! వందనములు
 సర్వలోకేశ! సర్వోపచారివిధులు.

మ. అని పాదంబుల వ్రాలఁగా హరి యసంస్కృత భస్మముభక్తికల
దనియం జన్మము చేతితో నిమిరె ఘంటాకర్ణు, నాడలఁగ మో
హసరూపంబును దాల్చి యచ్చెరువు నాఁగఁగదంబు మీఱన్ జనా
ర్దన! దేహంబున మార్పు గాదు భవబంధచ్ఛేదముం జేయుమా! 99

గీ. అనుడు హరి వానిఁ గని నేటియమరనాథుఁ
డెంతకాలంబు నాకంబునేలునంత
వఱకు నందుండి నీ వటుపైని నన్నుఁ
గలియుదువు పొమ్ము నాకలోకమున కనుచు. 100

గీ. ఆదరంబున వర మిచ్చి యతనియనుజుఁ
గాంచి నీ వన్నతోడ నాకమున నుండి
నేటియింద్రుండు చనినంతనీవుశక్ర
పదవి నొందెదు పొమ్మని పలికి తేచి. 101

❖ ❖ ❖ శ్రీకృష్ణుడు కైలాసశిఖరికిఁగి లపస్సుచేయుట ❖ ❖ ❖

క. తనవిడిదికిఁ జని మునులకు
వినిపించె బిశాచకథ సవిస్తరముగ న
మ్మును లలరి నుతించిరి యం
తన తూరుపు తెల్లవాఁడె ధత్సమయమునన్. 102

వ. వానుదేవుండు తాపసోత్తములం గూడి గంగాస్నానం బొచరించి
ప్రాతఃకాలానుష్ఠానంబు దీర్చి వచ్చి ప్రయాణోన్ముఖుండై యుండు
నంత, మునీంద్రు లతని నాలోకించి మహాత్మా! నీవు చెప్పిన
వృత్తాంతంబు విన్నపిదప ఘంటాకర్ణు డెక్కట మోక్షుంబెక్కడ?
యని మాహృదయం బద్భుతాకాంతం బయ్యె. ఘోరజీవనం
డైనవాఁ డొక్కజాములో నిన్ను భక్తిం దలంచినంత నే వానికి
స్వర్గోకసౌఖ్యం బట్టినే? అంతయశ్చర్యకాలంబున నాని కట్టిమన

శ్శుద్ధి గలిగించినది నీయనుగ్రహంబు గాక వే తేమి? చిత్తశుద్ధి
లేక నీయనుగ్రహంబు రా దందురుగాని, నీయనుగ్రహంబు లేక
చిత్తశుద్ధి గలుగ దనియుఁ గర్మపరిపక్వం బైనగాని నీయనుగ్ర
హంబు రా దనియు విదితి మైనది. మే మెంతకాలంబునుండియో
తపోయోగనిష్ఠమై నుండ నేటికిఁ గదా నీదర్శన మైనది! ఆహా!
అతండు పిశాచకులుం డైననేమి! పాణిహింసకుఁ డైననేమి? ని
న్నెఱుంగక చూచియు నంతలోనే నిర్మలచిత్తుండై సంయుజుండై ని
న్నంతరంగంబునఁ గాంచఁ గల్గుటకుఁ గారణంబు వానికర్మంబు
పరిపక్వం బగుటగదా! దేవా! యింతటినుండి ఘటాకర్ణనుదంతము
మనశ్శుద్ధిబోధకంబై లోకంబున వ్యాపించుఁ గాక. మహానుభావా!
నమస్కారము. అని ప్రస్తుతింప నతండు దరహాసవికసితాననుండై
యందఱి నొక్కమాఱు వీక్షించి మీ రందఱు కైలాసంబునకు
రండని సెలవిచ్చి గరుడవాహనం బెక్కి కైలాసాభిముఖుండై
వెడలి.

103

సీ. శివుఁ గొల్చి మున్ను దాఁ జెందెఁ జక్రం బెందు
భార్గవుం డస్త్రముల్ నడసె నెందు
నలినగర్భశిరంబునఁ జీకె హరుం డెందు
పాలస్త్యగర్వంబుతూలె నెందు
గణదేవతలు కాలఁకంఠుఁ గొల్చెద నెందు
యోగసిద్ధమహర్షులుందు నెందు
రాజరా జీశ్వరాఁరాధకుం డగు నెందు
పుణ్యతరంగిణిల్ పాడము నెందు

గీ. అట్టికై లానగిరిమీఁదిఁకవతరించి
మానసానందకర మగుమానసంబు
నుత్తరతటంబుఁ జేరి యయ్యోగివరుఁడు
ద్వాదశాబ్దతపశ్చర్యతలఁపుచేసి.

104

సీ. పరిచర్య లొనరింప ♦గరుడచక్రామలు

నిత్యాగ్నిహోత్రంబు ♦నొసఁపుచుండి

యబ్బక్రమంబున ♦నాహారనియమంబు

పాటించి ఘోరత ♦పం బొనర్చి

కడపటినెల నత్రి ♦కశ్యపామలఁ గూడి

భక్తి నారణ్యక ♦పతన సల్పి

ప్రణవపూర్వక మైన ♦పంచాక్షరి జపించి

యగ్నిఁ బూర్ణాహుతి ♦నా దరించి

గీ. ఈశ్వరధ్యాననిరతుఁడై ♦యెసఁగునంత

ధ్యేయుఁ డై నట్టికృష్ణుండు ♦ధ్యాన యయ్యె

కనుచుఁ జూడంగ నచ్చటికి ♦కమరసిగ్ధ

సాధ్యగణములు వచ్చె నా ♦సచుయమండు.

105

సీ. గంగాతరంగనం ♦గతసుధాకరఖండ

శోభిం గుండు ♦జూట వలెనొ,

డిండిమదర్భకుం ♦డీగిపికాశూల

భూమితం బగుచతు ♦ర్భుజము లొలగ,

నాగేంద్రరుద్రాక్షు ♦నాగచర్మవిభూతి

దీపితం బగుదివ్య ♦దేహ మలగ,

అఖిలప్రసంచమూ ♦లారశక్తి యీ

శ్వరి తననామపా ♦ర్వమున సలర,

గీ. మునులు ముందును భూతాళి ♦నెనుక నడవఁ

గర్జమోటులు రెండుప్రోక్త లను నడవ

వృషభవాహనుఁ డగుచు వి ♦శ్వేశ్వరుండు

గరుడవాహనుఁ జూడంగఁ ♦గదలె సపుడు.

106

గీ. శివుడు కదలంగఁ గైలాసశిఖరి కదలె
ననంగ నందలివాఁ డెల్ల శననుగమించి
వాసుదేవుని జూడంగఁగఁచియున్న
యమరగణములఁ జేరి రథయ్యచసరమున. 107

ఉ. వారును, వీరు నేకమయి శవాహినులట్టులు, భక్తిగౌరవో
దారతరంగపంక్తులు హృదంతరసీమల వెల్లివాట నో
జ్జ్వరము వేడమూలము జగన్నిలయంబును సర్వసృష్టిసం
హారకరంబు నాహరిహరరాత్మకతత్త్వముఁ గాంచి యుబ్బుచున్.

శ్లో. జయ దేవ జగన్నాథ! జయ రుద్ర జనార్దన!
జయ విష్ణో! సరోజాక్ష! జయ శంభో! త్రిలోచన!
జయ కౌస్తుభదీప్తజ్ఞ! జయ భస్మవిరాజిత!
జయ శంకర! గౌరీశ! జయ గోవింద! నూర్ధన!
చక్రపాణే జ యానంత! శూలపాణే జ యాభవ!
వాసుదేవ! మహాదేవ! ననాతన! హరే! జయ! 111

— ❧ హరుడు హరికి దర్శనమిచ్చి పుత్రసర మెఱిగించుట ❧ —

గీ. అనుచు నుతియించుచుండ వాహనము డిగ్గి
యీశ్వరిం గూడి తనచెంతఁ కేగుదెంచు
నీలలోహితుఁ గాంచి నిర్ణద్రభక్తి
నీలగాత్రుండుశిరమునఁగఁగేలుమోడ్చి. 112

శ్లో. నను శ్శివాయ శాంతాయ ప్రణవాయ పరాత్మనే
నమ ఆద్యాయ బీజాయ శక్కురా యాష్టమూర్తయే
హారా యానంతరూపాయ శక్తియక్తాయ శూలినే
విశ్వాయ విశ్వనాథాయ విశ్వకక్తే) నమోనమః. 114

చ. అనుచు నమస్కరించి నిగ్రహాగమమూర్తి నిను న్నుచింప న
వ్వనితర మీశ్వరా! హృదయశపద్మమున న్నినుఁ బొందుకొల్పి వీ
ర్చిని భజించుచుంటిని స్రమిహితసిద్ధి మొనర్చి భక్తిని
దనువు మనంగ శంకరుఁడు తత్కరముం దనకేలఁ బట్టించును. 115

క. ఏమిది విపరీతమునీ

వేమి! తపం బేమి! వరము శలిచ్చెడినీవే

కామితసిద్ధికి దాపన

భూమిక ధరియించినావె? భవనాధీశా!

116

చ. తనయునికై తపించుననితామణిరుక్మిణీశోభి - గీర్వణి
తును దప మిట్లొనర్చితివి శకాని, మోసపాతిని నాశింపి
ననవర మట్లు తప్పదు జగన్మార్దవనీ కెఱిగింతుఁ నత్రస
క్తిని విను మంచుఁ జెప్పఁదొడఁగెన్ మునిరేనగణాంబు నుచ్చరింపె.

నీ. తండ్రియానతిని భూతధరరాజపుత్రి యిగా

సతి నాకుఁ బ్రచర్య శసంప్రచుఁడె

గృతయుగాదిని నేను శతీతమానసాంధ్రుని

నిశ్చలం బగుశ్రవోన్మీల నుండె

దనమనోరథసిద్ధి శదలఁచి యింద్రుండు నా

తప మణంపఁగఁ బుష్పరథన్వ సంత

గుఱిచేసి నాపైని శగునుమాత్ర మూతండు

పఱపి నాకోపాగ్నిర భస్మమయ్యె

గీ. అపుడు దానికిఁ గారణ మాశ్మక దలఁచి

నాకలోకేశు నాలోచనంబు తెలిసి

నిరపరాధుండు మన్మథుశమరణమునకు

జాలిపడునంతలోఁ బద్మసంభవుండు.

118

వ. అతీరయంబున హంసవాహనాహుధుండై నాసన్నిధి కరుదెంచి
బద్ధాంజలియై. 119

చ. జరిగినదాని కిప్పుడు విశచార మదేల మహేశ్వరా!రతీ
శ్వరుఁ డశరీరుఁ డయ్య సుమతసాయకుండై త్రిజగంబులందు సం
చరణ మొనర్చి కామపురుషార్థము నిల్పఁగ, భూమిపై మహా
పురుషునిపుత్రత్వ మయి శుభ్రవేలుంగ ననుగ్రహింపుమీ! 120

చ. అని నను వేడ మే లనుచు శనప్పుడె తొంటివరంబు దీరఁగా
ననుమతి యిచ్చి, ద్వాపరముశనం దభిజాతులు రుక్మిణీజనా
ర్దనులమనోరథంబు ఫలితంబుగఁ బుట్టెడు భూమి నంచుఁ ద
క్కినవర మిచ్చినాఁడ, నెఱిగించితిఁ గాని యెఱుంగవే హరీ? 121

—శివుడుదేవాదులకొదివట్లు శత్రు మెఱిగించుట.—

క. అని పలికి హరుం డచ్చటి
మునివరగంధర్వసురసమూహము వినఁగా
వినుతించె విమృత త్వం
బనితరవేద్యంబు సచ్చిదానందంబున్. 122

చ. కనులకు గోచరించునది శగాక మతోక్కటి లే దటంచు నీ
కనఁబడుదానికిం బ్రకృతి శకారణ మంచును దేహభిన్నుండై
తనరును వేటొకం డనుచుఁ శదద్యుతిరిక్తుఁ డొకండు కర్తయం
చును వివిధంబుగాఁ దలఁచుశుచుండు రెఱుంగక విమృత త్వమున్. 123

చ. “అనవరతంబు నీవు కనుశలారఁ గనుంగొని వీనులారఁగా
విని మనసారఁగా ననుభవించిన దెల్ల నశించు దీని సం
తను వెలయించు నొక్కపరతత్వమె సత్య”మటంచు నెంత చె
ప్పిన విపరీతవాద మని శ్రవీటిఁడి పల్కుఁడె?వేత్త పల్కునే? 124

చ. తెలియఁడుగాక మందమతి శ్రదీనిరహస్యము, తెల్పి యింతయే
గలిగిన దీని కంతకును శ్రగారణ మొక్కటి యుండి తీరునాఁ
దలఁపడె? లేకయున్న వివిధపు బగునీ, బగునీ, బగునీ, బగునీ
కలితచరాచరాత్మకజగంబు నెఱుఁగిన యుప్పటిల్లు నే? 125

చ. కదలునె గంధవాహుఁడు పరగత్తుని శాసనభీతి నెఱుఁగె?
బాదలునె కర్మసాక్షి? శశిరపొల్చునె? భుజు పుభ్రమిమిమి నే?
చదల నుడువజంబు నిగ్రహాటక నిల్చునె? మగ్ని మంచునె?
యుదధులు వేల నాఁగునె? యశహో జగ మంతయు నిట్లు సాగునె? 126

చ. అవగత మైనవిశ్వమున శకంత కనాది యనంతంఁ డాస్వయం
భువు విభుఁ డాదివిష్ణు నగుశమూల, మతండు గుణత్రయాత్మకం
బవునిజమాయఁ జొచ్చినఁ దదదద్భుతతక్తిని బంచభూతసం
భవభువనంబు లేర్పడియెశమాయి యటంచురు దాస నీశ్వరున్.

క. ఆవిష్ణువునత్వాంశం
బీవిష్ణువు, తామసాంశ శమేను, రజోఽంశం
బావిధి, సృష్టిస్థితిలయ
భావన మే మందు మిదియ శవరమార్థ మగున్. 128

ఆ. ఆదివిష్ణు వనఁగ శనాపరబ్రహ్మంబు
సర్వసంగతుండుశసర్వసాక్షి
ప్రత్యగాత్మ యైనశవరమాత్మ యాతంఁడె
కర్మభోక్త యైనశకర్త యతంఁడె. 129

సీ. అతఁడు సహస్రశీర్షాక్షి సహస్ర స
హస్రపా దోరు సహస్రభుజుఁడు,
అతనిమూర్ధంబునశనాకాశ ముదయించె
సగ్నిందు? లుదయించి శరతనినోట,

అతనికన్నల సహస్రసాంశులను జనియించె

జిత్తంబునం బుట్టె శశీతకరుండు,

అతనిప్రాణంబున శననిలంబు పుట్టెఁబా

దంబుల ధరణి; శ్రోత్రముల దిశలు,

గీ. అతనివదనభుజోరుపాదతలమందు

వరుసగాఁ బుట్టె నాలుగువర్ణములును

బంచభూతంబు లాతనిప్రకృతు లట్టి

విశ్వరూపుం డతండు సరచ్చేష్వరుండు.

130

సీ. విశ్వవిశ్వవ్యాప్తివిష్ణుఁ డయ్యె నతండు

హరి యయ్యె హరుఁ డయ్యె శహరణశక్తి,

నారసంవాసియై శనారాయణుం డయ్యె

శంకరుం డయ్యె శివంకరేచ్ఛ,

విధివిష్ణురుద్రప్రవృత్తిఁ గేళవుం డయ్యె

నింద్రియేశత హృషీకేశుఁ డయ్యె,

వేదత్రయక్రమశ్రవిధిఁ ద్రివిక్రముఁ డయ్యె

సీశ్వరుం డయ్యె భూతతేషుఁ డగుట,

గీ. వివిధవిద్యలు గాంచి గోవిందుఁ డయ్యె

సమధికానందమూర్తియై శశంభుఁ డయ్యెఁ

ద్రిజగదావాసమై వాసుదేవుఁ డయ్యె

నణు వగుచు వామనుం డయ్యెఁబ్రణవ మయ్యె.

131

గీ. అతనిమహిమను వెలసినయఖిలజగము

లతనియందె విలీనంబులగు నిజంబు,

సర్వవిధకార్యకారణజాత మైన

యాతఁ డొక్కండె తథ్య ముశ్యుంబు మిథ్య.

132

క. తనయుండు జీవరాశిం

గనుచుం దను జీవరాశిగ్రగనుచుం దనుఁదాఁ

గనువాఁడు నేన నేనే

యనుకొనిబ్రహ్మాహ మస్మియని సుఖించున్.

133

క. ఇది యాదివిష్ణుతత్త్వం

బిదియే వేద్యంబు దీనినెఱిగినయతఁడే

మదిఁ దన్నుఁ దా నెఱింగెడు

నది జీవన్ముక్తి యందుర్రాద్యమునీంద్రుల్.

134

హరిహరైకవ్యవస్థానము

క. హరుఁ డిట్లు చెప్ప నందఱు

హరి హర కేశవ శివా జగన్నాథన శంభూ!

పరతత్త్వజ్ఞానంబునఁ

జరితార్థుల మైతి మనుచునసంహోషమునన్.

135

ప. సర్వజ్ఞం డగునమ్మహేశ్వరుం డుపదేశించినపరమాత్మతత్త్వం బంత
రంగంబునఁ జింతించుచు హరిహరాత్మకపరమాత్ముని కనేకసాష్టాంగ
నమస్కారంబు లాచరించి పరమానందవికసితవదనారవిందులై
చేతులు జోడించుకొని నిలిచి రంత నీశ్వరుండు మఱియు వారి
నెల్లర నుద్దేశించి—

136

చ. వినుఁడు శివుండు విష్ణు వసుభేదము లే దని సమ్ముఁ డీజ్ఞానా

ర్దనుఁడును నేను నొక్కటి యరథార్థ, మితండు తనంబున స్వయం

గనినది లోకసంగ్రహముగఁ దలపోయుఁడు, కృష్ణుఁడేమి! నం

దనుఁ గనుకొరికం దప మొనర్చుట యేమి! నిజం బెఱుంగుఁడీ!

ప. అని నదాశివుండు తమయేకత్వం బెఱిగించినంత సకలదేవదేవ
యోనియోగీంద్రమునీంద్రు లందఱు నైకకంఠ్యంబుగా హరిహరాత్మ
కతత్త్వం బిట్లు స్తుతియించిరి.

138

శ్లో. సర్వాణి శివనామాని విష్ణునామాని సర్వశః
అర్థత శ్శబ్దత శ్వాపి నాస్తి తేషాం భిదా క్వచిత్, 139
మహేశ్వర శివ సాక్షా ద్విష్ణు సాన్య జ్జగదీశ్వరః
జనార్దనో హరి సుత్యం రుద్ర ఏవ జనార్దనః 140
అనయో రంతరం నాస్తి ద్వా వేతౌ పరమేశ్వరః
పరం బ్రహ్మ పరం ధామ పరమాత్మా హలో హరిః,
శివాయ విష్ణురూపాయ శివరూపాయ విష్ణవే
మహావిష్ణుస్వరూపాయ మహితాయ నమోనమః 142

గీ. అనుచు వినుతింప నీశ్వరుంకడాలకించి
భ క్తవరులార! మీకిదేవరమధనము
సర్వతపములు జపములు శనకలవిధులు
నిదియె, మోక్షంబునకు మార్గమిదె నిజంబు. 143

చ. హరి పరమేశ్వరుం డొకఁడెనయందఱికోర్కెలు తీర్పువాఁడు, న
త్సరణమె చేయుచుందుము సకదా మది నీతఁడునేనుఁ గాన ను
స్థిరమతి భ క్తియోగనిరతతీన్ భజియింపుఁడు ము క్తికాంక్షమైన
బరమదయాపయోధి శరణాగతవత్సలు నాదివిష్ణువున్. 144

క. అని పలికి వారి కందఱి
కిని జన నానతి యొసంగిరక్తప్రస్థునిబుజముం
గొని యేగు మింక నేనుం
జనియెద నని చెప్పి వెడలె శనగణుం డగుచున్. 145

గీ. అంతఁ గృష్ణుండు శంకరునాత్మఁ దలఁచి
పు స్త్రీచరలబ్ధిఁ జి త్త ముపొప్పొంగుచుండ
నరుగుదెంచినత్రోవనే శమరల బదరి
కాశ్రమముఁ జేరె గరుడవాహనము నెక్కి. 146

క. అని చెప్పిన వైశంపా

యనమునిఁ గని కౌరవాన్వయభరణుం డా

జనమేజయుండు యదునం

దనుష్మిటివృత్త మెఱుంగఁగదలఁతు ననుటయున్.

147

ఇది

బ్రహ్మసూత్రార్థదీపికారజోఽనంతర వివాహసంస్కృత కృతీకర్తయు

శ్రీ చర్ల బ్రహ్మయశాస్త్రి గురువరకరుణాధీతపాణినియుండు

శ్రీ మంథా చెన్నయశాస్త్రి గురువరకరుణాధీశ్వర

మీమాంసుండునగు మల్లాది సూర్యనారాయణాశాస్త్రి

రచించిన యాంధ్రభవిష్యత్కవచమునందు

చతుర్థాశ్వాసము.

ఆంధ్రభవిష్యపర్వము.

ఇ ఇమా శ్వాసము.

శ్లో. సన్మయంకల్పితాజాండః, తన్మయంచిన్మయంమహాః
లీలాప్రళమితాధర్మం, కృష్ణశక్త్యన్మరామ్యహమ్.

1

ప. దేవా! వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

2

గీ. వాసుదేవుండు బదరికాశ్రవనమునందు

జాహ్నువీతీరపావనాశ్రమములందు

భక్తిపరవశులైనతాశ్రమసులకోర్కి

సంతసంబునఁ గొన్ని వాశ్రమము లుండె.

3

ప. ఆసమయంబునఁ బౌండ్రకరాజాస్థానంబున.

4

— ❧ — పౌం ద్ర కు ని గ ణో క్త లు ❧ —

ఉ. పోరికిఁ బేరుపడ్డబలుకపోటరి రాజుల నోర్చి వారికై

వారము లందుమేటి యదుశ్రవంశజగీషువు వాసుదేవుఁడ

స్వేరిడుకొన్నమచ్చరి విశ్వేకవిహీనుఁడు పౌండ్రకుండుడై

త్యాగి నణంచుపూన్ని యెగతయన్ సభవారలఁ గాంచి యిట్లనెన్.

చ. ఇలఁ గలరాజు లందఱి జగ్గయించితిఁ గాన్కలు గొంటిఁ గాని వృ

ష్ణులు పొగరెక్కి నాకడిమిరచూడక యుండిరి కృష్ణు నమ్మి, యా

ఖలుఁడును శంఖచక్రములుఖడ్గదాధనురాదిసాధనం

బులు నెద నమ్మి గర్వమునఁబొంగుచు నన్ను గణింపఁ డెయ్యెడన్.

ఆ. పులిని బోలఁ జూచిరెలివితక్కువనక్క

వాత లెట్టుకొన్నరీతి నతఁడు

నన్నుఁ బోలఁ జూచి రనావాసుదేవుఁడ

స్వేరు పెట్టుకొనియెనీతిమాలి.

7

సీ. అస్థినిర్మిత మైనయతనిశంఖం బీడ

సహజ మైనట్టినాశశంఖమునకు?

పాతగిల్లినవానిరోతచక్రం బీడ

సరికొత్త దైననాశచక్రమునకు?

మొక్కపోయినవానిశమొద్దుఖండం బీడ

కడవాయిదేలునాశఖండమునకు?

తుప్పుపుట్టినవానిశచప్పిడిగద యీడ

నూతనం బైననాశచేతిగదకు?

గీ. కొమ్మువిగిటికి సద్వంశశ్రవణమువింటి

కేమిపోలిక? చెప్పెడిరదేమి యింక?

నాదుపరమాయుధంబులరయాదవేండు

మట్టుపెట్టెదఁ దప్ప దీరమాట నిజము.

8

చ. వసుధను వాసుదేవుఁ డనగ్రబాండ్రమహింద్రుఁడ నేను గానఁ గూ

తనుకులమారిగోపవనితావిటధూర్తుఁడు వాసుదేవుఁడ? *

యనమపరాక్రమార్జిత జయంబుల నేనును చక్రపాణి నా

పసులను మేవ డొంకిగడర పట్టిన చూతఁడుఁ జక్రపాణి నా?

9

గీ. కన్ను గానక కృష్ణుండు శత స్నేహుంక

న స్నేహుంక వర్తించుచున్నవాడు

వాని నేఁ జక్కఁబెట్టెదఁగగాని యిప్పుడు

సభ్యులార! వినుండు నాశాసనంబు.

10

చ. ఇది మొదలెల్లవారలు సరహీనబలు న్నను నొక్కనిన్ మహి

విదితుని వాసుదేవుఁ డనికపిల్వంక నొప్పును, గానికృష్ణు డు

ర్మదు నిక వాసుదేవుఁ డనగ్రా దిది తప్పితిరేని మీకుఁ ద

ప్పుదు పదివేలనిష్కములరబంగరుదండుగ చెప్పితిం గదా!

11

* తనుకులమారి గొల్లతలదాసుఁడు చోరుఁడు వాసుదేవుఁడా? పా. అం.

చ. అనుడు సదస్సులందు సచిరవాస్తవ్యురోహితు లెల్ల మేలు మే
 లని యెలుఁగెత్తి యాజ్ఞఁ గొనిరయాడిరి, శూరులు కొంద టేము కృ
 ష్ణనిపయి కెత్తి వత్తు మనఁజొచ్చిరి, కొందఱు రాజు లేమిశా
 సన మని సిగ్గు చెందియును, జల్లగ నూరకయుండి రత్తఱిన్. 12

గీ. సకలలోకవిఘ్న తాత్రసికలమారి
 త త్వవిజ్ఞాత లోకవృత్తాంతవేత్త
 నారదమహర్షి కైలాసనగమునుండి
 వచ్చి యచ్చట దర్శన మిచ్చె నంత.

❖ నారదుడు పాండ్యుని నిరసించుట ❖

ఉ. అందఱు వేచి భక్తివిసయంబుల మ్రొక్కుచు మానిదీవనల్
 పాండఁగ, నాతిధేయవిధిపూర్వకముగా మునినాథుఁ బైఁడిగ
 దైం దగ నిల్చి పాండ్రకుఁడు శదేవమునీశ్వర! నీవు పోనిచో
 టెందును గల్లఁ బో దనుచు శనెంచితి నీ కొకమాట చెప్పఁగన్.

చ. అని మది సిగ్గు లేక తమయంతర మేని యెఱుంగ కాతఁడో
 మునివర! నీవు నిత్యమును బోయెడిచోటుల నెల్లఁ జాండ్రకుం
 డనునరనాథుఁ డొక్కఁడే సకల స్తజగంబున వాసుదేవుఁడా
 జనపతి చక్రపాణి యనిర శార్ఙ్గి యతం డని చెప్పుచుండుమా! 15

చ. మహితుఁడు భూతలేంద్రుఁ డనకమానయశోరురచరప్రతాపధూ
 ర్వహుఁడు విశిష్టరాజకులరపాంసనవ ర్తనశక్తిదుర్మదా
 పహుఁ డత డొక్కఁడే యనియు, “పాండ్రమహీశసమో నరేశ్వరో
 నహి” యనియున్ సమ స్తభవనంబుల నెల్లఁడఁ జాటిచెప్పుమా!

క. సమయజ్ఞాండవు గావున
 సమయమునకు వచ్చినావునంతన మయ్యెన్
 శ్రమ యిచ్చితి సంయమివర!
 ఓమియింపుము తెలుపు మీనిరజస్థితి జగతిన్.

చ. కలఁ డనుకోకు యాదవునిగన్గొని వేటొకవాసుదేవుఁ డీ
యిలఁపయి, నాదుపేరు ధరియించినయఁజనె, నైర్వశౌర్యదో
ర్బలముల వాడు నాకు నొరవచ్చునె? నీ కలఁ పప్పి చెప్పఁగా
వలయునె? వాసుదేవుఁ డొరవ నై నీవును నల్లగొల్లనిన్. 18

సీ. అశ్వసందోహమా శూతనాయువేగంబు,
కలయూధమా మహీశధిరద్రుహిణి,
స్యందనపూహమా శనర్వతోగమనంబు,
భటసంఘమా కాలభటనిభంబు,
ఘనరాజబృందమాశగాంగేయకల్పంబు,
శస్త్రాస్త్రజాలమాశసారతరము,
నచివాస్తవర్గమాశనర్వసమర్థంబు,
కాలమా యుద్ధానుశకూలతమము,

గీ. ఇన్నిటం జేసి నేఁ డెల్లి శయెత్తి వెడలి
కృష్ణతో వృష్టివంశంబురగీ టణంచి
ద్వారకాపురిఁ గాల్పించి శతరలి వత్తుఁ
జెప్పు మీమాట కనఁబడ్డశ్రీవి కెల్ల. 19

వ. అన విని నారదుం డశ్రావ్యదురాలాపనిరాససూచకంబుగా నపహ
సించి. 20

చ. హరిహరి! యెంతమాట వినరనయ్యెని డెంతటిదుర్మహూర్తమో?
యరి యగుఁ గాక నీకు హరియైనను నీ విటు లాడవచ్చునే?
సరసిజనేత్రుమీఁదఁ బగఁ శ్రజాతినమాటలపాప మంతయున్
సరసిజమిత్రుమీఁది కెగఁగజల్లినదు మ్మయి నీతలం బడున్. 21

ఉ. ఎక్కడివాసుదేవజగదీశ్వరుఁ డెక్కడినీవుపొండ్రకా!
యక్కట! వ్రొవ్వి యిట్లు తెగనాడుడె?యెత్తిన వెండి వత్తువే?
కుక్క మొఱుంగుఁ గాక మదశకుంజరముం గని చెంత కేగునా?
తక్కక యేగెనేని మఱి శదానికరాహతిఁ దప్పి వచ్చునా? 22

గీ. సర్వలోకంబు తనయందు సర్వమందు
తాను నుండుట, వసు దేవతనయుఁ డగుటఁ,
గేశవుఁడు వాసుదేవుఁడై శక్తి ర్తి కెక్కఁ
దలఁచుకొ మ్మర్థ మాపేరుతగునె నీకు? 23

గీ. చక్రి నని శార్ఙ్గ నని కొంకుఁజంకు లేక
కాటుకూతలు కూసెదు శగాని నీవుఁ
జక్రి వై తేని కుమ్మరిచక్రి కాఁడె?
తొండ మున్నంత దోమ వేదండ మగునె? 24

గీ. పట్టఁ బగ్గాలు లేకుండ ఁమిట్టిపడిన
యతిదురాత్ములు సరకానుఁ రాదిఖలుల
కెట్టిదుర్గతి పట్టెనోఁ యెఱుంగ వొక్కో?
నిఖిలజగదీశు నెదిరింపఁ సీతరంబె? 25

చ. పలుకులు వేయు నేల వినుఁపొండ్రక! నీవును నీబలంబులున్
శలభములట్టు లాభువనఁ శాసనుకోపలయానలంబునన్
మలమల మాఁడిపోవుదు రఁమాంతముగా నిది నిశ్చయంబు, పె
ద్దలు నినుఁ జూచి నవ్వుదురుఁ తప్పదు, పొ మ్మొక్కఁ జెప్ప నేటికిన్?

క. అని పలికినఁ బొండ్రుఁడు మదిఁ
గనలియు నేమైన నెదురుఁగాఁ బల్కిన న
మ్ముని కోపించి శపించెడు
ననుభయమున శాంతచిత్తుఁడై యిట్లనియెన్. 27

క. శాపాయుధుండ వని నేఁ
గోపము దిగ్మింగి యూరఁకుంటి ముసీంద్రా!
యీపాటి కేగు మీ వని
చాపమున నతఁడు కొల్వొ ఁచాలించి చనెన్. 28

—❖❖❖ సారదుడు పొండ్రికు నవినయంబు కృష్ణునికే చెల్లుట. ❖❖❖

ఉ. నారదుఁ డంతఁ గామగమనంబున శ్రీహరి యున్నచోటికిన్
జేరి ముకుంద! యే మనుచుఁజెప్పెదఁ బొండ్రిఁడు దుర్మదాంధుఁడై
ద్వారకమీఁది కెత్తి చనునవాఁడయి యంతటఁ బోయిమంచు నన్
గోరినవాఁడు, వానిచెఱుకూతలఁ బల్లులువోయెఁ గల్గముల్. 29

గీ. వాసుదేవుండ నే ననినవాఁడు తనదు
శంఖచక్రిగదాఖడ్గచాపములకుఁ
బాంచజన్యాదిసంజ్ఞ లేర్పఱచుకొనియెఁ
జిత్ర మిది వాఁడు నొకశబ్ద శస్త్రస్థికర్త.

30

క. అతని దురాలాపంబులు

ప్రతిహతముగ దుష్టగర్వపరిహరముగా

క్షితిపతులయెదుట దూషిం

చితి నైనను మొండి కేమి శనిగ్గు? మహాత్మా!

31

చ. అనుడు మురారి యాను నిజసమాబలనర్పితు దుష్టచింతనం

బును మును నే నెఱుంగుదు సరపూర్వము గా దిది తాపసోత్తమా!

కనియెదుగాక రే పతనికాయము ముక్కలు ముక్కలై పడన్

వినియెదు గాక నన్నతఁడురవేర్చి నుతింపఁగ నింద్రుకొల్బునన్.

ఆ. అనిన నమ్మునీంద్రుఁడొనందమునఁ జనె

హరియు నాశ్రమంబునంద యుండె

నిచటఁ బొండకక్షిరతీశ్వరుం డప్పుడె

జై త్రయాత్ర పురినిర బాటఁబంచి.

32

—❖❖❖ పొండ్రికుఁడు ద్వారకపై దండెత్తుట. ❖❖❖

క. పదివేలరథంబులు ని

ర్వదివేలతురంగ మత్తరవారణములు న

ర్బుదపత్తిబలంబులు గొని

కదలె రథం బెక్కి చక్రఖడ్గాదులతో.

34

చ. అతనికిఁ దోడుగాఁ గదలిరంగబలంబులఁగూడి శౌర్యద
ర్పిత లగునేకలవ్యపృథివీవరముఖ్యునరేంద్రు లప్పు డు
ద్ధతగతివాహినుల్ నడవ శ్రధారుణి కుంగినచోట్లు వారణ
ప్రతతులదానధారల భగంబున వాహిను లయ్యె వింతగన్. 35

చ. ఇనుఁ డపరాధి కేగుతఱిశక్లబలంబు సగంబుమేర దాఁ
తెను, భటు లంత నెత్తుదివశటీలవెలుంగు దినేశకాంతియై
యనువు పడంగ రేయి పగలయ్యెను, మృత్యువు జుట్టుపట్టి యీ
డ్చినగతి దండు లన్నియునుశబ్దెచ్చెర సాగె నవార్యవేగమై. 36

ఉ. ఘోరతరాస్త్రశస్త్రములు శకుష్పలువోసినబండ్లు వెంబడిన్
వారణయోధవార మిరువంకల నాశ్వికకోటి ముందు నొ
ప్పారఁగ నర్ధరాత్ర మగునప్పుడు పొండుకొడు ద్వారకాముఖ
ద్వారము డాయ వచ్చి నృపనగ్గము నచ్చట నిల్చి యిట్లునెన్. 37

ఉ. మీరును మీబలంబులు సమిధబలోద్ధతిఁ బశ్చిమాదిక
ద్వారము లాక్రమింపుఁ డనిశవారణ మే నిటు లేగి యుత్తర
ద్వారము ముట్టడించెదఁ బడం డని తాఁ జనె మేరుధీరుడై
వీరభటాహతప్రధనభేరులు మ్రోఁగుచునుండ నత్తఱిన్. 38

చ. అది విని పౌరవర్గ మకటూ! యిది యే మని భీతి నొందఁగా
యదుకులవీరశేఖరు లహ! కుటిలాత్ముడ వుండరాజు దు
ర్మదమున వచ్చె నంచుఁ బురగీర్వాణసాధనతీవ్రచిత్తులై
కదలిరి నాల్గువైపుల కశఖండరుపారుణభీషణాస్యలై. 39

వ. ఆసమయంబున. 40

గీ. “పరభయంకరపాండకశవాసుదేవ
భూతలేఖుండు మీతోడఁగ బోరవచ్చె
నెడలి రం డింక యాదవర వీరులార!

రానిచోఁ గప్ప మంపించి బ్రతికిపొండు.” 41

క. అను ఘోషణతోన పురం

బున నాలుగుదెసలనుండి బోరస భేరి

ధ్వని యరుదెంచెను దానికి

నినుమడిగాఁ బటహనాద్రమెదెగేగె నిటన్.

42

— యాదవ పౌండ్రక సేనల యుద్ధము. —

వ. అంత బద్ధంబులై యున్న నాలుగుదార్వరంబులకు నెలుపలనున్న
యాదవసేనలకు పౌండ్రసైన్యంబులకు నొక్కమాటున సంకుల
సమరం బారంభంబగుటయు, నుద్ధవుండు రథాసూహంబున సత్వరం
బుగ నలుదెసలు పెరికించి పశ్చిమద్వారంబుకడ నున్న పరబలంబు
పరిమిశం బగుట కనిపెట్టి ద్వారంబుల లోపలిభాగంబులు రక్షిం
పఁ దగిన లంబుల లోపల నలుదెసల నుండ నియమించి పురంబు
లోపలితక్కిన సైన్యంబుల నెల్లఁ బశ్చిమద్వారంబున నెలుపలి
ఁబింపి యది మూయించె నప్పు డుగ్రసేనామహావీరు లుత్తర
ద్వారంబు చెఱకుఁ దిరిగివచ్చి.

43

ఉ. ఓరిదురాత్మ పౌండ్రక! మరనోన్ధతి నీనడుఁగేయి హొంగవై
ద్వారక ముట్టితే? విజికిరవం న నీచుడ వీవు గాక దో
స్సారము గల్గుశూరుడవే? శ్రమగరధర్మ మొలంగువీరులీ
తీరునవత్తురే? యనుచుఁ గదేకునతో నెదిరిప నాశఁడుకొ.

44

శా. ఏఁడీ కృష్ణుండు మిండగొల్లఁడిపు డంధదే నూఁగెనా దాఁగెనా?
రాఁడా రాముండు త్రొంగుఁగోతు బ్రాలిమేరరలే నున్నఁగాఁ

బోయెనా?

వాఁ డాసాత్యకి వచ్చెనా? పురము గాశవం బూనినూఁ డంట! యే
జాడం బోయెనో యుద్ధవుం డనుచు విశస్థారంబు గావించుచున్.

45

చ. తలపడ, వానిసేనలు యశధాయధలై చెదరంగ సంపవా
నలు గురియించి వానియెదనాటంగ వాడిశరంబు లేసి ని
చ్చలముగఁ జచ్చెఁ శాంఘ్రిఁ డసనసాత్యకి పెట్టినబొబ్బతోన మూ
ర్ఛిలి బడిలేచి వాఁ డతఁడచే గుఱిచేసి శరంబు లేసినన్. 46

చ. అనుమచాపనైపుణిఁ దరదాసుగముల్ తెగఁగొట్టి యొక్కము
ల్కిని గొని వానివి ల్నఱికి కేతన మాతఁడు గూల్చునంతలో
వెనుకకు వచ్చినట్టి పరశవీరబలంబు హలాయుధంబుతోఁ
దునుముచు వచ్చి తమ్మునికిఁదోడయి నిల్చెను రాముఁ డయ్యెడన్.

క. ఇచ్చటికయ్యపువార్తల
కచ్చెరువడి యేకలవ్యుఁడరదంబున వే
చొచ్చిరణరంగ మంతటఁ
జచ్చఱపిడుగల్లు బాణశిఖి గురియింపన్. 48

ఉ. ఆవడి కాఁగలేక భయమందుచుఁ బర్విడుయోధవర్గముం
ద్రోవకుఁ దెచ్చుసారణుఁడుతోడ్పడఁగా నిశతాదివీరు లే
చావహిలంగ వాని కెదురైయని చేయుచునుండఁ జాండ్రధా
త్రీవిభు నడ్డగించె బలదేవుఁడు సాత్యకిఁ గూడియుద్ధతిన్. 49

చ. ఉరవడి సగ్రసేనుఁ డపుడోరి నిషాద! ధనుశ్శరంబులం
గరములఁ బట్టినంతనె మంగంటిమిఁ దీరినబంట వాడె? నూ
కర మురుతోల లబ్బె నని యంగంధగజం బగునొక్కొక్క? నీదుపో
తర మణఁగింతుఁజూడు మనిదారుణ బాణము నొవ్వ నేసినన్. 50

చ. అది యెద నాట నొచ్చియు లయంతకుండై యతఁడుగ్రసేనుని
ర్వదిపటుసాయకంబుల స పాగతచాపవరూఢుఁ జేసి మే
నదరఁగఁ దేరిపై నొరగునల్పులు తొమ్మున నమ్ము గ్రుచ్చి యో
ముదునలి! చాలునా యనఁగఁమూర్ఛిలి లేచి యతఁడు పెన్లదన్.

గీ. వినరె నది యేకలవ్యునిఁజెల్లుఁ ఓటిచి
యరద మగలింప సతఁడెక్కెఁనన్యరథము
నితఁడు వేటొక్క విల్లంఁదెఁనింతలోన
నిరుబలంబుల పోరాటఁమేఘచెందె.

52

చ. మునుమిడి కామపాలుఁ డగిఁభూపతిసేనలఁ దున్నుచుండఁ జూచి
డగిని జలవట్టి సాత్యకి పట్టుప్రదరంబుల నొంచుచుండఁ గొ
చ్చినవగ నుద్ధవుండు మదఁసింధురలీలఁ జెరింగి బోయనా
యనిబలగంబులన్ జదువఁగోడఁడు గొద్రొము మేను దాఁజెన్నాన.

సీ. అయిదేసిముల్కులఁనక్రూరు హాస్తిక్యు
“బ్రతుకు జీవా! యంచుఁ యెన్నఁ గొట్టి
గళసాయకములను నుద్ధవుండు “కృష్ణా! యని
పురము దిక్కెఁనాఁతీపోవఁ” గొట్టి
తొమ్మిదిక్రూరభల్లములసాగఁబుం
డరదంబుపై చొచ్చుఁనెట్లు కృష్ణ
తొంబదికోలలఁతో నుగ్రసేనుండు
వసుదేవుఁ డెడలిపోవంగఁ గొట్టి

గీ. కారుచి చ్చనఁగాఁ బాలిఁకలను ల్గునా
కడలఁ బుంఖానువుంఖంబుఁగాఁ బ్రచండ
శరవరంపర లడరింపఁ బరువులెఁజ్జె
బడుచు లేచుచు యాదవభటగణంబు.

54

గీ. ఇట్లు వాఁడేయబలములఁయే పణించి
సింహగర్జన మొనరించి, సీరపాణి
సాత్యకియు నేరి? యని జయశంఖ మూఁదఁ
బొండ్రుఁ డదినిని యుత్సాహభరితుఁ డగుచు.

55

ఉ. ద్వారకవాటముల్ నగరిఁవాకిటిఁబల్కులు పెల్లగించి ప్రా
కారపుగోడ కొట్టి పరిఁఖం బడఁద్రోసియవారణంబుగా
ద్వారక కొల్లగొట్టి యదుఁచల్ల భుమేడలు గూల్చి తద్దనా
గారము లెల్ల దోచుకొనఁగాఁ జనుడీ యని చేయి వీచినన్. 56

వ. సహాయభూపతు లాసన్న యెఱిగి తమతమబలంబులం బురికొల్పి
నంత నవి యెల్ల వివిధసాధనసమేతంబులై పఱచి యొక్కుమ్మడి
తూర్పుద్వారంబు కూలఁగొట్టి కోటలోపలఁ జొచ్చె నప్పటియాదవ
బలంబులహాహారవంబులు పెడబాబ్బలు వీరాలాపంబులు విస్ఫారం
బులు భేరిభాంకారంబు లాకాశకుహరం బగలింప నమ్మహాసంకుల
నినాదం బాలకించి సాత్యకి రోషవిషాదవికలాంతరంగుండై యాదెసఁ
దిరిగి చూచి. 57

మ. అవురా! యెంతపరాభవంబు? నగరఁప్రాగ్ద్వారముం గొట్టి శ
త్రువు దుర్గంబునఁ గాలుపెట్టెనె? యదుద్రోహంబు గావించి మృ
త్యువువాతం బడకుండఁ బాండుఁ డీక నిండున్నిల్చినే? నేను శా
త్రవనిర్మూలము చేయకుండఁగ బలిఁధ్వంసి న్నిరీక్షింతునే? 58

చ. అని పటుకోపవేగమునఁనచ్చటికిం గరదీపికాళివె
ల్లన నరదంబునం జని నిలుండు నిలుండు దురాత్ములార! కృ
ష్ణనిపురి నర్ధరాత్రమునఁ శ్రజొచ్చినదొంగలు మీ కిదే ఫలం
బని గురునిం దలంచి యనిఁలాస్త్రము నుద్ధతి నేసె నేసినన్. 59

ఉ. దారుణ మద్భుతంబు నగుఁదానికిఁ దాళక శత్రుసైనికుల్
బూరుగుదూదియ ప్లేగిరిఁపోయి నలుంగడ నెందు కూలియే
మైరొ యెటుంగరా, దవుడు యాదవవీరులు తక్కుమూఁక నే
పారఁగ నడ్డగించుటయుఁబాండుని సాత్యకి దాడి యిట్లనెన్. 60

ఉ. పారుషశాలివే పిటికిఁపందవు దొంగవు గాక? యీనిసిన్
ద్వారక దోచుకోఁ దలఁచివచ్చితే? సీసల గొట్టి కట్టదన్
ద్వారమునందు చూడు నునిఁదారుణబాణము లైదు కూర్చి నిం
డారఁగ లాగి యేయ నతఁడఁ శరముల్ తెగఁగొట్టి యిట్లనెన్. 61

సీ. సాత్యకీ నీకును శరములా? గోవును

మగుఁడ జంపినబంటుఁచూయఁలాఁడు
యుద్ధంబు వచ్చు సఁచూహించి ముందుగా
ద్వారకాపురము నీతలకు నెత్తి
కైలాసగిరికిఁ బిఁక్కిలంబు చూపెనే?
కుఱ్ఱకుంకవు నీవుఁకోట గాతె?
కోట గొట్టితి నన్నఁమూట దక్కిన నేమి?
మన్నామచోరుండుఁమడియకుండ

గీ. అట్టియెడ నిన్నుఁ జంప నేమగును? పొమ్ము

వద్దు వద్దుండు పొండ్రొకఁవానుదేవు

చేతిలో నీవు చచ్చినఁరీతి తెలిసి

గొల్లభామల మిండఁడుఁకూలుఁగాక.

62

వ. అనిన విని సాత్యకి పట్టరానికోపంబునఁ బెదవు లదర మొగంబు

జేవురింప నాకర్ణపూర్ణశరాసనుండై

63

ఉ. కాలము తీతె నీకు, నినుఁగాకులు గ్రద్దలు వీకుసంతకున్

ప్రేలెదు గాక, నీవు నొకఁవీరుడవే? పురి దొంగపోటుగాఁ

గాలిడినంతనే గెలుపుఁగాంచితివే? జగదీశుఁ దిట్టసి

నాలుక యూడి క్రిందఁబడెఁనా? యని కర్మశకాండ మేసినన్. 64

క. నెత్తురు గ్రక్కుచు నించుక

తత్తటపడి పొండ్రుఁ డవుడుఁదారుణకోపా

యత్తుఁ డయి యమ్ము చేకొనె

నత్తటి బలరాముఁ డచటికరు దెంచుటయున్.

65

గీ. ఏకలవ్యుండు చెచ్చెరఁ నేగుదెంచి
రాహిణేయు నెదుర్కొనెఁరాద్ర మెనఁగ
నప్పు డారెండుజంటలఁ యాహవంబు
భువికి దివికిని గూడ నఁబురముగొల్పె. 66

వ. సాత్యకిపాండు లూకరికొకరు తీసిపోక శస్త్రాస్త్రంబులఁబోరిపోరి విర
ధులై నేల కుఱికి శక్తిగదాతోమరంబుల శక్తికి మీఱఁ బోరాడి
పోరాడి జయాపజయంబు లెఱుంగక యసూయాగ్రహంబుల నంత
రంగంబు లల్లాడ మల్లయుద్ధంబునకు దిగి చేతిదెబ్బలు పిడిగుద్దులు
మోఁకాలిపోట్లు తన్నులు దండపట్లునంగా నొడ లెఱుంగక క్రిందఁ
బడుచు మీఁదఁబడుచుఁ ద్రొక్కుచుఁ జిక్కుచుఁ బెడగాలుపట్టి
గొట్టుచుఁ బెడగేలుపట్టి దొర్లించుచు ధూళిధూసరితాంగులై
స్వేదధారలు రక్తధారలుం దొరఁగ నెడతెగక యూర్పుచు నిరు
బలంబులు వెఱఁగుపడి చూచుచుండ గెలు పోడులు లేక యలసి
సాలసి చెఱియొకప్రక్కఁగూలఁబడి రయ్యవసరంబున. 67

గీ. రామరావణులట్టులుఁ కామపాలుఁ
డేకలవ్యుండు పోరాడిఁరేమి చెప్ప?
సైన్యములురెంట హర్ష విఘాదములకు
నరనిమిషమేని నిలుకడ యబ్బకుండె. 68

గీ. అస్త్రశస్త్రమహాయుద్ధఁ మనఁగ నదియె
ముందు లెక్కింపఁడగు, నట్లుఁ పోరుచుండఁ
గొంతపడికి నిపాదులగుంపుఁ మీఁది
కడరుటయుఁ దేరు దిగి యచ్యుతాగ్రజండు. 69

చ. హల మొకచేతఁబూని ముసఁలాయుధ మింకొకచేతఁ బట్టి య
బ్బలమునఁ జొచ్చి గ్రుచ్చి యిఁకవంకలకుం బడలాగి మోఁది య
ప్పొలికల నెల్ల ఓనుఁగులఁ పోగుల నిండఁగఁ జేయునంత మొ
క్కలుఁబు నిపాదరాజు గదఁ గైకొని క్రుదికి డిగ్గి యుద్ధతిన్. 70

చ. హలిపయి కేగుడెంచె సతఁడప్పుడు స్పంద పట్టి నొనితో,
దలపడె వీర లిచ్చట గఁదాసమరంబొసరించి, రక్తిఁజూ
విలమతిఁ జొండ్ర సాత్యకులు వెండియుఁ బూనిరి మల్లయుద్ధ, మా
చలమును శౌర్యమున్ సమరఁచాతురి వారికి వారికే తగున్. 71

గీ. అమ్మహాద్వంద్వయుద్ధంబు లద్భుతంబు
లగుట నిరువాఁగు నిశ్చేష్ట మయ్యె నపుడు,
అవ్వి కనలేక తారక లంతరించెఁ
జూచుకోరికఁ దలయెత్తె సూర్యుఁ డంశ. 72

❖❖❖ శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకకువచ్చి పాండవుని సంగహరించుట ❖❖❖

గీ. బదరికాశ్రమముననుండి బయలువెడలి
గరుడుపై నెక్కి కృష్ణుండు గడియలోన
ద్వారకాపురిచెంతకుఁ జేరి ఘోర
నాద మాలించి యుద్ధంబుఁగాఁ దలంచి. 73

గీ. వృష్ణియదువీరభటకోటి వేడ్క హెచ్చ
శత్రుయోధబలంబును తాహ మణఁగ
దిక్కు లెల్లెడ శబ్దంబు పిక్కటిల్లఁ
బాంచజన్యంబు పూరించెఁ బౌరు లపుడు, 74

మ. హరిశంఖధ్వని యాలకించి యదునాధా! ద్వారకాపాలకా!
కరుణం గావుము నీపురం బనుచు మ్రొక్కన్, మిత్రవర్గంబు నం
బరముం జూపఁగ, శత్రుసైనికులు కంపంబొంది, జైత్ర్యురి నం
గరరంగస్థలి డిగ్గి భిన్న మగుచ్రాగ్ద్వారంబు వీడ్చిలచుచున. 75

గీ. తన కని దారకుఁ డప్పుడు
కొనివచ్చినయరద మెక్కి గురుతరశంఖ
ధ్వని గావించినఁ జొండ్రుం
ఁని మాని ముఠారి నెదురసరఁచి బెక్కిన్. 76

గీ. అపుడు సాత్యకి తేరికి *నడ్డమగుచు
యుద్ధమర్యాద దాటుదే*యోద్ధలేని
పోర నను గెల్చి పోవుట *పానగు నీకుఁ
గానిచో నిన్ను ముందుకఁ*గదలసీను.

74

క. అని గద చేకొని త్రిప్పఁగ
ననుజన్ముని బిలిచి కృష్ణఁ*డాగుము నీచె
ప్పినది నిజం బైనను వా
నిని విడువుము తన్మదంబు*నే నణఁగింతుక.

78

క. ఆచూటలు విని పొండ్రకుఁ
డేమీ! నామద మణంతు*వే? యింతకు నీ
వేమూల దాగినాడవు?

రా మణి,యణఁచెదవు గాక *రా యని యెదుకై.

79

చ. జగతిని వాసుదేవుడను*జగ్గిని శార్ఙ్గిని నేను గాక నీ

వగుదువె?యావు నెద్దు ముసలవ్వను బండిని గూల్చినందుకా
యెగురుచునుంటి వోరి!చల* మెక్కినమాటలు కట్టిపెట్టి నీ
పొగ రణఁగింతు విల్లు గొని* పోరికి సిద్ధము కమ్ము నావుడున్. 80

గీ. మందహాసంబు గావించి*మాధవుండు
పొండ్రకా! నీదుచిత్తంబు *వచ్చినట్లు
ప్రేలుకొనవచ్చుఁ గాని నా*పేరు విన్న
నింతదుఃఖంబు నిన్నేల*హింసపెట్టు?

81

గీ. కోరుకొన్నది గాదు నా*పేరు నాకు,
కోరుకొన్నను రాదు నా*పేరు నీకు,
కొత్తగా నీవు తగిలించు*కొంటి గాని
పిలిచెనే యెవ్వఁడేని యీ*పేర నిన్ను?

82

ఉ. మానవుగాక చకిరి ననుమాట వృథాశ్రమ చేసి మోసి చ
క్రాన నొనర్చినట్టి ఘనకార్యము చేసెదము చూడ, ముట్టెలో
తూనిక నానుదర్శనముతో నరివచ్చిన సచ్చంద్రుని పీ
ర్యానికి సాటివచ్చునె? యయ్యగలకలలును జగ్ర ము గు నె! 83

గీ. బ్రతికినా చచ్చినా నీకు వానుదేవ
పదము చెల్లదురా వెట్టిపాడెకట్ట!
మాట లింకేల? తుచ్చపునోటివంద!
నన్ను గెలుపు చుటంచు బాణములు విడిచె. 84

చ. అది యణగించి పొంద్రుడు వదా ట్టిరన్న యల్పని క్రమంబుగా
బ్రదరము లేసి సారథి నుదరగిములం దినుగ నొట్ట నాశ్రయో
యదుపతి మెచ్చి మొల్కచుగ వారంగ శార్పము లాగి, తేనిప
ల్లడర బతాక సారథి హమయములు నేలకుగొల నేసియును. 85

గీ. చక్రరక్షకు లిద్దఱిం బావంగొట్టి
రథము చికిలబడంగఁ జక్రములు నుకికి
యెఱిదో శార ముప్పు డే నెఱుకపడెనె?
యనుచు సవ్వంగఁ గొండ్రుఁగఁ డరద ముఱిసి. 86

చ. గిరిగిరఁ ద్రిప్పి కత్తి పరఁగింపఁ గ మొక్కచేసి క్రైష్ణుడ
య్యరి గద వేయఁ జీల్చి పరిఘాయుధ మేయఁగ గింపచేసి చు
ర్భర మగుశక్తి పూన్ని విసరి స్నవిగాఁ బడంగొట్టి, యోరి!సి
గరువ మణంగెనే? గర్భిణి ఖడ్గివి గా నచు యంచు దెప్పినన్. 87

చ. మన మెరియంగ వాఁ డపుడు మానవ! నో రణగిలకు నుడు మం
చనుపమసారి మై దశశతారమునై బహుభారలోహభా
జన మయి ఘోర మైనతనఁ దక్రము చేకొని నన్ను జలపర బు
ట్టినయిది కాచుకొ మ్మని కఠింబిమగిరిమి నేసి నాప్పుచున్. 88

క. గిరగిరఁ దిరుగుచు మెఱయుచుఁ
జరచర చనుదెంచుఁదానిఁజవముం గని య
చ్చెరు వొందుచుఁ గృష్ణుఁడు తన
యరదము తప్పించె ననియుఁనవనిం బడియెన్. 89

చ. అది గని పొండ్రకుండు తనఁసూయుధ మట్టులు పొల్లవోవఁగా
మది చెడి యొక్కరాయి గొని ఁమాధవ! చచ్చితి వంచు వేసిన్
యదుఁపతి దానిఁ గూల్చి యనుఁరాంతక మమ్మహనీయచక్రమున్
వదలఁగ వానిఁ జీల్చి యది ఁవచ్చెను వెండియుఁ గృష్ణచేతికిన్. 90

గీ. అట్లు పగతుని ద్రుంచి నాఁరాయణుండు
నగరినల్లడ హర్షనిఁనాద మెనఁగ
వృద్ధయదువీరమిత్రులుఁవెంటరాఁగఁ
జనియె వేడ్క సుధర్మ కాఁసమయమందు. 91

— శ్లోక లవ్యుఁడు పాఠిపోవుట —

క. బలరాముఁ డేకలవ్యుని
బల మారఁగఁ గొట్ట తొమ్ము ఁపటపట లాడన్
జల మారఁగ నాతండును
బలభద్రునురంబు గొట్టెఁబటుతరగదతోన్. 92

ఉ. అంత హలాయుధుండు తులుఁవా! యిదె కూలితి వంచు నొక్కడు
ద్దాంత మరిందము బగుగఁదం దనచేతులఁ బట్టి యెత్తఁగా
లాంతకుచేతిదండ మిదిఁయూపఁగ రా దని యేకలవ్యుఁడ
త్యంతభయాకులుం డగుచుఁనంబుధిలోబడఁ బాఠిపోవుచోన్. 93

ఉ. వానిని వెంబడించి బలభద్రుఁడు పర్విడఁ బూనె నప్పుడా
మానవిహీనుఁ డొక్కగతి ఁమన్నను మిన్నను గాన కేగి వే
గానఁ బయోధిఁ జొచ్చి హలిఁగట్టిన నాఁగుట చూచి, యీశ్వరా!
దీనుని గాచి తంచు నొకఁదీవికి జేరె గజేతనేర్పునన్. 94

- గీ. కామపాలుండు యుద్ధరంగంబుఁ జీరి
యరిబలం బెల్ల నిశ్చేష మగుట చూచి
వృష్టియదువీరవరుల వేర్యేఱఁ బొగడి
సాత్యకిం గూడి కృష్ణుని నభకు నెడలె. 95
- ఉ. అందుల కేగుదెంచి రఘురాజులు మిత్రులు బంధువుల్ మహా
నందముతోఁ గనుంగొనఁగ నందునినందను భక్తులుం బిదా
నందుని వాసుదేవుని గనం జనుదెంచిరి, నాటిదేవకీ
నందనునానుధర్మ సురనాధుచు సర్మను మించెనో యనన్. 96
- ఉ. ఆనభలోనిపెద్దలకు నంజలిచేసి నమస్కరించి వి
శ్వాసము తెల్పి పిన్నలకు నన్ననినవృత్తి గృష్ణుఁ డాశ్రమం
వాసులయాదరంబు ననఁవాసిపితౄచయ్యుగంబుభక్తి కై
లాసముఁ జేరుకొంట నరలాభము నన్నియుఁ బొప్పి వాంఛి. 97
- ❧ — శ్రీకృష్ణుండు రుక్మిణ్యాదులకు సగృహమిచ్చుట ❧ —
- గీ. కొలువు చాలించి దరహాస మలర లేచి
యంతిపురి కేగి రుక్మిణియనుమతింప
సత్యభామాదిసతుల సచ్చటికిఁ బిలిచి
సర్వమును దెల్పె వారలు సంఘసంప. 98
- వ. అనంతరంబు. 99
- సీ. రుక్మిణీదేవికోశర్ములు దీరఁ బ్రద్యుమ్న
గాంచి యానందంబున గాంచుచుండ
సత్యభామాదులు శసర్వసంపదలతో
దులఁదూఁగుచుం దన్నుఁ శగొలుచుచుండ
ద్వారకాపురము శాశ్వతవబాధఁ దొలఁగి భూ
తలనాకమై వృద్ధిఁ శదసరుచుండ,
అవని నిష్కంఠకంఠబై ధర్మబద్ధమై
పాడిపంటలతోడఁ శరణఁగుచుండ

గీ. నిజకులోచితప్రత్యక్షై శసేఖలజనులు

భక్తివాత్సల్యగౌరవభయనయములు

వెలయఁ దనయాజ్ఞ మీఱకశ్రమెలఁగుచుండ

సకలజగదీశ్వరుం డయ్యెఁగ జక్రపాణి.

100

వ. అని పౌండ్రకవధాఖ్యానంబు వినిపించుటయు జనమేజయుండు
సంతుష్టస్వాంతంధై మునీంద్రా! శ్రీకృష్ణకథామృతాస్వాదనంబునఁ
దనివి చెందువా రుండఁబోరు. శ్రీహరిమహత్త్వంబుప్రదిపాదించు
నుపాఖ్యానము లెన్ని విన్న నింకను వినవలెఁనని యే మన సువ్వి
ష్టారుచున్నది గావున నింకొకటియడుగుచుంటి ననుగ్రహింపుము.

గీ. 1. హంసడిభకుల నణఁగించెఁగఱియటంచు

విందు వా రెవ్వరో వారిశచంద మేమొ?

వారిసఖుఁడు విచక్రనిశవార్త యేమొ!

నుడువు మంచును భక్తితోనడుగుటయును.

102

ఇది

ప్రేమతత్త్వకలివిడంబనసత్యకీర్తి భీష్మప్రజ్ఞాంధ్ర దశరూపక

భాసభవభూతినాటకవచనాది కృతులకును, శృంగారరస

విమర్శన కర్ణాద్జనశీలపరిశీలనాది వివిధవిషయక

వ్యాసంబులకుం గర్తయగు మల్లాది

సూర్యనారాయణశాస్త్రి నిర్మించిన

యాంధ్రభవిష్యపర్వమునందు

పంచమాశ్వాసము.

అంధ్ర భవిష్య పర్వము.

మ స్తా న్మో స ము.

శ్లో. ఓక్కారాక్షరరూపాయ | మోగగ మ్యాయయోగినే
రజస్తమోవి నాశాయ | శ్రీప్రప్తయిన పానమః.

1

మ. దేవా! వైశంపాయనండు జనమేజయునట్లనియె.

2

~~అంధ్ర భవిష్య పర్వము~~

గీ. విమలతరకీర్తిత త్వవిశ్వేకమూర్తి
యాగదీక్షారతుండుదశయాపరుండు
సాల్వరాజ్యంబునేలుసుశక్తి త్రియుండు
తనరుఁగాంపిల్వపురిబ్రహ్మాదత్తుఁడనఁగ.

3

మ. అనపత్యం డగునాతఁ డిర్వురును భార్యల్ వెంబడింపం దపో
వనముం జొచ్చి పదేండ్లు దీక్ష గొని శ్రర్యాణీపతిం గొల్వ నా
తని కాతండు కలం గనంబడి మహీంశ్రదా! నీకు శీఘ్రంబుగాఁ
దనయుల్ పుట్టుదు రిద్ద టేగు మని యంతర్ధాన మైనంతటన్.

4

క. నరపతి మేల్కొని వేడ్కన్
వరలాభము తెల్పి తనదుశవనజాక్షులతోఁ
బురమునకుం జనుడెంచెను
బరమేశ్వరుకరుణకలిమిఁ శ్రవరవశుఁ డగుచున్.

5

గీ. ఆనమయమందె యై దేవు సహరినిగొలిచి
బ్రహ్మాదత్తునిమిత్రుండు శ్రబాహ్మణుండు
మిత్రసహుఁడును బడసెనుశబు త్రవరము
వార లట్లు కృతార్థులైవలలుచుండ.

6

మ. మనుజువారేణ్యభార్యలు క్రమమంబుగ హంసుఁడు డింభకుండు నాఁ
దనయుల శంకరోపములఁ దదవ్వసుధామరుపత్ని యొక్కనం
దనుని జనార్దనాఖ్యుని జనార్దనసన్నిభుఁ గాంచి,రంత వా
రును దమతండ్రులట్లు నెనరయం గనునెయ్యమునన్ మెలంగుచున్. 7

చ. కులగురుసన్నిధానమునఁగోరిక నేర్పును మీఱ వేదవి
ద్యలు ధనురాగమార్ధనయఁదండరహస్యము లాహవంబులన్
మెలఁగెడియెల్లమార్గములుఁనేర్చినయంతట సర్వరాజులన్
గెలిచినశూరు లన్నఘనఁకీర్తి గడింపఁగ హంసడింభకుల్. 8

క. కులదైవ మైనశూలిం
గొలువఁగ హిమగిరికి నేగిఁ ఘోరతపంబుల్
సలిపిరి, యింటనె చక్రిన్
దలఁచుచు విద్యారతిన్ జనార్దనుఁ డుండెన్. 9

గీ. రాజపుత్రులు పంచవర్షంబు లట్లు
గాలి నీరును శరణంబుఁగాఁ దపింప
హరుఁడు పౌత్యక్షమై కోర్కులడుగుఁ డనియె
నెలమి యేపార మొక్కి వారిట్టులనిరి. 10

చ. పరమశివా మహేశ్వర కృపామయ శంకర! భక్తియుక్తి నీ
చరణము లాత్మలోఁ దలఁచుఁనజ్ఞును లిష్టము గాంచుచుండ, నీ
దరిసెన మైనవారు వరఁధన్యత గాంచుచునుండ నింక నీ
వరమునఁ బుట్టునీనుతులుఁవాంఛితసిద్ధిని గాంచు టబ్రమే? 11

నీ. అందు నిందును గ్రిందఁనఖిలవీరులయందు
నొకఁడేని మముఁనోర్వ కుండునట్లు,
రాద్రమాహేశ్వరఁబ్రహ్మశిరోఽస్త్రంబు
లచ్చేద్యచాపంబుఁలబ్బునట్లు,

పగలు కభేద్యంబులగుచువచంబులు

ఘనశక్తిపరశువుల్ కలుగునట్లు,

పాయక యుద్ధసహాయులై యుద్ధలు

ప్రథమ వీరులు వెంటవచ్చునట్లు,

గీ. వరము లిమ్మన నట్టులేహరుఁ డొసంగి

యంతఁ గుండోదరుని విరూపాక్షుఁ బిలిచి

యాజ వీరికిఁ దో డగుఁడనుచుఁ జెప్పి

యందె యంతర్హితం డయ్యెనపుడు వారు.

12

వ. ఈశ్వరానుగ్రహంబున నభీష్టంబు సిద్ధించినందుకుఁ బరిపూర్ణాంత
రంగులై భస్మార్థభాగితవిగ్రహమును రుద్రాక్షాలంకృతులును
జటావల్మలవ్యాఘ్రచర్మాంబరధరులునై శివునినోటనుగడి యూడి
పడినట్లు శివరూపంబుల నొప్పుచు “సమ శ్శివాయ శాంతాయ
నిత్యాయ పరమాత్మనే” ఇత్యాదిగా శివగ్యానంబు చేయుచు
నిజగృహంబున కరుదెంచి.

13

గీ. తల్లిదండ్రుల పాదపద్మముల కెరగి

గురునికిని మిత్రసహునికిఁ గోర్కి మ్రొక్కి

మిత్రుఁ డైనజనార్దనుమేను నిమిరి

సేవకుల నెల్లఁ గరుణ నీక్షించి రంత.

14

వ. వీరపురుషులు. ణంబుల వీరివై వచిహ్నంబులఁ జెలంగు తమ్ముం గని
సామంతులు ప్రజలు భయభక్తివినయంబులఁ బ్రణమిల్లుచుండ
హంసడిభకులు రాజ్యకార్యంబు లుండుచు జననీలసకులయొసటి
నుత్తమరాజవంశసంజాత లగునుండరాంగులఁ బరిణయంబై గౌర్వా
న్యధర్మంబులు యథోక్తంబుగ నాచరించుచు యాగప్రియులై
యుండిరి. జనార్దనుండును పండ్రి యనుచున్న శ్రోత్రీయకులసంభూత

యగునుశీలను వివాహమాడి గృహమేధివిధుల మెలంగుచు
గృతువు లాచరించుచుండె. అంత నొక్కనాడు. 15

హంసడిభకులు వేటకేగి యతులను బాధించుట.

చ. మునులు వశించునాశ్రమముఁ పొంతల దుష్టమృగంబు లున్నవా
ర్తను విని వేట సల్పుమతిఁ దద్దని కేగిరి హంసడింభకుల్
మునికొని వేటకాండ్రు పనిఁముట్లు సమస్తము వాహనంబులం
గొని చనఁగా జనార్దనుఁడు ఁకూరిమిఁ దో డయి రా రధంబులన్. 16

చ. చని వని ముట్టడించి యడఁచార్లమెకంబు సివంగి యే దదే
వసమహిషంబు ఖడ్గ మిడఁభల్లుక మిందు వృకంబు సింగముం
గను మదె దుప్పి లేడి శశఁకం బనుకేకలుతో మృగార్తని
స్వసములెసంగఁ గ్రూరమృగఁజాల మణించిరి శస్త్రచాతురిన్. 17

వ. అంత మట్టమధ్యాహ్నం బగుటయు మృగయ చాలించిపరిచరవర్గం
బుం దామును గొంతయలసట దీర్చుకొని యచ్చటి కనతిమూరంబున
నున్నయొక్కకమలాకరంబుం జేరి శ్రమాపనోదంబుగ నవగాహన
సాన మాచరించి జలంబు లాని తత్తీరతరుచ్ఛాయల విశ్రమించి
నయెడ. 18

ఉ. వేదనినాద మచ్చటికిఁ పీఠులవిందుగ నేగుడెంచి యా
ప్లంద మొనర్పఁగాఁ బరిచరరావళి నచ్చట నిల్చి వార లా
నాదముజూడ నేగి మునిరనాధపరీతుని వైష్ణవాఖ్యన
త్రాదరచిత్తుఁ గాశ్యపమహామునిఁ గాంచి నమస్కరించినన్. 19

గీ. వారు మువ్వురికిని మునిరనయ్య లెలమి
నతిథినత్కారవిధు లెల్లనాచరించి
రవుడు హంసుండు వినయంబు శహర్ష మలరఁ
గాశ్యపమునీంద్రుఁ గాంచి యిక్కరణిఁబల్కె.

- చ. అనఘుఁడు తత్త్వవేత్త వివిధాధ్వరకర్త మహీశ్వరుఁడు మా
జనకుఁడు రాజసూయమునుగ్రసల్పఁ దలంచి స్పృహఁగి నిల్వఁగాఁ
బనిచెను, దానికిం దిరుగుఁబాటొనరించెడువారి గెల్చి నా
యనుజుఁడు నేను మాజనకుగ్రహవావశాలకుఁ జేర్చి మోక్షమున. 21
- ఉ. శూలిదయాతిరేకమున శశూరుల నెల్లర నోర్చునట్టి యా
భీలపరాక్రమాదులు లభించెను మాకు, ముముక్షుఁ డయింపఁగాఁ
జాలెడువాఁడు లేఁడిది నిశఙ్గం బింక నాయనగారియాగ మే
జాలము లేక సాగుటయుగ్రసత్యము, కావున మిచ లందఱున్. 22
- గీ. రాజసూయంబు చేయింపఁ రాఁదగు నని
మనవిచేయుచునున్నాఁడఁ నస, ముసీలసూర
డప్పట్టికిఁ దీరెనేని మాయుగాగదీక్ష
శిష్యులం గూడి వత్తుముగ్రసిగ్ధ మనియె. 23
- వ. అంత హంసడిభకులు కాశ్యపాదులకు బుసఃఫలముగ్రహణము లాచ
రించి వాఁవీడుకోలు నడిసి జనార్దనం గూడి యులు నెడలి వెనుకటి
నరోవరంబు నుగ్రతటంబునఁ జనుచు నొక్క చో నుపాంతంబుంనం
బ్రశాంత మైనయొక్కయశ్రుంబు గాంచి నమింపించి యుండు. 24
- నీ. యమనియమాదియోగగంగసాధనమున
నిర్మలయంబులను జగయించునాఁడు
శమదమాదికపట్కు శసంపద నాశ్శేష
త్వానుసంఘానంబున సరయువాని
సర్వవేదాంతార్థసారవిచారణ
జిత్త మేకాగ్రంబున చేయునాఁడు
జీవాత్మపరమాత్మ భావనాత్మైక్యజీ
వన్ముక్తిమాంగలబుద్ధిపారు,

- గీ. అగుచు నమనస్కయోగంబునభ్యసించు
హంసపరమహంసాదు లశ్లఱయఁచుండ
నాల్పవయవస్థ దాటి యానందియైన
వానిబద్ధానసస్థ దుశ్శర్వానుఁ గాంచి. 25
- ప. పాపంబు పండెనో యన దుశ్శర్వారంభంబున దురహంకారులై, కొప
కారణంబు కలిగెనేని కన్ను తెఱచి చూచినంత నఖిలప్రపంచంబు
భస్మముచేయఁ జాలుఁవృహర్షి మహామహిమం బెఱుంగక యతనిఁ
దిరస్కరింపఁబూని 36
- ఆ. బోడితలలవారుఁపుట్టగోచులవారు
చుట్టుముట్టి యుండఁనట్టనడుమ
బిట్టబిగిసి వెన్ను ఁబిగఁదన్నికూర్చుండె
వీఁ డెవండొ పెద్దఁవెట్టిబోడ ! 27
- ఉ. ఆనలు మానినట్లు జనులందఱి మోసముచేసి యెట్టియా
యాసము లేక పొట్ట బలియం దిన వేసినవేస మైనన
న్యాసము నొక్కయాశ్రమమె? యర్థము ధర్మము కామ ముత్తమా
భ్యాసమునం జరించెడు గృహస్థులకన్నను మిన్న లుందురే? 28
- ప. అని పలుకుచు, జనార్దనుం డించుక వెనుక జఁక నయ్యన్నదమ్ము
లిరువు రింకొకయడుగు వైచి దుర్వాసోమునీంద్రుకట్టెదుట నిలచి
నిశ్చలసమాధి నట్లేయున్నయతనిం బరిభవదృష్టి నీక్షించి. 29
- క. కడలఁడు చూడుఁడు పలుకఁడు,
మదమునఁ గను మూఁతపడెనో? ఁమతి పోయినదో?
పెదవులు కదపక యేమో
మదిఁ దలఁచుచునున్న వానిఁమాడ్కి- నటించున్. 30

- గీ. వీడు గురువని నమ్మి యీ ♦ వృత్తిముండ
కొడుకు లెల్లరు పెడదాడి ♦ బడి, రితలడు
తాఁజెడుట గాక చెటిచె నిం ♦ దటిని, దాను
జెడ్డకోతి వనం బెల్ల ♦ చెటిచిన్లు. 31
- ఉ. నిప్పుల నీరు వోసి సతిశనెత్తిని నిప్పులు వోసి ధర్మముల్
తప్పియిట్టిమూఢులనుదాడికిఁ దెచ్చుట రాజధర్మమా
నిప్పుడు బుద్ధి చెప్పి తమకయిండ్లకుఁ జేరఁగ వీరి నలపి, యిం
కెప్పుడు తప్పు చేయ నని శ్రుయున్నదిచే ననిసింపఁగూఁ దగున్. 32
- వ. అనుచు నొడలు మఱచి యిట్లు ప్రేలఁ జొచ్చిరి. 33
- ఉ. ఎందుకు డాబుచేసెద? విర దెక్క. డియాశ్రమ? డియా శాధి ము
బాంద గృహస్థధర్మములభోకడ పెట్టితి? కొంచు గాటు గల
గం దిగఁద్రొక్కి వీరు సరకలబునఁ నూల? యెంత చేసితి
స్లెందటిఁ బాడుచేసితివా? యెంతఁ జికిరింపలఁ బచ్చి పట్టితి? 34
- ఆ. సతుల సుతులఁ గూడి శసలనఁ ది మొనరించు
హరిహరాదు లెల్ల శసజ్ఞ లొక్కొక్క?—
స్త్రీలు పురుషు లసఁగరస్మస్తిచేసిని?—
తొరగుండు చేతరకానివాఁడ? 35
- ఉ. చేసినపాపముం దలఁచి శచింతిలి శాంతి యెనునగ్గుకొమ్ము, మా
శాసన మాచరింపుము, విశచారణ చేయక పుచ్చుకొన్న న
న్యాసము మాను మూనుము గృహస్థత, నిత్యము పంచయజ్ఞముల్
చేసి సుఖంపు మిందు, తునికబెందుము నాకనుఖంబు లెంతయున్. 36
- గీ. ఆలకించితివా?—బమరలాడవేమి?
ఒళ్లు తెలియకయున్నాడశ్రవోదిమూఢ!
బ్రతుకఁ దలఁచితివేని మాశపలుకు చేయు
మనుడుఁ జిత్తంబు కలఁగ శ్రవనార్ద్రనుండు. 37

చ. శరణు తపోధనా! శరణు, శసజ్జనమాషణ మాలకించు నా
దురితము లంతరింప నిదె శ్రదోసిలి యొగ్గితి నంచ మొక్కిని
ష్ఠరగతి హంసడింభకులఁ శూచి మదాంధులు బుద్ధిహీను లం
తరము తెఱుంగఁజాలరు వృధా మునినాథుని ధిక్కరింతురే? 38

ఉ. ఆయువు చెల్లెఁగావలయు శనక్కట! మీచదు వెల్ల పొల్లయై
నేఁయిది నేర్పిరే గురువు? శలెంతటిమూర్ఖులుగాని యింతయ
న్యాయముగాఁ జరింతురే? మశహామహిమాంచితుఁ డైనయిట్టిశా
పాయుధునుగ్రదృష్టి కింకఁ బ్రాణముఁ బాయక నిల్వ నేర్తురే? 39

గీ. ఎట్టిమహాసీయుఁడో యిమ్ముశ్రసేంద్రుఁ డనుచు
వందనం బాచరించి దీశవనలు గొందు
రంతియే కాని యిట్లు నిరదించురయ్య!
ఖర మెఱుంగునె చందనశపరిమిశంబు? 40

గీ. వర్ణములయందు బ్రాహ్మణశవర్ణ మట్టు
లాశ్రమములందు సన్యాసశ్రమధికతమము,
దాని కర్హత గనువాఁడు శధన్యతముఁడు
పరమపురుషార్థ మాతనిశపట్టుఁగొమ్మ. 41

చ. అని నిగమాంతవేత్త లగుశనాద్యులు తెల్పినతత్త్వసారముం
గనియును మీ రొనర్చుయతిగర్హణ వింటిని, జాలు నింక మి
మ్మును విడనాడి నీటఁ బడిశమున్నదునో గరశంబు తిందునో!
యనలముఁ జొత్తునో! యనుచుశహాయనుచున్ విలపించె నత్తటిన్. 42

వ. దుర్వాసోమహర్షి యామాట లాలకించి యట్లే నిశ్చలుండైయుండి
యించుక కన్ను తెలుచి. 43

క. కనియె జనార్దను వత్సల

మును జిల్కెడియొక్క కంటకముందుగఁ, నిన్

గనుఁగొనె హంసుని డింభకు

ఘనరౌద్రానలము గ్రక్కున నొకంటన్.

44

క. కనుఁగొని యాదౌర్జన్యం

బునకారణ మాత్రుఁ దెలిసి శపురుషోత్తమును

యను బడి వీరలు తేమయం

తన తాము నశింపఁజలయు నదర్పిత లున్నున్.

45

క. కనుఁగొని “చత్తురు చత్తురు

చనుఁడు చనుం డిప్పుడు మీరు, శాపంబున మీ

మ్మును గూల్పుఁ జాలియును శాం

తిని గని యున్నాడ విడిచిరతిం బోపాండీ!

46

చ. విని నయిరింపఁ జాల నికరవీటిఁడిమాటలు పొండుపొండు నేఁ

గనలితి నేని మీ మొక్కరిఁ గాదు మహిమరచంశ మెల్ల నా

శన మొనరింతుఁ గాని యముననన్నిధి కేగఁగ మూటఁ జంకఁ బె

ట్టినమిము నేను గూర్చిననరడిం బడఁజాలను జెప్ప నేటికన్?”

47

చ. అని యదలించి లేచి వివరనాంతరసీమకుఁ బోవఁ జూచున

య్యనఘునిరెక్క పట్టుకొని శయట్టికి ముమ్మేలు గుంట హంసుఁడే

మనఁ దగుఁగోచి చింపెను, భరయంబడి శిష్యులు సాటిపోయి ర

య్యచితకృత్యముం గని జనార్దనుఁ డాఁగు మటంచు నడ్డమై.

48

గీ. తప్పు తప్పుచు వానిహస్తంబు వట్టి

పట్టు విడిపించి లాగె నిరవ్వలికి నంత,

యతియు హృదయంబు భగభగలాడ మీఱు

కినుక దిగమింగి మెల్ల గాననియె నిట్లు.

49

మ. హతమార్పం గలనేను మి మృధముశ్శలారా! కాని నా కేల సం
యతఁజిత్తుండను లోకరక్షకుఁడు దైశత్యారాతి యుండంగ? నీ
క్షీతి మీపేరుప్రతిష్ఠ లుండ విఠ,మీశచేష్టల్ జరాసంధభూ
పతి యాలించినఁజీయటంచు మిము మీశబంధవ్యమున్ దూతెడున్.

వ. అని పలికి, జనార్దనువంకఁ జూచి దుర్వాసుఁడు. 51

గీ. స్వస్తి యగుఁగాక, యిహపరశసాధనంబు
లెల్ల ఫలియించుఁ గాక, శ్రీశ్రకృష్ణు నీవు
రెండుమూర్త్యాల్లలోన దశర్శింతుగాక
వెడలు మిది యెల్ల మీతండ్రి శ్రవినెడుఁగాక. 52

వ. అని చెప్పుచుండ హంసడింభకులు మఱింతక్రోధావిప్లవై దౌర్జన్యంబు
నకు దిగి. 53

సీ. దండముల్ విఠించి కశమండవుల్ నలిచేసి
దర్భాసనంబులు శతగులఁబెట్టి
మూఁకుళ్లు ముంతలు శగోకర్ణములు కుండ
లింతేసిగా నేల శనేసి కొట్టి
కృష్ణాజనంబులు శకేలఁ గాలను జీల్చి
కాషాయవస్త్రముల్ శకాళ్ల మట్టి
అగ్నేయే స్వాహాయశ్రటంచుఁ గుటీరముల్
చిటచిట లాడంగఁగ జచ్చుపెట్టి

గీ. చూడ బచ్చినయెఱుకును * గూడె మంపి
యైణమాంసంబు తెప్పించి * యాగృహంగి
యందె కాల్పించి యింపార * నారగించి
పొగ రణంగినదా? యంచు * భోయి రపుడు.

54

గీ. బ్రహ్మదత్తునిపుత్తు లీశ్వరునిభక్తు

లధిగతామ్నాయు లత్రుశస్త్రాగమజ్ఞు

లక్కటా ! భ్రష్టులై పోయిరని వగచుచు

నరిగె వారిని గూడి జనార్దనుండు.

55

స. అంతః బలాయితులై తిరిగివచ్చిన యైననువేలయతులు నాశ్రమవినా శంబునకు వగచుచుండ వారి నూరాన్ని, దుష్టులైన రాజపుత్రులు చేసినదుండగంబుల కానవాళ్లు గా నగ్నిపాలుగాక యందందు చెదరిపడియున్న కృష్ణాజినకు శాసన కాషాయ కౌషీనంబులచీలికలును, కాలీకాలనిదండఖండంబులును, కమండలుశరావంబులసెలకులును మూటలుకట్టుకొని వారు వెంటరా దుర్వాసుండుద్వారాకామార్గంబు పట్టెనంత.

56

— దుర్వాసుండు తమబాధ కృష్ణునికఱిగించుట. —

గీ. కాలు నేలను మోపినకామగమన

మనఁగ దుస్సహ మగుకోపమనెడిచండ

మారుతము పట్టి త్రోయంగ నవారు శిశు

వాఱువేశకు ద్వారక చేరుకొనిరి.

57

ఉ. చేరి ఘరోపకంఠసరసిన్ శ్రమ వాయు గృతావగాహులై

తీరిచి యాహ్నికంబు వసుదేవకుమారునిదివ్యమంగిర

ద్వారము చేరి,రంత మునిశ్రవల్లభుఁ డంపెను వాగ్దయము బ్రతీ

హరునిచేత లోపలికి నవప్పుడు చక్ర సుధర్మలోపలన్.

58

శా. లీలార్థంబుగఁ దాను సాత్యకియు గోశీలలాటకుం జొచ్చి యు

ద్వేలంబై తమకంబు మెచ్చ నిదెముంఁదీగోళి త్రోపాడు నీ

గోలం బంచును వ్రేళ్లులం గొని తగులొక్క గొట్టి నా దాట యం

చాలోకించెడుంధుమిత్రతటికిన్ హర్షంబు గావించుచున్.

59

క. సుగ్రీవునితోఁ దొల్లిద
 శ్రీవాంతకుఁడు క్రిడఁ సల్పినగతిఁ బ్ర
 త్యగ్రోత్సహంబున రా
 జగ్రామణి కృష్ణుఁ డాడి సాత్యకి గెలిచెన్. 60

వ. మఱియుఁ గౌతుకాతిశయంబున. 61

క. ఒక్కొక్కయదుకుమారుని
 దక్కక యట్లోర్పుచుండఁ, రదటి చిక్కక వాఁ
 డిక్కడ నిలిచెను యతిగణ
 మక్కడనే నిలిచె రెండురయామము లయ్యెన్. 62

వ. అంత నతం డాట చాలించుటయుఁ బణిహరి చేతులు మోడ్చి
 దేవా! దేవర దర్శింప వచ్చినమునిగణంబు కోటముంగిట వేచియున్న
 డని విన్నవించి యుత్తరువు వడసిపోయి విచ్చేయుం డన సశిష్యుండై
 దుర్వాసుఁడు కత్యూతరంబులు గడచి సుధర్మ సమీపించి ముఖ
 ద్వారంబుఁ జొచ్చి. 63

చ. కనఁగ నజాండమో యనఁగఁ శ్రగాంచనగోళము చేతఁ ద్రిప్పుచున్
 గనుఁగవ సత్వరేఖయు మొగంబునఁ జిత్కల తాండవింపఁగాఁ
 గనులకు విందుగా నెదురుగఁ జనుదెంచెడుకృష్ణునివ్యమూ
 ర్తిని మనసారఁ గాంచి వినుకొనిచిరి మానులు భక్తిసములై. 64

చ. కనలున నెఱ్ఱవాఱినమొగంబున కందలివారు భీతిలన్
 జనిగినగోచి పెట్టుకొనిరచేరఁగ వచ్చినమానినాధుకే
 ల్గొని యుచితోపచారమునశ్రలోపలికిం గొనిపోయి యందఱిన్
 డనిపి యథోక్తపూజల జనార్దనుఁ డిట్లనె నయ్యతీంద్రుతో. 65

శా. కామక్రోధముఖారినర్గమును ధిరక్కారించి సశ్వేదప్రాయ
 గ్రామంబుం దిగఁద్రొక్కి బంధపరిముత్తస్త్వాంతరేన యోగవి
 ద్యామార్గంబున నాత్మతత్త్వ మనుసంధానించుచున్నాని నా
 స్వామి! నీ విటు లేగుచెంచుట మహాశ్చర్యంబుగాఁ గోర వలెను.

గీ. సర్వసంగపరిత్యాగశ్రశాంశమతివి
 కాంక్షచే రావు, రావు నిశ్చయ నిరముగ,
 ఇందు విచ్ఛేదం దగినంతరహేతు వేము?
 తెలియకున్నాడ నయచేసి శయెల్పుమయ్య!

67

మ. అన దుర్వాసుఁడు కోపవేగమున నేతమన్నావు వృత్తత్యాలశకా!
 నను నలచించెదవే? నమస్తజగన్తరణగ్యామి నల చే నొలుం
 గనె? నారాకకుఁ గారణంబు తెలియంతగా నొక నీ కోపనా
 తన? విశ్వాత్మక విశ్వకారణ జగత్కల్పాంతరంధ్రామకా!

68

ఉ. ఏను బురాతనుండ భవప్రసాదమహామహిమం బొలుంగి వి
 జ్ఞానులలో నొకండ, జలప్రసాదరాసు తెలుంగునీడు, పి
 రాణికదిన్యరూపము ధరరాస్థవి ధగ్గము నిల్వఁ బుట్టిన
 మానుష మైనరూపమునరచారులు సర్వము నీ నెలుంగునున్.

చ. ఎఱింగి యెలుంగన్ను సత్కీర్తియు నుచ నాకడ? శక్తిస్ఫుర్తిని
 లైలుంగఁడె మేమూను? జగదీశ్వర! శిష్టలఁ బ్రసాద సుష్టులన్
 జెఱుప జనించుచుండు సత్కీర్తిసత్కీర్తిని నుండులో
 మఱచితె? దొంగనిద గనుకమానిసి మోక్షసర్ జీయవచ్చునే? 70

ఆ. సగము చచ్చి వచ్చి శరణుబొచ్చితి మయ్య!
 కష్టపా లేటింగి శకాతు ననుచు
 నాదుకర్మఫలము శనానోట వినఁ గోరి
 పుండుమీఁద మెంతి శపోసినావు.

71

శా. నీపైకోపము గాదునూ యిది జగత్నిర్మాణపారీణ! యా
పాపారంభులు హంసడింభకులు నాశపై నిన్న గావించు దు
ర్వ్యాపారంబునఁ గన్నకిన్క, నను సరస్వజ్ఞ! త్నమింపం దగున్
గోపం బంతయు నంతఃస నిఁక నీశకు న్నాగతిం దెల్పెదన్. 72

ఉ. మాదురదృష్ట మెట్టిదో? రక్తహారమణా! వినిపింప నోరురా,
దీదృశబాధ లొంగిన మాత్రహీనురు లెక్కడ నుండఁబోరు, ని
ర్వేదము శాంతిఁ గొల్పు నట్రవిం బరతత్వము చింతచేయునూ
కీదురవస్థ వచ్చుటకురహేతువు కర్మము గాక యే మగున్. 73

గీ. కలుష మడఁగించి ధర్మంబుగ్రావదగిన
క్షత్రియ కుమారు లెక్కడ? శసంయములను
బట్టి బాధించు లెక్కడ? శయ్యెట్టిఁడైన
పిన్నచో ముక్కుపై వేల్పువేసుకొనఁడె? 74

గీ. హరవరమదాంధు లైనయాశహంసడిభకు
లమరవతి నైన గణియింపరాజి ననఁగ
శాంతనవు బాహ్నికుని జరాశనంధు నైనఁ
జీఁకిం గొన రంచు వ్రచింపనేల? 75

గీ. అట్టిఘనశూరు లయ్యు వా శరల్పబుద్ధి
నిన్న చేసినపాపంబు శవిన్న నిపుడ
చేతఁ జక్రంబు వట్టి విశ్చేసి వారి
చేతు లింతింతముక్కులుశ్రచేసి రావె? 76

క. యతు లన సన్యాసం బన
మతి సంశటిరోత వడయురమనుజాధము వీ
క్షితి నుండఁబోరు, వాచే
గతిఁ బుట్టిరొ యెట్టిగతులుగన నున్నారో!

గీ. శ్రీహరి! యేమి చెప్పుదు? శక్తిగ్గుసిగ్గు,

“పలికిమాలినసన్యాసశ్రమును దొరికి

యాశ్రయింపుము గార్హస్థ్య శ్రమనుచు వారు

నన్నుఁ దిట్టినతి ట్టిన్నిశయస్ని కావు.

78

ఉ. ముందుగ గోచి చించి, నను శ్రముమ్మలు గుంజినపొలసుఁ జూచి వీ

రందలు పాటిపోయి రపుర డాసుజనుండు జనార్దనుండు వా

నిం దొలంగించెఁ, గానియెడ శనిన్న నె కన్నులవిందుగాఁగ ని

న్నుం దిలకించియుందును మనోరథసిద్ధిని గాంచియుండుచును.

79

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

80

ఉ. వేసము మార్చి బంధువులర వీడి యరణ్యము చేరిసంత స

న్యాసము సిద్ధిగాంచునె? సశ్రమస్తము పోగుసఁగాని సన్యాస

న్యాసము సిద్ధిగాంచ దనుశ్రమము మా కెక్కెగిలిన న్నల్ల

మాసకలార్థసంచయము శ్రమాపరి కాల్చిర సుంకుపీఠముల్.

81

వ. చిత్తగింపు మనుచుఁ దమశెచ్చిఁబూతులు విప్పి గోరుచునెదుటఁ
బెట్టి.

82

సీ. కంసనిషూదనా! శకాంచ మిశాటీలు

చీల్చినచేతులు శనీలిపోను

బలిమూర్దనా! చూడు శ్రబహ్మదండఁబులు

విఠించినహస్తముల్ శవిఠిగిపోను

నరకాంతకా! కశరుండలురాశిచూడు మా

పాపులలో లిల్లెశపగిలిపోను

దానవాగీ! చూడుశదర్భాసనాదు లా

చెట్టలచర్మముల్ శచిదిగిపోను

గీ. ఉట్టి చిక్కంబు గోకర్ణ మొక్క తేమి?
 సర్వనాశన మయ్యె నాశ్రమము నమ్ము
 మమ్మహాఘోరపాపులనణచకున్న
 నామశేషంబు గాదె సరన్యాన మింక? 83

క. వారిని గెలువఁగఁ జాలిన
 పీరులు లోకమున లేరు శవిన మింక నీ వే
 తీరున నమ్మదమత్తులఁ
 బోరం బరిమార్చువాఁడ్రవో దై త్యావీ! 84

గీ. శిష్టసంరక్షణంబు సీతచేత యగుట
 రక్షకుం డనుబిరుద మేర్పడియె నీకు
 దుష్టు లగుహంసడిభకులఁ ద్రుంచి యిపుడు
 నిఖిలలోకేశ! నీపేరు శనిలుపుకొనుము. 85

క. అని రాద్ర హాస్యకరుణము
 లును భక్తియుఁ దోవఁ బాపశలుంటాకుఁడు యో
 గనిధానము దుర్వాసుఁడు
 వినిపింపఁగ నఖిలలోక శ్ర విభుఁడిట్లనియెన్. 86

❖❖ శ్రీకృష్ణుని హంసశిభః వధ ప్రశిష్ట — యతిసత్కారము ❖❖

మ. విని యున్నాఁడను హంసడింభకులు గర్విష్టాత్ము లేరిం గణిం
 పనిగుండా లని కాని, తాపసుల నేత్రపం జూతురా యంచు నుం
 టి నుపేక్షామతి, నాది పెద్దపారపాశే తప్పు మన్నింపు మో
 మునినాథా ! శివుఁడడ్డు వచ్చినను నిశ్చూలింతు నప్పాపులన్. 87

క. హరుఁ డొక్కఁడ కాదు సురే
 శ్వర వరుణ బ్రహ్మ లిపుడు వరము లొసఁగినన్
 బరిమార్చెద నీకిన్కకు
 గుటి యగునావంటయింటిశ్రకం దేళ్ల ననిన్. 88

క. నినుఁ గాతీయపెట్టుట త

మ్మును గట్టఁగఁ ద్రాళ్లు తాముఁ మును చేసొనునో

యనుమీ! కాలము కర్కం

బాసగూడెను, సాధుబాధ్య 'యూర' చనునే?

89

ఉ. గంధగజంబులట్లు కడుఁ శ్రగానర ముక్కినవాఁ ఁ

సంధుఁడు బంధుఁ, డాఖలుడు శశత్రుఁడ మంబున కేగి, నొసెను

బంధము లేకయున్న సతీశ్రబట్టి వధించెన హంసు డింభకుల

సంధిలిరేని మువ్వురు సశసాధ్యము శత్రుజయంబు, కావుననె. 90

గీ. సత్వరంబుగ వారినిఁ సంహరింతుఁ

దప్ప దిది సంయమింఁద్ర! సశ్యంబుతోడు,

యతుల నెల్లరగూడి మీశయాశ్రమంబు

చేరుకొనవచ్చు నిక విచారముడిగి.

91

వ. అనుచు మునిజనహృదయనివాసుం డగుముకుందుం డానతీయ

దుర్వాసుం డమందానందపరవశుండై యిట్లనియె. 92

చ. వరములదండ కంఠములభాసిల మాగొన్నదైత్యవీరులం

బారిగొనినట్టి నీమహిమఁ ముందట నిల్తుఁగ హంసడింభకుల్ ?

పరపర కట్టలే నమలుఁ వానికి నప్పము లొక్కలెక్కయే?

మురహర! లోకరక్షక! తరమోహర! మెచ్చితి నీసతిజ్ఞకున్. 93

ఉ. కారణజన్మ మెత్తినజగత్ప్రియకర్తవు కేశవా! నమ

స్కారము, నీమహామహిమఁ సర్వ మెఱింగియు నిన్న గన్ననొ

వ్వారఁగ మీఱుకోపముననాడినమాటలు సైఁపుమీ! డ్రుమా

సారులు భక్తదోషములుఁ సైఁతురు గాదె సుమత్యభావనన్? 94

క. అన విని హరి యుట్లనె నే
ననవలసినయట్టిమాట ♦యంటివి నీ వో
మునివర! నామాటలలో
ననుచిత మేదేని యున్న ♦నది సైఁపఁదగున్. 95

క. సారాసారవిచారణఁ
దీరినమోవంటియతులు ♦తెలియంగ క్షమా
సారు లని చెప్పఁ దగుదురు
సైరణ యేపట్టునందు ♦నడలకయున్నన్. 96

ఉ. సైరణ చిత్తశుద్ధికిని♦సాధన, మింద్రియనిగ్రహంబునం
గారణ, మైహికం బగును♦ఖస్థితిమూలము, పుణ్యసద్గతి
ద్వారము, తత్త్వచింతకు ని♦దాసము, సత్యముదారి, ముక్తి కా
ధారము, సర్వసద్గణ ని♦ధానము దానికి సాటి యున్నదే? 97

ఆ. కాన మీరు సర్వకాలసర్వావస్థ
లందు దానిఁ దలఁపుఁ శడనఘులార!
అనుచుఁ జెప్పి లేచిర యందఱికిని మ్రొక్కి
బిక్ష యారగింపర వేడుకొనియె. 98

ఉ. 'ఓ'మని యెదువేలయతుర లొక్కట లేచి గురుండు ముందుగాఁ
దామరసాక్షుతోఁ జనుచుఁ శ్రదధృహభిత్తుల నై జవిగ్రహ
స్తోమముగాంచి భ్రాంతిపడిర తొల్తనె సాపడి రేమి? యెవ్వ రి
స్వాములు? తోడివారె? యనురఫల్కుల భోజనశాలఁ జేరఁగన్.

గీ. కృష్ణకనుసన్న యదువృద్ధ♦వృష్ణివరులు
యతుల నెల్లర నుచితాస♦నాదివిఘ్న
బహుచిరభోజ్యపానీయ♦భక్ష్యములను
ఫలరసంబుల సంతృప్త♦పఱచి పిసిప.

గీ. పట్టుకొవీన మొక్కటి ♦ పట్టుపుట్టు

మొక్కటియుఁ గాఁగ నందఱిఁ కొనఁగి రంఱఁ

బద్ధనాభునిపిడ్కోలు ♦ వడసియతులు

ముద మలరఁ దొంటియాశ్రమం ♦ బుసకుఁ జనిరి.

101

వ. దుర్వాసుం డొక్కండు మాశ్రమచ్చట న నిలిచి నారదమహర్షిగ
గూడి పరతత్త్వవిచారం బొసర్చుచుండఁ. పుండరీకాక్షులను హంస
డింభకోపాయం బన్వేషించుచుండఁ నట్టియెడ.

హంసడిభకులు బ్రహ్మదత్తుని రాజసూయము చేయుమనుట - జనార్దనుడెట్లు చెప్పెట

చ. గురునచివాప్తిబంధువులఁ ♦ గూడి నభాస్థలి నున్నభగ్గత

త్వరఁ డగుబ్రహ్మదత్తుఁ దమఁ తండ్రఁ గనుంగొని హంసడింభకుల్

“నరపతి నిందు నందు నభిఁనందితుఁ జీసడిరాజసూయమున”

జరవఁగ దీక్షైకొనుము ♦ సర్వముసిద్ధ మొనర్చు మమ్మొగ్గున్. 103

గీ. యాగసంకల్ప మొనరించి ♦ నట్టి నెలకు

ధరణిసల్గడ విజయపఠాక నిల్పి

యజ్ఞసంభారములతోడ ♦ నవనిపతుల

వెంటఁ గొనివచ్చువని మాకు ♦ విడిచిపెట్టు.”

104

క. అనిపలుక, నుతులమాటకు

జనకం డానంద మొంది ♦ సభ్యులఁ గని, యే

నొనరింతు రాజసూయము

జనపతులకు యోగ్య మైనఁ ♦ ఒన్నంబనిండున.

105

క. అనుడు జనార్దనుఁ డుర్వీ

శుని గని నైరింపు మడ్డుఁ చొచ్చితి ననుచున్

విను మొక్కమాట చెప్పెద

నని మానుని గొంచి యిట్టు ♦ లనె నెయ్యముగన.

106

చ. బళిబళి! యెట్టిసాహసము? ♦ భారతన్నము గొడ్డువోయేనే?
యిలవము సర్వదిగ్విజయముఁబుచ్చుడు పోకకుఁ బుట్టెఁ డయ్యెనే?
తెలియక రాజసూయమును♦ దీర్చినతొల్లిటివారిశౌర్యముల్,
తలఁపక నేటిసూరులము♦దంతము లీగతిఁ బల్కవచ్చునే? 107

ఆ. ఇరువ దొక్కమాఱు♦ ధరఃశీతలం బెల్ల
త్రొక్కి చూచి రాచ♦ మొక్క లేటి
కలుపుతీసివట్టి♦ గండరగండండు
పరశురాముబాహు♦ బలము వినవె? 108

సీ. ఆభార్గవునిదర్ప♦ మణఁగించినట్టియా
చండశాసనుఁడు భీ♦ష్ముండు లేడె?
పరభయంకరశస్త్ర♦ పాండిత్యమహితుండు
కురుకులాగ్రణి బాహ్లి♦కుండు లేడె?
నీయాప్తబంధుండు♦ నిర్జితారిస్తసాళి
దొడ్డి బెట్టినమాగ♦ధుండు లేడె?
కదనరంగంబునఁ ♦గాలరుద్రుని కీడు
జోడైన తాళధ్వ♦జుండు లేడె?

గీ. అఖిలశూరులలోన విఖ్యాతిఁ గన్న
యస్త్రవిద్యాఘనుండు సాత్వకియు లేడె?
భేర! చాలును దిగ్విజ♦యంబుమాట
చెప్ప కింక గోడలకుఁ గూడఁజెవులుకలవు. 109

చ. ఖిలుల వధించి భూతల మ♦కంటకముం బొనరించినట్టి ని
ర్మూతరకీర్తి భూవరశఃరణ్ముండు కృష్ణుండు ద్వారకాపురిం
గలఁ డని నీవెఱింగియు సు♦ఖంబుగ నున్నటు లుండ కెందు కీ
యలజడి తెచ్చుకొందువు? జ♦యం బన మాటలు కాదు మిత్రమా?

గీ. మొన్న సన్నాసులను గెల్చి యున్న గీతి
యప్పుడే చెప్పె దుర్వాసుఁడచ్యుతునికు
దానిపై నిప్పు డధ్వరాఁహ్వన మొకటి
కూడఁ జేరిన నగ్నిపైఁ గుగ్గిలంబె.

111

చ. యతివరప్రీడ యాదవులఁ కాగ్రహకారణ మనెప్పుడందు న
కతిధి యొకండు తెల్పె, మనఁ బూగము నొనరి నొగనీకు, మీ
హితమును గోరి నేను నచిఁబులచితి సుమానుడు నామమామమి
హితులును మతులు స్పృహఁడు నీ మనుష్యాదులఁ బూరికింపుమి!

చ. అన విని పానుఁడిట్లు నెఱవారస! వానిని నీకుఁ బెప్పగా
వినియెడి దేమి? భూవరుఁడఁగ్నిప్తుము తెల్పెను నొకండు, గాని ము
గ్గినఫల మైనభీష్ము నివిఁకిం జనుఁగొతులు చాచి మీఁదికి
గనుఁగొను బాహ్లాకున్ గెలువఁగా వసి నేనిగతి నీవెఱవగిత్తి? 113

మ. బలభద్రున్ గణియందువొగ ను సురాఁ పానప్రచుఁడొప్పు? మీ
ల్బులిరా! సాత్యకి లెక్కఁచెనీతి నీ నిఁత్రాఁడెవఁడు? గాని నొకమా
టలు మానగ్గిరి సాగునొక్కొ? యగదాఁడ్లు బట్టెమి నొనిఁగొం
పలలో దూతక తుచ్చునొ న్నెలు మంఁడ్లు నొకొకొ నొకొకొ? 114

గీ. అట్టివారల లెక్కచేయుట నెల?

శౌర్యసంపన్నుఁ డాచరాఁపరిధుడొనఁడె,
అతఁడు ధర్మాత్ముఁడనుకూలుఁ డాపై నిలఁపఁ
డింక దిగ్విజయంబునఁజేమి కొలఁత?

115

ఉ. తప్పదు రాజనూయవిధి తప్పదు దిగ్విజయములు, గాన నీ
విప్పుడ ద్వారకానగరిఁజేసి జనాగ్రస! యాదవేంద్రులొ
జెప్పుము మాకు నీవు దరిఁసిచెడికప్పము సగ్గ ముప్పుగా
నప్పచేసి యాగనమఁ మునికి రమ్మని నాచుమాటగా.

116

గీ. ఇట్టివని నిర్వహించుగ నీవే తగిన
మిత్రుడవు మాకు నీకంటె మిత్రుడేడి ?
ఒక్కమఱుమాట చెప్పుకు మొట్టు నుమ్ము!
వెడలిపొ మ్మిది నెఱవేచ్చి వేగ రమ్ము. 117

చ. అనగ జనార్దనుడు బదు లాడక నవ్వుచు లేచి “నేడు రే
పని జరిగించుచక్రిపుర యాడ్ర లభించెను నేటి కీవిధం
బున, నిది యొక్కమేలె తలఁపోయగ భూపతి వద్ద మాట ద
క్కును హరిపాద సేవ సమకూడు” నటంచు దలంచి వేడ్కతోన్. 118

❖❖❖ జనార్దనుడు జనార్దనుని సంవర్షించుట. ❖❖❖

గీ. తేలియానతి వడసి తండ్రికిని మొక్కి
హంసడిభకకరస్పర్శ మాచరించి
ఁగూవలికి వచ్చి గతి సైగ యుచ్చి నలశ
ననిలగతి మించి పోవుహయంబు నెక్కి. 119

గీ. ఎండ బడి దప్పి గొనుపాంధుడెదుట సీర
మరసి పర్వెత్తునట్లు జనార్దనుడు
కృష్ణసందర్శనపిపాస హెచ్చు దేజి
దాడు నడపించుచున్ మదిదలచె నిట్లు. 120

సీ. కందోయితనియఁగాఁగనుఁగొందునానేడు
కులదైవతంబగు జలజనేత్రు!
వీనులవిందుగా విందునానేడుని
ర్వాజదయామూర్తి యమృత నాణి!
చేదోయి ఫలముగా నేవింతునానేడు
పరమేశ్వరునిపాద పద్మయుగము!
భావంబుచెకనింప భావింతునానేడు
దేవాది దేవుని దివ్యమహిమ!

గీ. ఔర! నాపూర్వపుణ్య మేతమంగ నచ్చు?
 ధన్యుడను నేను నను గన్నభగ్నిమతులు
 తల్లిదండ్రులు ధన్యులు, శత్రుపత్ని
 ధన్యు రాలంచు భక్తి జన్మలబు పొంగు. 121

వ. పురాణపురుషోత్తముఁ డగుపుండరీకాక్షునిమహామహిమలగు మన
 సార ధ్యానించుచుం జనిచని, ద్వారక సముపరిచుచున్నంత "అ"
 వచ్చినపని తలఁపువాఁడీ స్వాంతుల చిత్రాకాక్షుని బుగింప. 122

గీ. డప్పు తెమ్మని హరి కెట్లనె నేర్పఁ?
 జెప్ప కెట్లులు మిత్రు వంశచింప నేర్పఁ?
 అక్కటా! యెందు నాత్మజ్ఞు శ్రద్ధ సవాఁడు
 చిక్కునడ కుండఁబోవునేత చెలిమివలన? 123

గీ. ఐన నాహరి సర్వజ్ఞు శడను దోషి
 గా నని యెఱుంగ కున్నె? నేత్ర మైస నేమి!
 తోటఁ దలదూర్చి రోఁకటికపోగునకును
 వెఱవవచ్చునాకో! యవిశవేషి నగుదు. 124

వ. అని దాత్యనిర్వహణంబు కర్తవ్యమగు నిశ్చయమగుచున్న చనుచు
 మఱియును. 125

క. నాజన్మము నాకన్నలు
 నాజన్మము ధర్మనిరతినానత్యంబున
 నాజిజ్ఞాసయు సఫలము
 గాఁ జూచెద యాదవేంద్రునిగుణసామగ్రిన. 126

సీ. భక్తిసముండనై శభద్రక్షరము చేరి
 పాదపద్మంబులు శపట్టుకొందు,
 ఆపానమస్తకం శబాదివ్యదేహంబు
 చూచి యానందంబునమాంబుగొందు,

శాంతగంభీరప్రసన్నవీక్షణ మైన

నెమ్మొము గనుఁగొంచుకనిల్చియుండు,
ఎవ్వఁడ వీ వెందుకే తెంచి తనెడిభీ
షణితోషణార్థ భాషణము విందు,

గీ. ఎవనివరమున నే నుదయించినానా?

ఆపరంధాముఁ డైనజనార్దనుండు
తనదుపేరింటిభక్తు భక్త క్తునికుమారుఁ
గరుణఁ జూడఁడె? నారాక శగనుఁగొనఁడె?

127

వ. అని భావించుచు ద్వారవతిఁ జేరి కృష్ణప్రసాదంబుముంగిట గుఱ్ఱము
దిగి ద్వారపాలకునిచేఁ దనరాక తెలియ నంపి యాదయాభుననుమతి
వడసి సుధర్మఁ జొచ్చి యాభక్తజనార్దనుండు.

128

సీ. నవరత్న కాంచనోన్నతసింహాపీఠపైఁ

దనతోడ బలదేవుఁడును వసింప,
ఎదుట శైవేయిండుశ నెడమవైపున నుద్ధ
వాదిముఖ్యాపులుకనధివసింప,
దుర్వాసుఁడును నారకదుం డుగ్రసేనుండు
కుడిప్రక్క నద్దోష్ఠిఁ శగూడియుండ,
గంధర్వు లొకవంక శ గానంబు పచరింప
నచ్చర లొకవంక శనాడుచుండ,

గీ. వందిమాగధసూతస్తవంబు లెసఁగ

సభ్యసామంతహర్ష నిశస్వనము లలర
సామగానంబు కర్ణరసాయనముగ
వినుచు నిండోలగం బుప్పురవిష్ణుఁ గాంచి.

129

గీ. హంసుదూతను భక్తజనార్దనుండ

దేవదేవ! జనార్దన! దీనరక్ష!

యనుచు బాదంబు లంటి నీ దన ముసల్ప

యల్లె బలదేవునికి మ్రొక్కె నీ హరియు.

130

వ. అతని యథోచితస్థానంబున గుంట్టుండ నియమింపి, మీతండ్రికి

గుశలమా? బ్రహ్మదత్తునికి సుఖమా? హంసడల్లెకుల కాగోగ్యమా?

యని యడిగి, యారదృప్తవీరు లేమి నెప్పి ని స్సంపిరి? వినిసింపు

మననతండు చేతులు జోడించి.

131

ఉ. ఏ మని విన్నవించు! జగదీశ్వర! నీపదపన్నముల్ గెసరి

గా మది తత్తఱించు నెడఁగర్పము చాలక దాత్య మంచు నా

కీమిష వచ్చి మీఁదఁ బడె ననిందుకె డెంపము కులమచుండ, నా

రేమని రంచు న న్నడిగెదే? సకలజ్ఞుడ వీ బెఱుంగనే? 132

వ. అనిన విని భక్తమందారుం డగుయదునాధుండు.

133

ఉ. భూతలనాథుమాటలను క్రమూటలుగట్టుకొనచ్చి విప్పు నీ

దూతలవంతు, కాని గుణదోషవిచారణ నారి కేల? నీ

నై తెగనాడ వచ్చితివెఱయా దొర లన్నది తెల్పు నింతగా

భీతిలేల? చెప్పుము లభించునె గండము మంత్రసానికన్? 134

గీ. అనుడు విప్రుండు లజ్ఞాకులలాత్ముడగుచు

దూతకృత్యంబునం దలకదూర్చినాను

గాని నీమాట జవదాటఁగగాని యొకటి,

పాపలేశం బెఱుంగ నీరపాదమాన.

135

వ. ఇది వాచ్యం బిది యవాచ్యం బిది కర్తవ్యం బిది యకర్తవ్యం బిది

గాఢ్యాం బిది యగ్రాహ్యం బని నిర్ణయింప సర్వజ్ఞమూర్తియు

సర్వాంతర్వామియు సర్వజగదాత్మకుండు నగుదేవరయే ప్రమాణము

ఇక వా రన్న పన్నట్లు గా విన్నవించుటయే నాపని. మన్నించి
చిత్తగింప వేడెద. 136

—ఊహి హంసుడు పంపినవార్తకు శ్రీకృష్ణుడుక్రుద్ధుడగుట. ఊహి—

చ. సరపతి బ్రహ్మదత్తుడు వాఁసర్పంగఁ బూనెను రాజసూయ, మ
ధ్వరమును జూడఁ గప్పములుపట్టుకు రండని హంసడింభకుల్
ధరఁ గలరాజులం బిలువ ఁదాసుల సంపుచు, నిన్నుఁ బిల్వంగన్
గరముగ చుప్పు తెమ్మని యఁనన్ బనివంచిరి నన్ను శ్రీహాసీ! 137

చ. అన విని వింతనవ్వు నగియంబుజనాభుడు కొల్వూ గాంచి సా
ల్కుని కిప్పు డుప్పు మోసుకొనిపోవలె సిద్ధముకండు యాదవుల్!
మనకు నియంత లైరి వరఁలాభమదాంధులు హంసడింభకుల్
వినుఁ డనఁ గామపాలముఖవీరుల నవ్విరి, యెల్లసాత్వతుల్. 138

గీ. విటుగఁబడి నవ్వు చొక్కరివీపు నొకరు
చటచుకొంచు బలీబళి! చక్రవాణి
పన్ను చెల్లించు నంచుఁ జప్పట్లుగొట్ట
దూత తల వంచుకొనె సిగ్గుచేత నపుడు. 139

చ. హరి యతనిం గనుంగొనిజనార్దన! పాపము పండె వారికిన్
గరముగ నుప్పు తె మ్మనిరిగా! సరి తెచ్చెదఁ దేక తప్పునే?
కర మిడఁ జక్రమో శర మొక త్తియొ వారిశిరంబులం దద
ధ్వరమున, వారిదేహములపాతఱ కుప్పు కరంబు తెచ్చెదన్.

ఉ. నీచులు తమ్ముఁ దా మెఱుంగఁగేరనినూఢులు గాక, యెంతనే
వీచికిలింతయేపు? హరుఁడిచ్చునుగాక వరంబు పోరఁ దా
నై చనుదెంచి యడ్డపడియామదమత్తులఁ గూర్చి గావఁగా
జూచును గాక, వార లింకఁజూడఁగ రాు ధరాతలంబునన్. 141

గీ. యుద్ధమున నుప్పు కప్పంబు *సిద్ధమనుము
దాడి యింక మూడునాళ్లకుఁ ♦దప్పదనుము,
స్థలము మధురాప్రయాగపు*ష్కరములందు
నేది వా రందు రది మాకు*నిష్ఠ మనము. 142

క. మోమోటపడకవారికి
నామాటలుచెప్పు దేజునాగ్దన? పోనీ!
నీమనసునొచ్చునేమో!
యామత్తులకడకు వచ్చు ననుజూడు నీతో. 143

గీ. వెడలు మింక జనార్దనా! ♦విప్రబాల!
భద్ర మగుఁగాక నీకు మ♦ద్భక్తినిరతిఁ
గవ్వసంసారసీరధిఁ ♦ గడచి తుదను
గాంచెడవుగాక విష్ణులో*కంబు సుఖము. 144

క. అని పలికి, సాత్యకిం గని
చని యీతనిఁ గూడి సీవు*సాల్వునిపురికిన్
మనమాటలు మననిశ్చయ
మును వారికిఁ జెప్పిరమ్ము*పా మ్మని 'లేచెన్'. 145

—సాత్యకి హంసడిభకుల చెంతకిగుట. —

వ. అంతఁ గొలువువా రెల్లరు జయజయారావంబు తెనఁగఁ దమతమ
సదనంబులకుం జనిరి. సాత్యకియు ధనుస్థానమేనుండై యుత్తము
హయం బధిరోహించి జనార్దనుం గూడి సాల్వుసగంబున కేగి తన
రాక యతనిచే హంసడిభకుల కెఱిగించి వా రున్ననుండిరంబునకుం
జని యధోచిత సత్కారపూర్వకంబుగ స్వాగతనాసీనుఁ డైనంత
హంసుఁడ సాత్యకిం జూచి, 146

మ. విని యున్నాఁడను సీపరాక్రమము సీవిద్యావివేకంబు మున్,
గనుఁగొన్నాఁడను నేడు నంతసము, సౌఖ్యంబే? సుఖోపేతులే
మనవా రందఱు మాధవాదు, లని సంభావించి ప్రశ్నించి, మ
న్ననకున్ మెచ్చినయట్లతండు సుఖ మున్నా రెల్ల రచ్చో ననన్.

ప. హంసుండు జనార్దనుం గాంచి, 148

క. కనుఁగొన్నావా? యదుపతి
ననుమానము లేక నిన్ను నంపినమాటల్
వినిపించినావ? యతడే
మనియెను వచియింపు మనుడు నతఁ డిట్లనియెన్. 149

జనార్దనుండు హంసుని మందలించుట.

క. కనుఁగొంటి నంబుదశ్యా
ముని బీతాంబరుఁ బ్రసన్నముఖుఁ బద్మాక్షున్
మునియదువరపరివృతకాం
చనవీరనిష్ఠు శంఖుఁ జక్రిన్ శార్దూల్. 150

క. కనుఁగొంటి వండిమాగధ
వినుతుని సామంతరాజు విసతాంఘ్రిని స
జ్జనులం గావగ దుష్టుల
నణఁపగ నవతార మెత్తి నట్టిపరాత్మున్ 151

క. కనుఁగొంటి జగత్కారణుఁ
గనుఁగొంటి జగన్ని వాసుఁగనుఁగొంటిని నా
కనువిందుగఁ బరతత్త్వముఁ
గనుఁగొంటిని భక్తలోకకల్పద్రుమమున్. 152

క. వినిపించితి నీమాటలు

విని జగతీనాయకుండుశివంతగ సవ్యేన్

విని నవ్వె సభాజన మె

ల్లను గడు పుబ్బంగ నేనుశలజ్ఞపడంగన్.

153

ఉ. ఏ మనువాడ? హంసునికీర నెందుకు బుట్టిన? యిట్టివాడ? య

యో! మతి పోయెగాని, యిడు శముప్పు శరం బని యెట్లు చెప్పినా

నో మురవై రితోడ? ననిశయుమ్మలికమ్మన నెంచుకొన్న మో

మే మతి యొత్తలే దడుగుశమీ మహితాత్ముడు ముందే నాగతిన.

చ. పొరవడి నోరుజూశివిశ్రాంత! యిప్పు యైనను నప్పు సుఖానికి

దరుణము దాటలేదు, మునిశశ్శజ్జు డాహునుబింభ తీర్చ నెం

దరయుమురారి కేవలుకు శల్లని జల్లినగుగ్గిలంబు నా

జరచర మంట దెచ్చె నని శనర్వము సాశ్వతి శివము సీపయిన. 155

— ❧ హంసుడు జనార్దనుని దూషించుట ❧ —

చ. అన విని కన్ను లెక్కిపప శరంబు డిదేరుగ బ్రహ్మగణలువా!

నను జెడనాడి శత్రువుగుశణంబులు మెచ్చెద? యె ననాహసం

బున కొడిగట్టినావు? మతిర పోయెనె నెందకుమారం దుంగడ

బును గని? వానిమాయ బడినది యిదే? ధీ కనుచుకు నొ కిరన.

చ. సురుచిరభూషణంబులును శనిం పగుబట్టలు గొప్పి గట్టకున

నరిపడ బోతవిగ్రహమురచాక్షున జన్మంగం గూరుదుగడి, కా

తరు లగురాజులున్ నయసురబాణానివీరులు బూట్టకూటిదా

నరులు నుతింపఁ ద్రున్ని పడుశూరుడు దేవుడ సీకు మర్కతీ. 157

చ. సమయము కార్యము స్మృతిచిశత్రుని మోసపువేషభాషలున్

భ్రామపడి నన్ను దూటి రిపురాజు నుతియెచ? తిన్నయింటివా

సములు గణించుని న్నిపును చంపిన బాపము లేదు గాని స

ఖ్యము తలపోసి కిన్న దిగఁ నొజితి నిశ్చిన్విడనాడితిం గృహన్. 158

చ. హితుడవె మాఘరోహితుడవే నచివుండవె? రాజభక్తిని
శ్చితమతి వేనిమమ్ము నిరసించె యరాతిని జూచి? యాహవ
క్షితి మముఁ జూచి మాదవుడుఁ గీదవుఁ డేమయిపోవునో! భవ
న్నతులకుఁ బాత్ర మెప్పు డగునో! కనుఁగొందువుగాక పొమ్మిఁకన్.

గీ. అనుచు దూషించి, యంత సాత్యుకిని జూచి

యేమి నచ్చితి విచ్చటి? కేమి చెప్పి

పంపె నీయన్న నిన్ను నాపాలి కిప్పుడు?

తెచ్చునే యుప్పు కప్పంబు మెచ్చు గాఁగ?

160

వ. అనుడు సాత్యుకి కోపవేగభీకరస్వరుండై మాయన్నగారు నీకుంజెప్పు
మన్నయనివార్యం బైనయమోఘవచనం బాలకింపు మని యిట్ల
నియె.

161

హంస సాత్యకుల సక్రొధ సంభాషణము

క. “కర మిచ్చెద మీయిరువురి

కరములు పొలికలన నాదు ఖడ్గంబునకున్,

కర మిచ్చెద మీశిరములు

శరవర్ష ముకురియు నాదు శార్ఙ్గంబునకున్.

162

క. కరదానత్రకల్పము

కరసంగ్రహలక్షణంబు కరఫలవిధియుం

గర మనుమోదించిననా

కరసర్వస్వంబు నీవె కైకొందు వనిన్.”

163

వ. అని పల్కిరని చెప్పి యనంతరంబ.

164

ఉ. క్రిమను మీఁదు గానక హరిం గర మి మ్మని దాని కుప్పు తె

వ్మొందువె? నీదునాల్క మొదలంటఁగఁ గోసిననందకంబు ని

వ్మొందువు గాక యుప్పు! పలువా! చెలఁదేగుచు వేగ మీ రనిన్

మ్రుందుటకే శివుం డిడె వరం బది సిద్ధము నేట రేపటన్. 165

ఉ. ఎంతటిదైర్యసాహసము ♦లెంతసుదాంధ్రత? యోరివాఁ! నీ
యంతరమేమి? సర్వజగ♦సూత్రమహామహిమన్ భగించుడై
త్యాంతకుఁ డైనచక్కధరు♦నంతర మేమి? నరరంబు బొంది త్రు
ల్లంతలుపడ్డవారియవ♦లేవకథల్ తలపోసి చూడుమా! 166

గీ. ఉప్పు తెమ్మన్నయంతనే ♦మొలుకలేదు,
ఇల్లలికినంతనే పండు ♦గెట్టు లగును?
అయిన మీమాట కడ్డమా? ♦హరికుమారు
లుప్పుతో మిమ్ముఁ గప్పంగ ♦చున్నవారు. 167

గీ. హంసడింభకమూర్ఖ బా♦ణాభిషేక
సమయమం దుప్పుసేనలు ♦చల్లగోరి
వేచియున్నారు యదుభోజ♦వృష్టివరులు
హరిసహాయులు వారిపే♦ళ్లాలకింపు. 168

సీ. వీనులారఁగ మును ♦విన్నావు బలరామఁ
గన్నారఁగా నన్నుఁ♦గాంధీనావు,
నుతి కెక్కి రెఱుఁగవే ♦కృతవర్క్కు నిశేషుడు
బ్రభుఁ డుత్కృ-లుఁడు దో♦ర్బలమునందు?
ఎఱుఁగనివా రుందు♦గే తారణాఘ్నిని
సారంగు శస్త్రాస్త్ర♦చతురమతులు?
సంగ్రామరంగదు♦స్పహలు తైనవిప్రుసుండు
నుద్ధవుండును సువ్ర♦స్థిధులు కడ!

గీ. ఎందఁ జని చెప్పనేర్తుఁ గ♦న్గొందుగాక
భండనం బెల్లి లేక యెఁల్లుండి, పోరి
కలను మధురాప్రయాగపు♦ష్కరములందు
నెద్ది యైనను ఘొయిష్ట ♦మెన్నుకొనుడు. 169

గీ. లేక గోవర్ధనం బైస ♦మాకు హిమమే,
 ఏది మీ కిష్ట మెఱిగింపుఁ♦డీ! బితానఁ
 గొఱవిఁ దలగోఁకికొన్నమా♦ర్థులు వినండి
 కప్ప మర్పింతు మచ్చటఁ ♦గదలి రండి 170

వ. అనుచు నవహాసంబుతో ధీక్కరించినకై నేయుపలుకులు కర్ణశూలం
 బులు మనశ్శల్కలంబులు నై వేధించినంత నయ్యన్నదమ్ము లిర్వూరు
 పట్టరానికోపంబున 'నొక్కమాటు మందిరంబు మాటుమోఁగ
 వఁకుంకరించి. 171

ఉ. దూతవు గానఁ బ్రాణములతోఁ గనిపించెదుగాని యింతకున్
 భీతియు నీతియుం దొఱగి ♦వ్రేలిననాలుక కోసి నోటిపై
 వాఁతలు పెట్టుకొందుమె? య♦భాజన సాత్యకి! పొమ్ము పొమ్ము నీ
 పోతర మాజిలో నణఁగుఁ♦బోరికి రమ్మనుకట్టిగొల్లనిన్. 172

ఉ. యాదవుఁ డేమి? మాకు ♦నెదురాడుట యేమి? హరప్రసాదసం
 పాదిత ఘోరశస్త్రములు♦మాప్రమథాధిపమైత్రి గాంచి యై
 నా దరిసింపరాఁడె కద♦నంబునఁ గప్పము? నీవు పొమ్ము, రే
 సే దుర మంచుఁ బుష్కరము ♦నెన్నితి మంచును జెప్పు వానికిన్.

చ. కరము నొసంగ కిందు బ్రతు♦కంగలఁడే యెవఁడేని? సర్వభూ
 వరమకుటప్రభారుచిర♦పాదనరోజులు సార్వభౌము లీ
 శ్వరవరలబ్ధశస్త్రవర♦సాధితదిగ్జయరాజసూయు ల
 న్గురుతరకీర్తి హంసడిభ♦కుల్ గనువా రని చెప్పు వానికిన్, 174

చ. హరికి సహాయు లన్ననరు♦కంతయు వాచవి కై నఁ జాలునే
 సురపతిఁ గేరుపంచశత♦శూరులు సూరెలఁ దీరుమాకు? సం
 గరమున నెంద తాపసుల♦కాపరిఁ గాచినఁ ద్రొక్కిపట్టి కం
 ధర మరి పుచ్చుకొను మిది ♦తప్పక ముందుగఁ జెప్పువానికిన్.

గీ. అనుడు సాత్యకి లేచి దుఃరాత్ములారా!

బ్రతికి పోతిరి దూతనై వచ్చియుంటు,

గానిచో మీర లీగతిఁ గాని లఱవ

నితనే పూరకుండునే యిదిగదా?

176

చ. అదియును గాక మీమరణ మొకటిగిశ్వరుఁ డెందులకొనెనె
యదుకులభూషణుండు నితిఁజాంతకుఁ డేసముగింపెను
న్నది, యది గాన నాశరమునన్ మృత్యువును మిఁక నేరకడ
బ్రదుకుండు, రేపు శ్రీహరిశరంబులఁ బోవును గాక, గడుగడను.

క. అన హంసడింభకులు చ

య్యన మీదికి వచ్చి దూతఁవగుటం బ్రాణం

బునఁ దప్పితి వీనాఁటికిఁ

దునియదె నీనాల్క రేపు తొలఁగుము పో!

178

వ. అనుచు వారు మాటకు మాట బాగులాడి నడిపింపుటంబు నీర్పుకొని
నంత, సాత్యకి నవ్వుచు నోరీదురహంకారులారా! రేపు బ్రహ్మచారి నే
నుండునో మీ రుండురో పుష్కరతీరం బానియింతు నెంచు నెండు
రండి యనుచీవలికి వచ్చి తనహాయం బెక్కి, నామనోగ్రంథుల నెఱ
పురంబున కరుదెంచి జరిగిన దంతయు జూచుననునది విన్నవించు.
అతండు నాక్షణంబ బలాధ్యక్షుల రావించి “రేపు పుష్కర-సర స్థలం
బున మనకు హంసడింభకులతో మహాసంగ్రామంబగు జరిగెను గాని
సకలసంభారంబులతో వివిధసన్నాహంబులతో సన్నాహంబులు మిసి
యానతిచ్చె నంత నానాఁటివేకువజామున.

179

— యాదవుల పుష్కర పర్యాయము —

చ. అరదములన్ గజంబుల హయంబుల నెక్కిపెను తోడిగిరి ముం
దరుగ, బలాధినాథులు సహాయులుగాఁ దురగభిసంభాస
గురుతరసర్వసైన్యములకున్ నలుప్రక్కల నృసింహాజుభి
వరయదువీరపుంగవుల బారులుతీరిన పోయి నీగింపను.

180

చ. పరమితి లేనివీరభటఁ వారము ప్రక్కల వెన్న ఘోరని
 ర్భరతరభేరిభాంకృతు లఁ రాతులగుండెలు ప్రీలునట్లు
 సత్వరగతి వచ్చుచుండ, యదుఁ వల్లభుఁ డాహవశ్వారవేషభా .
 స్వరుఁ డయి యాయుధంబులు బుఁజంబులఁ గ్రాలఁగ వేడ్క
 మీఱఁగన్. 181

గీ. సూతమాగధవందిఁసంస్తుతు లెసంగ
 బ్రాహ్మణులమంత్రపారంబుఁ పరిధవిల్ల
 దారుకుఁడు పూన్ని నడుపురఁధంబు నెక్కి
 చనుచుఁ బూరించె వడిఁ బొంచఁజన్య మపుడు. 182

ఉ. ఆనినదంబు కొండగుహఁలంటి గుభెల్లన మాటుమ్రోఁగుచున్
 గానలు నేలఁ గూలిననిఁనాదముతోఁ జని ఘూర్ణితాంబుధి
 స్వానముతో దిశాప్రతిరఁవంబులతోఁ జెలరేఁగి పట్టుట
 ధ్వానతరంగరూపమునఁ దాఁ జద లంతట నిండె నెవ్వడిన్. 183

వ. ఇవ్విధంబున సమధికచతురంగబలంబులతో వాసుదేవుండు పుష్కర
 సర స్తీరంబు చేరి యందలిస్కంధావారంబుచెంత నరదంబు డిగ్గి వీర
 సామంతదండనాథులు విడిసినపటకుటీరంబు లరయుచుం జనిసరోవరం
 బున నుపస్పర్శ మాచరించి యతివర్యులకు నమస్కరించి వచ్చి బల
 నాధసమేతులై బలభద్రసాత్యకులు పన్ను మోహరంబులు నిరీక్షించు
 చుండె నయ్యవసరంబున. 184

— హంస డిభకుల యుద్ధసన్నాహము —

సీ. సితచందనాక్షతాంఘ్రితకూర్పభాగులు
 భస్మపుండ్రోజ్జ్వలతాఫలతలులు
 స్ఫటికలింగవిభాసివక్షఃకవాటులు
 తపనీయఘటిత రుద్రద్రాక్షసరులు

ధగధగాయితతను త్రాణశిరస్త్రాణ
 గోధాంగుళిత్రాణగుస్త్రాణములు
 బహువిధశస్త్రాస్త్రభరితరథాచూఢు
 లక్షీణతూణాచారసాసిగగులు,

గీ. అగుచుఁ బ్రమథులజంట ముందరదరుగుచుండఁ
 బటహఠేరీరవంబు దిశ్శ్రుటము లంటి
 చన, దశాక్షాహిణీసైన్యసహితు లగుచు
 బయలువెడలిరి హంసడింభకులువేడ్కు.

185

సీ. రాక్షసేశ్వరుఁడు సంతగ్రామధీరుఁడు ప్రాణ
 సఖుఁడు హిడింబుండు శ్రుంగము క్కోటి
 తనతోడ నెనుబదియెనిమిదివేలర
 క్కుసులతోఁ బోరికిఁ శ్రగ్దలి రాగ,
 ఆది నిందుని గెల్చినట్టిశూరుండును
 యాదవతతి నొంచిరసట్టిఘనుఁడు
 హంసడింభకుల కశత్యంతప్రియుండు చా
 నవనాథుండు విచక్రనామకుండు

గీ. యాదవులమీఁదివగ దీర్చుకోఁగదలంచి
 లక్షలకొలందిదైత్యబలంబుతోడ
 బహువిధాహవసాధనరసహితుఁ డగుచుఁ
 బటుతరస్యందనం బెక్కి శబయలుదేలి.

186

గీ. హంసడింభకులవార్తకురనాస్తిమిత్ర
 బంధుజన మెల్ల తోడుగారవచ్చెఁ గాని
 నిర్నిమిత్తవిరోధంబు శనింద్య మనుచు
 సాగి రాఁ డయ్యె నాజరాశనంధుఁ డొకఁడు.

187

ఉ. ఆగతిఁ గూడినట్టిచతురంగబలంబులు భూమి యీనిన
 ప్లేగెడునట్టియొత్తడికిరనేళ్లు తటాకము లింకె, వృక్షముల్
 పోగులుపోగులై పడియెలోయలు మెట్టలు మట్ట మయ్యెఁ ద
 ద్వేగవిధూతధూళివినుశబ్దిని బర్వె విచిత్రరూపమై. 188

గీ. కడువడిం బొంగి పొరలెడుకడలిమాడ్కి
 లయనమయచండవేగానిరలంబుపోల్కి
 వారిచతురంగసేనాప్రసవాహ మింత
 లోనఁ బుష్కరతీరంబు శగానవచ్చె. 189

గీ. పుష్కరం బెన్నుకొనె యుద్ధభూమి గాఁగ
 హంసుఁ డది యొక్కటే వానిరయ్యగుణము,
 ధరణిఁ గలయెల్లపుణ్యతీర్థంబులందు
 ముందుగాఁ జెప్పఁదగినదిపుష్కరంబె. 190

గీ. పుండరీకాక్షుఁడును మఱిపుష్కరంబు
 పాప మణఁగించు దర్శనశస్పర్శనముల
 నట్టియుభయంబు నొక్కమాత్రఁబరయునట్టి
 భాగ్యము లభించె నిరువాఁగురవారి కెల్ల. 191

— యదువీర హంసశిఖకుల ఘోరసంగ్రామము —

వ. అట్లు వచ్చినసైన్యత్రయంబు సర్వంబును బుష్కరతీరకదనరంగంబు
 చేరినంత నుభయపక్షంబుల భేరికాహళవణవర్షురడిండిమాది
 వాద్యంబులు కడు మ్రోఁగుటయు రెండుబలంబులు దలపడియె
 నప్పుడు రధికులు రధికులం గదిసి యు నాశ్వీకు లాశ్వీకులం
 గూడియుఁ బదాతులు పదాతులం గలిసియు నతిఘోరంబుగ సమ
 యుద్ధంబు జరుపుచుండ, రాక్షసబలం బతివేలంబుగ యదుబలం
 బుపైఁ బడుటయువృష్టిభోజివీరు లాగుంపును ముట్టడించి నిశతశర

పరంపరల నారిని గాలునేతులు ఖండించియుఁ గంఠంబులు తెగినతి
 కియు నురంబులు చీల్చియుఁ బాలికలను రక్షించుచు బగునల్లు చించి
 చెండాడుడు హతశేషం బగునిశాచరగణంబునఁ గొందఱు కాంగి
 శీకులై కాలికిబుద్ధి చెప్పిరి. కొందఱు వివాహాగ్నిలో పుష్కరంబు
 చొచ్చిరి. కొందఱు నేల కౌగిలింతుకొని పక్షియుడి పట్టయొడ
 హంసభిభక్తులు చెటియొకప్రక్కనుండి యోహానా! ఓడకుఁ దోడ
 కుఁడు మే మున్నవార మరుచు, నేడియైనవగోపాలుఁ డెక్కడ
 నున్నాడనుచు, సమరాంగణమధ్యంబున కే తెంచుచున్నంత; వారికి
 ముందై విచక్రం డళిరయంబునఁ జక్రపాణి ననుగొని, నెలలభద్రండు
 హంసు నెదిరించె, నాశ్వుకి డిభకు సప్తగిరిన, హిడింబు నుగ్రసేన
 వనుదేవు లెదుగొనిరి, శక్తి-సూర్యున వానినిఁ గలుఁ జరపదాతిమర్ద
 నంబున సంసక్తిం బయ్యె, సంశయ గర్భసాక్షి గగనానందమధ్యగతుల
 డగులయు.

192

సీ. చక్రాయుధుడు విశ్వదక్ష్కుని డెట్టెని

మూడుశరంబులరమునఁ సంశయ

వాడిమల్కిని పారివత్తుంబు గొట్టె గ

రథస్థానము లాహర్యగ్రాహి-సల్లు

నెత్తురు గ్రక్కంగ, రుద్రాక్షి, గృష్ణండు

గ్రాహి-సిడమునుగొల్పిచూచు

సారథి గూల్పు సరస్వతులఁ జూచి శేష

బొప్పి కట్టంగ నొనల్ శూన్యమిడింబు

సీ. తల్లడం బంద గదఁ గొట్టె యల్లనార్చి

బండరా యెత్తి వేయంగరబంకజాక్షుఁ

డందుకొని దానిఁ ద్రిప్పి యశమ్యసురఁ గొట్టె

వాడు మూర్ఖులై బ్రాణముల్ శవానినల్లు.

193

ప. అంతః గొంతనేపికి వాడు తెలివి వడసి లేచి కోపావేశంబున
ఘోరం బగుపరిఘం గొని యోరీ! యింతమాత్రంబున కెగిరిపడకు
మని యదలించి. 194

మ. తొలి దేవాసురసంగరంబునెడ నాశతోఁ బోరఁగా వచ్చినా
బలముం గన్గొని భీతి చెందితివిగానా? వాడనే నేను, నా
దళితేంద్రామరబాహుదర్పము నదేర్పదై త్యాగివా నీవు? నే
డిలఁ గృష్ణారిని నేను గాచుకొనుమీశాయీదెబ్బ గోపాలకా? 195

క. అని పరిఘ విసరఁగాఁ గ
త్తిని దానిం దునియ నఱికి శ్రదితిజాధమ! పొం
గణఁగినదా? యని, చెట్టుం
గాని వేయఁగ దానిఁ జెడిచి శకూలించి పిదపన్. 196

చ. హరి యపు డుగ్రబాణ మనశలాస్త్రముతో జతచేసి యేయ న
ద్దురితుని బూదచేసి యదిశతోడన తూణముఁ జేరె నంతఁ గా
తరు లయి దైత్యు లెల్లరు యశధాయధలై పరుగె త్తి యబ్ధిఁ జొ
చ్చిరి మఱి చచ్చిరో బ్రతుకొ శజీవుండ! యుం చట నుండిపోయిరో!

క. అక్కడ హంసుడు హలధరుఁ
డెక్కువతక్కువలు లేక శయెక్కటిపోరన్
నొక్కొని తుద కరదంబులు
ముక్కలుగా నేల కుఱికి శముంచినకిన్కన్. 198

ప. గదాయుద్ధంబునకుఁ గడంగి కుడియెడమపక్కలకు మాఱుచుఁ
గూర్చుండియు నిలచియు పంగియు మోఁకటిల్లియు నొఱిగియు
మొక్కులించి యిట్టిగదాసంగ్రామంబు గన్నది గా నని యిందలి
వారు నందలివారు నచ్చెరువడుచుండ నొకరి నొకరు వధింపఁ గోరి
యొక్కరి కొక్కరు తీసిపోక యల్లసియు సొలసియుఁ బట్టువిడువ
కట్టులె యతి ఘోరంబుగఁ బోరుచుండి రాసమయంబున. 197

క. కసి మనఁగుపూన్ని సాత్యకి

కసి దీరఁగ వాఁడిమొసలకఱకఱమ్ముల మే

నసియాడఁ గొట్టి డింభకు

నొనటన్ నిశితాంబకంబు శనోవ్వఁగ నాటన్.

200

గీ. అతఁడు వై నేయురధముపై శృకైదువేల

శరము లేయంగ జడివాన శకురిసిసట్లు

సాత్యకియు వాని నడుమనరచక్కఁబెట్టి

డింభకునిచేతివిల్లు ముక్కెక్కిని ద్రులచ.

201

గీ. వాఁడు వేటొక్కవి ల్లందిరవాఁడిమొల్కి

మోమున న్నాటఁ బూచినశమోదుగట్టు

లమరి సాత్యకి కినిసి వాఁ డందుకొనుట

తడవుగా నూటపదివింశ్శు తుడిచిపెట్టి.

202

ఉ. నిక్కము విల్లు చేతఁగొను నేక్కున డింభక ! సాత్యకి లేను నీ

కెక్కడి నేని యంచు హసి యింపఁగ నిష్ఠముఁ బూని యూతఁజీ

సెక్కినపూన్నిఁ దేరు డిగె నీనముఁ గట్టిని బట్టుచూపునీ

జక్కఁగఁ జూపెదే యనుచు సాత్యకియున్ దిగఁ దేను క్షణిఁ.

వ. అంత వారిరువురు సాధగ్రదాశ్వాసని సకులసౌమనస్తలం బోలి

ఖడ్గవిద్యాప్రావీణ్యంబు మెఱయ భ్రాంత ముద్రాభ్రాంత నూవిధము

ప్రవిధము బహునిస్సృత మాకారము వికారము భిన్నము నిర్మ

ర్యాద మమానుషము సంకోచితము కులచితము సవ్యజానువు విజా

ను నాహికము చిత్రకము క్షిప్తము కుసుంభము లంబనము ధృత

ము సర్వబాహువు వినిర్బాహువు సవ్యేతర ముత్తరము త్రిబాహు

వు తుంగబాహువు సవ్యోన్నత ముదాసి పృష్ఠతఃప్రథితము యశాధి

కము ప్రథిత మనుముప్పదిరెండుప్రకారంబులఁ బరిక్రమించి పరాక్ర

మించి పరస్పర ప్రహరణపరాయణులై యన్యోన్యజగీషాయత్త
చిత్తులై యితరం బెఱుంగక యిహమో పరమో యిదే తేల్చువలె
నన్నంతదృఢదీక్షతోఁ బోరుచుండ గగనతలంబున దేవగంధర్వులు
గుంపులుకూడి యాదద్వంద్వయుద్ధం బాలోకించుచు గెలుపోడులు
నిశ్చయింపలేక యారా! యీఖడ్గయుద్ధం బప్రతిమానంబు. వీరిలో
నొకఁడు దోఁనినిశిష్యుఁడు వేటొకఁడు పినాకినిశిష్యుఁడు. వీరిశౌర్య
చాతుర్యంబు లెన్నవచ్చునే? వాసుదేవాష్టనసాత్యకులు మువ్వరును
శస్త్రాస్త్రకోవిదులు సంగ్రామదుర్జయులు, మహేశ్వరకార్తికేయ
డింభకులు మువ్వరు మహారథు లాహవదుర్దాంతులు, మొత్తమా
ర్వురు నసదృశబలపరాక్రములు. ఇక వీరి తారతమ్యం బేర్పఱుప
నెవరితర ముంచుఁ బ్రశంసించుచుండి రట్టియెడ.

204

క. వసుదేవుఁ డుగ్రనేనుఁడు

మునలితనం బనక మొనకు ♦ మొనగాల్లెర్రా

క్షసనాయకుపై సాయక

వినరము గురిపింప, లక్ష్య ♦ పెట్టక వారిన్.

205

ఉ. కత్తి ఖణేల్ ఖణే లనెడి ♦ కాయమువాఁడు హిడింబుఁ డుద్ధతిన్

మత్తగజంబు తూళ్లు తిను ♦ మాడ్కిని వృష్టిబలంబువారి ను

వ్వెత్తుగ మెక్కుచుండఁ గని ♦ వృద్ధమహీపతు లాత్మతూణముల్

రిత్తులు గాఁగఁ దత్తులుశరీరము ముంచిరి బాణధారలన్.

206

ప. అప్పుడు వాఁ డాసాయకంబు లెల్ల దిగమింగి వారివైపు నవ్వుచు
వచ్చియోరీ! బడుగులమేనికండ యొకపంటిక్రింది కైనఁ జాల దని
యింతదనుక మిమ్ము భక్షింపకుండుట నాతప్పు గాని యిది మీ
తప్పుగా దనచు వారి నరదంబులనుండి క్రిందికి దిగలాగి విండ్లువిఱిచి.

గీ. కాగి చల్లారినట్టిమధ్యంబులట్లు

లాస దీరంగ మీ నెత్తురానువాడ

ననుచు దెఱవంగ నోరు, వా రాక్షసుడ

పరుగులెత్తిరి తమవెంటఁ దీరంగ వాడు.

208

చ. అది గని యచ్చుతాగ్రజాఁడు హుసగు కచ్చును గూర్చి నచ్చి, నీ
మద మణగింతు రచ్చు నను మాగ్గొను నెలను హిడింబు

బిల్వి, వా

డది విని మోము త్రిప్పి వివృతాననుజ్ఞ బలభద్రుఁ డేగి ట్లా
మ్మదరంగ గ్రుద్దె, బాహుబల మారంగి నాతఁడు గ్రుద్ద నంబడిన్.

క. అడిగెడి దే మింక వాగల

సిడిగ్రద్దులు చెంపపెల్లు విడికిటిపూట్లున్

మడమలతావులు తన్నులు

నొడుపులు మోకాలిపోట్లు హో రస మ్రోంగిన్.

210

ఉ. ఎందును దీసిపోక యటులిద్దఱు పోరుచునుండ నప్పగిం

బొంది హిడింబు డేవుచెడి బోరగిలం బడ రాముఁ డాఖిలున్

నందిట, బట్టి యెత్తి పదిసారు లెగాదిగ నూచి చానరా

పంద!యటంచు గ్రోసుపయి పట్టునఁ గూల గిరాటువేసినన్.

211

ఆ. చచ్చినట్లు వాడు చాలనే పట్లుండి

యంతఁ దెలిసి లేచి చెంత నున్న

మడుగుసీరు త్రాగి యడుగులు తడఁబడి

దప్పిపోయె నడవి దారి పట్టి.

212

ఆ. అంతనాహిడింబుహత శేషపరిచరు

లందు నొక్కఁ డేనిశమందు కై నఁ

గానరాక భీతిఁ శగన్నదికై మాయ

మైరి వేవెలుంగు శనస్తమించె.

213

గీ. కలనిలోవారు సరిగ నొక్కరికి నొకరు
కనఁబడికనఁబడకుండఁ జేరకట్లు వేగ
నలముకొనుచుండఁ గ్రుడ్డివెన్నెలయు వచ్చెఁ
గాని యారేయియుద్ధంబురకట్టిపెట్టి. 214

గీ. ఆజరంగంబు గోవర్ధనాద్రితటము
ప్రొద్దుపొడుపున రే వందురపోరు పొనఁగు
ననుచు నిర్ణయ మొనరించి శహరి తెలుపఁగ
హంసడింభకు లొఁగాకరయనుచునపుడు. 215

గీ. చచ్చినాఁడు విచక్రకుండు శచచ్చినట్లు
జాతినాఁడు హిడింబరాక్షసుఁడు, వారి
కాల్బలంబు హతంబు నిరర్గతము నయ్యె,
ననుచు వినియును హరువర శమాత్మఁ డలఁచి. 216

చ. అది మన కెంతయుం దగినశయాహవరంగ మటంచు సేనకుం
గదలఁగ నానతిచ్చి యినశకాంతులఁ బోలెడికాగడాలు త్రో
వ దెలుపఁ గొండ కేగిరి జరవగున, రే యట నిల్చి సేనతో
యదుకులవర్ధనుం డరిగెనగ్గిరికిన్ రవితోఁచు వేళకున్. 217

❧ గోవర్ధనాద్రిపై రెండవనాటియుద్ధము ❧

వ. అంత నప్పర్వతంబును త్తరపార్శ్వంబున యమునానదిచెంత నుభయ
బలంబులు పూర్వహంబులఁ దీరుటయు. 218

ఉ. భేరులు మ్రోఁగె, హేషలును శబ్దంహితముల్ చెలరేఁగె, వీరవి
స్ఫూరము తోఁచెఁ, జక్రములనందడి యేచెను, హంసడింభకుల్
తేరుల సిద్ధ మైరి, వసుధదేవుఁడు ముందుగఁ బెద్దపిన్న లా
శూరులు వాటి మూర్ఖానిరచూచుచునుండెరి రామకేశవుల్. 219

సీ. వసుదేవుఁ డేసె శ్రడెబ్బదిబాణములు హంస

డిభకులమీఁద గ్రడింకికడిమి

సారణుం డిరువది శసాత్మకి యలువది

మూఁడుగ్రసేనుండు శ్రమూఁడుపదులు

ప్రద్యుమ్నసాంబులు శసదియూర్లు పదిగొంతు

విరటుండు కంకుండు శనిరువదీసి

ఎనుబది పృథుండు శనేయంగ సతపర్వ

సితసాయకంబు, లశ్చెరువు గాఁగ

గీ. ఆనహోదరు లాయమ్మశ్రవనిఁ గూల్చి

క్రూరబాణంబులు పదేసికూర్చియొక్క-

రొక్కరిని గొట్ట నెత్తురుగ్రక్కుకొనుచు

భయపడుచు వారు తొలగి రావట్టునందు.

220

ఉ. పాకిము తప్పెఁగార్యమనిశ్రవంకజనేత్రుండు హంసుఁదాఁకిఁ గాఁ

దాఁకె హలాయుధుండు బలశ్రవర్చితు డింభకు, వాఁకియ్య మా

నాకమువారు తొంటినురత నాయకతారకజీవణంబు తీ

రై కనుపట్టె నంచుఁ గొనిశయాడుచు నుండిగి శుష్కంబులన్. 221

గీ. తమదుబాణాలు వీరికిఁ శ్రవగిలినప్పు

డఱచి శంఖాలు పూరింపశహంసడిభకు,

లాత్మశరములు వారిఁ దూఁగటాడినపుడు

సింహనాదం బొనర్చిరత నీరి శౌరి.

222

ఉ. ఆలము సాగుచో నలుముశ్రహంసుని చాపము త్రూచి వేలు వి

ల్కేలను బూనఁగాఁ దునిమి శత్రువుండు పట్టెఁగఁ బొంచజన్యమున్

శూలము లాచ్చుచున్ బ్రమథశూరులు మీఁదగి పచ్చి ఎంతఁ జి

ల్లొలగ శౌరి తేరుటికి శ్రవేనగ మారఁగ మల నిద్రఱి.

223

గీ. కేలు కేలును గాలును శ గాలు కలిపి
పట్టి పైకెత్తి కొఱకంచుర పగిదిఁ ద్రిప్పి
వెండికొండ మొగంబుగా వినర, వారు
హరహరా! యంచు బంతులశ్రుత్తంమ పడిరి.

224

క. అపని గనుఁగొని హంసుఁడు
కోపారుణలోచనములఁగొఱకొఱ గనుచున్
గోపాలకుతో నిట్లనె
భూపతులును మిట సురలు శమునులున్ వినఁగన్.

225

హంసుఁడు కృష్ణుని ధిక్కరించి యుద్ధముచేయుట.

క. ఏమోచిత్రము చేసితి
వీమాయలు తుచ్చమహిమఁ లీతంత్రంబుల్
నాముందు కట్టిపెట్టుము
సీమద మణఁగింపఁ గోరినే నున్నాఁడన్.

226

చ. మనుజువఁజేయ్య లందఱునుమా కరియప్పన మిచ్చినారు మా
జనకుఁడు రాజసూయమును నల్పఁగఁ గోరుచు, నీ వొకండ వే
మని యది యడ్డుపెట్టెదవు! పాణిము తీ పగునేని యిచ్చి పో
వెనుకకు, నివ్వవేని యొకఁ ప్రేటున కిచ్చెనునట్లు చేసెదన్.

227

చ. ఎఱుఁగుదువా యమ ర్త్యతతిఁ కీశ్వరుఁ డీశ్వరుఁ డంచు? నట్లె న
న్నెఱుఁగుము మ ర్త్యనంతతికి నెల్లెడ నీశ్వరుఁ డంచు వింటివా?
యఱమర లేక చెప్ప మిప్పుడైన మనంబునఁ జింతచేసి నా
కఱకుమెఱుఁగుతూపులకుఁ గంతము నిత్తువా కప్ప మిత్తువా!

228

చ. అనుష జగన్నాథుం డవహించి యోరీ దురహంకార! నావల్లఁ
గప్పము గొనఁ గోరుదేని నీబలంబు చూపికోమ్ము. నీవు బాధించిన
యతులు నిన్ను శపించుచుఁ బుష్కరంబున నున్నవారు. నే

నుండఁగా నీవు వణ్ణాశ్రమంబులు శాసించువాడవని? నీనందని బ్రహ్మ
ద్వేషులగు దుష్టుల ఖండించి లోకంబు రక్షింప సమతగించిన జగ
త్పాలకుడను నే నుండ నీవు ధరాతనివ్వకుండవా? నీవు నన్ను
గప్ప మడుగునంతటివాడవే? ఎంతమదాంధ్రత! నీవి నందని నన్ను
బారియింప నున్నది చూడుమని తూలనాడ, నీవు నన్ను కుప్పకుప్పచే.

క. ఆకర్ణపూర్ణ ధన్వం

డై కర్మశనిశితబాణ శ్రమిడింప నట్టి

వైకుంఠనుమట గట్టిగ

సోతుచు నెద్యుని లలామఃశోభం దెచ్చెను.

230

వ. అంత సముత్కటకోపారంభుండై.

231

ఉ. శౌరియు దారుకున్ పెనునఁచుకొని గానగ నెది పోలి

సారథి జేసి సాత్యకినిఁజాతశగం బసలాన్త్రునిగెల్చి

గూరిచి, యోరి! నన్ను మునిఁకులనిశాసము శాంత కాల్చి నీ

డారంగఁ గాల్చివేయు నిదియలచు బలంబుగ లాగి పోయియుడున్.

ఆ. వారుణాన్త్ర మేనివాడు దాని నణించి,

నితడు పావనాన్త్ర మేని నుగిల,

నతడు దానిఁ ద్రొక్కెఁదైద్రాన్త్ర ముడిగిది,

యపుడు హరి మపే శ్వరాన్త్ర మేని.

233

గీ. అతడు రాద్రాన్త్రమున దానిని నణింప హరియు

బ్రబలపై శాచగాంధర్వ రాక్షసములు,

బ్రాహ్మకాబేరయామ్యాసురంబు లుత్తరము

నరి ప్రయోగించి పోరింపసముగాంగ.

234

వ. అంత బద్ధమత్సరుండై.

235

చ. ప్రకటవిరోధినాశకముఁబ్రహ్మశిరోఽస్త్రము నెత్తి యేయ నం
దకధరుఁ, డట్టియ స్త్రమునఁదాని నణంచెను హంసుఁ, డాతఁడం
దుకు వెఱుంగంది వశ్యమతిఁతో యమునాజల మాచమించి వ
చ్చి కడఁగి వైష్ణవాస్త్రమునఁజేర్చినయమ్మున హంసునేసినన్ 236

— హంసుఁడు పాటిపోయి యమునలో నణఁగారుట. —

చ. దితిజలఁ గూర్చి తొల్లి యితిప్రజకున్ జయ మిచ్చి విశ్వవం
దిత మయినట్టిదానివడిఁతేటి కనుంగొన లేక దానికిం
బ్రతి గనరాక బెగ్గిలి గఁభాలునఁ గిందికి దూఁకి కాళియా
హి తెగినచోట వాఁడు పడియెన్ యమునాతటిసీహదంబునన్. 237

చ. హరియును వానివెంటఁ ఒడియందఱు నచ్చెరు వంది చూడ నీ
కరియును నప్పనంబు నిదేయంచు శిరంబును గాలఁ దన్ని వె
ద్దిరిగెను, హంసుఁ డప్పుడ మృతిం గనెనో యడు గంటి వన్నగే
శ్వరునికి దక్కెనో యెఱుంగఁజాల మెత్తినను వాఁడు లేఁ డిలన్.

గీ. హంసుఁ డట్టులు మడుగులోఁనణఁగి పోవఁ
“జచ్చె హంసుండు వైష్ణవాస్త్రమున” కన్న
మాట కరతాళములతోడఁమాటుమోఁగె
భువిని దివి నొక్కతీరునఁభూతలేంద్ర! 239

వ. అని చెప్పి వైశంపాయనుండు. 240

చ. జనవర! హంసు నాగతినిజంపకయున్న జనార్దనుండు, నీ
జనకునితాత ధర్మజుఁడు సల్పఁగఁ జాలునె రాజసూయ? మ
య్యనుపమశస్త్రసంపదయుఁనవ్వరముల్ గల వానిముందు ని
ల్చునె మనరాజులోక? మదిఁనూ! కత మాహరి వానిఁగూల్చుగన్.

వ. అనుచు జనమేజయునకు హంసనధత్త స్వం బెఱిగించి మఱియు నిట్లు
‘చెప్పందొడంగె. 242

— ❀ ❀ ❀ డిభకుడు సోదరునికై విలపించెను. యదునలోనుండ నుద్భవించెను. ❀ ❀ ❀

చ. కలను గలంగ బోయ నలగంగ ననయన్న మమలగునోహలం
బాలిసినవార్త డింభకుడున భూధర సూదలం గులీనట్లు గ్రుం
గిలి యరదంబు డిగ్గి హలిశకేతును నెలలం బడంగ నన్న! నెల
దులం బడినా వటంచు మన సూలంగం బట్టి యునెలలంబుననె.

గీ. దుమికి మడుంగెల్ల గలంచి లోతతునకు మునిగి
కాలునేతులం నడవి యెరక్కడను గనక
తేలి యప్పటి కచటి కేక వెలచియున్న
వాసుదేవుని గని కిన్కరవలదనెను.

244

క. ఓసీ గోపాలక! రణ

ధీరుని మాయన్నజూచితే? యని యడుగెను

శౌరి యమునాప్రదంబుం

గోరి యడుగు మనియె వాడు శ్రీగొట్టును గానెను .

245

అ. మరలం జొచ్చి మునిగి శ్రవణంబు నెల్లడె

గలముం దిరిగి విసిగి శ్రగట్టు చేరి

నెత్తి బాగుకొంచునెల్లపై బొట్టుచు

నన్న యన్న! యంచున నెల్లెని నిట్లు.

246

శా. అన్నా! ఒక్కనిం జేసి పోయితోచ నెన్నా! ప్రమాదమునెట్లు? నీ

నన్నం బ్రాణము కాదె నీకుం దగునా? నీ! యున్నెల్లం దెల్పునే?

నన్నం బిల్వవే! రాజమిత్రులకు నైతరం దెల్పునే! యున్నె

నన్నాహంబును దండ్రిన్నమును పొరనా! నీదేవతలెల్లంబు నీ? 247

ఉ. అహమెప్పు గాంచి నరక మందనధీనుడ నెత్తనెత్త

ద్యాహవమర్తవేత్తన శస్త్రపానభిక్తాన్ములు చీటికి గొన్ననీ

బాహుబలంబు నీకు నరకవచ్చెడుతమ్మునిగోర్చెలగానె మ

రోహవశంబున న్మమంగునొంపి నణంపంగ సాహసించితే? 248

చ. పరులను దగ్బలఁబులను భస్మముచేయుచు నైసనేమి? సో
దరుఁడవు నీవు చూడవుగదా! నిను మ్రింగిన రాజసూయమా
దరమునఁ దండ్రి చేయఁడుగదా! నిను జేరఁగ వచ్చునే
ధరిణితలంబు నేలను గదా! యని యత్రము సన్యసించితిన్. 249

వ. అయ్యో! అన్నా! తలఁచినకొలఁదిని గుండె బద్దలగుచున్నది. మన
యాలోచన మెంతయుఁ దల్లక్రిందైనదిగదా! యని తలనేలఁ బెట్టి
కొట్టుకొని పెద్దపెట్టున నేడ్చి యేడ్చి. 250

గీ. లక్కటా! యెంతయవమాన? శ్రమక్కడైన
సమరశూరుండు రణములోఁ శ్రజచ్చుఁ గాని
పాటిపోవునె? , చీ! యింత శ్రబతుకు బ్రతికి
యింక శత్రుని మొగము నేరన్లుచూతు? 251

వ. అని కరతలంబుల మొగంబు గప్పుకొని. 252

సీ. శంకరా! నీసేవక సంతరించిన దివ్య
శస్త్రాస్త్రవితతి నిశ్శాసర మయ్యె,
పురమర్దనా! మాకుఁ శబోరిలోఁ దోడైన
భూతనాథులశక్తిరహిల్ల యయ్యె,
ఈశ్వరా! నీకూర్చి శక్తేతావల మైన
మాయన్న యేటిలో శమాయ మయ్యె,
రాజశేఖర! నీవరంబులు నమ్మిన
రాజసూయంబు ప్రభ్రష్ట మయ్యె,

గీ. శివశివా! ఉట్టినాలుగుచేర్లు తెగియె
నన్నఁజూపింపు మిం నా శకనుచు లేచి
వ్రేళ్లులం బట్టి నాలుకక పెరికికొంచు
మడుగులోఁ బడి ప్రాణంబు రవిడిచె నంత.

వ. అట్లు హంసడిభకుల నొగించి శుండరికాత్మనందు భలమనగలగును
కరుదెంచి యఖిలబలంబులతో ద్వారకా నేనయిన నొకసేను కాన
తెచ్చి బాల్యంబున గోపబాలకులం గూడి ప్రేమించిన గోనగ్గనతటం
బులఁ గొంతనేపు విహరింఁ గును హలంబు నొడవను బలభద్రసహా
యుడై యం దరిగె నాననుమిలయిన. 254

చ. అనఘులు రామకృష్ణులు విశ్వాన ముచెచ్చుచు నడిచి
నని విని నందుఁ డు మలరార యశోమను గూడి పామనల
బును బులగంబు పాటు దధిరసాంగలి పెల్లెన్దను నెన్న విహరింపర
గొని చనుదెంచి వారిఁగనకకోగ్గెలు దీరఁగ ముగ్ధుల యిచ్చినన్.

రామకృష్ణులు యశోదానందులఁ జూచుట.

గీ. రామకృష్ణులు భక్తిగౌరవములలర
వందనము చేసి ప్రేమతోరవారు తెచ్చి
యిచ్చినపదార్థములు భుజియించి రంత
నచ్యుతుఁడు వారిఁ గన్గొనియడిగె నిట్లు.

257

సీ. వ్రేపల్లె చక్కఁగా నృద్ధి గాంచినదయ్యె?
గోపికాజన మెల్లకుశలమమ్మ
గోష్ఠంబు లవి గాకర క్రొత్త వేర్పడెనయ్యె?
పెరుగుగూనలసంఖ్య శపెరిగవమ్మ?
గోగ్రాసమునకుఁ దక్కున కల్గదు గనయ్యె?
మెచ్చ ధేనువులు పాలిచ్చునమ్మ?
ఆలమందల కెల్ల శనారోగ్య మగునయ్యె?
పసులకాపారుల గానపాడుదమ్మ?

గీ. పల్లెగొల్లలు నీవశ్రవర్తులయ్యె
గొల్లతలు భక్తితో నీకుఁగూర్తురమ్మ?
పంట లన్నియు మెండుగాఁ బండునయ్యె?
బీదసాదులఁ గృపఁ గనిరవోట్టుదమ్మ?

258

క. అని యడుగ నాను నీదయ

ననుకూలము సుఖము భద్రత ముఖిలంబు నా

ద్దస! నిన్ను సదా భక్తి

గనుగొనలే కుంటి మన్ననకీర్తనము వక్రం.

259

వ. అనుడు నతం డలంతిసవ్య మొగంబునం దోప దాని కేనులెందు.

సద్గుణ సంపన్నుల కెందు నెట్టి లోపంబును గలుగఁబోదు.

నాయందు వాత్సల్య ముంచి యిందు శ్రమపడి వచ్చితిరి. కృతజ్ఞుండ

నింక సుఖంబుగ మీయింటికి సచ్చేయుఁ డని పలికి, యశోదంజూచి.

శా. అమ్మా! నీసుగుణంబులం దలంచి భగవత్కృత్యుల్ సదా సర్వసా

ఖ్యమ్ముల్ గాంతురు, నీకు మ్రొక్కు లింపలోకం బల్లనాభక్త లో

కమ్మె సమ్ముము, నీదుశీలము జగత్కల్యాణమూలంబు స

త్య మొత్తల్లి! సమస్కరించెదను వాత్సల్యం బెద నిల్పుమా! 261

వ. అని మాతాపితృభక్తి వారికిఁ బునఃపునఃప్రణామంబు లాచరించి

వీడ్కొలిపి బలదేవుం గూడి తిన్నగాఁ బుష్కరతీరంబున కేతెంచి

యందలి మునీంద్రబృందంబునకు భక్తితాత్పర్యంబుల నతు లొనర్చి

సంత వారు సరమాసంతభరితులై వారికుచితోపచారంబు లొనర్చి.

— ❦ — మనీంద్రులు కృష్ణుని స్తుతించుట. ❦ —

చ. అమరుల నొందినట్టి దురితాత్ము విచక్రని జంపి రెండులో

కములకు మే లొనర్చిస, వ్రకారణ మాశ్రమంబు లై ననం

యముల నలంచినట్టిఖలు శహంసుని డింభకుఁ గూర్చి తుర్యమా

శ్రీమమును నిల్చి ధర్మమును శశాస్త్రము పుష్కలము బ్రోచితిశ్వరా!

ఉ. కారణ మీవు కారణముకారణ మీవు సివేసార మో

జ్కారము నీవు నేడము ముఖిలంబును గర్తయు మోగముం దప

స్సారము నీవు నీమహిమసర్వము సెచ్చెను గాదె ధర్మని

స్తారక! నీకృపల బహు శఫన్యము మును లోకరక్షకా!

264

వ. అని బహుప్రకారంబుల వినుశించి ప్రళయములు లాచరించి సంత
హృషీకేశుండు మందస్మిత విగ్రహిత సయనారవింధములు సంసరి
నొక్కమాట కలయం జూచి మమ్ము మోనకుండు పోయిన వైన
మని పలికి సాగ్రజుండై నిజపురంబున కేగుతెంచి ధృవాలనంబు
ధరాపాలనంబు గావించుచు నానందించుచుండ పల్లవ క్రొత్తప్రసర
మాత్ముని దివ్యచరితంబు పఠించునానికి వినునొరికి. గూడ పక్షలశ్రీ
యోదాయకం బని పలికిన బహుమేజయుండు.

265

క. భారతహరివంశకథా

పారాయణ మయ్యై దృష్టిపడె బ్రహ్మ నిరంజన

గూరిమి దీర్ఘము పురసగ

హరకథాశ్రవణవాంఛిత యని యడుగుటయును.

266

— త్రిపుర సంహారోదంతము. —

ప. వైశంపాయనుండు కురుకులవర్ధనా! వేదవేదశ్రవణమునకు నేర్పిన భా
శ్రవణము పరమపదప్రాప్తిమూల మని నేర్చెను బ్రహ్మసత్య శ్రద్ధ మిందు
తేటవడు సావధానంబుగ నాకర్ణింతువుగాక. శ్రవణ మననగణితాధ్యా
ననములను మూడును మూడడులు గా నాత్మసత్త్వసగుణగుణములు
గావించు విద్వాంసుల డగుజీవుండు శ్రోతృః డనబడును. స్థూల
సూక్ష్మ కారణ దేహంబులు మూడును త్రిపురము లనబడును.
జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తి స్థలండు ప్రమముగా పిశ్చి త్తమి (ప్రాణ) రూపంబుల నున్నతన కుపభోగ్యము లైన మూడుమూడుపురంబులను
బ్రహ్మతత్త్వంబెఱిగిన యాశ్రయిండు బ్రహ్మజ్ఞుని నామక బ్రహ్మ
త్రంబున నిర్మూలముగావించుట త్రిపురసంహారము లేక త్రిపుర
దాహ మనబడును. ఈపరమార్థంబె మునివ్రణితం బైన త్రిపురసం
హరకథయందు నిగూఢమై యున్న దనుచు పల్లవ క్రొత్తప్రసరం.

చ. తొలి, తొలివేల్పుగుం పొకటి తోడుగఁ గైకొని సూర్యనాభుఁ డ
స్థలుఁడును జంఁదనాభుఁ డనుకావరఁడిద్దఱు నాత్మమాయ వే
ల్పులు చొరరానిగోట లనఁమూఁడుపురంబులు మూఁడువేల తే
జులు వహియించి యాకాశముఁచుట్టెడుసట్టివి కట్టి నేర్చునన్. 268

గీ. బహుపదార్థ సమృద్ధి సఁబ్బలము తాము
నందు నెసియించి చదల సఁనారతంబు
తిరుగఁ జొచ్చిరి పితృయాసఁదేవయాన
మార్గముల సరికట్టుచు ఁచుత్తు లగుచు. 269

క. సురరాజపురమె వాటికి
సరి రా దనఁ జెప్పవేలఁసరిరా వని కి
న్నరగంధర్వపురంబులు ?
నిరనధిసవరత్న హేమఁనిధు లాపురముల్. 270

గీ. మెఱిపుకాంతులొో నేగుఁ మేఘము లన
నింగిఁ జరియించు సురిగిరిశృంగము లన
వేల్పునదిఁ దోఁచురవిరథఁబింబము లనఁ
బురము లామూఁడు సురవీధిఁ నిరుగుసప్పుడు. 271

క. వారంద టొనఁజ్చెడిహలుం
కారంబులు సింహనాదఁకటుభాషణవి
స్సారాట్రహాసములు హే
పారవము నెనంగె గగనఁచరభీకరమై. 272

చ. దితిజగ్గురంబు లట్లు నలుఁదిక్కలఁ గ్రిందికి మీఁదికిన్ మహాో
గ్గనగతిఁ బోవుచున్ జనపదంబులు కానలు కూలఁ ద్రొక్కుచున్
క్షితిచరభేచరఁతఁతీక్షిడ్పడఁజేయుచు నూఁచముట్టుగాఁ
బిశ్యగతి దేవయానములఁపి రణఁగింప భయంబునన్ సురల్. 273

న. నిఖిలదేవయోనివిశేషాలు విశ్వదేవతలు నులొని బుర్రులవర
పురస్సరులై. 274

గీ. అఖిలపైతృకకర్మఫలానుభవము
సృణ్యలోకవిహారానుభూతి లోలంగ
నింకది కేమి మన కలచునీడ్యుక్తలచు
బ్రహ్మదేవునిచెంతకుండునుగులైతి. 275

చ. శరణపితామహా! శరణా! చచ్చి నునుం గనునచ్చినమా, మా
సురపురి కున్నత్రోవలకునొన్నలు చుట్టను గానవాళికా
పురములు చేయుమూడుపురముల్, గతిహినులను బుట్టిన
ర్భరదురపథ గాఢశయియూపాయము దల్లి నునుగ్రహించునే! 276

చ. అన విని లోకనాథుఁ డింకయగుతయు నీ గనిమున్నవాఁడ, నీ
దనుజుగలు లీశ్వరుడఁకన్న మహద్భుత కూర్పుల గాన
య్యనఘుండు శంకరుండు శరణగతవత్సలుఁ డీనుఁ డెన్నఁడు
య్యన విబుధాళియెల్ల పరచూర్ము మపేష్టనఁ గలదెన్నఁడెన్.

గీ. వేదపటనంబు వేదాంతఃపయచింత
జపతపోయోగహర్షవిచారణంబు
జ్ఞానవైరాగ్యభక్తిప్రశంసనంబు
నాచరించుచు జేసి హారాలయంబు. 278

క. ధ్యానధ్యేయధ్యాసలు
జ్ఞానజ్ఞేయములు జ్ఞానసర్వము తానె
యానందించెడుశక్తిగు
మానింద్రపరీతుఁ గాంచిమఘవాడ్యమగున్. 279

చ. చలమలరంబురానులుసల్పుచునున్నను రాక్షసంబులం
దెలిపి, శివా! నమస్తజగతీశితాతాతి! శివామ్రయంకరా!
తలఁపగఁ రానిదుర్గతికిఁదక్కితి మే మని విన్నవింతు; మా
ఖలులవధించునంతకునుగా లిడఁజాలము మింటిక్రీవలన్. 280

చ. మును పడలేదె బాధ దితిఃపుత్రులచే? నది యింత ఘోరమా?
యనిలరవీందుకాఁగతి ధియాకలపాటునఁ గుండె నన్న నే
మనఁగల? దావిహుగమవిధియచ్చరభేచరు లన్నమాట లిం
కను విసవచ్చినన్ నిజముఁగా నవి యన్నియుఁ జిల్కపల్కులే. 281

గీ. గంగపా లయ్యెసయ్య! మాఁగతులు రెండు
హవ్యకస్యంబులకు దూరఁ జైతిమయ్య!
మీరు మీ రన్న మొట్టలేమిగిలెఁ గాని
యీశ్వరా! యేమిదేవత్వమేమిబ్రతుకు? 282

చ అని మొఱవెట్ట వారి కభయం బిడి శూలి పినాకపాణియై
ధనపతి యస్త్రశస్త్రసహితం బుగుయక్షబలంబుతోడ వె
న్నును, వివిధాయుధంబులగ్రణంబులు రుద్రులు ముందు వెల్వడన్
జనె చృషభంబు నెక్కి యిరువచక్కుల వేల్పులు రాఁగ మింటి, కిన్.

వ. అంత ఘరదైత్యు లొక్కడిఁ దాఁగొని, రత్నతీ సుగ్రుఁ డుగ్రుఁడై.

గీ. చాప మెక్కిడి యొక్కొక్కశసాయకమున
నెగిరి వెన్నకు నొఱుగున శస్త్రేసి కొట్ట
వజ్రనిర్భిన్న వక్షపర్యతములట్లు
కూలె మూఁడుపురంబులు శనేలమీఁద. 285

గీ. తలలు బొప్పులు కట్టంగఁ శదనువు లెల్ల
కుళ్లఁ బొడిచినయట్లుగాఁ శగులఁబడిన
దితిసుతులు మెల్లమెల్లఁగాఁ శదెలివి చెంది
యిరులు గ్రమ్మినయంతఁ బైశ కెగసి మరల. 186

చ. ప్రమథగణంబు యక్షులు సుశపగ్వులు మూఁగినచోటను చొచ్చి కం
తముల గదాసిముద్గరగ్రణంబుల వ్రేయుచు గుంపు భిన్నభి
న్నముగ భయాతిరేకముననల్గడఁ బర్విడుసల్లు ముట్టెతీ
వ్రము త అమంగఁజొచ్చిరి పురంబులతోఁ జద లెల్ల తామయై.

- ఉ. ఆనమయంబునను ధనురహాగులు దవ్వుల సేల్చి పోల్చి
నేసినయశ్రుతశ్రుతతీర్థంగెను బోతులమీఁదనానగ్గను
రోసము మీఁత దానవులుగనువ్విను నన్నియుఁ దాఁగి పోల్చి
నానలు మాని సిద్ధులు శయశ్శులు చేరితి యోలియ్యును. 288
- చ. అది గనుదైత్యనాయకులగృహార్థరసంబులు సెఱువానగముల్
చద లగలించునట్టియెడతనాగరముల్ కలంగెను ముగ్ధులముల్
కదలంగఁ జేయుట్టిలయశకాలపయోధరముల్ సాధ్యుల
ప్రద మగునాద మొప్ప నిజి శివచ్చ రథం బొంగఁ జేతుచుండును. 289
- గీ. అది రథ స్థరసామమరయంబు నొంగ
బ్రహ్మ శ్రేణోమయం బనిరపలుకుచుండ్రు
వృషభహూపంబు ధరియించిరనిష్ఠు పపుడు
దాని వహించె ధర్మ మత్తంగఁ దలఁచి. 290
- క. హరుడు రథ మెక్కె నప్పుడు
హరిరథ్యము తనదుకొమ్మశ్రాణిలచుచు
రథర మైసఱంకె వేసిన
సురశత్రువు లనరిపడియురహంగఁ నొందును. 291
- చ. హరునరదం బెదిర్చి తమ శక్తియునచ్చి నయగ్ధుభుతని
ర్జరులఁ బడేసిబాణములనంగరరంగము నొయంగొట్టి యు
శ్వరు గుఱిచేసి సర్వవిధశత్రువరంపన లేక భాదగఁ
గురిసిన నాతఁ డన్నిటిని శఱుఱిచి నవ్వుచు పలుకఱిచుచును. 292
- మ. శర మొక్కం డరిగోసి కూర్చి పరశమశ్రుత భిషకుం గోయ, ము
దరుదారంగఁ దపంబు యోగమును సత్త్యం బెఱుఁగఱిచియు
శరమే మూఁడుశరంబు లంచు మనసాధ్యానిలచి ముగ్ధులచి యూ
పురముల్ మూఁటికి నాటిన సవి శంకతో యంచు భిన్నంబుగాను. 293

వ. అట్లు తిరిపురదాహంబున దేవనిశ్చయాగంబులు నిరాతంకంబులు
గావించినలోకశంకరుం డగుశంకరునికిని వృషకూపంబున భగోద్ధ
రణం బొసర్చినధర్మస్వరూపుఁ డగుశ్రీమహావిష్ణువునకును భక్తి
నమ్ములై యఖిల దేవదేవయోసినితృదేవతాదులు సాష్టాంగనమ
స్కృతు లాచరించి నుఖంబుగఁ దమతమనెలవుల కరిగిరి. సత్యజ్ఞానా
నందమయంబు ననాదిమధ్యాంశంబు నైనహరిహరాత్మకదివ్యతేజం
బంద యంతర్హితం బయ్యె. రాజేంద్రా! యిది తిపురదాహవృత్తాం
తము. బ్రహ్మజ్ఞాను నగుపురుషుండు సాధనచతుష్టయసంపత్తి
సంతరివర్గంబు నిర్మించి దేహత్రయంబును జ్ఞానాగ్ని నిర్దహించి
యాత్మజ్ఞుండై బ్రహ్మభావము గాంచు ననుటయే యిందలినిగూఢం
బైనపరమార్థ మని విశదీకరించి.

294

గీ. భావ్యదంతంబు ఘృష్కరిఁ ప్రాభవంబు
ఘనవరాహా నృసింహ వాఁమన చరితలు
హరశిఖరియాత్ర పౌండ్రకఁహంస డిభక
పురవధయు నా భవిష్యంబు పూర్తిగాంచె.

295

వ. అని పలికెన జనమేజయుండు మునిబ్రహ్మ! మహాభారతేతిహాసంబు
వినిపించి నన్నుం గృతార్థుం గావించితిని. నీవాత్సల్యంబున కెంతయుఁ
గృతజ్ఞుండను. నీయనుగ్రహంబున నై హికాముస్మికఫలప్రసంబులగు
నెల్ల ధర్మంబు లెఱింగిననాహృదయంబు వినిర్మలంబై నత్యంతసంప
న్నం బయ్యె ధన్యుండ నింక నీశతపర్వామ్నాయంబు పఠించువారికి
వినువారికిని లభించుఫలం బొక్కటియు ననుగ్రహించితెలుపు
మనుటయును.

— శ్లోకభారతామ్నాయపఠనశ్రవణఫలము —

చ. జనపర! భారతం బసఁగఁసత్యదయాంశరశౌచనీతిన
ర్తసపురుషార్థజాతిమతఁధర్మపీనేకవిరక్తిభక్తిసా
ధనపరమార్థచింతననిఁధానము సద్గురుబోధ రాజశా
సనము హిలోపదేశము సశక్యము దానిమహాత్మ్య మెన్నఁగన్.

గీ. భారతము పిన్నఁ జదివినఁ బాప మణఁగు

యాగములు చేసినట్టిపుణ్యము లభించు

దుష్టసంసారవాంఛలు తొలఁగిపోవు

బుద్ధి వికసించు బంధవిఁము క్షయింతుగు.

298

వ. అని యాదిపర్వాదిభవిష్యసర్వము శతసర్వాదిని ముదిరిన శ్రవణ
శలంబు సంగ్రహించి తెల్పినంత.

299

క. ఘనుఁ డగువై శంపాయన

మునిపతి నుచితోపచారముల సత్కరిం

బానరించి యనిపి సుఖముగ

జనమేజయవిభుఁడు ధర్మ్యసంగతి నుండెనే.

300

ఇది

శ్రీమత్పవిత్ర హరితసగోత్ర మల్లాద్యస్వయసహస్రత్రా నమలమిత్రా

పస్తంబసూత్రాధీత సకలతంత్ర రామస్వామిశాస్త్రి వీరేశ్వరింతును,

శిష్టచరిత వెంకమాంబా వేదవేదాంతజ్ఞుని శ్రీరామానందాని

పుత్త్రిండును శ్రీ చర్ల బ్రహ్మచ్యుశాస్త్రి గురువరప్రియ

శిష్యుండును సంస్కృత వాఙ్మయచరితాంధ్ర భామాను

శాసన మహావీర చరిదాది గద్య సద్యసాపక

యాపాద్యనేకకృతికర్తయు నాంధ్ర విశ్వకలా

పరిమత్కశాలా సంస్కృతాంధ్రాధ్యాపి

కుండునైన సూర్యనారాయణశాస్త్రి

నిర్మించిన యాంధ్ర భవిష్య

పర్వము - ఓం తత్సత్.

షష్ఠా శ్వాసము.

త ప్ప ప్ప ల ప ట్టి క.

ధ-ధ, ల-ల, ట-త, శ-స, ఖ-భ, స-స-ప-వ, తాఱు మాఱగుట
యెక్కువ. అగునున్నలు కొన్నిపోయినవి. పాఠకులిట్టి యచ్చు తప్పులు
సవరించుకొనఁ గోరిక.

పు. పం.	తప్పు.	ఒప్పు.	పు. పం	తప్పు.	ఒప్పు.
11 18	యిది	యిదియేమి?	83 5	ఒక్కొని	ఒక్కొని
13 9	జెండ్లము	జెండ్లము	85 9	డెయ్యము	డెయ్యము
25 12	యాత్రము	మాత్రము	88 15	మేని	మేన
„ 19	జన్మము	జన్మము	91 15	మెయి	మెయి
28 4	నయ్యనెప్పు	నయ్యనెప్పు	95 14	రాజక	రాజక
30 11	కేకాగ్గ	కేకాగ్గ	„ 19	వేసె	లేసె
33 8	బొలు	బొల	99 23	లేవెలు	వేవెలు
34 6	భవశే	భవశేమనులే	100 15	చతం	శతం
38 1	బయి	బయిన	103 16	గల్ప-కన్యాయన (చదువు)	
39 12	పోకిరి	పోకి	101 16	గావించె	గావించి
„ 13	గనకొను	గనకొని	105 15	సేవకా	సేవకా
40 4-5	చాగ్గ-భాగ్య (చదువునా)		106 7	వేయని	లేయని
„ 16	ముక	ముక	110 22	పురుహా	పురుహూ
45 6	సప్త	సప్త	114 7	కశ్యప	కశ్యప
50 5	కొంగులు	కొంగులు	120 16	స్కాగంమె	స్కాగంబా
51 14	కగుమని	కగుమని	121 13	దితి	నదితి
53 9	వత్స	వత్సాడు	„ 16	పాశ్రాన	పాశ్రాన
54 10	పైత్య	పైత్య	124 7	బలిలిం	బలిలి
59 1	బూనిన	బూనిన	„ 13	అనుభూమయ	(చదువు)
62 16	పడిమాయి	పడిపోయి	133 19	యొద్దెల్లెబును	„
„ 17	సురవా	సురవా	140 7	పాఠశాల	„
66 9	మహిమ	మహిమ	143 12, 15	బుననక, గూర్చుండి	„
67 23	శివాళి	శివాళి	146 2, 24	బుకొనూత్త, గదడ	„
74 18	దిక్కు	దిక్కు	151 10, 20, 22	బొగ్గు, త్రాగుచు,	
76 17	వేగు	వేగు		నాన్నలు	„
77 18	వృత్తి	వృత్తి	156 6, 12	శ్వగలు	వాగ్విభ
79 11	చచ్చింద	శరచ్చుండ్ర	158 22	నాపాల	నాపాలి
81 12	లేవలంగు	వేవలంగు	160 8	చంపకత్తుం	(చదువు)

పుట. పం.	తప్పు.	ఒప్పు	పుట. పం.	తప్పు.	ఒప్పు
162 21, 24,	దొక్క-ది, బొక్క నే(చదువు)		218 4, 10, 12.	మనము, పొచ్చు,	
164 11	క నుచు, ననుచు	,,		గొలుపుచు (చదువు)	
168 16, 19	మేనుందు, పరమాత్మ	,,	223	వారికిని పోయినది	,,
175 11, 13	వూర్వము, గల్గి	,,	228 11	నొచ్చినది	,,
179 17	లూత్తుడు	,,	230 14	దొక్క-నది	,,
180 4	మెదురేగ	,,	232 5	మొదలైనది	,,
187 2	యోధుడేని	,,	234 7	కొచ్చినది	,,
188 17, 19, 20	మొక్క-లు, పులిగా,,		236 11	మొక్క-ని	,,
	గల్గి	,,	237 6	గొప్పమనిషి	(చదువు)
189 24	గట్టిన	గట్టిన	238 18	నొచ్చినది	,,
197 20	చూడరాదు	చూడరాదు	239 3	కొచ్చినది	,,
199 9, 12	మనానీ, పరమానీ (చదువు)		240 1, 18, 22, 26	మొదలైనది,	
201	క మండలలో	,,		మొదలైనది, మొదలైనది, మొదలైనది,	
204 13	బెలుంగ	బెలుంగు	241 12	మొదలైనది, 19 మొదలైనది,	
205 22	ధనులీ (చదువు)		245 24	మొదలైనది	మొదలైనది
208 22	సమర్థు	,,	246 10	చదువు	చదువు
212 8	మంత్రాలు	,,	247 19	మొదలైనది, 21 మొదలైనది (చదువు)	

